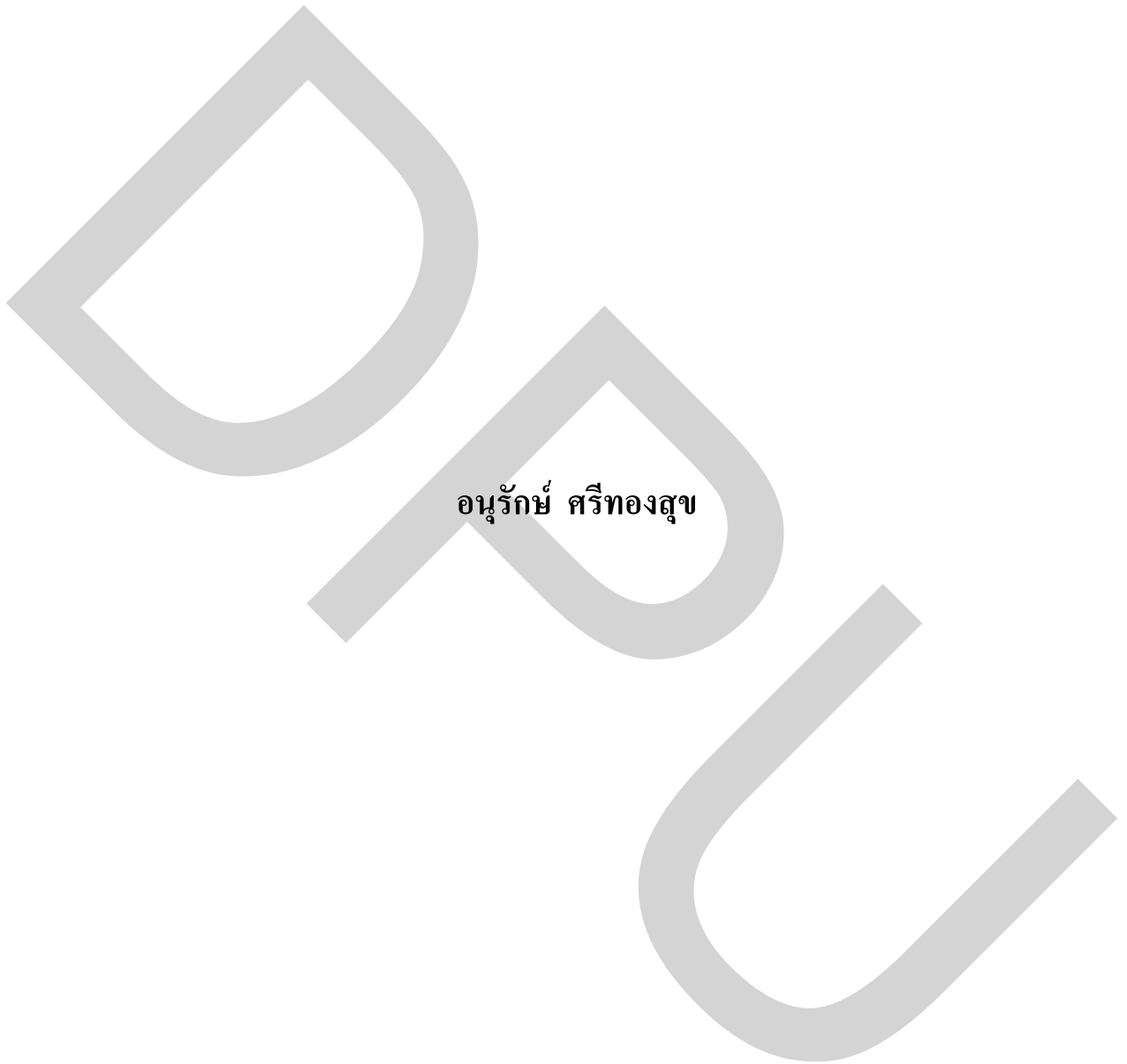

ปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความของไทย

อนุรักษ์ ศรีทองสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2556

**PROBLEMS ON THE INJUSTICE OF THE PROCEEDINGS OF
PRIVATE PRACTICING LAWYER'S ETHICS CASES IN THAILAND**

ANURAK SRITONGSUK

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดขึ้นด้วยความเมตตาและเอาใจใส่จากบุคคลทั้งหลาย ซึ่งขอกล่าวนามเพื่อเป็นประกาศเกียรติคุณ ดังนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล และรองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ที่ท่านทั้งสองให้ความกรุณาร่วมแนะนำให้คำปรึกษาเพื่อความสำเร็จสมบูรณ์ถูกต้องแห่งเนื้อหาของวิทยานิพนธ์และเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสอง ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่ท่านได้ให้ความกรุณารับหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยท่านได้ให้ความกรุณาตลอดเวลาช่วยชี้แนะ ให้แนวความคิด และคำแนะนำทางวิชาการ รวมถึงผลักดันให้ข้าพเจ้ามีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อสุวัฒน์ ศรีทองสุข ผู้ล่วงลับและคุณแม่ศิริภรณ์ ศรีทองสุข รวมถึงครอบครัวของผู้เขียน ที่สนับสนุนให้การศึกษาและเป็นกำลังใจในการศึกษาของผู้เขียน และขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนและถ่ายทอดความรู้ผู้เขียน รวมถึงเพื่อนๆ พี่น้องนักศึกษา รุ่น 51 สาขากฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ ที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้เขียนด้วยดีเสมอมา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถก่อให้เกิดความรู้ที่มีประโยชน์ใดๆแก่การศึกษาของผู้อื่น ผู้เขียนขอขอบความดีครั้งนี้ด้วยความระลึกถึงพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านตลอดจนผู้แต่งหนังสือตำราทุกท่านที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงและศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

อนรรักษ์ ศรีทองสุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. ความหมาย บทบาทหน้าที่ของทนายความ จริยธรรม มรรยาทและการควบคุม	
ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ.....	7
2.1 ความหมายและความสำคัญของวิชาชีพทนายความ.....	7
2.2 บทบาทหน้าที่ของการประกอบวิชาชีพทนายความ	9
2.2.1 หน้าที่ในการรับใช้ประชาชน	9
2.2.2 หน้าที่ในการรักษาความยุติธรรม.....	9
2.2.3 หน้าที่ในทางจริยธรรม.....	10
2.2.4 หน้าที่ในทางมรรยาททนายความ	13
2.3 การควบคุมการประกอบวิชาชีพทนายความ	14
2.3.1 ความเป็นมาของการควบคุมการประกอบวิชาชีพ.....	14
2.3.2 วัตถุประสงค์ของการควบคุมการประกอบวิชาชีพ.....	15
2.3.3 การจัดตั้งและบทบาทของสภาทนายความ.....	17
2.3.4 การฝึกอบรมวิชาว่าความและมรรยาททนายความ	21
2.3.5 การจดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความ	22
2.4 การควบคุมมรรยาททนายความ	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.4.1 คณะกรรมการมรยาทนายความ	23
2.4.2 ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรยาทนายความ พ.ศ. 2529	23
3. คดีมรยาทนายความ การพิจารณาคดีมรยาทนายความและการดำเนินการ ทางศาลปกครองของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ	30
3.1 คดีมรยาทนายความ.....	30
3.1.1 ลักษณะและประเภทของคดีมรยาทนายความ	30
3.1.2 บุคคลผู้มีสิทธิกล่าวหาทนายความผู้ประพฤติผิดมรยาทนายความ.....	37
3.2 การพิจารณาคดีมรยาทนายความ.....	39
3.2.1 การพิจารณาคดีมรยาทนายความ ก่อนมีพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542	39
3.2.2 การพิจารณาคดีมรยาทนายความ ภายหลังมีพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542	40
3.3 รูปแบบในการดำเนินการพิจารณาคดีมรยาทนายความ.....	41
3.3.1 คณะกรรมการสอบสวนและรวบรวมข้อเท็จจริง.....	42
3.3.2 การสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน	43
3.3.3 การพิจารณาคดีของคณะกรรมการมรยาทนายความและคณะกรรมการ สภาทนายความ	47
3.3.4 การอุทธรณ์คำวินิจฉัย (คำสั่ง).....	48
3.3.5 สถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความและผลของคำสั่ง.....	49
3.3.6 บทกำหนดโทษ.....	49
3.4 การดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี ปกครอง พ.ศ. 2542.....	50
3.4.1 คำวินิจฉัยในคดีมรยาทนายความถือเป็นคำสั่งทางปกครอง.....	50
3.4.2 การยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครอง	51
3.4.3 กรณีศึกษาความไม่เป็นธรรมอันเกิดขึ้นจากการพิจารณาคดีมรยาท นายความ	55
3.5 วิธีพิจารณาคดีมรยาทนายความในต่างประเทศ.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.5.1 การประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศอังกฤษ.....	58
3.5.2 การประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	68
3.5.3 การประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส	77
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดี มรรยาททนายความ	88
4.1 ความโปร่งใสและความเป็นกลางในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ	88
4.2 ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดี มรรยาททนายความ.....	93
4.3 การอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดีมรรยาททนายความ.....	98
4.4 บทลงโทษในคดีมรรยาททนายความ	102
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	104
5.1 บทสรุป.....	104
5.2 ข้อเสนอแนะ	109
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	115
ประวัติผู้เขียน	152

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 ตารางสถิติคดีมรยาทนายความที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของที่ประชุม คณะกรรมการมรยาทนายความ	95

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความของไทย
ชื่อผู้เขียน	อนรรักษ์ ศรีทองสุข
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

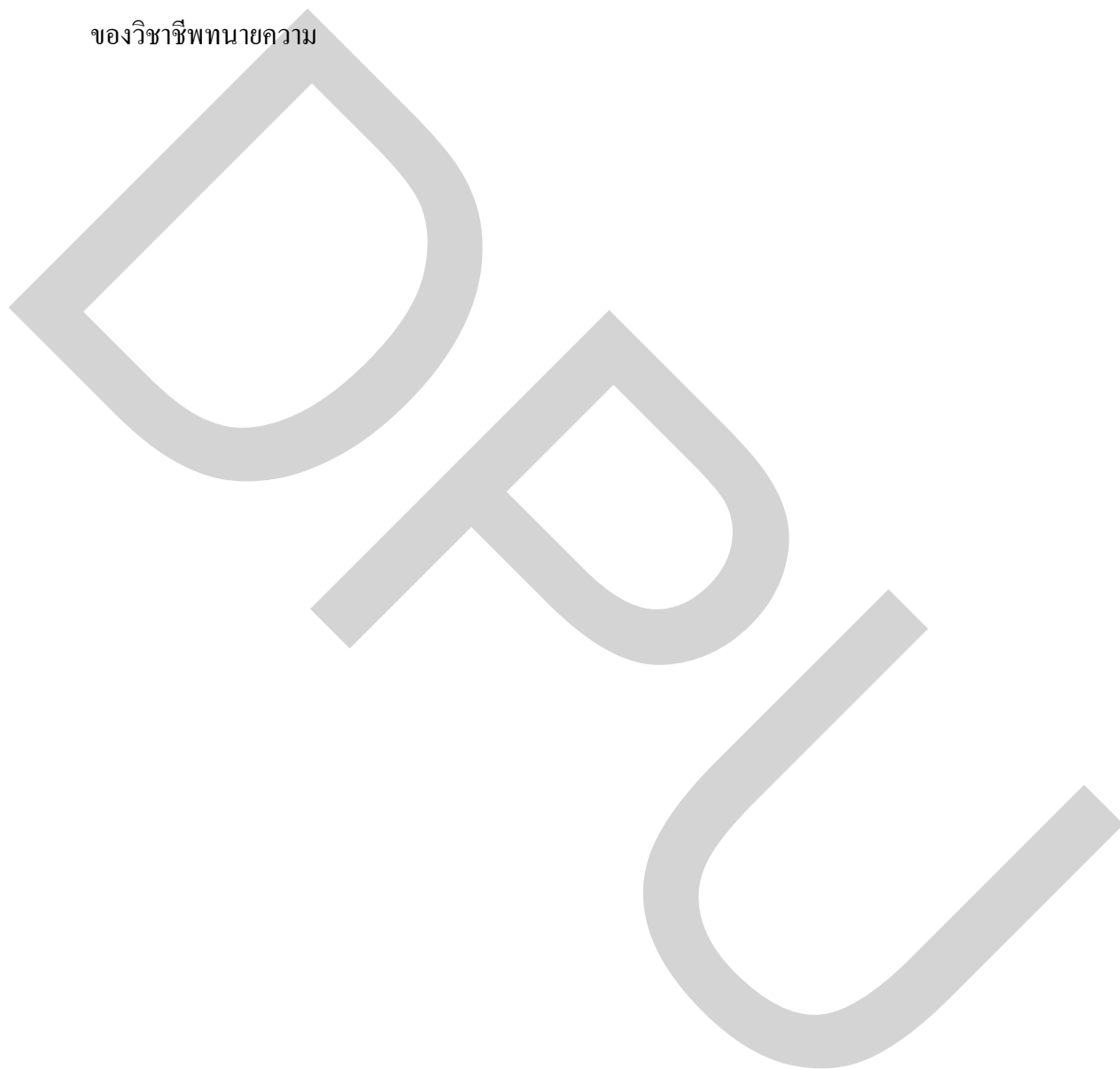
การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา ความหมาย บทบาทหน้าที่ จริยธรรม และมรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความในประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความในต่างประเทศและหาแนวทางที่เหมาะสมมาใช้เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการพิจารณาคดีมรยาทนายความของไทยให้มีความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2546 แล้วพบว่ากระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความยังมีปัญหาซึ่งก่อให้เกิดความไม่ธรรมอยู่หลายประการด้วยกัน ได้แก่ ปัญหาความโปร่งใสและความเป็นกลางในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความ ที่ไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในคณะกรรมการสอบสวนหรือคณะกรรมการมรยาทนายความเลย มีเพียงแต่ทนายความด้วยกันเท่านั้นที่เป็นคณะกรรมการดังกล่าวจึงมีปัญหาในเรื่องความโปร่งใสและความเป็นกลางได้ ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความ ที่ไม่มีการกำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจนในขั้นตอนการสอบสวนและการพิจารณาคดีของคณะกรรมการมรยาทนายความจนทำให้มีปัญหาเรื่องความล่าช้าของคดี ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดีมรยาทนายความ ที่มีปัญหาของสิทธิการอุทธรณ์ที่ไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันและการพิจารณาของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความที่อาจไม่เป็นธรรม และบทลงโทษในคดีมรยาทนายความที่มีค่อนข้างจำกัด

ผู้เขียนได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความของไทย โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2546 ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งคดีมรยาทนายความนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดให้มีการอุทธรณ์คำสั่งโดยตรงต่อศาล

ปกครอง โดยไม่ต้องผ่านสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความเพื่อความรวดเร็วและเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย และควรกำหนดบทลงโทษในคดีมรรยาททนายความให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น เช่น การลงโทษปรับทนายความที่กระทำผิดมรรยาททนายความ ทั้งนี้เพื่อดำรงไว้ซึ่งเกียรติ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพทนายความ

Thesis Title	Problems on the Injustice of the Proceedings of Private Practicing Lawyer's Ethics Cases in Thailand
Author	Anurak Sritongsuk
Thesis Advisor	Associate Professor Paitoon Kongsomboon
Department	Law
Academic Year	2012

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study problems on the injustice of the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases in Thailand with its objectives to study the history, meaning, role and duty, morality and ethics of private practicing lawyers in Thailand; to study the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases in Thailand comparing with the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases in foreign countries and search for the appropriate procedure to suggest the amendment of the proceedings of private practicing lawyer in Thailand to be more equitable.

From the study of Lawyer Act B.E. 2528 and Regulation of the Lawyer Council on the Proceedings of Private Practicing Lawyer's Ethics Cases B.E. 2546, it is found that the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases has many injustice problems, namely, the problem on transparency and neutrality of the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases in Thailand which there is no third party to participate in the Investigation Committee or Lawyer's Ethics Committee, only lawyers are in the mentioned committee which may cause the problem on transparency and neutrality; the problem on delay of the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases which there is no explicit period of time of the procedure of investigation and the proceedings of the Lawyer's Ethics Committee which cause the delay of such cases; the problem on the appeal of the award of the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases which the right to appeal is inequitable and the consideration of Supreme President of the Lawyers Council may be unfair and the penalty of the private practicing lawyer's ethics cases is quite limited.

The researcher proposes the way to solve the problem on the injustice of the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases in Thailand by amending the Lawyer Act B.E. 2528 and Regulation of the Lawyer Council on the Proceedings of Private Practicing Lawyer's Ethics Cases B.E. 2546 for the problem on the appeal of the award of the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases, the researcher opinionates that it should be prescribe the direct appeal to the Administrative Court, without the process of consideration of Supreme President of the Lawyers Council, to achieve the speedy and equitable trial for both parties. Also, the penalty of the proceedings of private practicing lawyer's ethics cases should be more various such as imposing a fine for the lawyer who violates the lawyer's ethics to maintain honour and dignity of the lawyer profession.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทนายความ หมายถึง ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ว่าต่างแก้ต่างแทนคู่ความในเรื่องอรรถคดี ทนายความจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ประสบปัญหา กฎหมายอีกประเภทหนึ่ง นอกเหนือไปจากศาล พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ ราชทัณฑ์ ทนายความเป็นผู้ใช้กฎหมายที่ใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ กฎหมายและช่วยขจัดปัญหาในทางกฎหมายให้หมดไป ด้วยการเข้าเป็นทนายความว่าต่างหรือแก้ ต่างให้แก่ประชาชน ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนมิใช่ใน ในฐานะตัวแทนของรัฐ ดังนั้นทนายความจึงเป็นที่พึ่งอันสำคัญอย่างยิ่งของประชาชนในการแก้ไข ปัญหากฎหมายและดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล

การประกอบวิชาชีพทนายความ จึงเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความผาสุกแก่ ประชาชน ตลอดจนเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ ผู้ประกอบวิชาชีพนี้จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม มีจริยธรรม และมีความซื่อสัตย์ เป็นพื้นฐานของชีวิต เพื่อเยียวยาและแก้ไขปัญหากฎหมายได้อย่างเที่ยงธรรม ไม่เอาัดเอาเปรียบประชาชนโดยอาศัย ความรู้ความสามารถในทางกฎหมายของตน เมื่อพิจารณาถึงจริยธรรมของวิชาชีพทนายความ ซึ่งได้ กล่าวไว้ว่า ลูกความคือประชาชนที่มีคดีความ เป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนและมีความทุกข์อย่างสาหัส อยู่แล้ว การที่ต้องมอบหมายให้ทนายความเป็นผู้ช่วยเหลือในการดำเนินคดี เนื่องจากลูกความไม่มี ความรู้ในเรื่องกฎหมาย จึงไม่ทราบวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล ไม่มีความชำนาญในการ นำเสนอข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาของศาล จำเป็นต้องได้รับความ ช่วยเหลือจากทนายความ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและความชำนาญในการดำเนินคดีเป็น อย่างดี ผลของคดีดังกล่าว อาจทำให้ลูกความต้องสูญเสียถึงแก่ชีวิต หรืออิสรภาพ หรือทรัพย์สิน ทั้งหมดของลูกความ ลูกความจึงเป็นบุคคลที่ได้รับผลโดยตรงจากการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ ทนายความจึงจำเป็นต้องเอาใจใส่ในคดีของลูกความอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อีกทั้งต้องปฏิบัติตน กับลูกความอย่างสุภาพและซื่อสัตย์สุจริต หากทนายความปฏิบัติหน้าที่ด้วยการไม่เอาใจใส่ในคดี

หรือไม่ซื่อสัตย์สุจริต ย่อมเป็นการซ้ำเติมลูกความให้ได้รับความเดือดร้อนและเพิ่มความทุกข์สาหัสให้แก่ลูกความมากขึ้นไปอีก

ทนายความต้องยึดถือและปฏิบัติตามหลักจริยธรรมทางวิชาชีพและมรรยาททนายความอย่างเคร่งครัด เพื่อรักษาผลประโยชน์ของลูกความอย่างเต็มความสามารถให้สมกับที่ลูกความได้มอบความไว้วางใจให้ดำเนินคดีแทนตน และเพื่อพิทักษ์ความยุติธรรมในสังคม หากทนายความปฏิบัติหน้าที่โดยบกพร่องหรือไม่ซื่อสัตย์สุจริต โดยอาศัยโอกาสในทางวิชาชีพแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองแล้วก็จะทำให้ลูกความได้รับความเสียหาย การประกอบวิชาชีพทนายความจึงต้องมีการควบคุมเพื่อให้ได้มาตรฐานทางวิชาชีพและเพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนว่าจะได้รับความช่วยเหลืออย่างถูกต้องได้มาตรฐาน ปัจจุบันนี้ การประกอบวิชาชีพทนายความถูกควบคุมโดยสภาทนายความภายใต้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจสภาทนายความออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมความประพฤติทนายความทั้งในระหว่างปฏิบัติหน้าที่และการดำรงตนในสังคม ข้อบังคับนี้เรียกว่า ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพทนายความจะถูกควบคุมโดยสภาทนายความซึ่งเป็นองค์กรอิสระคอยควบคุมการประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความให้มีมาตรฐานและเป็นไปตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ แต่ในปัจจุบันมีผู้ประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศไทยเป็นจำนวนมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้มีการประพฤติดมรรยาททนายความของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเพิ่มมากขึ้น โดยกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาท พ.ศ. 2546 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการอุทธรณ์คำสั่งคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นการควบคุมให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความได้ปฏิบัติตามมรรยาททนายความ และให้ความยุติธรรมต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการประพฤติดมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ

เมื่อพิจารณาจากกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งกำหนดให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย หรือทนายความ เท่านั้นที่มีสิทธิยื่นเรื่องกล่าวหาทนายความว่าประพฤติดมรรยาททนายความ โดยทำคำกล่าวหาเป็นหนังสือยื่นต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความ เมื่อได้รับคำกล่าวหา หรือเมื่อได้รับแจ้งจากศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนหรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความผู้ใด ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความ แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อทำการสอบสวน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้ว

ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาทนายความเพื่อพิจารณาสั่งการ ซึ่งอาจสั่งจำหน่ายคดี ยกคำกล่าวหาหรือสั่งลงโทษหรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งตาม มาตรา 52 ก็ได้

เมื่อคณะกรรมการมรรยาทนายความได้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้ประธาน กรรมการมรรยาทนายความส่งสำนวนคดีมรรยาทนายความนั้นไปยังนายกสภาทนายความ โดย ทำเป็นคำสั่งชี้ขาดภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คำสั่งชี้ขาดเพื่อให้คณะกรรมการสภาทนายความ พิจารณาต่อไป ซึ่งคณะกรรมการสภาทนายความ มีอำนาจที่จะพิจารณาสั่งยื่นตามคำสั่งของ คณะกรรมการมรรยาทนายความ หรือจะสั่งแก้หรือกลับ หรือสั่งลงโทษ หรือดำเนินการกับ ทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 52 ตามที่เห็นสมควรก็ได้

คำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความที่ยื่นตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาท นายความที่ให้จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหาให้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ไม่ได้ แต่ในกรณีทนายความ ซึ่งถูกลงโทษในคดีมรรยาทนายความ อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษแห่งสภา ทนายความภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง คำสั่งของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ ให้เป็นที่สุด

เมื่อพิจารณาจากกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทนายความข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เสียหาย ในคดีมรรยาทนายความแทบจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาเลย อีกทั้งคณะกรรมการ สอบสวนและคณะกรรมการมรรยาทนายความมีแต่บุคคลที่เป็นทนายความเท่านั้นที่ทำหน้าที่ สอบสวนและพิจารณาคดีจึงอาจมีปัญหาเรื่องความเป็นกลางของกระบวนการพิจารณาและในกรณีที่ คณะกรรมการสภาทนายความมีคำสั่งยื่นตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความที่ให้ จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหาให้เป็นที่สุด ผู้เสียหายจะอุทธรณ์ไม่ได้ ซึ่งเป็นการปิดโอกาสของ ผู้เสียหายในการต่อสู้คดี แตกต่างกับทนายความที่ถูกกล่าวหาซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ในกรณีที่ทนาย ความถูกลงโทษในคดีมรรยาทนายความ สามารถอุทธรณ์คำสั่งต่อสภานายกพิเศษแห่งสภา ทนายความซึ่งได้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้วินิจฉัยได้ จึงเห็นได้ว่ามีความไม่เป็น ธรรมระหว่างผู้เสียหายและทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทนายความกว่าคดีจะถึงที่สุด จะต้องใช้ ระยะเวลาค่อนข้างนาน เนื่องจากกระบวนการพิจารณาหลายขั้นตอนและในบางขั้นตอน ไม่ได้กำหนด ระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน นับแต่การยื่นคำกล่าวหาเป็นหนังสือต่อประธานกรรมการมรรยาท นายความ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อทำการสอบสวนจนเสร็จแล้ว ให้ประธาน กรรมการมรรยาทนายความพิจารณาและมีคำสั่งชี้ขาดเบื้องต้นก่อนที่จะส่งสำนวนคดีนั้นไปยัง นายกสภาทนายความเพื่อให้คณะกรรมการสภาทนายความนั้นพิจารณาและมีคำสั่งอีกครั้งหนึ่ง

ในกรณีที่มีคำสั่งยื่นให้จำหน่ายคดี หรือยกคำกล่าวหาตามคำสั่งของคณะกรรมการรรยาท
 ทนายความให้คดีถึงที่สุด แต่ถ้ากรณีที่มีคำสั่งให้ลงโทษทนายความผู้ถูกกล่าวหา นั้นสามารถที่จะ
 อุทธรณ์ต่อสภานายกพิเศษให้พิจารณาชี้ขาดได้ ซึ่งการที่พิจารณาคดีมรรยาททนายความเช่นนี้ ย่อม
 ก่อให้เกิดความล่าช้าในคดีก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทั้งผู้เสียหายและทนายความที่ถูกกล่าวหาด้วย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี
 ปกครอง พ.ศ. 2542 ตามที่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดให้คณะกรรมการสภา
 ทนายความมีอำนาจในการออกข้อบังคับสภาทนายความได้ ซึ่งการออกและดำเนินการตาม
 ข้อบังคับต่างๆ เป็นการให้อำนาจในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นคำวินิจฉัยของทั้งคณะกรรมการ
 สภาทนายความและคำวินิจฉัยของสภานายกพิเศษจึงเป็นคำสั่งทางปกครอง แม้ว่าพระราชบัญญัติ
 ทนายความ พ.ศ. 2528 จะกำหนดให้คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นที่สุดท้ายก็ตามเมื่อคณะกรรมการสภา
 ทนายความ หรือสภานายกพิเศษมีคำสั่งอย่างไรแล้ว ก็ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองที่ผู้ได้รับ
 ผลกระทบหรือได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะยัง
 ทำให้คดีมีความล่าช้าเพิ่มมากขึ้น และอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทั้งผู้เสียหายหรือทนายความ
 ผู้ถูกกล่าวหายิ่งขึ้นเช่นกัน

อีกทั้งในส่วนของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความซึ่งทำหน้าที่โดยรัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงยุติธรรมนั้น ในทางปฏิบัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมาจากการแต่งตั้งของ
 นายกรัฐมนตรีที่อาจมีความไม่แน่นอนในการดำรงตำแหน่งและส่วนใหญ่มักมาจากนักการเมือง
 ในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งต่อสภานายกพิเศษ ทนายความบางคนก็อาจมีความสนิททางการเมือง
 ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทำให้การวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการสภา
 ทนายความอาจไม่เป็นกลางได้ และหากวินิจฉัยแล้วมีคำสั่งกลับคำสั่งของคณะกรรมการสภา
 ทนายความ สภาทนายความก็ไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองได้เนื่องจากเป็นคำสั่งที่มาจาก
 กระบวนพิจารณาเดียวกันตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จึงอาจส่งผลต่อ
 การควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพทนายความตามหน้าที่ของสภาทนายความได้

ดังนั้นเพื่อให้ความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ จึงสมควรศึกษาหา
 แนวทางในการปรับปรุงในส่วนของวิธีพิจารณาคดีมรรยาททนายความ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก
 ยุติธรรมต่อผู้ที่เสียหายจากการประกอบวิชาชีพทนายความที่ผิดมรรยาททนายความ และตัว
 ทนายความที่ถูกกล่าวหา และเพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติทนายความ
 พ.ศ. 2528 ที่ต้องการควบคุมและยกระดับในการพัฒนาวิชาชีพทนายความของไทยให้มี
 ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา ความหมาย บทบาทหน้าที่ จริยธรรม และมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความในประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับ การพิจารณาคดีมรรยาททนายความในต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของไทย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การที่กฎหมายหรือข้อบังคับของสภาทนายความกำหนดในเรื่องของกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ยังไม่เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความมิให้ประพฤติผิดมรรยาททนายความและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการประพฤติผิดมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ รวมถึงให้กระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความมีความยุติธรรมยิ่งขึ้น จึงสมควรศึกษาเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องของการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นธรรมและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพทนายความ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีขอบเขตในการศึกษาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ โดยพิจารณาจากพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 รวมถึงพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาโดยการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยจะทำการศึกษาวิจัยจากตำราทางวิชาการ ตำบทยกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บทความในวารสารต่างๆ รวมทั้งจากคำพิพากษาศาลฎีกา ตลอดจนค้นคว้าหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา ความหมาย บทบาทหน้าที่ จริยธรรม และมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศไทย
2. ทำให้ทราบถึงกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความในประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับ การพิจารณาคดีมรรยาททนายความในต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของไทย
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของไทย

บทที่ 2

ความหมาย บทบาทหน้าที่ของทนายความ จริยธรรม มรรยาทและการควบคุม ผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความ

วิชาชีพทนายความ เป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมทั่วโลก อีกทั้งเป็นวิชาชีพที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน และในประเทศไทยทนายความก็มีความสำคัญต่อกระบวนการทางยุติธรรมมาอย่างยาวนานเช่นเดียวกัน

2.1 ความหมายและความสำคัญของวิชาชีพทนายความ

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “ทนายความ” ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติทนายความ ตั้งแต่ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2457 จนกระทั่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้น ได้ให้ความหมายของทนายความไว้ในลักษณะอย่างแคบ คือ หมายถึงทนายความที่ดำเนินการในทางศาล หรือทนายความว่าความเท่านั้น ทั้งนี้บทบัญญัติในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทนายความ” ว่าหมายถึง “ผู้ที่สภาทนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ” จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพทนายความได้นั้น จะต้องมิใช่ใบอนุญาตที่สภาทนายความเป็นผู้ออกให้ โดยมีได้มีการกล่าวถึงลักษณะหรือหน้าที่ของทนายความไว้อย่างชัดเจน¹

และตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทนายความ” ว่าหมายถึง “ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ว่าต่างแก้ต่างคู่ความในเรื่องอรรถคดี”² จากคำนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการเป็นทนายความนั้นจะต้องได้รับอนุญาตและเป็นตัวแทนของคู่ความในการดำเนินคดี อันมีลักษณะของการดำเนินการในศาล ดังนั้น จึงทำให้เข้าใจความหมายของ “ทนายความ” มากขึ้น แต่ก็เป็นการกล่าวถึงการประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในศาลในเรื่องของการว่าความเท่านั้น ทั้งนี้แท้จริงแล้วการประกอบวิชาชีพทนายความนั้นมิได้มีแต่เฉพาะในทางศาลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการให้คำแนะนำและรับปรึกษาปัญหาต่างๆ ทั้งในทางปฏิบัติ

¹ ทิถาวรณ อ่อนพูล. (2546). บทบาทของทนายความในคดีแพ่งและการควบคุมมรรยาททนายความ. หน้า 15.

² ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. หน้า 372.

และในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่เราเรียกว่า “ที่ปรึกษากฎหมาย” อันเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพ ทนายความ ที่นับวันจะยิ่งมีความสำคัญต่อสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าทำสัญญาทางธุรกิจขนาดใหญ่ หรือการค้าการลงทุนระหว่างประเทศที่มีความซับซ้อนอย่างมาก จำเป็นที่จะต้องได้รับ คำปรึกษาทางกฎหมายธุรกิจจากนักกฎหมายหรือที่ปรึกษากฎหมายที่มีความรู้ทางกฎหมายและความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษเฉพาะด้าน และในบางครั้งสัญญาทางธุรกิจที่มีการลงทุนสูง และมีคู่สัญญาหลายฝ่าย จะต้องใช้ที่ปรึกษากฎหมายที่มีประสบการณ์หลายด้านในการเจรจาต่อรองการเข้าทำ สัญญาดังกล่าว เช่น สัญญาก่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ สัญญาสัมปทาน เป็นต้น

ดังนั้น หากเราพิจารณาแต่เพียงถ้อยคำของคำจำกัดความ “ทนายความ” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ดังกล่าวแล้ว ก็จะได้ความหมายของคำว่า “ทนายความ” ในลักษณะแคบ กล่าวคือ เป็นผู้ที่ได้รับ ใบอนุญาตให้เป็นทนายความจากสภาทนายความ และเป็นตัวแทนของกลุ่มความในการว่าต่างแก้ต่าง ในคดี ซึ่งเป็นการดำเนินการในทางศาล นอกจากนี้บทบัญญัติในมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2528 ได้บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตหรือผู้ซึ่งขาด จากการเป็นทนายความหรือต้องห้ามทำการเป็นทนายความว่าความในศาล หรือแต่งฟ้อง คำให้การ ฟ้องอุทธรณ์ แก้อุทธรณ์ ฟ้องฎีกา แก่ฎีกา คำร้อง หรือคำแถลงอันเกี่ยวแก่การพิจารณาคดีในศาล ให้แก่บุคคลอื่น...” จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว หมายถึงทนายความที่ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวกับการ ดำเนินการในศาล ซึ่งมีสิทธิทำการเป็นทนายความว่าความในศาล หรือแต่งฟ้อง คำให้การฟ้อง อุทธรณ์ แก้อุทธรณ์ ฟ้องฎีกา แก่ฎีกา คำร้อง หรือคำแถลงอันเกี่ยวแก่การพิจารณาคดีในศาลให้แก บุคคลอื่น ได้ จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในคดี เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายและเป็น ตัวแทนของตัวความในการว่าต่างแก้ต่างในศาล เพื่ออำนวยความสะดวกและรักษาผลประโยชน์ ให้แก่ตัวความให้ได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมาย³

ดังนั้น การประกอบวิชาชีพทนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นการดำเนินการในทางศาลเป็นหลักใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามหากเราพิจารณาการ ประกอบวิชาชีพทนายความในทางความเป็นจริงหรือในลักษณะอย่างกว้างแล้ว จะพบว่านอกจาก การเป็นตัวแทนของกลุ่มความในการว่าต่างแก้ต่างในคดีที่เกี่ยวข้องกับทางศาลแล้ว ยังรวมถึงการเป็น ที่ปรึกษาทางคดีทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย และรับทำนิติกรรมสัญญาต่างๆ ในทาง ธุรกิจการค้าระหว่างเอกชนกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับรัฐทั้งระดับประเทศและระหว่าง ประเทศ ตลอดจนกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย เพื่อปกป้อง คุ้มกัน หรือสงวนไว้ซึ่งสิทธิของบุคคล

³ ทิถาวรณ อ่อนพูล. เล่มเดิม. หน้า 15.

2.2 บทบาทหน้าที่ของการประกอบวิชาชีพทนายความ

2.2.1 หน้าที่ในการรับใช้ประชาชน

ทนายความมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและต้องการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการบรรเทาความเดือดร้อน เนื่องจากวิชาชีพทนายความเป็นวิชาชีพอิสระ ทนายความมีอิสระในการพิจารณาว่าจะรับคดีของลูกค้าหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ในการประกอบวิชาชีพของแต่ละคน เช่น ทนายความอาจไม่รับคดีอาชญากรรมคดีฆ่าคนตาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โดยหน้าที่ของทนายความนั้นควรจะช่วยเหลือลูกค้าที่เดือดร้อนกฎหมายอย่างไร จึงเป็นหน้าที่ของทนายความที่จะต้องอธิบายให้ลูกค้าเข้าใจ และยอมรับสารภาพผิดหากได้กระทำความผิดจริงเพื่อให้โทษที่จะได้รับลดน้อยลง ในประเทศอังกฤษนั้น การไม่รับความถือว่าเป็นการปฏิเสธไม่ให้ยุติธรรม แต่ในสหรัฐอเมริกาถือว่าทนายความมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับว่าความก็ได้⁴

ทั้งนี้ ทนายความและลูกค้ามีนิติสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะของสัญญาจ้างทำของประเภทหนึ่ง⁵ ซึ่งผลสำเร็จของงานคือการให้บริการที่ทนายความทำไป มิใช่ผลว่าคดีต้องชนะ ทนายความจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ตรงไปตรงมาต่อลูกค้า โดยใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่และด้วยความระมัดระวังภายใต้กรอบของกฎหมายและความถูกต้อง และทนายความจะต้องดำเนินคดีจนเสร็จสิ้นจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ดังนั้น หน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนหรือลูกค้าที่เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมายจึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญของทนายความที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของตนในการรับใช้ประชาชนเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์แก่ตนเองและต้องเป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง ซึ่งจะได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี ทนายความควรจะช่วยเหลือลูกค้าเมื่อเห็นว่าตนสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

2.2.2 หน้าที่ในการรักษาความยุติธรรม

“ทนายความ” คือ กลไกที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ภาระหน้าที่หลักอันสำคัญของทนายความก็คือ การจรรโลงความยุติธรรมในสังคม ส่วนภาระหน้าที่ในการปกป้องและดูแลผลประโยชน์ของลูกค้าก็นั้น ควรเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญรองลงมา..... ทนายความที่ดีและมีอุดมคตินั้น ย่อมใช้กฎหมายเพื่อผดุงความยุติธรรมในสังคมยิ่งกว่าเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ฝ่ายตนเพียงฝ่ายเดียว จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่าวิชาชีพทนายความเป็นการประกอบ

⁴ จิตติ ดิงศักดิ์. (2533). *หลักวิชาชีพนักกฎหมาย*. หน้า 106.

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 250/2478 นิติสัมพันธ์ระหว่างทนายความกับลูกค้าจัดเป็นสัญญาจ้างทำของ.

วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ทนายความจึงมีหน้าที่พิทักษ์ความยุติธรรม เพื่อให้บรรลุลัทธประสงค์ดังกล่าวทนายความจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความบริสุทธิ์ ซื่อสัตย์ และเป็นธรรมต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความนั้น เพื่อดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมทุกสังคมต้องการ หากการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความปราศจากความบริสุทธิ์แล้ว ทนายความก็ไม่อาจจะผลุงความยุติธรรมไว้ได้ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม

การปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือลูกความและการรักษาความยุติธรรมของทนายความ จะต้องปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ ทุกครั้งที่ทนายความจะรับช่วยเหลือลูกความรายใด ทนายความต้องคำนึงถึงความยุติธรรมเป็นหลักในการพิจารณาว่าจะรับหรือไม่รับช่วยเหลือลูกความรายนั้น เพื่อตนจะได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนในการช่วยเหลือลูกความได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และจรรโลงไว้ซึ่งความยุติธรรมให้คงอยู่ในสังคมตลอดไป การช่วยเหลือลูกความ โดยการกระทำผิดกฎหมาย เช่น การสร้างพยานหลักฐานเท็จและนำพยานหลักฐานเท็จนั้นมาเบิกความต่อศาล ถือว่าเป็นการช่วยเหลือลูกความในทางที่ผิดและไม่เป็นการผลุงความยุติธรรมตามอุดมการณ์ของทนายความแต่อย่างใด⁶ หรือการที่ทนายความไม่รักษาเวลาของศาล ไม่ตรงต่อเวลาตามที่ศาลนัดหมายไว้ การประวิงให้ชักช้า ซึ่งเป็นการไม่รักษาผลประโยชน์ของลูกความ และไม่รักษาความยุติธรรมให้แก่ลูกความอย่างแท้จริง เพราะความล่าช้าถือว่าเป็นความ ไม่ยุติธรรมเช่นกัน ฉะนั้น หน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือลูกความและการรักษาความยุติธรรมของทนายความดังกล่าว จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกันจึงจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนและสังคมอย่างแท้จริง

2.2.3 หน้าที่ในทางจริยธรรม

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนหรือลูกความตามกฎหมาย และการรักษาความยุติธรรมในสังคม เป็นไปอย่างสอดคล้องกันตามที่กล่าวมาข้างต้น ทนายความจะต้องมีหลัก จริยธรรมทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทนายความทุกคนที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับนักกฎหมายในสาขาวิชาชีพอื่นที่ต้องมีหลักจริยธรรมทางวิชาชีพ อันเป็นหลักเกณฑ์ในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวในส่วนหนึ่งได้ถูกบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยอัยการมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ส่วนทนายความมีพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ซึ่งจะขอกล่าวในเรื่องมรรยาททนายความอย่างละเอียดต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำว่า “จริยธรรม” อย่างชัดเจน จึงขออธิบาย ดังนี้

⁶ จิตติ ดิงศภัทย์. เล่มเดิม. หน้า 19.

คำว่า “จริยธรรม” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2528 หมายถึง “จริย” (อ่านว่า จะ – ริ – ยะ) หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ “ธรรม” (อ่านว่า ทำ, ทำ – มะ) หมายถึง คุณความดี ความจริง ความถูกต้อง ดังนั้น “จริยธรรม” จึงหมายถึง ความประพฤติที่ถูกต้องชอบธรรม⁷ ซึ่งความประพฤติที่ถูกต้องนั้นจะมีความชอบธรรมหรือไม่จะต้องประกอบด้วยคุณธรรมทางจิตใจควบคู่ไปกับคุณธรรมทางความประพฤติและเมื่อวิชาชีพทนายความเป็นการประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนและความยุติธรรมแล้ว ทนายความนั้นยังต้องใช้ความสามารถในวิชาชีพที่ตนศึกษามาด้วยความถูกต้องชอบธรรม และประพฤติตนให้ตั้งงามอันเป็นสิ่งที่ทนายความทุกคนต้องปฏิบัติให้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของวิชาชีพที่ตั้งงามสืบทอดกันต่อไป หรืออาจเรียกว่าเป็นจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพทนายความ ซึ่งจะขออธิบายเพิ่มเติม ดังนี้

(1) ความซื่อสัตย์สุจริต

โดยทั่วไปแล้ว บุคคลในสังคมที่เจริญแล้วจะปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งมีรากฐานมาจากหลักกฎหมายโรมันที่เรียกเป็นภาษาละตินว่า Bona Fides แปลว่า ความซื่อสัตย์หรือสิ่งที่ดี ภาษาเยอรมันให้คำว่า Treu und Glauben แปลว่า ความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ (บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแห่งเยอรมัน มาตรา 242)⁸ อันเป็นหลักการพื้นฐานของบุคคลทุกคนในสังคมที่จะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน สำหรับประเทศไทยนั้นหลักสุจริตได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

จากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ทนายความจึงต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อลูกความที่มอบความไว้วางใจให้ช่วยดำเนินคดีแทนให้ โดยให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือแก้ไขปัญหาทางกฎหมายให้ลูกความอย่างถูกต้องและเป็นธรรมเพื่อให้เกิดผลดีที่สุดต่อลูกความ และจะต้องปกป้องผลประโยชน์ของลูกความให้มากที่สุดและป้องกันมิให้ลูกความของตนเสียผลประโยชน์อย่างดีที่สุดภายใต้ความยุติธรรม โดยไม่คำนึงถึงฐานะของลูกความ หรือผลตอบแทนที่จะได้รับการเป็นทนายความให้ และไม่ว่าจะมีสัญญาจ้างทนายความเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม

นอกจากความซื่อสัตย์สุจริตต่อลูกความแล้ว ทนายความยังต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อศาลด้วย เพื่อพิทักษ์รักษาความยุติธรรม เนื่องจากศาลเป็นกระบวนการยุติธรรมซึ่งทนายความมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างๆ ในคดี ทนายความจึงเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาความยุติธรรมด้วย เช่น การแถลงข้อเท็จจริงต่างๆ การให้การรับรองต่างๆ ไว้

⁷ สภาทนายความ. เล่มเดิม. หน้า 23.

⁸ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2520). *กฎหมายแพ่งหลักทั่วไป*. หน้า 107.

ต่อศาลต้องเป็นความจริง การขอเลื่อนคดีต้องมีการอ้างเหตุที่สมควร เป็นต้น เมื่อทนายความซื้อสัตย์ต่อศาลแล้ว ก็เป็นการซื้อสัตย์ต่อกระบวนการยุติธรรมอันเป็นหน้าที่สำคัญของทนายความเช่นกัน

ทั้งนี้ ทนายความยังต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพของตน และต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพด้วยกัน เพื่อส่งเสริมให้วิชาชีพทนายความเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี เช่น ไม่แย่งความกัน ไม่ใช่โอกาสในทางวิชาชีพแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง โดยการยุยงให้เป็นความการปลอมพินัยกรรม ปลอมสัญญา หรือร่วมมือกันหลอกลวงประชาชน เป็นต้น เพราะนอกจากจะเป็นการทำลายวิชาชีพแล้ว ยังเป็นการก่อความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมือง

(2) คุณธรรมทางความประพฤติ

นอกจากความซื่อสัตย์สุจริตแล้ว การประพฤติตนอย่างถูกต้องชอบธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหลักจริยธรรมที่ทนายความพึงปฏิบัติ คุณธรรมทางความประพฤติ คือ สิ่งที่ทนายความควรปฏิบัติและสิ่งที่ไม่ควรละเว้น โดยใช้หลักศีลธรรมที่มีอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของบุคคลแต่ละคนเป็นตัวบอกว่าสิ่งใดควรปฏิบัติและสิ่งใดควรละเว้น คือ การหยั่งรู้ได้ว่าเมื่อตนกระทำอะไรลงไปแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งจะรู้สึกนึกคิด และรู้จักประพฤตินให้ถูกต้องชอบธรรม และควรละเว้น ไม่กระทำการใดที่เป็นการไม่สมควรอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ เช่น การมีความสัมพันธ์ทางเพศกับภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้อื่น ไม่ว่าภรรยาผู้นั้นจะยินยอมหรือไม่ ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี และเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ เป็นการประพฤตินิยมมรรยาททนายความตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 หมวด 4 ข้อ 18 (คำสั่งสภาทนายความที่ 12/2540) จะเห็นได้ว่าการกระทำของทนายความดังกล่าว เป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายโดยกระทำละเมิดต่อผู้อื่นและเป็นการประพฤตินิยมมรรยาททนายความตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักจริยธรรมทางวิชาชีพของทนายความ

ทนายความต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหน้าที่ทางจริยธรรมของวิชาชีพตามที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของทนายความเป็นไปด้วยความถูกต้องและชอบธรรมอันเป็นที่ยอมรับของประชาชน และมีให้ขัดกับหลักจริยธรรมทางวิชาชีพและขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งบางครั้งการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาจขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนได้ โดยที่ทนายความผู้นั้นอาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เนื่องจากมิได้มีความรู้ความเข้าใจหลักจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพอย่างเพียงพอ และไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายอย่างชัดเจนในเรื่องนั้น ตัวอย่างเช่น การติดต่อทนายความโดยมีส่วนได้เสียในทางการเงินโดยตรงในผลของคดี ในเรื่องนี้มีคำพิพากษา

ศาลฎีกาตัดสินไว้ว่า ข้อสัญญาระหว่างทนายความและลูกความในส่วนที่ตกลงให้สินจ้างกันอีก ร้อยละ 5 ของทนายทรัพย์สินสมรสที่จำเลยจะได้รับ เป็นข้อสัญญาที่ให้ทนายความเข้ามีส่วนได้เสีย ในทางการเงินโดยตรงในผลคดีไม่ต้องด้วยหลักจริยธรรมทางวิชาชีพของทนายความ ถือว่าขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2543) ดังนั้น ทนายความจึงควรระมัดระวังในเรื่องการคิดค่าจ้าง และควรหลีกเลี่ยงการเข้าไปมีส่วนได้เสียในทาง การเงินโดยตรงในผลของคดี เนื่องจากทนายความไม่อาจจะแสวงหาประโยชน์จากคดีความไม่ว่า ในทางใด

เปรียบเทียบกับจริยธรรมของผู้พิพากษา เช่น การที่จำเลยซึ่งขณะคดีเกิดความศรัทธาใน ตัวผู้พิพากษาซึ่งให้ความเที่ยงธรรมแก่ตนเป็นอย่างดี และอยากสมนาคุณ จึงนำทรัพย์สินที่มีค่าขึ้น หนึ่งมามอบให้ผู้พิพากษานั้น แม้คดีถึงที่สุดแล้ว โดยไม่มีทางที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้อีกต่อไป กรณีนี้ไม่มีกฎหมายห้ามผู้พิพากษารับทรัพย์สินนั้น และไม่มีศีลธรรมข้อใดห้ามไว้โดยตรง แต่หาก พิจารณาในแง่ของจริยธรรมแล้ว ผู้พิพากษานั้นไม่ควรรับผลประโยชน์ใดจากการที่ตนได้ทำ หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีของตน ถ้าหากรับไว้ย่อมถือว่าผู้พิพากษานั้นไม่มีจริยธรรม ดังนั้น การ ประกอบวิชาชีพทนายความจึงต้องมีหลักจริยธรรมและศีลธรรมเป็นสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของ ตนให้ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม และเป็นที่ยอมรับของประชาชน ทั้งหลาย

2.2.4 หน้าที่ในทางมรรยาททนายความ

หน้าที่สำคัญของทนายความอีกประการหนึ่ง คือ หน้าที่ในการปฏิบัติตามมรรยาท ทนายความ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในทางวิชาชีพและการดำรงตนในสังคมของ ทนายความ หรือเป็นข้อบังคับในการทำงานและประพฤติตนของทนายความ เพื่อควบคุมการ ประกอบวิชาชีพทนายความให้ได้มาตรฐานของวิชาชีพ โดยที่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ได้บัญญัติให้สภาทนายความมีอำนาจในการออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความที่ เรียกว่า “ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529” ซึ่งเป็นฉบับที่บังคับใช้อยู่ ในขณะนี้ ถือว่าเป็นประมวลจริยธรรมทางวิชาชีพของทนายความ (Professional Ethics of Lawyers) ดังนั้น ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความดังกล่าว จึงเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรม ทางวิชาชีพของทนายความ ทั้งนี้ ผลการฝ่าฝืนจริยธรรมและมรรยาทนั้นต่างกันกล่าวคือ หากทนายความประพฤติฝ่าฝืนหลักจริยธรรมทางวิชาชีพ อาจจะไม่มีโทษตามกฎหมาย ตัวอย่างเช่น การคิดค่าทนายความสูงเกินไป หรือการไม่รับคดีที่ลูกความมาติดต่อขอให้ว่าความให้ ถือว่าผิดหลัก จริยธรรมทางวิชาชีพ แต่ไม่ถือว่าเป็นความผิดตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาท ทนายความ จึงไม่ต้องรับโทษตามกฎหมาย แต่อาจได้รับโทษในทางสังคมแทน แต่ถ้าทนายความ

ประพจน์ผิดมรรยาทนายความแล้วก็ถือว่าเป็นการประพจน์ขัดต่อหลักจริยธรรมทางวิชาชีพ และต้องถูกดำเนินคดีมรรยาทนายความ และได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ทนายความทุกคนจึงต้องปฏิบัติตามข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529 อย่างเคร่งครัด

2.3 การควบคุมการประกอบวิชาชีพทนายความ

2.3.1 ความเป็นมาของการควบคุมการประกอบวิชาชีพ

การควบคุมทนายความมีขึ้นเป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความ ร.ศ. 127 ในมาตรา 127 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ทนายความผู้ใดประพจน์ไม่สมควร ศาลมีอำนาจที่จะห้ามไม่ให้ว่าความในศาลหนึ่ง หรือทุกๆ ศาล และมีกำหนดเท่าใดก็ได้ แต่คำสั่งห้ามเช่นนี้ให้มีเป็นลายลักษณ์อักษร อนึ่งถ้าทนายความเห็นว่าคำสั่งศาลไม่เป็นยุติธรรมจะอุทธรณ์ฎีกาเฉพาะคำสั่งนี้ได้ ให้ว่าเป็นคดีต่างหาก” และในมาตรา 128 บัญญัติไว้ว่า “ให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจที่จะตั้งข้อบังคับในเรื่องผู้ใดจะเป็นทนายความว่าความในศาลได้แลไม่ได้ และข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของทนายความตามที่เห็นสมควร” ดังนั้น ในยุคแรกของการควบคุมวิชาชีพทนายความนั้น ผู้พิพากษาและเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพทนายความ จึงเป็นการควบคุมโดยฝ่ายตุลาการและฝ่ายบริหาร ซึ่งอำนาจในการสั่งการหรือออกข้อบังคับใดๆ จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น และทนายความยังมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งของศาลได้ หากเห็นว่าตนมิได้รับความยุติธรรมซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้หลักประกันในความเป็นอิสระของการประกอบวิชาชีพหรือปฏิบัติหน้าที่ทนายความ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2457 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการตราพระราชบัญญัติทนายความขึ้นเป็นครั้งแรก คือ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2457 โดยให้ทนายความอยู่ในการควบคุมดูแลของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และเป็นผู้จดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความ ควบคุมมรรยาทนายความ และต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหลายครั้ง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2508 ได้มีพระราชบัญญัติทนายความฉบับใหม่ซึ่งกำหนดให้สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาเป็นผู้จดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความ และเป็นผู้ควบคุมมรรยาทนายความ ดังนั้น ในระยะที่สองหลังจากที่มีพระราชบัญญัติทนายความแล้ว ทนายความจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของเนติบัณฑิตยสภาซึ่งรับโอนมาจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ซึ่งในช่วงแรกนั้น การดำเนินของเนติบัณฑิตยสภาเป็นไปตามแบบอย่างของเนติบัณฑิตยสภาของอังกฤษ กล่าวคือ นักศึกษาที่จบปริญญาตรีทางนิติศาสตร์จะต้องผ่านการทดสอบของเนติบัณฑิตยสภาก่อนจึงจะมีสิทธิจดทะเบียนเป็นชั้นหนึ่งได้ ซึ่งมีสิทธิว่าความในศาลทั่วราชอาณาจักร

ส่วนพวกที่จบปริญญาตรีอย่างเดียวเป็นทนายความชั้นสอง ซึ่งมีสิทธิว่าความในศาลต่างๆ ได้เฉพาะที่ระบุไว้ในใบอนุญาต หรือใน 10 จังหวัดตามที่ผ่อนผันในใบอนุญาตและมีสิทธิว่าความในศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาเฉพาะคดีที่ศาลชั้นต้นในเขตจังหวัดดังกล่าวได้พิจารณาหรือสั่ง และมีสิทธิตามประเด็นไปว่าความในศาลอื่นได้เท่านั้น จึงทำให้เกิดความแตกต่างกันในระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความ โดยการจำกัดสิทธิว่าความของทนายความชั้นสองคือ พวกที่จบปริญญาตรีนิติศาสตร์ และยังคงมาอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเนติบัณฑิตยสภา จึงเป็นอิสระในการประกอบวิชาชีพที่ผู้ประกอบการวิชาชีพด้วยกันจะปกครองกันเอง ดังนั้น ทนายความจึงรวมตัวกันและได้ก่อตั้งองค์กรของตนเองขึ้นมา คือ “สมาคมทนายความ” เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2500 เพื่อให้ทนายความเท่านั้นที่เป็นผู้ที่ควบคุมผู้ประกอบการอาชีพทนายความเอง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 นายมารุต บุณนาท ซึ่งเป็นนายกสมาคมทนายความในสมัยนั้นได้เสนอร่างพระราชบัญญัติทนายความฉบับแรกเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติแต่สภานิติบัญญัติได้หมดวาระเสียก่อนจึงทำให้ร่างพระราชบัญญัตินี้ตกไปด้วย และต่อมาในปี พ.ศ. 2518 สมาคมทนายความได้ถูกจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อมาเป็น “สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย” และได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติทนายความต่อสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แต่รัฐบาลยุบสภาเสียก่อน ร่างพระราชบัญญัตินี้จึงตกไปด้วย หลังจากนั้นก็ยังมีการเคลื่อนไหวและผลักดันให้ทนายความได้ปกครองตนเองเรื่อยมาจนกระทั่งในสมัยรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติทนายความอีกครั้งหนึ่งและประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ โดยมีสาระสำคัญ คือ กำหนดให้มีการจัดตั้ง สภาทนายความ และมีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็นองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลทนายความ และเป็นผู้จดทะเบียนและออกใบอนุญาต ทนายความแทนเนติบัณฑิตยสภา และมีอำนาจในการออกข้อบังคับมรรยาททนายความเพื่อควบคุมจริยธรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความให้ได้มาตรฐาน เพื่อคอยช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความยุติธรรมตามกฎหมาย และยังกำหนดให้มีกองทุนสงเคราะห์ช่วยเหลือทนายความ รวมทั้งมีกฎหมายว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้

2.3.2 วัตถุประสงค์ของการควบคุมการประกอบวิชาชีพ

(1) เพื่อคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชน

ด้วยเหตุที่วิชาชีพทนายความนั้น เป็นการประกอบวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางกฎหมายในการช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนซึ่งต้องใช้ความรู้ทางกฎหมายแก้ไขการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความจึงมีผลกระทบต่อสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชน ทนายความในฐานะผู้รู้กฎหมายจึงต้องให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนอย่างถูกต้องด้วยความ ซื่อสัตย์ สุจริต

อีกทั้งการประกอบวิชาชีพนั้นเป็นการจำกัดเฉพาะแต่ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายและได้รับอนุญาตเท่านั้น จึงต้องมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพทนายความมิให้ทนายความอาศัยโอกาสในทางวิชาชีพแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองในลักษณะที่เอาเปรียบประชาชนที่ไม่รู้กฎหมาย ทำให้เกิดความเดือดร้อนและความเสียหาย ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ขัดกับหลักจริยธรรมทางวิชาชีพที่จะรับใช้ประชาชนด้วยความซื่อสัตย์ และสุจริต

(2) เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความอย่างถูกต้องวิชาชีพทนายความนั้นมีลักษณะผูกขาดโดยจำกัดเฉพาะแต่ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายและได้รับอนุญาตเท่านั้นที่จะสามารถประกอบวิชาชีพนี้ได้ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาวิชากฎหมายและมีการฝึกอบรมทางวิชาชีพ และผ่านการทดสอบจนได้รับใบอนุญาตให้เป็นทนายความจึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ทนายความได้ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความผู้มีความรู้ทางกฎหมายอย่างแท้จริง จึงต้องมีการควบคุมทนายความโดยการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความโดยสภาทนายความ

(3) เพื่อรักษาความยุติธรรมให้คงอยู่ตลอดไป

การประกอบวิชาชีพทนายความเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ทนายความจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องเป็นธรรมเพื่อเป็นการรักษาความยุติธรรม จึงต้องมีการควบคุมทนายความโดยการจัดการฝึกอบรมทางวิชาชีพและมรรยาททนายความเพื่อให้ทนายความรู้และเข้าใจหน้าที่และการประพฤติให้อยู่ในกรอบของจริยธรรมและมรรยาทของวิชาชีพทนายความเพื่อให้ได้มาตรฐาน เมื่อการประกอบวิชาชีพของทนายความได้มาตรฐานแล้ว การปฏิบัติหน้าที่ของทนายความก็จะเป็นไปด้วยความยุติธรรม ทำให้ความยุติธรรมคงอยู่ในสังคมตลอดไป

(4) เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของทนายความได้มาตรฐาน

เนื่องจากวัตถุประสงค์ในข้อที่แล้วเพื่อต้องการให้ความยุติธรรมดำรงอยู่ในสังคมตลอดไป จึงต้องมีการควบคุมทนายความโดยการจัดการฝึกอบรมทางวิชาชีพและมรรยาททนายความของวิชาชีพทนายความอย่างแท้จริง ซึ่งทนายความต้องปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความอย่างเคร่งครัดและมีศีลธรรมคือการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามที่สังคมยอมรับ เพื่อให้การประกอบวิชาชีพทนายความได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของประชาชน

(5) เพื่อเป็นการคุ้มครองวิชาชีพทนายความ

นอกจากวัตถุประสงค์ของการควบคุมการประกอบวิชาชีพทนายความตามที่กล่าวมาข้างต้น การควบคุมโดยการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความยังเป็นการให้ความคุ้มครองวิชาชีพทนายความ กล่าวคือ บุคคลอื่นที่ไม่มีใบอนุญาตทนายความไม่สามารถประกอบวิชาชีพ

ทนายความได้ ซึ่งเป็นการคุ้มครองวิชาชีพทนายความมิให้บุคคลอื่นมาแย่งอาชีพของทนายความที่แท้จริง⁹

2.3.3 การจัดตั้งและบทบาทของสภาทนายความ

2.3.3.1 โครงสร้างของสภาทนายความ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การประกอบวิชาชีพทนายความในปัจจุบันถูกควบคุมโดยองค์กรอิสระ คือ สภาทนายความ ซึ่งประกอบด้วย

1. สมาชิกสภาทนายความ
2. คณะกรรมการสภาทนายความ
3. คณะกรรมการมรรยาททนายความ

สภาทนายความได้ถูกจัดตั้งมาเพื่อการปกครองตนเองของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความด้วยกัน และเพื่อยกมาตรฐานวิชาชีพ และส่งเสริมการประกอบวิชาชีพทนายความให้เจริญก้าวหน้า มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อวิชาชีพ ต่อสังคม ต่อการพัฒนาความรู้ทางกฎหมายและการผดุงความยุติธรรมในสังคมให้เป็นที่น่าเชื่อถือ¹⁰ โดยมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ

1. ส่งเสริมการศึกษาและการประกอบวิชาชีพทนายความ

สภาทนายความได้จัดให้มีการฝึกอบรมวิชาทางวิชาการ หลักปฏิบัติเบื้องต้นในการว่าความ และการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายให้แก่ทนายความ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทนายความและประชาชน ซึ่งการใช้ความรู้ทางกฎหมายเป็นเครื่องมือที่ดีในการประกอบวิชาชีพอันเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ หลักปฏิบัติเบื้องต้นในการว่าความเป็นวิธีการสำหรับการดำเนินการในทางศาล การแต่งคำฟ้อง คำให้การ การฟ้องหรือแก้อุทธรณ์และฎีกา การเขียนคำร้อง หรือคำแถลงอันเกี่ยวกับการพิจารณาในศาล การอบรมทางจริยธรรมของทนายความและมรรยาททนายความที่ควรประพฤติและปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพ มรรยาทต่อศาลและการปฏิบัติในศาล และมรรยาทต่อตัวความในการรักษาผลประโยชน์ของตัวความให้มากที่สุดและไม่ทำการแสวงหาผลประโยชน์จากตัวความเพื่อตนเองหรือผู้อื่น รวมทั้งมรรยาทต่อทนายความด้วยกันในการประกอบวิชาชีพเพื่อมิให้มีการแย่งคดีระหว่างทนายความเดียวกันเองอันเป็นการเสื่อมเสียต่อเกียรติและศักดิ์ศรีของทนายความ ตลอดจนการประพฤติตนมิให้ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สภาทนายความจึงเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการศึกษาเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ทนายความและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพทนายความให้ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากประชาชนอันเป็นการยกย่องเกียรติในวิชาชีพทนายความ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความ

⁹ แหล่งเดิม.

¹⁰ สัก กอแสงเรือง. (2537). *หนังสือวันทนายความ 2537*. หน้า 8.

เดือดร้อนหรือเพื่อปกป้องสิทธิของประชาชนให้ได้รับความยุติธรรมตามสมควร ทนายความจึงเป็นบุคคลแรกที่ประชาชนนึกถึงเสมอเมื่อเกิดปัญหาในทางกฎหมาย และต้องการคำปรึกษาแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนี้การติดต่อเพื่อดำเนินธุรกิจต่างๆ มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น และเกี่ยวข้องกับกฎหมายตั้งแต่การเริ่มต้นการทำธุรกิจจนกระทั่งการสิ้นสุดลงของการดำเนินธุรกิจ ทำให้ความต้องการความช่วยเหลือจากทนายความในทางกฎหมายเพิ่มมากขึ้น การประกอบวิชาชีพทนายความจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

2. ควบคุมมรรยาททนายความ

การควบคุมทนายความให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความบริสุทธิ์ ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อช่วยเหลือประชาชนและผดุงความยุติธรรมเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญยิ่งของสภาทนายความตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า วิชาชีพทนายความเป็นการประกอบวิชาชีพที่มีลักษณะผูกขาด จำกัดเฉพาะแต่ผู้ที่มีใบอนุญาตทนายความเท่านั้นจึงจะสามารถประกอบวิชาชีพนี้ได้ บุคคลทั่วไปที่ไม่มีใบอนุญาตทนายความไม่อาจจะปฏิบัติหน้าที่ทนายความได้ จึงต้องมีการควบคุมวิชาชีพทนายความเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยมีการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความและมีการควบคุมโดยกำหนดให้ทนายความต้องประพฤติตนตามมรรยาททนายความ ซึ่งกำหนดไว้ในข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนว่าจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างได้มาตรฐานจากทนายความที่ได้รับใบอนุญาตทนายความอยู่ในความควบคุมมรรยาททนายความของสภาทนายความ

3. ส่งเสริมความสามัคคี และผดุงเกียรติของสมาชิกสภาทนายความ

สภาทนายความจะส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีจิตสำนึกและคำนึงถึงการได้มาของสถาบันแห่งนี้ร่วมกัน เนื่องจากทนายความทุกคนต่างมีส่วนร่วมในการดำเนินการและเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งสถาบัน เพื่อให้ทุกคนได้อยู่ร่วมกันและปกครองตนเอง โดยมีหลักประกันความมั่นคงในเสถียรภาพของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ

4. ส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสภาทนายความ

เนื่องจากทนายความทุกคนต้องการหลักประกันในชีวิตของตนและครอบครัว ต้องการได้รับสวัสดิการในเวลาเจ็บป่วยทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือถึงแก่กรรม เพื่อมิให้ครอบครัวหรือบุคคลที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูต้องได้รับความเดือดร้อน เพราะอาชีพทนายความเป็นอาชีพอิสระ ไม่มีเบี้ยเลี้ยง ไม่มีบำเหน็จบำนาญ หรือค่าเล่าเรียนบุตร อย่างเช่น ข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ การจัดสวัสดิการดังกล่าว จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ทนายความสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างดี มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีสมกับเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ การจัด

สวัสดิการจะต้องใช้เงินจำนวนมาก ซึ่งเป็นเงินจากนายความทุกคนที่ได้ชำระค่าธรรมเนียมในการขอจดทะเบียนและขอต่อใบอนุญาตนายความ

การจัดสวัสดิการของนายความในปัจจุบันมี 3 รูปแบบคือ

1) กองทุนสวัสดิการนายความ

มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือนายความที่ได้รับความเดือดร้อน หรือเจ็บป่วย หรือ ทายาทของนายความที่เสียชีวิตและได้รับความเดือดร้อน

2) ฌาปนกิจสงเคราะห์นายความ

เรื่องนี้เป็นเรื่องนอกเหนือพระราชบัญญัตินายความ พ.ศ. 2528 เป็นกิจกรรมเอกเทศ ในรูปสมาคม เรียกว่า สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์นายความแห่งประเทศไทย เพื่อช่วยเหลือ นายความซึ่งกันและกันหรือคู่สมรสของนายความที่เป็นสมาชิกในการจัดงานศพ และช่วยเหลือ ครอบครัวนายความ ซึ่งเป็นการเพิ่มความมั่นคงให้กับการดำรงชีพของนายความที่เป็นสมาชิก

3) สหกรณ์ออมทรัพย์นายความ

เพื่อช่วยให้การดำรงชีพของนายความมีมั่นคง เป็นการดำเนินงานเอกเทศ นอกเหนือไปจากพระราชบัญญัตินายความ พ.ศ. 2528 เรียกว่า สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกช่วยตนเอง โดยใช้หลักการประหยัด นำผลประโยชน์ มาช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก

5. การส่งเสริม แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย

วิชาชีพนายความเป็นวิชาชีพผูกขาดเฉพาะในหมู่นักกฎหมายด้วยกัน หากผู้รู้กฎหมาย เหล่านี้ไม่นำความรู้ไปช่วยเหลือประชาชนแล้ว วิชาชีพนายความคงเป็นวิชาชีพที่ปราศจากเมตตา ธรรม ประชาชนก็จะได้รับความเดือดร้อน สำหรับผู้ที่มีความรู้และมีฐานะที่จะว่าจ้างนายความเข้า ช่วยเหลือปัญหาของตนย่อมไม่มีปัญหา แต่สำหรับประชาชนที่ไม่มีความรู้และยากจนซึ่งไม่ได้รับความ เป็นธรรมตามกฎหมาย หรือถูกเอาเปรียบจากผู้ที่ฉลาดกว่า ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของ นายความที่จะต้องช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนไม่ได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมาย ถูกกด โกง หรือถูกกล่าวหาดำเนินคดีโดยไม่มี ความผิด ให้ได้รับความยุติธรรม โดยสภานายความจัดให้มีสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย มีคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย เป็น ผู้รับผิดชอบบริหารงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีประจำอยู่ทุกภาค ทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนหรือผู้ที่ยากจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้มีสิทธิขอความ ช่วยเหลือจากสภานายความ ซึ่งสภานายความจะจัดนายความฟ้องคดีหรือแก้คดีโดยไม่คิด มูลค่าและค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

นอกจากนี้ สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ยังให้คำปรึกษาแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่คิดมูลค่า และยังเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไปด้วย

2.3.3.2 การดำเนินงานโดยทั่วไปของสภานายความ

โดยที่การดำเนินงานของสภานายความส่วนใหญ่ผู้นั้น เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสภานายความ ซึ่งดำรงตำแหน่งครั้งละ 3 ปี แต่ดำรงตำแหน่งได้เพียงสองวาระเท่านั้น โดยได้รับเลือกตั้งจากทนายความทั่วประเทศ และคณะกรรมการสภานายความมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดการอบรมผู้ที่จดทะเบียนเป็นทนายความ
2. จดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความ
3. ควบคุมมรรยาททนายความ
4. จัดสวัสดิการให้แก่ทนายความ
5. ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย
6. ออกข้อบังคับสภานายความเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทนายความและข้อบังคับอื่นๆ ตามมาตรา 27 (3)
7. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำกิจการหรือพิจารณาเรื่องต่างๆ ที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของสภานายความ

จากอำนาจของคณะกรรมการสภานายความข้างต้น จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการสภานายความมีอำนาจในด้านบริหาร กล่าวคือ มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำกิจการหรือพิจารณาเรื่องต่างๆ ที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของสภานายความ ดูแลการจัดอบรมผู้ที่จดทะเบียนเป็นทนายความ การรับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความ รวมทั้งการควบคุมมรรยาททนายความให้ปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ ตลอดจนการจัดการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย นอกจากนี้ คณะกรรมการสภานายความยังมีอำนาจในทางนิติบัญญัติ กล่าวคือ มีอำนาจในการออกข้อบังคับสภานายความเรื่องต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อบังคับการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 เพื่อควบคุมมรรยาททนายความตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นต้น ส่วนอำนาจในทางตุลาการนั้น กำหนดให้คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจในทางตุลาการ กล่าวคือ เมื่อมีการร้องเรียนกล่าวหาทนายความว่าประพฤติผิดมรรยาททนายความ คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจในการพิจารณาคดี มีอำนาจสั่งมรรยาททนายความ คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจการพิจารณาคดี มีอำนาจสั่งจำคุก หรือ สั่งลงโทษทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการมรรยาททนายความถูกแต่งตั้งโดยคณะกรรมการสภานายความ โดยคัดเลือกจากทนายความอาวุโสที่เป็นทนายความ

มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรรยาทนายความหรือถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความ รวม 3 คน เป็นคณะกรรมการสอบสวนเพื่อทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานของทั้งผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา ในการสอบสวนนั้นต้องมีกรรมการสอบสวนอย่างน้อย 2 คน จึงเป็นองค์คณะดำเนินการสอบสวนได้ แล้วทำความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการมรรยาทนายความเพื่อส่งการต่อไป ดังนั้น สภาทนายความจึงเป็นองค์กฤษฎีที่มีกรรวมอำนาจทั้งสามฝ่าย ได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ¹¹

2.3.4 การฝึกอบรมวิชาว่าความและมรรยาทนายความ

หลักสูตรการฝึกอบรมวิชาว่าความแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ

(1) ภาคทฤษฎี สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความจะจัดให้มีการบรรยายทางวิชาการในหัวข้อต่างๆ ไม่น้อยกว่า 20 วัน โดยผู้เข้ารับการอบรมวิชาว่าความจะเข้ารับการอบรมหรือไม่ก็ได้ ไม่มีการเก็บเวลาเรียน โดยมีเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. มรรยาทและจริยธรรมทนายความ
2. วิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
3. วิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
4. วิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายอื่น
5. หลักการให้คำปรึกษากฎหมาย
6. กฎหมายพิเศษบางเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นอย่างมาก

เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรมภาคทฤษฎีข้างต้นแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องทำการทดสอบความรู้ในภาคทฤษฎี หากผู้ใดสอบไม่ผ่านทางสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความจะไม่ส่งเข้ารับการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ และถือว่าไม่ผ่านการฝึกอบรมวิชาว่าความในรุ่นนั้น แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะเข้ารับการฝึกอบรมในรุ่นต่อไป

(2) ภาคปฏิบัติ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่สอบผ่านภาคทฤษฎีจะต้องฝึกอบรมภาคปฏิบัติอีกไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยสำนักงานฝึกอบรมจะจัดส่งไปฝึกอบรมภาคปฏิบัติ ณ สำนักงานทนายความ ฝ่ายองค์กรกฎหมายต่างๆ ทั่วประเทศ หรือในกรณีที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แจ้งให้สำนักงานฝึกอบรมทราบว่าได้มีสำนักงานที่จะฝึกอบรมภาคปฏิบัติแล้ว สำนักงานฝึกอบรมจะพิจารณาจัดส่งไปฝึกอบรมภาคปฏิบัติตามที่แจ้งไว้ ในการเข้าฝึกอบรมภาคปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรมนี้ ทนายความผู้ควบคุมการฝึกและลงลายมือชื่อรับรองและประเมินผลการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ จะต้องเป็นทนายความผู้ที่มีใบอนุญาตจนถึงวันเริ่มฝึกภาคปฏิบัติแล้วไม่น้อยกว่า 7 ปีขึ้นไป

¹¹ ทิถาวรณ อ่อนพูล. เล่มเดิม. หน้า 42.

และเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรมภาคปฏิบัติแล้ว ผู้เข้าฝึกอบรมต้องทำการสอบความรู้ในภาคปฏิบัติ ผู้ที่สอบไม่ผ่านการฝึกอบรมภาคปฏิบัติสามารถขึ้นทะเบียนการสอบภาคทฤษฎีไว้ได้เพื่อใช้สิทธิในการสอบภาคปฏิบัติในรุ่นต่อไป โดยไม่ต้องเข้ารับการทดสอบภาคทฤษฎีอีก

ทั้งนี้ ผู้เข้าฝึกอบรมที่สอบผ่านทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จะต้องเข้ารับการอบรมจริยธรรมและมรรยาทนายความตามระยะเวลาที่สำนักฝึกอบรมกำหนด ผู้ที่ผ่านการอบรมจริยธรรมและมรรยาทนายความดังกล่าวจึงจะถือว่าเป็นผู้ผ่านการอบรมวิชาว่าความ และมีสิทธิในการยื่นคำขอจดทะเบียนเพื่อรับใบอนุญาตนายความต่อไป

2.3.5 การจดทะเบียนและออกใบอนุญาตนายความ

เมื่อผู้เข้าฝึกอบรมผ่านการอบรมวิชาว่าความแล้ว จึงมีสิทธิยื่นคำขอจดทะเบียนเพื่อรับใบอนุญาตนายความ ซึ่งสภานายความมิได้บังคับว่าผู้ที่ผ่านการอบรมวิชาว่าความต้องมียื่นคำขอจดทะเบียนเพื่อรับใบอนุญาตนายความทันที ทั้งนี้ ใบอนุญาตนายความมี 2 ประเภท คือ ใบอนุญาตนายความตลอดชีพ และ ใบอนุญาตนายความสองปี ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ผ่านการอบรมวิชาว่าความจะเลือกจดทะเบียนและรับใบอนุญาตนายความประเภทใด

ผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตนายความต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 35 พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันยื่นคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาต
- (3) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรืออนุปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ หรืออนุปริญญาจากสถาบันการศึกษาซึ่งสภานายความเห็นว่าสถาบันการศึกษานั้นมีมาตรฐานการศึกษาที่ผู้ได้รับปริญญาตรีหรืออนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรเป็นทนายความได้ และเป็นสมาชิกวิสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี และไม่เป็นผู้ได้กระทำการใดซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต
- (5) ไม่อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าจะนำซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ
- (7) ไม่เป็นบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นโรคติดต่อซึ่งเป็นที่รังเกียจแก่สังคม
- (9) ไม่เป็นผู้มีกายพิการหรือจิตบกพร่องอันเป็นเหตุให้เป็นผู้หย่อนสมรรถภาพในการประกอบวิชาชีพทนายความ

(10) ไม่เป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีเงินเดือนและตำแหน่งประจำ เว้นแต่ข้าราชการการเมือง

(11) ไม่เป็นผู้ต้องห้ามมิให้ยื่นคำขอจดทะเบียน และรับใบอนุญาตตามมาตรา 71

2.4 การควบคุมมรรยาทนายความ

2.4.1 คณะกรรมการมรรยาทนายความ

เมื่อมีการร้องเรียนกล่าวหาทนายความว่าประพฤติผิดมรรยาทนายความ คณะกรรมการมรรยาทนายความมีอำนาจในการพิจารณาคดี มีอำนาจสั่งมรรยาทนายความ คณะกรรมการมรรยาทนายความมีอำนาจการพิจารณาคดี มีอำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกคำกล่าวหา หรือสั่งลงโทษทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาทนายความได้

คณะกรรมการมรรยาทนายความถูกแต่งตั้งโดยคณะกรรมการสภาทนายความ โดยคัดเลือกจากทนายความอาวุโสที่เป็นทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรรยาทนายความหรือถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความ รวม 3 คน เป็นคณะกรรมการสอบสวนเพื่อทำสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานของทั้งผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา ในการสอบสวนนั้นต้องมีกรรมการสอบสวนอย่างน้อย 2 คน จึงเป็นองค์คณะดำเนินการสอบสวนได้ แล้วทำความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการมรรยาทนายความเพื่อสั่งการต่อไป

2.4.2 ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529

วิชาชีพทนายความในประเทศไทยนั้นถูกควบคุมโดยสภาทนายความได้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้อำนาจสภาทนายความออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมความประพฤติของทนายความซึ่งข้อบังคับนี้เรียกว่า ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529

ทั้งนี้ ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529 ข้างต้นประกอบด้วยข้อกำหนด ดังนี้¹²

2.4.2.1 มรรยาทต่อศาลและในศาล

1) การรับหน้าที่เป็นทนายความขอแรง

ด้วยเหตุที่วิชาชีพทนายความเป็นวิชาชีพที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 242 วรรคแรกบัญญัติว่า “ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ

¹² ทีกวารรณ อ่อนพูล. เล่มเดิม. หน้า 23.

จากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจจัดหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือ โดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว” และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 วรรคแรก บัญญัติให้ศาลต้องถามจำเลยก่อนเริ่มพิจารณาว่าจำเลยมีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีศาลต้องตั้งทนายความให้ สำหรับคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต และในวรรคสอง บัญญัติให้ศาลถามจำเลยก่อนเริ่มพิจารณาว่าจำเลยมีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความ ให้ศาลตั้งทนายความให้ สำหรับคดีที่มีอัตราโทษจำคุก หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปีในวันที่ถูกฟ้องศาล ดังนั้น ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ ในข้อ 5 จึงกำหนดให้ทนายความมีหน้าที่ต้องรับเป็นทนายความให้เมื่อศาลขอแรงตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว ซึ่งหากไม่รับเป็นทนายความให้ก็ต้องมีข้อแก้ตัวโดยสมควร เช่น การเจ็บป่วยเรื้อรังจนไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ หรืออยู่ในระหว่างศึกษาต่อต่างประเทศ เป็นต้น

2) การไม่เคารพยำเกรงอำนาจศาล หรือกระทำการใดอันเป็นการดูหมิ่นศาล หรือผู้พิพากษาในศาลหรือนอกศาล อันเป็นการเสื่อมเสียอำนาจศาลหรือผู้พิพากษา

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 6 ซึ่งต้องเป็นการกระทำในศาลหรือนอกศาลที่เป็นการไม่เคารพยำเกรงหรือดูหมิ่นศาลจนทำให้เสื่อมเสียอำนาจศาล หรือผู้พิพากษา เช่น การละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 การดูหมิ่นศาลเป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 อันเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับนี้

3) การกล่าวความ หรือทำเอกสารหรือหลักฐานเท็จ หรือใช้อุบายลวงให้ศาลหลงและกระทำการใดเพื่อทำคำสั่ง หรือคำพิพากษาของศาลที่ยังไม่เปิดเผย

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 7 เพื่อป้องกันมิให้ทนายความนำความเท็จมาสู่ศาลหรือใช้กลอุบายลวงให้ศาลหลง ตลอดจนการกระทำใดๆ เพื่อให้ทำคำสั่ง หรือคำพิพากษาของศาลที่ยังไม่ได้อ่านหรือเปิดเผย หากทนายความปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยฝ่าฝืนข้อบังคับข้อนี้จะทำให้กระบวนการยุติธรรมเสื่อมเสียได้

4) การสมรู้เป็นใจโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อทำพยานหลักฐานเท็จ หรือเลี่ยมสอนพยานให้เบิกความเท็จ หรือโดยปกปิดซ่อนงำอำพรางพยานหลักฐานใดๆ ซึ่งควรนำมาขึ้นต่อศาล หรือสัญญาจะให้สินบนแก่เจ้าพนักงานหรือสมรู้เป็นใจในการให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 8 เพื่อเป็นการรักษาความยุติธรรม และเพื่อป้องกันมิให้ทนายความปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เป็นที่เสื่อมเสียต่อกระบวนการยุติธรรมด้วย จึงกำหนดให้ทนายความแม้เพียงแต่สมรู้ร่วมคิด เป็นใจไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ทำพยานหลักฐานหรือสอนพยานให้เบิกความเท็จ หรือปกปิดพยานหลักฐานที่ควรนำมาขึ้นต่อศาล ก็เป็นการฝ่าฝืนต่อ

ข้อบังคับนี้แล้ว ทั้งนี้ ในกรณีการให้สินบน เพียงแค่สัญญาจะให้หรือสมรู้เป็นใจในการให้สินบน แก่เจ้าพนักงาน ก็เป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับนี้เช่นกัน

2.4.2.2 มรรยาทต่อตัวความ

1) การยุยงส่งเสริมให้เป็นความโดยหามูลมิได้

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 9 โดยกำหนดให้การกระทำใดอันเป็นการยุยงส่งเสริมให้มีการฟ้องคดีกันในกรณีอันหามูลมิได้ ถือว่าเป็นการแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นความกัน โดยที่ไม่สมควรจะเป็นคดีความกัน หากทนายความกระทำการดังกล่าวเท่ากับเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับนี้

2) การใช้อุบายเพื่อแสวงหาคดีความ

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 10 โดยกำหนดการใช้อุบายอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ เพื่อจูงใจให้ผู้ใดมอบคดีให้ว่าต่างแ่ต่าง ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับนี้

(1) หลอกลวงให้เขาหลงว่าคดีนั้นจะชนะ หรือคนรู้สึกรู้สึกแ่ใจว่าจะแพ้

(2) อวดอ้างว่าตนมีความรู้ยิ่งกว่าทนายความอื่น

(3) อวดอ้างว่าเกี่ยวเป็นสมัครพรรคพวกรู้จักคุ้นเคยกับผู้ใดอันกระทำให้เขาหลงว่าตนสามารถจะทำให้เขาได้รับผลเป็นพิเศษ นอกจากทางว่าความ หรือหลอกลวงว่าจะชักนำจูงใจให้ผู้นั้นช่วยเหลือคดีในทางใดๆ หรือแอบอ้างขู่ว่าถ้าไม่ให้ตนว่าคดีนั้นแล้วจะหาหนทางให้ผู้นั้นกระทำให้คดีของเขาแพ้ แล้วจะหาหนทางให้ผู้นั้นกระทำให้คดีของเขาแพ้

เป็นการบังคับเพื่อมิให้ทนายความใช้โอกาสทางวิชาชีพในการแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นความกัน โดยการใช้อุบายจูงใจให้ตัวความมอบคดีให้แก่ตนดำเนินการ โดยหลอกลวงให้เขาหลงเชื่อว่าคดีนั้นจะชนะเมื่อคนรู้สึกรู้สึกว่าจะแพ้ ทั้งนี้การหลอกลวงนั้นจะต้องถึงขนาดที่ตัวความเข้าใจว่าจะชนะ แต่ถ้าได้แนะนำตัวความแล้วว่าคดีจะแพ้ หากตัวความประสงค์ที่จะให้ดำเนินการก็ไม่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับนี้

นอกจากนี้ ยังบังคับมิให้ทนายความอวดอ้างตนว่ามีความรู้ยิ่งกว่าทนายความคนอื่น หรืออ้างว่าคุ้นเคยกับผู้อื่น เช่น เจ้าหน้าที่ศาล หรือพนักงานอัยการ ซึ่งจะได้รับผลทางคดี โดยหลอกลวงว่าจะชักจูงให้บุคคลนั้นช่วยเหลือ หรือแอบอ้างขู่ว่าถ้าไม่ให้ตนว่าความแล้วจะหาหนทางทำให้คดีแพ้

3) การเปิดเผยความลับของลูกความ

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 11 เพื่อเป็นการคุ้มครองความลับของลูกความที่ทนายความได้รู้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีหรือความประพฤติส่วนตัวของลูกความ

ไม่ว่าเรื่องนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายแพ่งคดีหรือไม่ก็ตาม จึงห้ามมิให้ทนายความเปิดเผยความลับของลูกความ เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากลูกความ หรือ โดยอำนาจศาล

4) การละทิ้งคดีและหน้าที่

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 12 ซึ่งกำหนดให้การกระทำของทนายความอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ อาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความ

(1) จงใจขาดนัด หรือทอดทิ้งคดี

(2) จงใจละเว้นข้อความที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การดำเนินคดีแห่งลูกความของตน หรือปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบ

การปฏิบัติหน้าที่ของทนายความจะต้องใช้ความละเอียดรอบคอบ และต้องใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ จะต้องบันทึกและจดจำกำหนดการต่างๆ การนัดหมายของศาลในคดี และต้องไปตามกำหนดของศาลอย่างเคร่งครัด จะอ้างว่าไม่จงใจขาดนัด หรือทอดทิ้งคดีไม่ได้ เนื่องจากทนายความเป็นผู้ที่รอบรู้กฎหมายและเป็นตัวแทนของตัวความ จึงต้องปฏิบัติหน้าที่เสมือนกับเป็นตัวความเอง หากมีเหตุจำเป็นไม่อาจไปศาลได้กำหนดนัด ทนายความต้องทำคำร้องมอบฉันทะให้ผู้อื่น ไปยื่นคำร้องขอเลื่อนคดีให้ถูกต้อง เช่น หากยื่นคำร้องยังศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เกิดเหตุขัดข้อง เพื่อที่ศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่นั้นแจ้งเหตุขัดข้องไปยังศาลที่พิจารณาคดีนั้น

นอกจากนี้ ทนายความยังต้องดำเนินการตามหน้าที่โดยไม่ชักช้า เมื่อได้รับคดีมาจากลูกความ และหากมีข้อขัดข้องควรแจ้งให้ลูกความทราบทันที ในกรณีที่ทนายความไม่สมควรใจที่จะดำเนินการ ไม่อาจจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ต้องรีบแจ้งให้ตัวความทราบ พร้อมคดีเอกสารและสำนวนให้แก่ตัวความโดยเร็ว และยื่นคำร้องขอลอนตัวจากการเป็นทนายความต่อศาล ซึ่งในระหว่างที่ศาลยังมีคำสั่งอนุญาตให้ลอนตัวจากการเป็นทนายความ ทนายความยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป และต้องไปศาล จนกว่าศาลจะมีคำสั่งอนุญาต ส่วนกรณีที่ตัวความถึงแก่ความตาย ทนายความมีหน้าที่ต้องยื่นคำร้องหรือแถลงให้ศาลทราบ และต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดี

5) การเข้าเป็นทนายความหรือช่วยเหลือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นการปรปักษ์

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 13 เพื่อให้ทนายความปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์ต่อลูกความ จึงกำหนดห้ามมิให้ทนายความเข้ารับเป็นทนายความให้แก่ลูกความอีกฝ่ายหนึ่งหลังจากที่ตนได้รับปรึกษา หรือรู้เรื่องในคดีแล้ว แม้ว่าจะยังมิได้มีการแต่งตั้งให้เป็นทนายความก็ตามกลับนำความนั้นไปช่วยเหลือคู่ความฝ่ายตรงข้ามไม่ว่าจะในฐานะเป็นทนายความหรือไม่ก็ตามก็ถือว่าเป็นการประพฤติผิดข้อบังคับนี้แล้ว

6) การใช้อุบายเพื่อแสวงหาประโยชน์นอกเหนือจากที่ลูกความให้สัญญาไว้ และการกระทำใดๆ อันเป็นการฉ้อ โกง ยักยอก หรือกระบัดสินลูกความ

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 14 และ 15 เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินและผลประโยชน์ของความ จึงห้ามมิให้ทนายความอาศัยโอกาสของตนแสวงหาประโยชน์อื่นใดนอกเหนือจากข้อตกลงตามสัญญาที่ทำไว้กับลูกความ โดยใช้อุบายด้วยประการใดๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ส่วนเงินของลูกความนั้น เมื่อใช้จ่ายสำหรับคดีเสร็จแล้ว ควรรีบส่งคืนลูกความโดยเร็ว ไม่ควรจะเก็บไว้นานเกินกว่าเหตุ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากลูกความ หากฝ่าฝืนถือว่าเป็นการประพฤติผิดมรรยาททนายความ เว้นแต่จะมีเหตุผลอันสมควร

2.4.2.3 มรรยาทต่อทนายความด้วยกัน ต่อประชาชนผู้มีอรรถคดีและอื่นๆ

1) การแย่ง หรือประมุข หรือรับ หรือสัญญาว่าจะรับว่าต่างแก่ต่างในคดีที่รู้ว่ามีทนายความอื่นอยู่แล้ว

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 16 เพื่อป้องกันมิให้ทนายความแย่งคดีความ หรือทำการใดๆ ในลักษณะที่เป็นการประมุขเพื่อแข่งขันหาคดีกันในระหว่างทนายความด้วยกันเอง และห้ามมิให้ก้าวท้าวการคดีความของตัวความที่มีทนายความอยู่แล้ว ซึ่งเป็นการให้เกิดริตติในระหว่างทนายความด้วยกันเอง อย่างไรก็ตาม อาจเข้าไปเกี่ยวข้องในคดีนั้นได้ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของข้อบังคับข้างต้น ดังนี้

- (1) ได้รับความยินยอมจากทนายความที่ว่าความอยู่ในเรื่องนั้นแล้ว
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าตัวความได้ถอนทนายความคนก่อนจากการเป็นทนายความของเขาแล้วหรือ
- (3) ทนายความผู้ว่าความในเรื่องนั้นปฏิเสธ หรือแสดงความไม่สมัครใจในคดีนั้นต่อไปแล้ว

2) การประกาศโฆษณาตนเองเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ

ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 17 เพื่อมิให้การประกอบวิชาชีพทนายความเป็นไปในทางแข่งขันกันในเชิงของธุรกิจการค้า จึงห้ามมิให้ทนายความ หรือยอมให้ผู้อื่นประกาศโฆษณาในลักษณะ ดังนี้

- (1) อัตราค่าจ้างว่าความ หรือแจ้งว่าไม่เรียกร้อยค่าจ้างว่าความเว้นแต่การประกาศโฆษณาของทนายความที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งดำเนินการโดยสภาทนายความเอง หรือโดยสถาบัน สมาคม องค์กร หรือส่วนราชการใดที่เกี่ยวข้อง หรือ

(2) ชื่อ คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงาน อันเป็นไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวนให้ผู้มีอรรถศัมาหาเพื่อเป็นนายควมว่าต่าง หรือแก้ต่างให้ เว้นแต่การแสดง ชื่อ คุณวุฒิ หรืออื่นๆ ดังกล่าว ตามสมควร โดยสุภาพ

การห้ามมิให้ทนายความโฆษณาตนเอง หรือยอมให้ผู้อื่นโฆษณาอัตราค่ารับว่าความ หรือแจ้งว่าไม่เรียกค่าจ้างว่าความข้างต้นนั้น รวมถึงการทำหนังสือชวน ทำแผ่นพิมพ์ นามบัตร เป็นต้น อย่งไรก็ตาม ทนายความสามารถโฆษณาในลักษณะดังกล่าวได้เฉพาะการช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งดำเนินการโดยสภาทนายความ หรือสถาบัน สมาคม องค์กร หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังห้ามมิให้ทนายความโฆษณา หรือยอมให้ผู้อื่นโฆษณาชื่อ คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงานไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวนให้ผู้มีอรรถศัมาหาเพื่อเป็นนายควม เช่น โฆษณาโอ้อวดว่าตนเป็นผู้เชี่ยวชาญทางคดี มีความสามารถกว่าผู้อื่น เป็นต้น อย่งไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้นข้อความที่แสดงถึงปริญญาบัตร หรือวุฒิปัตร และสถาบันการศึกษา ข้อความเป็นทนายความ ชื่อสำนักงาน การรับเป็นทนายความเพื่อปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีใด เช่น การรับปรึกษา กฎหมายและคดีความ การว่าความ การจดทะเบียนนิติบุคคล เป็นต้น ซึ่งต้องไม่มีลักษณะของการโอ้อวดว่ามีความสามารถมากกว่าผู้อื่น หรือในทำนองรับรองผลดี

3) การประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และภายในกรอบของศีลธรรม ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 18 ซึ่งห้ามมิให้ทนายความประกอบอาชีพ หรือประพฤติตน อันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการเสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ เพื่อเป็นการยกระดับวิชาชีพให้เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี ซึ่งข้อบังคับนี้ได้กำหนดไว้อย่างกว้าง ดังนั้นหากทนายความผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับอื่น บางครั้งอาจจะเป็นการประพฤติดมรรยาท ทนายความตามข้อ 18 ด้วยเสมอไป กรณีจะเป็นความผิดตามข้อบังคับนี้ด้วยนั้น จะต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ และต้องปรากฏว่าการกระทำนั้นเป็นการที่ทำให้เสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความอย่างร้ายแรง หากมิใช่เป็นกรณีที่จะทำให้เป็นที่เสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับมรรยาททนายความข้อ 18 นี้ด้วย

4) การตกลงว่าจะให้ค่านายหน้า หรือบำเหน็จรางวัลใดๆ แก่ผู้ที่หากความมาให้ ข้อบังคับนี้บัญญัติไว้ในข้อ 19 ซึ่งกำหนดห้ามมิให้ทนายความยินยอม ตกลง หรือให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ค่านายหน้า หรือบำเหน็จรางวัลใดๆ ด้วยทรัพย์สินหรือประโยชน์ใดๆ แก่ผู้ที่หากความมาให้ หรือมีคนประจำสำนักงานดำเนินการจัดหาดีความมาให้ว่า โดยทนายความผู้นั้นคิดค่าส่วนลดของค่าจ้างให้ หรือให้เงินเดือน หรือเงินจำนวนหนึ่งจำนวนใด หรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างใดๆ แก่ผู้ที่หากดีความมาให้ นั้น แม้บุคคลผู้หากดีความมาให้โดยลักษณะดังกล่าวจะเป็นเสมียนหรือลูกจ้างประจำสำนักงานของทนายความผู้นั้นก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากการประกอบ

วิชาชีพทนายความมิใช่เป็นการประกอบอาชีพในเชิงธุรกิจการค้า จึงห้ามมิให้มีการแข่งขันกันในลักษณะของธุรกิจการค้า โดยการให้ค่าตอบแทน หรือค่านายหน้าแก่บุคคลที่หาคดีความมาให้ แม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเสมียนหรือลูกจ้างในสำนักงานของตนก็ตาม ก็ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนมรรยาททนายความข้อนี้แล้ว

2.4.2.4 มรรยาทในการแต่งกาย

นอกจากข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความที่ทนายความมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตาม ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ทนายความยังมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามมรรยาทในการแต่งกายโดยเฉพาะในการว่าความ ทนายความต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 20 โดยกำหนดให้ ทนายความชาย แต่งกายตามแบบสากลนิยม เป็นชุดสีขาว หรือสีอื่นที่ไม่ฉูดฉาด เชิ้ตขาว ผ้าผูกคอสีดำ หรือสีอื่นที่สุภาพไม่ฉูดฉาดแบบเงือกกลาสี หรือแต่งเสื้อชุดไทยแบบแขนสั้นหรือยาว สีสุภาพไม่มีลวดลายแทนเสื้อชุดสากลก็ได้ รองเท้าหุ้มส้นสีขาว น้ำตาลหรือดำ ถุงเท้าสีคล้ายคลึงกับรองเท้า ส่วนทนายความหญิงนั้น ต้องแต่งกายตามแบบสากลนิยม กระโปรงและเสื้อสีสุภาพไม่ฉูดฉาด รองเท้าหุ้มส้น และหากทนายความทั้งชายและหญิงที่มีสิทธิแต่งเครื่องแบบราชการจะแต่งเครื่องแบบราชการก็ได้ และในขณะที่ว่าความทนายความที่มีสิทธิสวมเสื้อครุยเนติบัณฑิต ต้องสวมเสื้อครุยเนติบัณฑิตนั้นด้วย

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้ความเคารพต่อวิชาชีพ และยกย่องวิชาชีพทนายความให้เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี

2.4.2.5 มรรยาทในการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายและข้อบังคับ

เนื่องจากพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 57 (7) กำหนดให้ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความต้องกำหนดเรื่องการปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความ คณะกรรมการหรือสภานายกพิเศษ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว โดยบัญญัติไว้ในข้อ 21 กำหนดให้ทนายความต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของสภานายกพิเศษ คณะกรรมการสภาพทนายความ และคณะกรรมการมรรยาททนายความ รวมทั้งข้อบังคับหรือข้อกำหนด ซึ่งข้อบังคับหรือข้อกำหนดนี้ต้องเป็นตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกฎหมายบทบัญญัติไว้

บทที่ 3

คดีมรรยาททนายความ การพิจารณาคดีมรรยาททนายความและการดำเนินการทางศาลปกครองของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

3.1 คดีมรรยาททนายความ

ผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ ทนายความผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าว ทนายความผู้นั้นจะมีโทษผิดมรรยาททนายความ ตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

3.1.1 ลักษณะและประเภทของคดีมรรยาททนายความ

การลงโทษในคดีมรรยาททนายความนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีที่มาจากความพยายามที่จะควบคุมและส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความ ให้อยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอันดีงาม ข้อบัญญัติทางจรรยาบรรณจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการควบคุมมรรยาทของทนายความ ซึ่งอาจมีลักษณะคล้ายกับกฎหมายอาญาที่เป็นกฎหมายที่มีบัญญัติลักษณะความผิดและกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ด้วย แต่แตกต่างกันที่วัตถุประสงค์ในการลงโทษในคดีมรรยาททนายความ เป็นมาตรการที่ใช้ในการรักษาวินัย และควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความ การลงโทษในคดีมรรยาททนายความมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นการตอบโต้หรือแก้แค้นต่อผู้ประพฤติผิดมรรยาทซึ่งแตกต่างกับการลงโทษทางอาญา

ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาต่างก็มีลักษณะของกฎหมายเฉพาะของตนเองในการดำเนินการกระบวนการพิจารณา ทั้งในลักษณะของกฎหมายที่เป็นสาระบัญญัติและวิธีสบัญญัติ ซึ่งวัตถุประสงค์และแนวความคิดในคดีแพ่งและคดีอาญาก็มีลักษณะแตกต่างกันออกไปจากคดีมรรยาททนายความ ดังนั้นการจะนำหลักเกณฑ์ไม่ว่าจะในกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญาไปใช้กับการดำเนินคดีมรรยาททนายความจึงเป็นเรื่องที่ไม่สมควร ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีมรรยาททนายความเป็นสิ่งสำคัญ และโดยที่ลักษณะพิเศษของคดีมรรยาททนายความนั้นถือเป็นคดีปกครอง อันเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของส่วนรวม จึงมีการบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์เฉพาะที่ใช้กับคดีมรรยาททนายความโดยตรง ทั้งนี้เพื่อนักกฎหมายซึ่งเป็นกรรมการสอบสวนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะได้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีมรรยาททนายความ ซึ่งมีพื้นฐานคล้ายคลึงกับการดำเนินคดีวินัยข้าราชการมาก เพราะ

เนื่องจากการควบคุมวิชาชีพต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ สถาปัตย์ หรือข้าราชการ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพและเป็นการคุ้มครองประชาชนและสถาบันของวิชาชีพนั้นๆ ดังนั้นจึงไม่สมควรที่จะใช้หลักเกณฑ์ในคดีแพ่งและคดีอาญามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินคดี

ลักษณะหรือประเภทที่จะเข้าข่ายเป็นคดีมรรยาทนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นกฎหมายในส่วนสาระบัญญัติที่กำหนดลักษณะความผิดในแต่ละประเภทไว้ โดยพิจารณาแยกเป็นการประพฤติดผิดต่อ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมายและการประพฤติดผิดต่อลูกค้า บุคคลภายนอก และอื่นๆ

1) การประพฤติดผิดมรรยาทต่อศาลและในศาล

ศาล หมายรวมถึงผู้พิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (1) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (1)

ทนายความที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในบริเวณศาลหรือในขณะที่ความต้องปฏิบัติตัวตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับมรรยาทนายความ

การใช้ถ้อยคำเรียกขานผู้พิพากษาในขณะที่นั่งพิจารณาคดีต้องเป็นถ้อยคำที่สุภาพตามความนิยมทั่วไป ไม่ควรเป็นคำที่ขยอจนเกินไป การโต้เถียงระหว่างคู่ความ ควรกล่าวต่อศาลไม่ใช่กล่าวเถียงโดยตรงกับอีกฝ่ายหนึ่ง

การเคารพยำเกรงศาลไม่หมายรวมถึงไม่ให้มีความเห็นขัดแย้งหรือไม่ให้โต้เถียงศาลเลย ตรงกันข้ามเป็นเรื่องที่ศาลยินดีรับฟัง แต่เป็นหน้าที่และมรรยาทที่ทนายความต้องทำโดยเคารพศาลในการโต้แย้งหรือโต้เถียงกับศาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกริยาทำทางถ้อยคำที่ใช้ในการถกเถียงกับศาล

2) การประพฤติดผิดมรรยาทต่อทนายความด้วยกัน

การประพฤติดผิดที่ตามวิชาชีพต้องอาศัยผู้ร่วมงานหลายฝ่ายนอกจากศาลแล้วยังมีทนายฝ่ายตรงข้าม พยานที่เข้ามาให้การแก่ศาลรวมทั้งผู้ร่วมสำนักงานที่ช่วยให้งานหน้าที่สำเร็จไปด้วยดี ส่วนตัวทนายความเองก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในมรรยาทที่ดีตามมาตรฐานของข้อบังคับที่สภาทนายได้บัญญัติไว้ เช่นในข้อ 18 ทนายความต้องไม่ประกอบอาชีพดำเนินธุรกิจหรือประพฤติดตนอันเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีหรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ

ในข้อนี้เป็นบทบัญญัติทั่วไปกว้างๆ เพื่อให้ทนายความยินดีถือเป็นแนวทางประกอบวิชาชีพ ซึ่งบทบัญญัติเช่นนี้โดยตัวเองแล้วไม่สามารถบังคับหรือระบุให้แน่ชัดลงไปถึงแนวทางหรือวิชาชีพของทนายความ คงจะต้องอาศัยคุณธรรมและสามัญสำนึกของทนายความเองที่จะเป็นแนวทางในการประกอบวิชาชีพ โดยยึดศีลธรรมตลอดจนศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความเอง

ข้อ 16 แย่งหรือทำการใดในลักษณะประมุขคดีที่มีทนายความอื่นว่าต่างแก่งต่างอยู่แล้ว มาว่าหรือรับหรือสัญญาว่าจะรับว่าต่าง แก่งต่างในคดีที่รู้ว่ามีทนายความอื่นว่าอยู่แล้วเว้นแต่

1. ได้รับความยินยอมจากทนายความที่ว่าความอยู่ในเรื่องนั้นแล้ว
2. มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าตัวความได้ถอนทนายความคนก่อนจากการเป็นทนายความของเขาแล้วหรือ
3. ทนายความผู้ว่าความในเรื่องนั้นปฏิเสธหรือแสดงความไม่สมัครใจที่จะว่าความในคดีนั้นต่อไปแล้วข้อนี้ไม่ห้ามการที่ลูกความจะแต่งตั้งทนายความเข้าร่วมทำงานกับทนายความอื่นในคดีเรื่องหนึ่งและไม่ควรมองในแง่ว่าลูกความไม่ไว้ใจทนายความคนเดิมเป็นเรื่องความสมัครใจของลูกความ โดยเฉพาะถ้ารู้สึกทนายความคนเดิมไม่พอใจทนายความคนใหม่ก็ไม่ควรเข้าร่วมอย่างใดก็ตามถือเป็นสิทธิที่ทนายความต้องแนะนำลูกความซึ่งขอความช่วยเหลือเพราะเห็นว่าทนายความที่มีอยู่แล้วนั้น ไม่ซื่อหรือละเลยต่อหน้าที่ ซึ่งทนายความคนใหม่ต้องช่วยโดยปราศจากความหวั่นเกรงหรือเห็นแก่หน้ากัน โดยทั่วไปก็ควรแจ้งให้ทนายความคนเดิมนั้นทราบข้อที่ถูกกล่าวหาขึ้นก่อน

ข้อ 17 ห้ามประกาศโฆษณาหรือยอมให้ผู้อื่นประกาศโฆษณาใดๆ ดังต่อไปนี้

1. อัตราค่าจ้างว่าความ หรือแจ้งว่าไม่เรียกร้อยค่าจ้างว่าความ เว้นแต่การประกาศโฆษณาของทนายความเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งดำเนินการโดยสภาทนายความเอง หรือโดยสถาบันสมาคม องค์กร หรือส่วนราชการใดที่เกี่ยวข้องหรือ
2. ชื่อ คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่หรือสำนักงานอันเป็นไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวนให้ผู้มี ธรรมดา มาหาเพื่อเป็นทนายความว่าต่างหรือแก่งต่างให้ เว้นแต่การแสดงชื่อ คุณวุฒิ หรืออื่นๆ ดังกล่าวตามสมควรโดยสุภาพ

การแจ้งความโฆษณาหาลูกค้าเป็นการที่พึงกระทำในการค้าแต่เป็นการต้องห้ามสำหรับทนายความ การโฆษณานี้จะทำโดยวิธีใดก็ต้องห้ามทั้งสิ้นไม่ว่าโดยตรงโดยอ้อม โดยใบปลิว แจ้งความป้ายสำนักงานการสัมภาษณ์ลงหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นการยกย่องตัวเอง แต่การใช้นามบัตรตามประเพณีนิยมไม่ต้องห้าม การลงข้อความในสิ่งพิมพ์สำหรับวิชาชีพกฎหมายโดยเฉพาะควรทราบซึ่งไม่เป็นการลวงให้หลง แต่ต้องไม่ยกยอหรืออวดอ้างสรรพคุณลงในเอกสารทางวิชาชีพเพื่อประโยชน์ให้ทนายความด้วยกันทราบจะได้ใช้บริการของตนได้ ถ้าวินิจฉัยไม่ได้ต้องห้าม การตอบปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของเอกชนคนใดทางหนังสือพิมพ์ก็ต้องห้ามคงถือเป็นการโฆษณาตนเองโดยอ้อม แต่ไม่ห้ามการเขียนบทความที่ให้ความรู้ทางกฎหมาย ซึ่งในเรื่องนี้ควรศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานของต่างประเทศว่าการ โฆษณานั้นควรอยู่ในระดับแค่ไหนเพียงใด อันจะเป็นการผิดมรรยาท

การแจ้งโฆษณา อัตราค่าทนายความที่ตนเรียกเก็บก็ต้องห้ามเช่นกัน

ค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทน

ในเรื่องค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทนเป็นปัญหาสำคัญเรื่องหนึ่งที่สภาทนายความต้องเข้ามารับรู้ ลูกความไม่ควรให้ทนายความออกค่าใช้จ่ายในคดีแทนตนแต่ถ้าทนายความออกค่าใช้จ่ายตรงไปก่อนโดยสุจริตลูกความต้องใช้คืนภายหลังการที่ทนายความช่วยว่าความให้แก่ลูกความในคดีขอแรง โดยจำเลยไม่มีเงินว่าจ้างทนายนั้น ไม่ถือเป็นการที่ทนายความช่วยออกค่าใช้จ่ายในการเป็นความให้แก่ลูกความ แต่ศาลอาจกำหนดค่าใช้จ่ายให้แก่ทนายความผู้นั้นได้

อย่างไรก็ตามในเรื่องค่าตอบแทนในการว่าความนั้น แม้สัญญาจ้างว่าความจะเป็นสัญญาจ้างทำของอย่างหนึ่ง แต่วัตถุประสงค์ของสัญญาคือการให้บริการว่าความและคุ้มครองลูกความผู้มอบหมายความลับและความไว้วางใจให้กับทนายเพื่อดูแลปกป้องผลประโยชน์ของตนอันเป็นมรรยาทที่สำคัญที่สุด ดังนั้นเงินหรือทรัพย์สินที่ทนายความรับไว้จากคู่กรณีฝ่ายตรงข้ามแทนลูกความ แล้วยึดหน่วงไว้เป็นค่าตอบแทนหรือหักลบกลบหนี้เป็นค่าตอบแทนนั้น ถือเป็นคนละกรณีกับสิทธิเรียกร้องค่าจ้างว่าความที่ทนายความจะพึงมีต่อลูกความของตน กล่าวคือแม้ทนายความจะมีสิทธิเรียกร้องค่าจ้างว่าความจากลูกความอย่างไร ก็หาอาจอ้างมาเป็นเหตุที่หน่วงเหนี่ยวเงินหรือทรัพย์สินของลูกความไว้ไม่ได้ ตามนัยคำสั่งสภาทนายความแยกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 3/2531, 12/2533 และ 19/2534

ส่วนในเรื่องค่าตอบแทนในการว่าความนั้น แต่เดิมตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 กำหนดห้ามมิให้ทนายความเรียกค่าจ้างว่าความโดยวิธีแบ่งเอาส่วนจากทรัพย์สินที่เป็นมูลพิพาทอันจะพึงได้แก่ลูกความ ไม่ว่าจะเรียกร้องแบ่งส่วนกี่เปอร์เซ็นต์ โดยศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาไว้ในลักษณะเป็นการขัดต่อบทบัญญัติกฎหมายและถือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย อย่างไรก็ตามแม้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จะมิได้กำหนดเรื่องการห้ามเรียกค่าจ้างว่าความ โดยการแบ่งเอาส่วนจากทรัพย์สินที่เป็นมูลพิพาทไว้ แต่แนวคำวินิจฉัยในเรื่องนี้ยังคงยึดถือหลักเกณฑ์เดิมตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 อยู่ โดยถือว่าเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

ทนายความจะให้ค่านายหน้าหรือสินจ้างรางวัลแก่ผู้ต้องหาความมาให้ตนว่าไม่ได้ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529

ข้อ 19 ห้ามทนายความ ยินยอมตกลงหรือให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ค่านายหน้าหรือบำเหน็จรางวัลใดๆ หรือมีคนประจำสำนักงานดำเนินการจัดหาคดีความมาให้ว่าโดยทนายความผู้นั้นคิดค่าส่วนลดของค่าใช้จ่ายให้หรือให้เงินเดือนหรือเงินจำนวนหนึ่งจำนวนใดหรือทรัพย์สิน

หรือประโยชน์ใดๆ แก่ผู้ที่หาคดีความมาให้นั้น แม้บุคคลผู้หาคดีความมาให้โดยลักษณะดังกล่าวจะเป็นเสมือนลูกจ้างประจำสำนักงานของนายความผู้นั้นก็ตาม

นายความจะแบ่งค่าทนายความกับคนอื่นที่ไม่ใช่ทนายความไม่ได้ การแบ่งค่าทนายความกับทนายความคนอื่นต้องแบ่งตามผลงานหรือความรับผิดชอบในคดีนั้น จะมีคนกลางติดต่อระหว่างทนายความกับลูกความไม่ได้เป็นเรื่องที่ทนายความกับลูกความต้องติดต่อกันเองโดยตรง และเป็นกิจการอันอาศัยคุณสมบัติเฉพาะตัวของทนายความ แต่ทนายความอาจรับว่าความให้แก่บุคคลในความรับผิดชอบขององค์กรเช่นคนของบริษัทที่เป็นตัวความผู้จ้างทนายความนั่นเอง

3) การประพฤติผิดต่อลูกความ บุคคลภายนอกและอื่นๆ

ทนายความต้องปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างทุกเมื่อด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หน้าที่ที่ทนายความถือว่าเป็นภารกิจอันสำคัญของวิชาชีพทนายความคือ การให้บริการแก่ลูกความให้สมประโยชน์ของลูกความอย่างสุดฝีมือและระมัดระวังต้องรักษาไว้ซึ่งความไว้วางใจที่ลูกความอย่างสุดฝีมือและระมัดระวังต้องรักษาไว้ซึ่งความไว้วางใจที่ลูกความมีต่อตน ไม่เอาเปรียบจากความไม่รู้เท่าทันของลูกความเคร่งครัดในเรื่องการเงินของลูกความต้องอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของลูกความจนสุดความสามารถ แต่ต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายและหลักธรรมของวิชาชีพ

ข้อบังคับทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 9 ห้ามทนายความ “กระทำการใดอันเป็นการยุยงส่งเสริมให้มีการฟ้องร้องคดีกันในกรณีอันหามูลมิได้” ข้อนี้เป็นการยุให้เขาเป็นความฟ้องร้องกันหรือเรื่องไม่มีมูลไปยูให้ฟ้องกันเพื่อทนายความผู้นั้นจะได้รับประโยชน์จากการเป็นทนายความว่าต่างแก็ต่าง อย่างนี้ถือเป็นการผิดมรรยาททนายความและในข้อ 10 ห้ามทนายความใช้อุบายอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวต่อไปนี้ เพื่อจงใจให้ผู้ใดมอบคดีให้ว่าต่างหรือแก็ต่าง

1. หลอกลวงให้เขาหลง ว่าคดีนั้นจะชนะเมื่อตนรู้สึกแก็ใจว่าจะแพ้

2. อวดอ้างว่าตนมีความรู้ยิ่งกว่าทนายความคนอื่น

3. อวดอ้างว่าเกี่ยวเป็นสมัคพรรคพวกรู้จักคุ้นกับผู้ใดอันกระทำให้เขาหลงว่าตนสามารถจะทำให้เขาได้รับผลเป็นพิเศษนอกจากทางว่าความ หรือหลอกลวงชักนำจงใจให้ผู้นั้นช่วยเหลือคดีในทางใดๆ ได้หรือไปโอ้อวดว่าสนิทชิดชมกับผู้พิพากษาเป็นพิเศษ ถ้าให้ตนทำคดีมีหวังทำคดีชนะแน่ๆ ถึงมีความสนิทชิดชอบอย่างไรก็พูดไม่ได้ พูดไปเขาว่าแอบอ้างหรือไปชู้ว่าไม่ให้ทำคดีนี้จะใช้อุทริพลบิบให้คดีแพ้ ดังนี้ถือว่าผิดมรรยาททนายความ

ข้อ 11 ห้ามทนายความเปิดเผยความลับของลูกความที่ได้รู้ในหน้าที่ข้อนี้หมายถึงการรับเป็นทนายฝ่ายหนึ่งรู้ต้นลึกหนาบางของตัวความหมดแล้ว เสร็จแล้วกลับไปรับเป็นทนายความให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นการประพฤติผิดมรรยาทดังนั้นเมื่อรู้เรื่องของฝ่ายใดแล้ว จะไปรับเป็นทนายให้อีกฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ไม่ได้แต่กรณีได้รับปรึกษาหรือได้รู้เรื่องกรณีแห่งคดี ต้องเป็นการรู้มาโดยหน้าที่

ถ้ารู้มาโดยไม่ใช้หน้าที่ไม่เข้าข้อนี้ เช่น ทนายความขับรถยนต์ไปธุระเผอิญไปเห็นรถยนต์ของคู่กรณีชนกันต่อหน้าอย่างนี้ถือว่ารู้เหมือนกัน แต่ไม่ใช่รู้โดยหน้าที่แม้ไปรับเป็นทนายความให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีนี้ ก็ไม่เป็นผิดมรรยาททนายความ ถ้าเป็นกรณีนี้ถือว่ารู้โดยหน้าที่ตามความหมายของกฎหมาย สมมุติมีคนมาปรึกษาคดีนำพยานหลักฐานต่างๆ มาให้ดูด้วย เราตรวจสอบดูแล้วเห็นและเข้าใจเอกสารแล้วเรียกค่าจ้างว่าความจำนวนหนึ่งแสนบาท ฝ่ายที่มาปรึกษาเห็นว่าเรียกค่าทนายสูงเกินไปไม่ตกลงจ้างให้ว่าคดี ภายหลังเราจะไปรับเป็นทนายแก้ต่างให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมาจ้าง เราเป็นทนายความแก้คดีให้ ดังนั้นจะถือว่าเรารู้โดยหน้าที่ตามความคาดหมายของกฎหมายแล้วถือเป็นความผิดมรรยาททนายความ คำพิพากษาฎีกา 680/2489

ข้อ 14 ห้ามทนายความรับเป็นทนายความแล้วภายหลังใช้อุบายด้วยประการใดๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เพื่อให้ตนได้รับประโยชน์นอกเหนือจากที่ลูกความได้ตกลงสัญญาให้

ข้อนี้กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าริดเงินลูกความนั่นเอง เช่นตกลงค่าทนายไว้ 10,000 บาท พอสืบพยานไปได้ 1 ปาก ขอค่าเพิ่มค่าทนายเป็น 20,000 บาท ถ้าให้ก็จะชักพยานให้เสียหายแก้คดี หรือว่าความให้ลูกความติดคุกไปเลย เช่นนี้ถือเป็นการประพฤติผิดมรรยาททนายความ

ข้อ 12 ห้ามทนายความกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวดังต่อไปนี้อันอาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความ

1. จงใจขาดนัด หรือทอดทิ้งคดี
2. จงใจละเว้นหน้าที่ ที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การดำเนินคดีแพ่ง

ลูกความของตนหรือปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบ ทนายความต้องอุทิศเวลาให้แก่ลูกความเมื่อรับว่าความให้เขาแล้วทนายความจะต้องเตรียมเอกสาร พยานหลักฐานต่างๆ ทั้งทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย อีกทั้งต้องทุ่มเททั้งร่างกายและจิตใจให้กับงานที่ได้รับมอบหมาย การจงใจขาดนัดหรือทอดทิ้งคดี โดยไม่มีเหตุอันควรจะสร้างผลเสียหายให้แก่ลูกความอย่างมากมาผลของการจงใจขาดนัดหรือทอดทิ้งคดีนั้นศาลอาจมีคำสั่งจำคุกหรือยกฟ้องคดีไปเลย ซึ่งผลเสียหายดังกล่าวย่อมตกอยู่กับลูกความ ดังนั้นทนายความที่จงใจขาดนัดหรือทอดทิ้งคดีนั้นจึงถือว่าผิดมรรยาททนายความ

ส่วนในเรื่องของการละเว้นหน้าที่ ที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การดำเนินคดีแห่งลูกความ หรือการปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบอันจะทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความ ได้แก่ลูกความร้องเรียนว่าทนายความรับดำเนินการฟ้องคดีเรียกเงิน 2 แสนบาทแล้ว ทนายความไปขอมความกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง 20,000 บาท โดยไม่ปรึกษากับลูกความก่อนอย่างนี้ถือว่าละเว้นหน้าที่ ที่ควรกระทำจริงอยู่ที่ทนายความอาจจะกระทำไปโดยสุจริต แต่ถึงอย่างไรก็ต้องปรึกษาลูกความก่อน

ข้อ 15 ห้ามทนายความกระทำการใดอันเป็นการถือ โกงยกยอกหรือดะบัดสินลูกความ หรือครอบครอง หรือหน่วงเหนี่ยวเงินหรือทรัพย์สินของลูกความที่ตนได้รับมา โดยหน้าที่อัน เกี่ยวข้องไว้นานเกินกว่าเหตุ โดยมิได้รับความยินยอมจากลูกความเว้นแต่มีเหตุอันสมควร

ข้อนี้เป็นเรื่องทนายความ ทุจริต ถือ โกงโดยการหลอกหลวงผู้อื่นหรือลูกความด้วยการ แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หรือโดยการเบียดบังทรัพย์สิน ของผู้อื่นหรือของลูกความที่ตนครอบครองอยู่หรือโดยการหน่วงเหนี่ยวเงิน หรือทรัพย์สินของ ลูกความที่ตนได้รับมาโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องไว้นานเกินกว่าเหตุ เช่นนี้ถือเป็นการประพฤติผิด มรรยาททนายความ

ข้อ 18 ประกอบอาชีพ ดำเนินธุรกิจ หรือประพฤตินั้นอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรี และเกียรติคุณของทนายความ

บทบัญญัติในข้อนี้มีลักษณะที่ค่อนข้างกว้าง เพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรมหรือลักษณะ ธุรกิจทั้งหลายของทนายความที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมหรือที่เป็นการเสื่อมเสียต่อ ศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ ซึ่งบทบัญญัติในข้อบังคับดังกล่าวนี้อันที่จริงสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ ของการควบคุมวิชาชีพทนายความ กล่าวคือพฤติการณ์หรือการประกอบสัมมาอาชีพ หรือการดำเนินกิจการของทนายความต้องอยู่บนพื้นฐานความสุจริตและทนายความผู้นั้นต้องสำนึก อยู่เสมอว่าตนอยู่ในฐานะผู้สร้างคุณธรรมในสังคม ดังนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต และคำนึงถึงสถาบันทนายความด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ข้อบังคับดังกล่าวจะมีลักษณะค่อนข้างครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลาย ของทนายความ แต่ก็เป็นการยากที่จะพิจารณาการกระทำหรือการประกอบอาชีพ หรือดำเนินธุรกิจ ใดนั้น จะมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมหรือเป็นการเสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของ ทนายความ ซึ่งหากเป็นการฝ่าฝืนที่มีลักษณะชัดแจ้งก็ไม่มีปัญหาแต่ในบางกรณีที่พฤติการณ์ ดังกล่าวไม่แจ้งชัด จึงเป็นการยากที่พิจารณา ดังนั้นในการพิจารณาพฤติการณ์ดังกล่าวจึงต้อง พิจารณาจากข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์เป็นเรื่องๆ ไป

นอกจากนี้ปัญหาในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นก็คือ บรรดาทนายความทั้งหลายที่ประกอบ อาชีพหรือดำเนินธุรกิจอันเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมหรือประพฤตินั้นเป็นการเสื่อมเสียศักดิ์ศรีและ เกียรติคุณของทนายความเช่น การเปิดบ่อนการพนัน การค้าสิ่งผิดกฎหมาย หรือประพฤติผิด ศีลธรรมในเรื่องชู้สาวนั้น มักจะมีทางออกในการแก้ตัวการกระทำดังกล่าวของพวกเขามิได้กระทำ ในฐานะทนายความ แต่กระทำในฐานะส่วนตัว ซึ่งปัญหานี้ก็เป็นปัญหาหนึ่งที่จะต้องพิจารณาจาก ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เป็นเรื่องๆ ไป โดยพิจารณาถึงลักษณะการประกอบธุรกิจหรือ พฤติการณ์เช่นว่านั้น ว่ามีความใกล้ชิดกับการใช้ความรู้ความสามารถหรือคุณสมบัติในฐานะ

ผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความมาใช้ประโยชน์หรือเกี่ยวข้องกับประกอบอาชีพหรือดำเนินธุรกิจนั้นหรือไม่ โดยอาศัยการเปรียบเทียบบรรทัดฐานในกรณีตัวอย่างของต่างประเทศ เช่น คำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภานายกความลงวันที่ 31 มีนาคม 2532 ผู้ถูกกล่าวหา ประกาศรับสมัครงานเพื่อหวังจะได้รับเงินประกันตัวการเข้าทำงานจากผู้สมัครเข้าทำงาน โดยผู้สมัครหลงเชื่อผู้ถูกกล่าวหาและยอมชำระเงินค่าประกันให้ ถือเป็นการประพฤติดมรรยาททนายความข้อ 18

นอกจากนี้ ทนายความยังต้องปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความในเรื่องการแต่งกาย ตามข้อ 20

ในเรื่องการแต่งกายนั้น ตามข้อ 20 “ในเวลาว่าความทนายความจะต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1. ทนายความชายแต่งตามแบบสากลนิยมเป็นชุดสีขาวหรือสีอื่นที่ไม่อนุญาตเชิ้ตขาวผ้าผูกคอสีดำหรือสีอื่นที่สุภาพไม่อนุญาตแบบเงื่อนกลาสีหรือแต่งเสื้อชุดไทยแบบแขนสั้นหรือแขนยาวสีสุภาพไม่มีลวดลายแทนเสื้อชุดสากลก็ได้รองเท้าหุ้มส้นสีขาวน้ำตาลหรือดำ ถุงเท้าสีคล้ายคลึงกับรองเท้า

2. ทนายความหญิงแต่งตามแบบสากลนิยมกระโปรงและเสื้อสีสุภาพไม่อนุญาตรองเท้าหุ้มส้น

3. ทนายความที่มีสิทธิแต่งเครื่องแบบราชการจะแต่งเครื่องแบบราชการได้

4. ในขณะที่ความทนายความที่มีสิทธิสวมเสื้อครุยเนติบัณฑิตต้องสวมเสื้อครุยนั้นด้วย

4) มรรยาทในการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายและข้อบังคับ

ข้อ 21 ทนายความจะต้องปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของสภานายกพิเศษแห่งสภานายกความ คณะกรรมการสภานายกความและคณะกรรมการมรรยาททนายความ ตลอดจนคณะกรรมการสภานายกความและคณะกรรมการมรรยาททนายความ ตลอดจนบรรดาข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่บุคคลหรือคณะบุคคลดังกล่าวได้สั่งหรือมีไว้แล้วแต่กรณีตามอำนาจหน้าที่ซึ่งมีอยู่ตามบัญญัติแห่งกฎหมาย

3.1.2 บุคคลผู้มีสิทธิกล่าวหาทนายความผู้ประพฤติดมรรยาททนายความ

การดำเนินคดีความผิดมรรยาททนายความเริ่มขึ้นเมื่อมีการร้องเรียนหรือกล่าวหาทนายความว่าประพฤติดมรรยาททนายความต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 64 หรือการแจ้งกล่าวหาหรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความตามมาตรา 65 ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 64 บุคคลผู้ได้รับความเสียหายหรือทนายความมีสิทธิกล่าวหาทนายความว่า ประพฤติผิดมรรยาททนายความ โดยทำคำกล่าวหาเป็นหนังสือยื่นต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความ

สิทธิกล่าวหาทนายความตามวรรคหนึ่งเป็นอันสิ้นสุดลง เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งนับแต่ วันที่ผู้มีสิทธิกล่าวหาารู้เรื่องการประพฤติผิดมรรยาททนายความ และเมื่อรู้ตัวผู้ประพฤติผิด แต่ต้องไม่เกินสามปี นับแต่วันประพฤติผิดมรรยาททนายความ

การถอนคำกล่าวหาที่ได้ยื่นตามวรรคหนึ่ง จะเป็นเหตุให้คดีมรรยาททนายความระงับก็ ต่อเมื่อคณะกรรมการมรรยาททนายความมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน กรรมการมรรยาททนายความที่มาประชุม อนุญาตให้ผู้กล่าวหาถอนคำกล่าวหาได้

มาตรา 65 เมื่อได้รับคำกล่าวหาตามมาตรา 64 วรรคหนึ่ง หรือเมื่อได้รับแจ้งจากศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามี พฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความผู้ใด ให้คณะกรรมการมรรยาท ทนายความแต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคนเป็นคณะกรรมการสอบสวน ทำการสอบสวนเพื่อ การนี้ให้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจเรียกบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำ และมีหนังสือแจ้งให้บุคคล ใดๆ ส่งหรือจัดการส่งเอกสาร หรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนได้”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีสิทธิในการยื่น เรื่องร่ำร้องเรียนและเริ่มคดีมรรยาททนายความ ได้แก่

1. บุคคลที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นลูกความในคดีเท่านั้น บุคคลที่ ไม่ได้เป็นลูกความของทนายความแต่ได้รับความเสียหายก็สามารถร้องเรียนได้ นอกจากนี้ “บุคคล ผู้ได้รับความเสียหาย” มีความหมายแตกต่างและกว้างกว่าคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามมาตรา 2 (4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากบุคคลผู้ได้รับความเสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำ ความผิดด้วยถูกจำกัดสิทธิในการกล่าวหาเป็นคดีมรรยาททนายความด้วยเพราะบุคคลผู้ได้รับความ เสียหายนั้นมิใช่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยจึงไม่มีสิทธิกล่าวหาได้แล้ว ก็จะเป็นการให้สิทธิแก่บุคคล ผู้ได้รับความเสียหายอย่างจำกัดและไม่อาจจะทำให้เจตนาธรรมณ์ของการพิจารณาความผิดมรรยาท ทนายความบรรลุผลได้ ดังนั้น ผู้ได้รับความเสียหายในคดีมรรยาททนายความน่าจะหมายถึงบุคคล ผู้ได้รับความเสียหายโดยพฤตินัยด้วย

2. ทนายความ เป็นทนายความอื่นที่ไม่ใช่บุคคลที่ได้รับความเสียหายก็ได้ เพื่อเป็นการ ปกป้องเกียรติของสถาบันวิชาชีพทนายความ จึงให้ทนายความที่พบเห็นหรือทราบว่ามีทนายความ ที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความมีสิทธิยื่นเรื่องกล่าวหาทนายความดังกล่าวได้

3. บุคคลที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ศาล อัยการ และพนักงานสอบสวน สามารถแจ้งกล่าวหาได้ เนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกับทนายความซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ หากทนายความคนใดประพฤติผิดมรรยาททนายความ อันมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในทางกระบวนการยุติธรรม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม จึงให้สิทธิแก่บุคคลดังกล่าวในการยื่นเรื่องแจ้งกล่าวหาทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความได้

4. คณะกรรมการมรรยาททนายความ นอกจากบุคคลตามข้อ 1 – 3 ที่มีสิทธิกล่าวหาหรือแจ้งกล่าวหาทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจในการสอบสวนทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความ โดยกำหนดว่าเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่าพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความผู้ใด ก็ให้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน ทั้งนี้ เพื่อให้สภาพทนายความซึ่งเป็นองค์กรที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพได้ดูแลควบคุมทนายความด้วยตนเอง และเพื่อป้องกันมิให้สถาบันวิชาชีพทนายความเสื่อมเสียด้วยการประพฤติผิดมรรยาททนายความของทนายความด้วยตนเอง

ทั้งนี้การกล่าวหาทนายความผู้ประพฤติผิดมรรยาทเพื่อดำเนินคดีมรรยาททนายความ รวมถึงขั้นตอนในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความไม่มีการกำหนดค่าธรรมเนียมแต่อย่างใด ผู้ร้องเรียนกล่าวหาในคดีมรรยาททนายความจึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนของคดีเหมือนคดีทั่วไป

3.2 การพิจารณาคดีมรรยาททนายความ

การพิจารณาคดีมรรยาททนายความสามารถแบ่งได้ 2 ช่วงคือ การพิจารณาคดีมรรยาททนายความในช่วงก่อนมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งนำวิธีพิจารณาคดีแพ่งมาใช้ และการพิจารณาคดีมรรยาททนายความในช่วงภายหลังมีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

3.2.1 การพิจารณาคดีมรรยาททนายความ ก่อนมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

ตามที่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดให้มีสภาพทนายความเป็นองค์กรนิติบุคคลตามกฎหมาย มิใช่ได้โดยการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และให้สภาพทนายความมีอำนาจควบคุมมรรยาททนายความ ตามมาตรา 7 มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวใน มาตรา 7 (2)

สภาพทนายความได้ออกข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2530 มาใช้บังคับในการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ ถือเป็นข้อบังคับการ

สอบสวนคดีมรยาทนายความฉบับแรก ซึ่งได้ใช้กับการสอบสวนคดีมรยาทนายมานานประมาณ 5 ปี

ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 สภานายความได้ออกข้อบังคับสภานายความว่าด้วยการสอบสวนคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2535 มาใช้บังคับในการสอบสวนคดีมรยาทนายความอันเป็นข้อบังคับการสอบสวนคดีมรยาทนายความฉบับที่สองใช้คู่เกือบ 11 ปี

ตลอดระยะเวลาดังกล่าวข้างต้น มีการนำวิธีพิจารณาคดีแพ่งมาใช้ ซึ่งมีปัญหาจำนวนมากเกี่ยวกับการสอบสวนคดีมรยาทนายความ โดยเฉพาะที่สำคัญ คือ การสอบสวนคดีมรยาทนายความใช้ระบบไต่สวนหาความจริง ซึ่งให้อำนาจกรรมการสอบสวนที่จะแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ได้ด้วยตนเอง แต่กรรมการสอบสวนซึ่งเป็นนายความเคยชินกับระบบกล่าวหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถือหลักว่า ผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริง เป็นผู้มีความระมัดระวังในการพิสูจน์ ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ก็จะเป็นฝ่ายแพ้คดีไป กรรมการสอบสวนไม่มีอำนาจค้นคว้าหาพยานหลักฐานเพื่อให้ได้ความจริงประกอบกับข้อบังคับการสอบสวนคดีมรยาทนายความที่ใช้มาทั้งสองฉบับ บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้กับการสอบสวนคดีมรยาทนายความด้วย ทำให้มีปัญหาว่าจะนำมาใช้กันแค่ไหนเพียงใด เกิดปัญหาในทางปฏิบัติมากมาย ทำให้คดีมรยาทนายความไม่สามารถดำเนินการได้โดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินายความ พ.ศ. 2528 ได้

3.2.2 การพิจารณาคดีมรยาทนายความ ภายหลังมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

ช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งมีผลใช้บังคับกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2540 (มาตรา 2)

สาระสำคัญของกฎหมายนี้ได้บังคับให้วิธีปฏิบัติพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายต่างๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ และมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรม หรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดใน พ.ร.บ. นี้ (มาตรา 3)

ฉะนั้น การบังคับให้วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายอื่นๆ ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติไม่น้อยกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

นอกจากนั้นในมาตรา 5 ของ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้กำหนดบทนิยามเกี่ยวกับคำว่า “เจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด

ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากสภาพนายความตามพระราชบัญญัตินายความใช้อำนาจหรือได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการออกใบอนุญาตนายความ และควบคุมมรรยาทนายความ จึงถือว่าเป็น “เจ้าหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยมีบทนิยามคำว่า “หน่วยงานทางปกครอง” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้ความหมายรวมถึงหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครอง หรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง

จากบทนิยามดังกล่าว “สภาพนายความ” เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง เช่น การออกใบอนุญาตทะเบียนนายความ การออกคำสั่งทางปกครองเกี่ยวกับการควบคุมมรรยาทนายความ

ดังนั้น “สภาพนายความ” จึงเป็น “หน่วยงานทางปกครอง” ตามบทนิยามของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 สภาพนายความนั้นได้ทำการแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาปรับปรุง กระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทนายความให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และประกาศใช้เป็น “ข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546” เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2546 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2546 และให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 90 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทนายความสอดคล้องและเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน

3.3 รูปแบบในการดำเนินการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ

การสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาทนายความตามพระราชบัญญัตินายความ พ.ศ. 2528 จึงดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งก่อนจะพิจารณาหลักการสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาท ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับ คณะกรรมการและหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาทนายความเสียก่อน

3.3.1 คณะกรรมการสอบสวนและรวบรวมข้อเท็จจริง

คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจแต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคน เป็นคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน เมื่อได้รับคำกล่าวหา หรือเมื่อได้รับแจ้งจาก ศาล พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนหรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความการแต่งตั้งนี้ต้องผ่านมติของคณะกรรมการมรรยาททนายความเสียก่อนแล้วประธานกรรมการมรรยาททนายความจึงมีหนังสือแต่งตั้งไปถึงคณะทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน โดยจะกำหนดผู้เป็นประธานกรรมการสอบสวนไปในคราวเดียวกันตามข้อ 8

3.3.1.1 คุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวน

คณะกรรมการมรรยาททนายความเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการสอบสวนจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. เป็นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่า 10 ปี
3. ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรรยาททนายความหรือถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

3.3.1.2 อำนาจหน้าที่คณะกรรมการสอบสวน

กรรมการสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ เรียกบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำและมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใดๆ ส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนด้วย

นอกจากนี้กรรมการสอบสวน ซึ่งมีหน้าที่สอบสวนคดีมรรยาททนายความยังมีอำนาจตามข้อบังคับสภาทนายความว่า ด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546

3.3.1.3 องค์คณะในการสอบสวน

การสอบสวนคดีมรรยาททนายความต้องมีกรรมการอย่างน้อยสองคนจึงเป็นองค์คณะดำเนินการสอบสวนได้

การเสนอสำนวนคดีต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความเมื่อคณะกรรมการสอบสวน ทำการสอบสวนเสร็จให้คณะกรรมการสอบสวนทำความเห็นส่งไปพร้อมกับสำนวนคดีที่ได้ทำการสอบสวนด้วย

ในการทำความเห็นให้ถือตามเสียงข้างมากของคณะกรรมการสอบสวนถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานกรรมการสอบสวนออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด กรรมการฝ่ายเสียงข้างน้อยจะทำความเห็นแย้งก็ได้

¹ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ ข้อ 12.

3.3.1.4 การพ้นจากตำแหน่งกรรมการสอบสวน

กรรมการสอบสวนจะสิ้นสุดหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. กรรมการสอบสวนคดีมรณาทนายความแต่ละคนที่ได้รับการแต่งตั้งนั้น มีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งเป็นรายคดีไปเท่านั้น เมื่อสรุปสำนวนและส่งเรื่องให้ประธานกรรมการมรณาทนายความแล้ว กรรมการผู้นั้นก็พ้นจากตำแหน่งไปเว้นแต่เรื่องที่ส่งไปนั้นยังไม่สมบูรณ์ หน้าที่ก็ยังไม่สิ้นสุดลง²

2. พ้นจากตำแหน่งตามข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการสอบสวนคดีมรณาทนายความ

เมื่อเข้าหลักเกณฑ์เหล่านี้กรรมการผู้นั้นก็พ้นจากตำแหน่ง แต่ว่ากรรมการอื่นๆ ในคณะไม่ต้องพ้นด้วยเพราะเป็นการพ้นเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้นซึ่งคณะกรรมการมรณาทนายความก็จะได้แต่งตั้งทนายความอื่น เข้าเป็นกรรมการสอบสวนให้ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ต่อไป

3.3.2 การสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน

การยื่นคำกล่าวหาต้องดำเนินการภายใน 1 ปี นับแต่วันรู้เรื่องการประพาศิคมรณาทนายความ และเมื่อรู้ตัวผู้ประพาศิคมรณาทนายความแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันประพาศิคมรณาทนายความ หากมายื่นคำกล่าวหาหลังเกิน 3 ปี นับแต่วันที่ทนายความประพาศิคมรณาทนายความแม้จะพึงรู้ไม่เกิน 1 ปี ก็สิ้นสิทธิยื่นคำกล่าวหา

เมื่อประธานกรรมการมรณาทนายความได้รับคำกล่าวหาหรือได้รับแจ้งจาก ศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนหรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรณาทนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรณาทนายความผู้ใด คณะกรรมการมรณาทนายความต้องแต่งตั้งทนายไม่น้อยกว่า 3 คน เป็นคณะกรรมการสอบสวน

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าประธานกรรมการมรณาทนายความนั้นได้เริ่มทำหน้าที่ในเบื้องต้น โดยเป็นผู้รับคำกล่าวหาและส่งให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการต่อไป

เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้วประธานคณะกรรมการสอบสวนจะต้องส่งสำเนาคำกล่าวหาหรือคำแจ้งข้อกล่าวหา และแจ้งสถานที่ทำการสอบสวนให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหาทราบ ตามข้อบังคับข้อ 9 ตามข้อบังคับนี้ดูเสมือนว่าจะส่งแต่สำเนาคำกล่าวหาหรือคำแจ้งข้อกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แต่หากจะพิจารณาว่าการดำเนินการสอบสวนนั้น เสมือนกับดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีสามัญในศาลชั้นต้น โดยอนุโลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 แล้วก็

² ข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการสอบสวนคดีมรณาทนายความ ข้อ 5.

น่าจะต้องส่งทั้งสำเนาคำกล่าวหาและคำแจ้งคำกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเท่ากับส่งสำเนา คำฟ้องและหมายเรียกให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 นั้นเอง

หน้าที่ในการออกคำสั่งให้ส่งนี้เป็นหน้าที่ของประธานกรรมการสอบสวนเพราะฉะนั้น ประธานฯ จะต้องเขียนรายงานสั่งให้พนักงานของสภานายความส่งสำเนาและคำแจ้งข้อกล่าวหา แก่ผู้ถูกกล่าวหา

เมื่อได้เริ่มต้นการสอบสวนแล้ว คณะกรรมการสอบสวนไม่มีอำนาจทำการ ประนีประนอมยอมความ หรืออำนาจในการจำหน่ายคดีหรืออำนาจให้มีการระงับคดีได้ เพราะ กฎหมายกำหนดให้อำนาจเหล่านี้เป็นอำนาจของคณะกรรมการมรรยาทนายความทั้งสิ้น

โดยเหตุที่การดำเนินคดีมรรยาทนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 นี้มีลักษณะเป็นการดำเนินคดีในระบบไต่สวน จึงต้องเริ่มต้นโดยสอบสวนผู้กล่าวหา ก่อน แล้วจึง สอบสวนผู้ถูกกล่าวหา

ในเรื่องของการจัดบันทึกคำให้การของผู้เป็นพยานนั้น กฎหมายมิได้ระบุว่าจะต้อง ดำเนินการอย่างไร อย่างไรก็ตามให้กรรมการคนใดคนหนึ่งแล้วแต่จะตกลงกัน เป็นผู้บันทึกถ้อยคำ พยานลงในแบบพิมพ์ “คำให้การพยาน” ในการซักถามพยานนั้น โดยทางปฏิบัติคณะกรรมการ สอบสวนจะสอบถามตัวพยานเองก่อนต่อจากนั้น หากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายอาจขออนุญาตซักถาม พยานก็ให้อนุญาตให้ผู้กล่าวหาถามพยานก่อน แล้วจะให้ผู้กล่าวหาถามพยาน

การใช้คำถามของคู่กรณีนั้นต้องถือว่าเป็นการซักถามพยานห้ามมิให้ถามนำหากดีอยู่แล้ว จะถามนำ คณะกรรมการสอบสวนจะสั่งหยุดถามและไม่อนุญาตให้ถามต่อไป

คำตอบที่พยานตอบนั้นควรจดให้ละเอียดเว้นแต่ที่เป็นคำถามนำ คณะกรรมการ สอบสวนต้องใช้ดุลยพินิจเองว่าสมควรจะจดไว้แค่ไหนเพียงใด

ในการถามพยานบุคคลนั้น หากมีการเบิกความถึงพยานเอกสารใดให้จดไว้โดยละเอียด และให้หมายพยานเอกสารทุกฉบับไว้บันทึกถ้อยคำและจดหมายเลขเอกสารนั้นลงในเอกสารแต่ละ ฉบับด้วย โดยควรจะจดถ้อยคำสั้นๆ ให้ได้ใจความว่าเป็นเอกสารของคดีใด อันดับเท่าใดและลงชื่อ ประธานคณะกรรมการสอบสวนไว้ในเอกสารที่อ้างอิงทุกฉบับ เว้นแต่ประธานคณะกรรมการ สอบสวนไม่ได้นั่งสอบสวนด้วยก็ให้ กรรมการสอบสวนคนใดคนหนึ่งลงชื่อกำกับไว้แทน

หากเป็นพยานวัตถุ ก็ให้บันทึกหมายวัตถุพยานไว้แล้วจดหมายเลขของวัตถุพยานไว้ใน วัตถุพยานนั้น หากไม่สามารถเขียนหรือ หากเขียนลงไปแล้วจะทำให้วัตถุนั้นเสียหาย ก็ให้เขียนลง ในกระดาษแล้วผูกติดกระดาษนั้นไว้และให้ประธานกรรมการสอบสวนลงลายมือชื่อกำกับในตัว เอกสารหรือวัตถุพยานนั้นๆ ด้วย

เมื่อจบการให้ถ้อยคำของพยานผู้ใดแล้ว ก็ให้อ่านให้ฟังหรือให้อ่านเองแล้วบันทึกเพิ่มเติมว่า “อ่านให้ฟังแล้ว” แล้วจึงให้ผู้ให้ถ้อยคำ กรรมการสอบสวน ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา ลงชื่อไว้ซึ่งกระดาษที่ใช้จัดถ้อยคำให้ใช้แบบพิมพ์ “รายงานการสอบสวน” และให้คณะกรรมการสอบสวนเขียนเลขหน้าลงในแบบคำให้การทุกแผ่น

เมื่อเสร็จการสอบสวนแต่ละครั้งให้คณะกรรมการสอบสวนทำบันทึกรายงานการสอบสวนลงในแบบรายงานการสอบสวนทุกครั้ง

ในการบันทึกรายงานให้บันทึกให้ได้เต็มข้อความ เกี่ยวกับหมายเลขคดี ชื่อผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา วันที่ สถานที่สอบสวนให้ครบตามที่แบบพิมพ์กำหนดไว้ แล้วบันทึกต่อไปให้ทราบว่า ในวันนัดนี้เป็นนัดทำอะไร มีใครมาบ้าง หากมีการขาดนัดพิจารณาก็ให้จดไว้โดยละเอียด ได้ทำอะไรบ้างในวันนั้น หากมีการเจรจาทำความตกลงกันระหว่างคู่กรณี ก็ให้จดไว้โดยละเอียดว่าตกลงกันอย่างไร หรือหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแถลงเพิ่มเติมก็ให้จดลงไว้ เว้นแต่เป็นการแถลงที่ยาวมาก ก็ควรให้ผู้แถลงฯ เป็นลายลักษณ์อักษร หากมีการคัดค้านพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือวัตถุพยาน ก็ให้จดคำคัดค้านนั้นไว้โดยละเอียด รวมทั้งให้จดบันทึกด้วยว่า มีพยานเอกสารและหรือวัตถุพยาน กี่ฉบับ กี่ชิ้น หมายเลขเอกสารหรือวัตถุที่เท่าใดถึงเท่าใดและให้เก็บพยานเอกสารรวมไว้ในสำนวนหรือเก็บแยก

ก่อนจบรายงานให้กำหนดวันเวลาดำเนินการสอบสวนครั้งต่อไปแล้วจึงให้กรรมการทุกคนลงชื่อ ให้พยานลงชื่อ และให้คู่กรณีลงชื่อ

เมื่อเสร็จสิ้นการสอบสวนแต่ละครั้งให้คณะกรรมการสอบสวนมอบสำนวนการสอบสวนให้พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการมรรยาททนายความจดหรือสั่งให้พนักงานจดวันนัดครั้งต่อไป ลงในสมุดนัดและหากคณะกรรมการจะเรียกบุคคล เอกสารหรือวัตถุมาเป็นพยานในการสอบสวนครั้งต่อไป ให้จดคำสั่งลงในรายงานเพื่อให้พนักงานทำหน้าที่เรียกหรือแจ้งให้ส่งเอกสารหรือวัตถุแล้วให้ประธานกรรมการสอบสวนลงนามในหนังสือนั้น พร้อมทั้งให้สั่งลงไว้ในรายงานด้วยว่าให้จัดการส่งภายในกี่วัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเร่งรัดพนักงาน แล้วประธานลงนามในรายงานคำสั่งปฏิบัติงานทุกครั้ง

พนักงานจะต้องลงนัดทุกครั้งและต้องอ่านรายงานคำสั่งของประธานฯ กรรมการและต้องดำเนินและจัดการให้เป็นไปตามคำสั่งนั้น แล้วบันทึกรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรให้ประธานฯ ทราบเพื่อสั่งการต่อไป โดยบันทึกในแบบรายงาน

การบันทึกดังกล่าวเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งนี้เพราะเมื่อสำนวนการสอบสวนได้ส่งไปยังคณะกรรมการมรรยาททนายความ ก็จะได้ทราบว่า การสอบสวนได้ดำเนินไปตามขั้นตอนอย่างไร มีเอกสารและวัตถุใดบ้างที่อ้างเป็นพยาน

มีข้อขัดข้องที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ โดยเหตุที่คณะกรรมการสอบสวนไม่ได้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นเมื่อได้มีหนังสือแจ้งหรือเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร หรือวัตถุพยานจากผู้ใด คำสั่งนั้นก็ไม่ใช่คำสั่งของเจ้าพนักงาน ไม่มีอำนาจบังคับ ดังนั้นคณะกรรมการมรรยาททนายความจึงได้มีมติในเรื่องนี้ว่า หากประสบปัญหาเช่นนี้ให้ประธานกรรมการสอบสวนแจ้งให้คณะกรรมการมรรยาททนายความทราบ ประธานกรรมการมรรยาททนายความ จะได้เป็นผู้ออกคำสั่งเรียกพยานบุคคล พยานเอกสารหรือวัตถุพยาน นั้นมาเพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 57 และ 64 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 นี้ แต่บุคคลๆ ใดฝ่าฝืนอำนาจของคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 33 ต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทตามมาตรา 83

เมื่อเสร็จสิ้นการสอบสวนให้คณะกรรมการสอบสวน บันทึกลงในรายงานการสอบสวนครั้งสุดท้ายด้วยว่าได้สอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว จะได้เสนอสำนวนการสอบสวนให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความต่อไป

คณะกรรมการสอบสวนต้องทำความเข้าใจสรุปสำนวนการสอบสวนเพื่อเสนอประธานกรรมการมรรยาททนายความ

มีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการเสนอการสอบสวนว่าในการทำความเข้าใจของคณะกรรมการสอบสวนนี้มีอำนาจและขอบเขตการทำความเข้าใจเพียงใดทั้งนี้เพราะหากพิจารณาตาม มาตรา 65 วรรค 2 ก็กำหนดไว้ว่า “ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความ เพื่อพิจารณาสั่งการตามมาตรา 66

มาตรา 66 ได้บัญญัติไว้ว่า “ในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความคณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกคำกล่าวหาหรือ สั่งลงโทษ หรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหา อย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52” ในมาตรา 52 ก็กำหนดเป็นบทกำหนดโทษ

ดังนั้น จากบัญญัติ 3 มาตราที่กล่าวมานี้ เห็นได้ว่าคณะกรรมการมรรยาททนายความเป็นผู้พิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่และเป็นผู้กำหนดโทษ

เมื่อเป็นเช่นนี้ คณะกรรมการสอบสวนไม่มีหน้าที่จะตัดสินว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดหรือไม่ ฉะนั้นคณะกรรมการสอบสวนไม่น่าจะต้องเสนอความเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดหรือไม่ แต่กลับปรากฏในข้อบังคับว่าด้วยการสอบสวนคดีมรรยาททนายความข้อ 12 วรรค 3 ว่า “ในการลงความเห็นให้ถือตามเสียงข้างมากของคณะกรรมการสอบสวน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานกรรมการสอบสวนออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด กรรมการฝ่ายเสียงข้างน้อยจะทำความเข้าใจความเห็นแย้งก็ได้”

จากข้อบังคับนี้ กลับชี้ให้เห็นชัดเจนว่าคณะกรรมการสอบสวนมีสิทธิลงความเห็นที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ แต่ไม่มีสิทธิกำหนดโทษ

ขณะเดียวกันความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนนี้ ก็ไม่ใช่คำตัดสินเปรียบเทียบเสมือนเป็นเพียงการสรุปสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเท่านั้นคณะกรรมการมรรยาททนายความไม่จำเป็นต้องตัดสินไปตามความเห็นของคณะกรรมการสอบสวน

อำนาจของคณะกรรมการมรรยาททนายความจึงเป็นอำนาจอิสระแยกจากความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนโดยเด็ดขาด คณะกรรมการมรรยาททนายความจะวินิจฉัยประการใดก็ได้เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้สรุปและเสนอสำนวนการสอบสวนต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความแล้ว ประธานกรรมการมรรยาททนายความจะให้จัดสำนวนคดีดังกล่าวเข้าวาระประชุมคณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกคำกล่าวหาหรือสั่งลงโทษหรือดำเนินการกับทนายความผู้ถูกกล่าวหาอย่างไรอย่างหนึ่งตามมาตรา 52

ในคดีมรรยาททนายความบางคดี อาจจะมีการสอบสวนไม่เสร็จสิ้นแต่คู่กรณีทำความตกลงกันได้หรือผู้กล่าวหาขอถอนคำกล่าวหา กรณีเช่นนี้ควรงดการสอบสวนไว้ก่อนคณะกรรมการสอบสวนควรจัดแจ้งความต้องการของคู่กรณีไว้โดยละเอียดในรายงานการสอบสวนให้คู่กรณีลงชื่อไว้ คณะกรรมการสอบสวนควรมีความเห็นแต่เพียงส่งสำนวนสอบสวนให้แก่คณะกรรมการมรรยาททนายความเพื่อพิจารณาต่อไป ไม่จำเป็นต้องทำความเห็นว่า ยินยอมให้ถอนคำกล่าวหาหรือไม่จำเป็นต้องทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่กรณีด้วย

ทั้งนี้เพราะแม้ผู้กล่าวหาจะขอถอนคำกล่าวหาไปแล้ว หากคณะกรรมการมรรยาททนายความพิจารณาข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่างๆ จากสำนวนการสอบสวนโดยทုံงแท้แล้วเห็นว่ากรณีนี้สมควรจะดำเนินการสอบสวนต่อไปก็อาจมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำกล่าวหาหรือประนีประนอมยอมความได้ ในกรณีเช่นนี้หน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนชุดนั้นๆ ก็ยังไม่เสร็จสิ้นลง คณะกรรมการมรรยาททนายความจะแจ้งให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปตามขั้นตอนและให้ทำความเห็นเสนอขึ้นไปตาม มาตรา 65 วรรค 2 อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อผ่านขั้นตอนทั้งหมดแล้ว การสอบสวนก็เสร็จสิ้นลงคณะกรรมการสอบสวนก็พ้นจากหน้าที่ที่ได้รับจากการแต่งตั้ง

3.3.3 การพิจารณาคดีของคณะกรรมการมรรยาททนายความและคณะกรรมการสภาทนายความ

เมื่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ มีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 66 ให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความส่งสำนวนคดีมรรยาททนายความ พร้อมคำวินิจฉัย ไปยังนายกสภาทนายความภายใน 30 วัน นับแต่วันมีคำสั่งในกรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการสภาทนายความ ทำการพิจารณาและจะสั่งยื่นแก้หรือกลับคำสั่งคณะกรรมการมรรยาททนายความ

รวมทั้งสั่งลงโทษหรือดำเนินการกับนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 ตามที่เห็นสมควรได้ และก่อนที่จะมีคำสั่งดังกล่าวคณะกรรมการสภาพนายความ อาจจะสั่งให้คณะกรรมการมรรยาทนายความ ทำการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

เมื่อนายกสภาพนายความได้รับสำนวนคดีมรรยาทนายความแล้ว หากคณะกรรมการสภาพนายความ มิได้วินิจฉัยและแจ้งคำวินิจฉัยมายังประธานกรรมการมรรยาทนายความภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำนวน ให้ถือว่าคณะกรรมการสภาพนายความมีคำสั่ง ยืนตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความ เว้นแต่กรณีที่มีการสอบสวนเพิ่มเติม ระยะเวลา 60 วัน ให้ นับตั้งแต่วันที่ได้รับการสอบสวนเพิ่มเติม

คำสั่งของคณะกรรมการสภาพนายความ ที่ยืนตามให้จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหา ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการมรรยาทนายความให้เป็นที่สุด

3.3.4 การอุทธรณ์คำวินิจฉัย (คำสั่ง)

นายความซึ่งถูกสั่งลงโทษ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 อาจอุทธรณ์ คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในข้อบังคับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้สภานายกพิเศษ ทำการพิจารณาและมีคำสั่งและให้นำ บทบัญญัติในมาตรา 67 วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาและมีคำสั่งของ สภานายกพิเศษโดยอนุโลม

อุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ถูกกล่าวหาประกอบด้วยสรุปคำกล่าวหา คำแก้ข้อกล่าวหา ผลการพิจารณาของคณะกรรมการสภาพนายความ รายละเอียดการโต้แย้งคำสั่ง ตลอดจนความประสงค์ของการอุทธรณ์คำสั่ง โดยยื่นต่อประธานกรรมการมรรยาทนายความ ณ ที่ทำการสภาพนายความในวันเวลาทำการ หรือจะยื่นโดยส่งทางไปรษณีย์ได้

ในกรณีที่อุทธรณ์มีข้อความที่อ่านไม่เข้าใจ ฟุ่มเฟือย เสียดสี ไม่สุภาพ หรือบกพร่อง ประธานกรรมการมรรยาทนายความมีอำนาจสั่งให้ทำมาใหม่หรือแก้ไขข้อบกพร่องภายใน ระยะเวลาที่สมควร หากผู้อุทธรณ์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวหรือประธานกรรมการมรรยาทนาย ความเห็นว่าอุทธรณ์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็มีอำนาจสั่งไม่รับอุทธรณ์นั้นได้

คำสั่งที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความไม่รับอุทธรณ์นั้น หากผู้ถูกกล่าวหา ยังประสงค์ที่จะอุทธรณ์ต่อไป จะต้องโต้แย้งคำสั่งของประธานกรรมการมรรยาทนายความภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง มิเช่นนั้นถือว่า อุทธรณ์ตกไป หากได้ทำการโต้แย้งคำสั่งของ ประธานกรรมการมรรยาทนายความภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งประธาน กรรมการมรรยาทนายความจะต้องรวบรวมสำนวนส่งสภานายกพิเศษแห่งสภาพนายความ ให้พิจารณาต่อไป

กรณีที่ถูกอุทธรณ์นั้นชอบด้วยกฎหมายและยื่นภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดประธานกรรมการมรรยาททนายความจะสั่งรับอุทธรณ์และรวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งสถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความเพื่อพิจารณา ซึ่งประธานกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจที่จะขยายเวลาขึ้นอุทธรณ์ได้ หากผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถยื่นได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

3.3.5 สถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความและผลของคำสั่ง

สถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความดำรงตำแหน่งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งในคดีมรรยาททนายความที่ถูกส่งมาโดยประธานกรรมการมรรยาททนายความ ซึ่งตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 68 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ข้อ 57 ให้ถือว่าคำสั่งของสถานายกพิเศษเป็นที่สุด เมื่อสถานายกพิเศษมีคำสั่งลงโทษผู้ถูกกล่าวหา นายทะเบียนทนายความต้องแจ้งผลคำสั่งลงโทษนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบพร้อมแจ้งสิทธิในการฟ้องร้องต่อศาลปกครองภายใน 90 วันนับแต่วันทราบคำสั่ง

3.3.6 บทกำหนดโทษ

สำหรับการลงโทษทางวินัยนั้น ทนายความผู้ฝ่าฝืนข้อบังคับมรรยาททนายความจะถูกลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 52 ของพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ดังนี้

1. ภาคทัณฑ์
2. ห้ามทำการเป็นทนายความ มีกำหนดไม่เกิน 3 ปี
3. ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

เมื่อมีคำสั่งอันถึงที่สุด ลงโทษทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความหรือมีคำสั่งลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความ ให้นายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งไว้ในทะเบียนทนายความและแจ้งคำสั่งให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหาทราบและให้กรณีที่คำสั่งอันถึงที่สุดนี้ เป็นคำสั่งห้ามทำการเป็นทนายความหรือคำสั่งลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ ให้นายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งให้ศาลที่ราชอาณาจักรและเนติบัณฑิตยสภาทราบด้วย

บุคคลที่ถูกคำสั่งลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ จะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตอีกไม่ได้ เว้นแต่เวลาได้ผ่านพ้นไปแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันถูกลบชื่อ

กรณีที่ทนายความต้องรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ให้ศาลชั้นต้นที่อ่านคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นมีหนังสือแจ้งการต้องโทษจำคุกของทนายความผู้นั้นให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความ

เมื่อได้รับหนังสือแจ้งแล้ว ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความเสนอเรื่องให้ คณะกรรมการมรรยาทนายความสั่งลงชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ แต่ คณะกรรมการมรรยาทนายความอาจจะไม่สั่งลงชื่อทนายความนั้นจากทะเบียนทนายความก็ได้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่ากรกระทำความผิดของทนายความผู้นั้น ไม่เป็นการกระทำที่ชั่วร้าย ไม่เป็น การกระทำที่แสดงให้เห็นว่าทนายความผู้นั้นไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริตและไม่เป็นการ กระทำที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

คำสั่งไม่ลงชื่อทนายความผู้กระทำผิดออกจากทะเบียนทนายความต้องมีคะแนนเสียง เห็นชอบไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดของคณะกรรมการมรรยาท ทนายความแจ้งต่อนายกสภาทนายความ ภายใน 30 วันนับแต่วันที่มิคำสั่งและให้คณะกรรมการสภา ทนายความทำการพิจารณาและตั้งขึ้นหรือกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความก็ได้

3.4 การดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

การที่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดให้คณะกรรมการสภาทนายความ มีอำนาจในการออกข้อบังคับสภาทนายความได้ ซึ่งการออกและดำเนินการตามข้อบังคับต่างๆ เป็นการให้อำนาจในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณา คดีปกครอง พ.ศ. 2542 จึงมีผลให้คำสั่งในคดีมรรยาทนายความเป็นคำสั่งทางปกครอง

3.4.1 คำวินิจฉัยในคดีมรรยาทนายความถือเป็นคำสั่งทางปกครอง

“มาตรา 9 ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงาน ทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทาง ปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติ หน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร”

ตามที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ให้ความหมายของ “คำสั่งทางปกครอง” ว่า “การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของ สิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การ อนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ” การพิจารณาว่าคำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความในคดีมรรยาทนายความเป็นคำสั่งทาง ปกครองหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าสภาทนายความถือเป็น “เจ้าหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ ราชการทางปกครองหรือไม่ ซึ่งตามมาตรา 5 ได้ให้ความหมายของเจ้าหน้าที่ว่า “บุคคล คณะบุคคล

หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม” คณะกรรมการสภาพนายความซึ่งได้รับอำนาจทางปกครองตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ให้ออกข้อบังคับสภาพนายความจึงถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

ดังนั้นคำสั่งของคณะกรรมการสภาพนายความในคดีมรรยาททนายความจึงเป็นคำสั่งทางปกครอง ผู้ได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้ แม้ว่าพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จะกำหนดให้คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นที่สุดท้ายก็ตาม

3.4.2 การยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครอง

ดังที่กล่าวมาข้างต้นว่าคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความในคดีมรรยาททนายความมีผลเป็นคำสั่งทางปกครอง ซึ่งผู้ได้รับความเสียหายจากคำสั่งดังกล่าวสามารถยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้ ตามมาตรา 9 (3)

โดยการยื่นฟ้องนั้นให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

มาตรา 42 ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา 9 และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้น ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา 72 ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขึ้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้น หรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควร หรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด

มาตรา 43 ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่ากฎหมายหรือการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครองได้ ในการเสนอความเห็นดังกล่าวผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีสิทธิและหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา 42

มาตรา 44 การดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับการฟ้อง การร้องสอด การเรียกบุคคลหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเป็นคู่กรณีในคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาการรับฟังพยานหลักฐาน และการพิพากษาคดีปกครอง นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้

ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา 45 คำฟ้องให้ใช้ถ้อยคำสุภาพและต้องมี

- (1) ชื่อและที่อยู่ของผู้ฟ้องคดี
- (2) ชื่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องอันเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี
- (3) การกระทำทั้งหลายที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ตามสมควรเกี่ยวกับการกระทำความผิด
- (4) คำขอของผู้ฟ้องคดี
- (5) ลายมือชื่อของผู้ฟ้องคดี ถ้าเป็นการยื่นฟ้องคดีแทนผู้อื่นจะต้องแนบใบมอบฉันทะให้ฟ้องคดีมาด้วย

คำฟ้องใดมีรายการไม่ครบตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ให้สำนักงานศาลปกครองให้คำแนะนำแก่ผู้ฟ้องคดีเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องนั้นให้ถูกต้องในการนี้ให้ถือวันที่ยื่นฟ้องครั้งแรกเป็นหลักในการนับอายุความ

ในกรณีที่มีผู้ประสงค์จะฟ้องคดีปกครองหลายคนในเหตุเดียวกัน บุคคลเหล่านั้นอาจยื่นคำฟ้องร่วมกันเป็นฉบับเดียว โดยจะมอบหมายให้ผู้ฟ้องคดีคนใดเป็นผู้แทนของผู้ฟ้องคดีทุกคนในการดำเนินคดีต่อไปก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ถือว่าการกระทำของผู้แทนผู้ฟ้องคดีในกระบวนการพิจารณาผูกพันผู้ฟ้องคดีทุกคน

การฟ้องคดีไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เว้นแต่การฟ้องคดีขอให้สั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องจากคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) หรือ (4) ให้เสียค่าธรรมเนียมศาลตามทุนทรัพย์ในอัตราตามที่ระบุไว้ในตาราง 1 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคางินได้

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา คู่กรณีจะดำเนินการทั้งปวงด้วยตนเองหรือจะมอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลอื่น ซึ่งมีคุณสมบัติตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดกำหนดเพื่อฟ้องคดีหรือดำเนินการแทนได้

มาตรา 45/1 การฟ้องคดีที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามมาตรา 45 วรรคสี่ หากคู่กรณีใดยื่นคำขอต่อศาลโดยอ้างว่า ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาล หรือโดยสถานะของผู้ขอถ้าไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลจะได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร ถ้าศาลเห็นว่ามิใช่ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะรับฟ้องไว้พิจารณา หรือในกรณีอุทธรณ์ซึ่งศาลเห็นว่ามิใช่เหตุผลอันสมควรที่จะอุทธรณ์ได้ แล้วแต่กรณี และศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นว่ามิใช่เหตุตามคำขอจริงก็ให้ศาลอนุญาตให้

คู่กรณีนั้นดำเนินคดี โดยยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วนได้ คำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลเฉพาะบางส่วน หรือมีคำสั่งให้ยกคำขอผู้ยื่นคำขอมีสิทธิดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง

(1) ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่ เพื่ออนุญาตให้ตนนำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมว่าไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาลได้จริง หรือโดยสถานะของผู้ขอ ถ้าไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลจะได้รับความเดือนร้อนเกินสมควร

(2) ยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลปกครองสูงสุด

ในกรณีที่คู่กรณีใช้สิทธิตาม (1) หรือ (2) อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จะใช้สิทธิอีกประการหนึ่งมิได้ การยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ การขอให้พิจารณาใหม่ การอุทธรณ์และการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นใดที่เกี่ยวกับการขอดำเนินคดีตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ออกตามมาตรา 44

มาตรา 46 คำฟ้องให้ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลปกครอง ในการนี้อาจยื่นคำฟ้องโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการนับอายุความ ให้ถือว่าวันที่ส่งคำฟ้องแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์เป็นวันที่ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครอง

มาตรา 47 การฟ้องคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้น ให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นที่ผู้ฟ้องคดีมีภูมิลำเนาหรือที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลปกครองชั้นต้นนั้น

การฟ้องคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองสูงสุด ให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุด

ในกรณีที่ศาลปกครองใดพิพากษาว่าคดีที่ฟ้องต่อศาลปกครองนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองอื่น ให้ส่งคำฟ้องนั้นไปให้ศาลปกครองที่มีเขตอำนาจเพื่อพิจารณา ในกรณีที่ศาลปกครองชั้นต้นมีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องเขตอำนาจศาล ให้ศาลปกครองที่รับคำฟ้องไว้หลังสุดเสนอความเห็นต่อศาลปกครองสูงสุดเพื่อมีคำสั่งในเรื่องเขตอำนาจศาล

การพิจารณาคดีที่ยื่นไว้ต่อศาลปกครองใดจะต้องกระทำในศาลปกครองนั้นตามวันเวลาทำการ เว้นแต่ในกรณีที่มิเหตุฉุกเฉินหรือจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกของคู่กรณี ศาลปกครองจะสั่งให้ดำเนินการพิจารณาในสถานที่อื่นหรือในวันหยุดหรือในวันเวลาใดก็ได้

มาตรา 48 ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้ประกาศสถานที่ตั้ง และวันเวลาทำการตามปกติของศาลปกครองในราชกิจจานุเบกษา

ศาลปกครองแห่งหนึ่งๆ อาจมีสถานที่ทำการเฉพาะการได้ตามจำนวนที่เหมาะสมตามที่ประธานศาลปกครองสูงสุดจะได้ออกประกาศสถานที่ตั้งและวันเวลาทำการของสถานที่ทำการเฉพาะการในราชกิจจานุเบกษา

ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจกำหนดให้การยื่นฟ้อง และการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองอาจกระทำ ณ สถานที่ทำการเฉพาะการของศาลปกครองก็ได้

มาตรา 49 การฟ้องคดีปกครองจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้ หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผล แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 50 คำสั่งใดที่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้ ให้ผู้ออกคำสั่งระบุวิธีการยื่นคำฟ้อง และระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องไว้ในคำสั่งดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่ปรากฏต่อผู้ออกคำสั่งใดในภายหลังว่า ตนมิได้ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นดำเนินการแจ้งข้อความซึ่งพึงระบุตามวรรคหนึ่งให้ผู้รับคำสั่งทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีนี้ให้ระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องเริ่มนับใหม่ นับแต่วันที่ผู้รับคำสั่งได้รับแจ้งข้อความดังกล่าว

ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่ตามวรรคสองและระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องมีกำหนดน้อยกว่าหนึ่งปี ให้ขยายเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง

มาตรา 51 การฟ้องคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ให้ยื่นฟ้องภายในหนึ่งปี และการฟ้องคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) ให้ยื่นฟ้องภายในห้าปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี

มาตรา 52 การฟ้องคดีปกครองที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคลจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้

การฟ้องคดีปกครองที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีแล้ว ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่น โดยศาลเห็นเองหรือคู่กรณีมีคำขอศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้

มาตรา 53 ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายก่อนศาลปกครองพิพากษาคดี ให้ศาลปกครองรอการพิจารณาไปจนกว่าทายาท ผู้จัดการมรดก ผู้ปกครองทรัพย์สินมรดก หรือผู้สืบสิทธิของคู่กรณีผู้นั้นจะมีคำขอเข้ามาแทนที่คู่กรณีผู้ถึงแก่ความตาย หรือผู้มีส่วนได้เสียจะมีคำขอเข้ามา โดยมีคำขอเข้ามาเองหรือโดยที่ศาลหมายเรียกให้เข้ามา เนื่องจากคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีคำขอ คำขอเช่นนี้จะต้องยื่นภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่คู่กรณีผู้นั้นถึงแก่ความตาย

ถ้าไม่มีคำขอของบุคคลดังกล่าว หรือไม่มีคำขอของคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง ศาลปกครองจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นก็ได้

3.4.3 กรณีศึกษาความไม่เป็นธรรมอันเกิดขึ้นจากการพิจารณาคดีมรยาทนายความ

กรณีศึกษาที่ทนายความฟ้องคดีต่อศาลปกครองจากการที่ถูกลงโทษตามคำสั่งของสภาทนายความจากคดีมรยาทนายความ โดยฟ้องสภาทนายความเป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 คณะกรรมการมรยาทนายความเป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 คณะกรรมการสภาทนายความเป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 และสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 โดยมีเนื้อหาดังนี้

คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(อุทธรณ์คำพิพากษา)³

ศาลปกครองสูงสุดออกนั่งพิจารณาคดีโดยได้รับฟังสรุปข้อเท็จจริงของตุลาการเจ้าของสำนวน และคำชี้แจงด้วยวาจาประกอบคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดี

ศาลปกครองสูงสุดได้ตรวจพิจารณาเอกสารทั้งหมดในสำนวนคดี กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยแล้ว

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ฟ้องคดีประกอบวิชาชีพทนายความรับเป็นทนายความให้แก่ นางอ. เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนาง บ. ต่อศาลแพ่งธนบุรี ในฐานความผิดสัญญากู้ยืมเงินและสัญญาจ้างอง ในคดีหมายเลขดำที่ ข. 12/2543 คดีหมายเลขแดงที่ ข. 643/2543 ต่อมา ศาลแพ่งธนบุรีมีคำพิพากษา ให้นาง อ. ชนาคดีโดยได้รับชำระหนี้บางส่วนไม่เต็มตามฟ้อง ผู้ฟ้องคดีได้แนะนำ นาง อ. ว่าไม่ควรอุทธรณ์คำพิพากษา เพราะบันทึกท้ายสัญญาจ้างองไม่ได้ระบุให้ยึดทรัพย์สินได้อีก หากบังคับจ้างองอาจได้เงินไม่พอชำระหนี้ หากศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ได้รับชำระหนี้เพิ่มขึ้น ก็ไม่แน่นอนว่าจะขายทอดตลาดทรัพย์จ้างองได้เงินเท่าใด และจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการอุทธรณ์อีกต่างหาก ซึ่งนาง อ. เห็นด้วยและตกลงว่าจะไม่ยื่นอุทธรณ์

หลังจากนั้น เมื่อใกล้ครบกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ วันที่ 13 ธันวาคม 2543 ผู้ฟ้องคดีได้ทำหนังสือมอบฉันทะให้ นายธ. เสมียนทนายความ ไปยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์คำพิพากษาออกไปอีก 45 วัน นับแต่วันครบกำหนดคือวันที่ 14 ธันวาคม 2543 ไปจนถึงวันที่ 29 มกราคม 2544 แต่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์เพียง 30 วันนับแต่วันครบกำหนดคือ ให้ยื่นอุทธรณ์ภายในวันที่ 15 มกราคม 2544 ผู้ฟ้องคดีมิได้ไปติดตามคำสั่งศาลด้วยตนเอง จึงเข้าใจว่าศาลอนุญาตให้ขยายระยะเวลาออกไปอีก 45 วัน ตามขอ และผู้ฟ้องคดีได้สอบถามนาง อ.ว่าจะยื่นอุทธรณ์หรือไม่ ทั้งๆ ที่แนะนำว่าไม่ควรยื่นอุทธรณ์จนนาง อ. ต้องการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาจึงได้มอบเงินจำนวน 60,000 บาท เป็นค่ายื่นอุทธรณ์ให้กับผู้ฟ้องคดี เมื่อใกล้ครบกำหนดระยะเวลายื่นอุทธรณ์ ผู้ฟ้องคดีจึงได้มอบฉันทะให้นาย ธ. ไปยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์คำพิพากษาเป็นครั้งที่ 2 ออกไปอีก 30 วันนับแต่วันครบกำหนดไปจนถึงวันที่

³ คำพิพากษาศาลปกครอง อ.31/2554.

28 กุมภาพันธ์ 2544 แต่ศาลมีคำสั่งยกคำร้องไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ครั้งที่ 2 เนื่องจากเป็นการยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์คำพิพากษาที่ล่วงพ้นกำหนดระยะเวลาแล้ว ทำให้นาง อ. ไม่สามารถยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้ นาง อ. จึงได้ร้องเรียนกล่าวหาผู้ฟ้องคดีต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ว่ากระทำผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพทนายความ จากนั้นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้สอบสวนแล้วมีความเห็นว่าผู้ฟ้องคดีกระทำผิดตามที่ถูกล่าม اتهامจริง จึงเสนอผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ให้ลงโทษห้ามผู้ฟ้องคดีทำการเป็นทนายความมีกำหนด 6 เดือน ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 เห็นชอบด้วย ผู้ฟ้องคดีจึงยื่นอุทธรณ์คำสั่งต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ผลการพิจารณาของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 เห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ลงโทษผู้ฟ้องคดีเหมาะสมแก่กรณีแล้ว จึงมีคำสั่งชี้ขาดยื่นตามความเห็นของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3

ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ไม่ได้กระทำผิดตามที่ถูกล่าม اتهام จึงฟ้องคดีต่อศาลขอให้มีการพิพากษาหรือมีคำสั่ง ดังนี้

1. ให้เพิกถอนมติของคณะกรรมการสอบสวนที่มีมติว่าการกระทำของผู้ฟ้องคดีเป็นการประพฤติผิดจรรยาบรรณทนายความเห็นควรให้ภาคทัณฑ์

2. ให้เพิกถอนมติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ในการประชุมครั้งที่ 14/2548 เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2548 ที่มีมติว่าการกระทำของผู้ฟ้องคดีเป็นการประพฤติผิด ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยจรรยาบรรณทนายความ พ.ศ. 2529 หมวด 3 ข้อ 12 (2) เห็นควรห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนด 6 เดือน

3. ให้เพิกถอนมติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ในการประชุมครั้งที่ 9/2548 เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2548 ที่มีมติเช่นเดียวกับมติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2

4. ให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ที่ห้ามผู้ฟ้องคดีทำการเป็นทนายความมีกำหนด 6 เดือน

ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับฟ้องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 เนื่องจากผู้ฟ้องคดีมิใช่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ผู้ฟ้องคดีมิได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว

คดีมีประเด็นต้องวินิจฉัยว่า คำสั่งชี้ขาดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ที่ห้ามผู้ฟ้องคดีทำการเป็นทนายความมีกำหนด 6 เดือน และคำสั่งชี้ขาดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ที่วินิจฉัยอุทธรณ์ยื่นตามคำสั่งชี้ขาดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์แต่เพียงว่า การกระทำของผู้ฟ้องคดีไม่เป็นการจงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำ

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ตามหมวด 3 มรรยาทต่อตัวความ ข้อ 12 ของข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 บัญญัติว่า กระทบการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวต่อไปนี้ อันอาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความ (2) จงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การ ดำเนินคดีแห่งลูกความของตน หรือปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบ มีปัญหาที่จะต้อง วินิจฉัยว่า การที่ผู้ฟ้องคดีมอบหมายให้เสมียนทนายความ ไปยื่นต่อศาล เพื่อขอขยายระยะเวลาการ ยื่นอุทธรณ์มีกำหนดระยะเวลา 45 วัน โดยไม่ติดตามว่าศาลอนุญาตให้ขยายระยะเวลาการยื่น อุทธรณ์ให้เพียง 30 วัน เป็นเหตุให้นาง อ. เสียสิทธิการยื่นอุทธรณ์เป็นการกระทำที่จงใจละเว้น หน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การดำเนินคดีแห่งลูกความหรือไม่ เห็นว่าผู้ฟ้องคดีมีภาระหน้าที่ที่ จะต้องยื่นอุทธรณ์แทนลูกความให้ทันตามกำหนดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต เมื่อผู้ฟ้องคดี มอบหมายให้เสมียนทนายความ ไปยื่นขอขยายระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ ผู้ฟ้องคดีมีภาระหน้าที่ต้อง ติดตามผลว่าศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ขยายระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ถึงวันที่เท่าไร การที่ผู้ฟ้องคดี ไม่กระทบการตามหน้าที่ทนายความติดตามผลการขยายระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์เป็นเหตุให้ ลูกความได้รับความเสียหายถึงสิทธิการยื่นอุทธรณ์ การกระทำของผู้ฟ้องคดีฟังได้ว่าเป็นการจง ใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การดำเนินคดีแห่งลูกความแล้ว ดังนั้นที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า ไม่จงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำจึงฟังไม่ขึ้น คำสั่งชี้ขาดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ที่ห้ามผู้ฟ้องคดี ทำการเป็นทนายความมีกำหนด 6 เดือน และคำสั่งชี้ขาดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ที่วินิจฉัยอุทธรณ์ยื่น ตามคำสั่งชี้ขาดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 จึงชอบด้วยกฎหมาย ที่ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้องนั้น ศาลปกครองสูงสุดเห็นพ้องด้วย

พิพากษายืน

จากกรณีศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการที่ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความประพฤติผิด ข้อบังคับมรรยาททนายความข้อที่ 12 ในการจงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การ ดำเนินคดีแห่งลูกความของตน และได้ถูกกล่าวหาต่อสภาพทนายความให้ดำเนินคดีต่อทนายความ ผู้กระทำผิดมรรยาททนายความเป็นคดีมรรยาททนายความ และคณะกรรมการมรรยาททนายความ ได้สอบสวนแล้วมีความเห็นว่าทนายความกระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหาจริง จึงเสนอคณะกรรมการ สภาพทนายความ ให้ลงโทษห้ามผู้ฟ้องคดีทำการเป็นทนายความมีกำหนด 6 เดือน คณะกรรมการ สภาพทนายความเห็นชอบด้วย ผู้ฟ้องคดีจึงยื่นอุทธรณ์คำสั่งต่อผู้ถูกกล่าวหาพิเศษแห่งสภา ทนายความ ผลการพิจารณาของสภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความ เห็นว่าคณะกรรมการสภา ทนายความ ลงโทษผู้ฟ้องคดีเหมาะสมแก่กรณีแล้ว จึงมีคำสั่งชี้ขาดยื่นตามความเห็นของ คณะกรรมการสภาพทนายความ เมื่อทนายความผู้ถูกลงโทษดังกล่าวเห็นว่าตนไม่ได้กระทำความผิด ตามที่ถูกกล่าวหาจึงได้นำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง

จึงเห็นได้ว่าแม้จะมีการสอบสวนและคำสั่งจากคณะกรรมการมรรยาทนายความ คณะกรรมการสภานายความหรือสภานายกพิเศษแห่งสภานายความ แต่กรณีที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าวก็สามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองต่อไปได้ ซึ่งจะทำให้คดีมีความล่าช้ายิ่งขึ้น

3.5 วิธีพิจารณาคดีมรรยาทนายความในต่างประเทศ

จากการที่ได้ศึกษาถึงความหมายและความเป็นมาของวิชาชีพทนายความรวมถึงการพิจารณาคดีมรรยาทนายความในประเทศไทยจากบทที่แล้ว ในบทนี้จะศึกษาถึงการประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศต่างๆ และการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ

3.5.1 การประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศอังกฤษ⁴

ประเทศอังกฤษใช้กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) การดำเนินคดีในศาลจึงยุ่งยากเกินที่ประชาชนทั่วไปจะเข้าใจเพราะการฟ้องร้องและต่อสู้คดีจะเป็นไปตามคำพิพากษาศาลฎีกาด้วยความยุ่งยากและซับซ้อนดังกล่าว วิชาชีพทนายความจึงเข้ามามีบทบาทมากในประเทศอังกฤษ ในฐานะเป็นตัวแทนคู่ความโดยอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย การประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศอังกฤษแบ่งทนายความออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ที่ปรึกษากฎหมาย (Solicitor) เป็นที่ปรึกษากฎหมายทั่วไปให้กับประชาชนทำหน้าที่ในการร่างสัญญา ร่างพินัยกรรมต่างๆ ให้กับประชาชนผู้มีบรรลุนิติภาวะ รวมทั้งทำหน้าที่ในเรื่องของการจดทะเบียนสมรสและหย่าร้าง ติดต่อกับลูกความ โดยตรงและเป็นผู้เตรียมสำนวนคดี Solicitor สามารถเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในห้องพิจารณาได้เฉพาะคดีเล็กๆ ในศาล County Courts เท่านั้น จะเข้าไปว่าความใน Crown Courts ไม่ได้

ผู้ประสงค์เป็น Solicitor ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัย เพียงแต่เป็นเสมียนทนายโซลิซิเตอร์มาครบจำนวนปีที่ Law Society กำหนดก็อาจมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนกฎหมายของ Law Society และเข้าสอบไล่เป็น Solicitor ได้⁵

2) ทนายความ (Barrister) เป็นนักกฎหมายที่มีความรู้เฉพาะด้านมีหน้าที่สำคัญในการว่าความเป็นทนายความว่าต่างหรือแตกต่างให้แก่ลูกความในศาล เสนอพยานหลักฐานต่อศาล แลกเปลี่ยนด้วยวาจา ตลอดจนร่างอุทธรณ์

⁴ เสรี สุวรรณภานนท์. (2546). ปัญหาการจ้างว่าความที่ไม่แน่นอน. หน้า 114.

⁵ สุวิทย์ สุวรรณ. (2540). การประกอบวิชาชีพกฎหมายในต่างประเทศ (คำบรรยายประกอบการฝึกอบรมวิชาว่าความรุ่นที่ 14). หน้า 126.

ผู้ประสงค์จะเป็น Barrister ต้องผ่านการตรวจสอบข้อเขียน โดยจะต้องศึกษาวิชาวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายลักษณะพยานและต้องทำการทดสอบการเขียนคำฟ้องและการเขียนบทความทางกฎหมายที่เรียกว่า Legal Opinion โดยสมัครเรียนได้ที่ 4 สำนัก คือ

1. Lincoln's Inn
2. Gray's Inn
3. Middle Temple
4. Inner Temple

ในประเทศอังกฤษแบ่งระดับชั้นของ Barrister เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) Junior Barrister
- 2) Queen's Counsel หรือเรียกชื่อย่อว่า "QCS"

Queen's Counsel ถือเป็นทนายความอาวุโส ต้องประกอบวิชาชีพทนายความในฐานะ Junior Barrister มาแล้วไม่น้อยกว่า 10-20 ปี และต้องได้รับการแต่งตั้งโดยลอร์ดชานเซเลอร์ ซึ่งได้ปรึกษาหารือกับทนายความอาวุโสอื่นๆ แล้วสมควรแต่งตั้งให้เป็น Queen's Counsel เมื่อได้เป็นทนายความอาวุโสแล้วฐานะทางวิชาชีพและสังคมก็สูงขึ้น เงินค่าวิชาชีพค่าว่าความก็จะสูงขึ้นด้วย และเป็นเกียรติประวัติอย่างสูงแก่วงศ์ตระกูล⁶

ทนายความของประเทศอังกฤษมีอยู่ 2 ประเภท ดังที่กล่าวคือ Barrister กับ Solicitor ซึ่งการติดต่อกับลูกความโดยตรงเป็นหน้าที่ของ Solicitor โดยถือว่าเป็นคนกลางที่ได้พบกับลูกความแล้วส่งคดีที่ต้องพิจารณาในศาลให้แก่ Barrister เป็นผู้ว่าความ

Solicitor จึงเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นทนายความในการให้คำปรึกษาแก่ประชาชนทั่วไปและรับหน้าที่ร่างจัดทำสัญญาต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นผู้เตรียมคดีให้ Barrister ไปว่าความในศาลต่อไป เมื่อทนายความในประเทศอังกฤษมี 2 ประเภท องค์การที่ควบคุมทนายความของอังกฤษ จึงแบ่งแยกได้ 2 ประเภทด้วยกันคือ

1) สภาทนายความ (Barrister) เป็นผู้ควบคุม โดยมีสถาบัน 3 แห่งของสภาทนายความรับผิดชอบ คือ

- (1) The Inns of Court
- (2) The General Council of the bar
- (3) The Circuits ซึ่งมีทั้งหมด 7 ภาค⁷

⁶ เสรี สุวรรณภานนท์. เล่มเดิม. หน้า 116.

⁷ ธานินทร์ ทรัพย์เชียร. (2543). *หลักวิชาชีพนักกฎหมาย: ทนายความ*. หน้า 128.

โดยมีข้อบังคับในเรื่องนี้โดยเฉพาะ คือ Annals Statements นอกจากนี้ยังมี The General Council of the Bar ประกอบด้วยผู้แทนที่ถูกคัดเลือกมาตามกฎหมายที่เป็น Barrister

2) ทนายความประเภท Solicitor มีคณะกรรมการควบคุมมรรยาทและวินัยเรียกว่า The Law Society ทำหน้าที่สอบสวนข้อกล่าวหาว่า Solicitor ที่ประกอบวิชาชีพประพฤติมิชอบและมีอำนาจถอนชื่อ Solicitor ผู้นั้นออกเสียจากทะเบียนหรือสั่งห้ามมิให้ประกอบวิชาชีพชั่วคราวตามที่กำหนดไว้ได้ แต่ Solicitor ผู้ถูกถอนชื่อมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งของ The Law Society ต่อ The High Court ได้ ซึ่งเป็นศาลที่จะพิจารณาคดีวินัยของ Solicitor ตามข้อบังคับของ Solicitor (The Solicitor's & Practice Rules)⁸

3.5.1.1 วิธีพิจารณาคดีมรรยาททนายความในประเทศอังกฤษ

ในระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ มีการแบ่งวิชาชีพทางกฎหมายออกเป็น 2 แขนง คือ Barrister และ Solicitor ซึ่งแต่ละแขนงก็มีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมวิชาชีพของตนเอง ดังนั้นระบบการศึกษาอบรม ตลอดจนถึงลักษณะและสภาพของงานแตกต่างกันออกไป⁹ ซึ่งการแบ่งวิชาชีพกฎหมายออกเป็น 2 แขนงนี้ นับเป็นลักษณะเฉพาะของการประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศอังกฤษ

1. วิธีพิจารณาคดีมรรยาททนายความประเภท Solicitor

1) การยื่นคำกล่าวหา (เงื่อนไขในการพิจารณาคดีมรรยาท)

เมื่อมีบุคคลยื่นคำกล่าวหาเกี่ยวกับความประพฤติของทนายความเพื่อให้ คณะกรรมการมรรยาททนายความ (Solicitors Disciplinary Tribunal) พิจารณาโทษคำกล่าวหา นั้น จะต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรโดย ผู้กล่าวหา หรือใช้แบบคำกล่าวหารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด โดยในคำกล่าวหาต้องระบุถึง วัน เวลา สถานที่ และพฤติการณ์ ที่แสดงให้เห็นว่า ทนายความผู้ถูกกล่าวหา ประพฤติผิดมรรยาทอย่างไร

เมื่อสมาคมนักกฎหมาย ได้รับคำร้องเรียนหรือคำกล่าวหาเกี่ยวกับความประพฤติของ ทนายความแล้ว ต้องส่งคำกล่าวหา นั้นให้แก่ Lord Chancellor พิจารณาคำกล่าวหา Lord Chancellor จะเป็นผู้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่สืบสวน (Lay Observers) โดยแต่งตั้งจากบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้เป็น โซลิซิเตอร์ หรือ บาร์ริสเตอร์ ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อกล่าวหา โดย Lord Chancellor จะเป็นผู้แนะนำเจ้าหน้าที่สืบสวน (Lay Observers) ให้ทราบถึงหน้าที่และแนวทางในการสืบสวนคำกล่าวหา ซึ่งเจ้าหน้าที่สืบสวนนี้อาจแต่งตั้งหลายคนก็ได้ คำกล่าวหาที่ได้รับการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่สืบสวน จะถูกส่งต่อไปยังคณะกรรมการมรรยาททนายความเพื่อพิจารณาไต่สวนต่อไป เมื่อคณะกรรมการมรรยาท

⁸ R.E. Megarry. (1962). *Lawyer and Litigant in England*. p. 10.

⁹ R.J.Walker,M.G.Walker. (1972). *The English Legal System*. p. 202.

ทนายความได้รับสำนวนคำกล่าวหาแล้ว ก่อนกำหนดนัดไต่สวนคณะกรรมการมรรยาททนายความ อาจให้ผู้กล่าวหาจัดหาข้อมูล หรือเอกสารเพิ่มเติมตามที่เห็นว่าเหมาะสม¹⁰

เงื่อนไขสำคัญของการพิจารณาคดีมรรยาททนายความอีกประการหนึ่งคือเรื่องอายุ ความ คำร้องเรียนหรือคำกล่าวหาเกี่ยวกับการประพฤติผิดมรรยาททนายความที่คณะกรรมการมรรยาททนายความจะรับไว้พิจารณา ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องเรียนภายในระยะเวลา 12 เดือน นับแต่วันที่เข้าร่วมเป็นทนายความ หรือได้มีการพิสูจน์แล้วว่าทนายความผู้นั้น ขาดคุณสมบัติของการเป็นทนายความ

ก่อนการพิจารณาคดี ของคณะกรรมการมรรยาท ประธานกรรมการมรรยาททนายความ จะแต่งตั้งคณะกรรมการหรืออนุกรรมการขึ้น เพื่อทำหน้าที่ไต่สวนคดีก่อนการพิจารณาของ คณะกรรมการมรรยาททนายความ เมื่อคณะกรรมการหรืออนุกรรมการไต่สวนได้ทำการไต่สวน แล้ว ผลของการไต่สวนต้องเสนอไปยังคณะกรรมการมรรยาท ถ้าหากคณะกรรมการมรรยาท ทนายความ เห็นว่าคำกล่าวหาหรือคำร้องเรียนนั้น ไม่มีหลักฐานในเบื้องต้นว่าเป็นการประพฤติผิด มรรยาท และไม่มีหลักฐานที่จะชี้ให้เห็นคำกล่าวหา มีน้ำหนักเพียงพอ

คณะกรรมการมรรยาททนายความอาจยกเลิกคำกล่าวหา นั้น โดยไม่จำเป็นต้องนัดหมายให้ ทนายความผู้ถูกกล่าวหา มาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะกรรมการมรรยาททนายความ

แต่ในกรณีที่คำกล่าวหา นั้นคณะกรรมการมรรยาททนายความมีความเห็นว่าเป็นกรณีที่มี หลักฐานแน่ชัดว่า มีพฤติการณ์ที่ทนายความประพฤติผิดมรรยาท (Prima Facie) ตามคำกล่าวหา คณะกรรมการมรรยาททนายความก็จะดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป ซึ่งเจ้าหน้าที่ธุรการของ คณะกรรมการมรรยาททนายความ จะแจ้งวันนัดหมายให้แก่คู่กรณีทราบ โดยนำส่งแก่ผู้ถูกกล่าวหา พร้อมสำเนาคำกล่าวหา ซึ่งระยะเวลาในการส่งหมายนัดต้องไม่น้อยกว่า 21 วันก่อนวันนัดพิจารณา คดี ซึ่งหมายนัดจะต้องเป็นไปตามแบบพิมพ์ตามที่กฎหมายกำหนด

คู่กรณีมีสิทธิที่จะตรวจสอบเอกสารต่างๆ ที่อ้างเข้ามาในคดีโดยต้องเสียค่าธรรมเนียม ตามที่กำหนด

ในวันนัดพิจารณาคดี หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการ มรรยาททนายความ เมื่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ ได้ตรวจสอบแล้วว่าการส่งหมายนัดชอบ ด้วยกฎหมายแล้ว คณะกรรมการมรรยาททนายความ อาจดำเนินการพิจารณาคดีไปได้โดยไม่มีคู่กรณี ที่ขาดนัดร่วมการพิจารณาคดี¹¹

¹⁰ ก่อศักดิ์ เงินสมุทรสินธุ์. (2539). *การสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาททนายความ*. หน้า 120.

¹¹ The Solicitors (Disciplinary Proceedings) Rules 1966, Section 45.

2) การพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีมรรยาทของคณะกรรมการมรรยาท จะต้องกระทำเป็นการลับ และนำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) มาใช้ การนำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ มาใช้ในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่าง ทนายความกับ คณะกรรมการมรรยาททนายความซึ่งเป็นองค์กรของรัฐ เป็นผลให้ทนายความมีหน้าที่ที่จะต้อง ปฏิบัติต่อสมาคมตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นเมื่อมีการพิจารณาคดีมรรยาท โดยผลของคำวินิจฉัย คดีนั้นย่อมกระทบกระเทือนต่อสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของทนายความผู้ถูกลงโทษ ซึ่งถือว่ามีฐานะเป็นเอกชนผู้หนึ่งในกรณีนี้จะต้องนำเอาหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมาใช้ และ กระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทก็ต้องดำเนินการตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ เช่นเดียวกันด้วย กล่าวคือผู้ทำการสอบสวนและพิจารณาคดีตลอดจนผู้มีอำนาจลงโทษจะต้อง ไม่เป็นผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่ตนทำการสอบสวนและพิจารณา และจะต้องเปิดโอกาสให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหาได้ปกป้องสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ ของตนได้อย่างเต็มที่

3) คำวินิจฉัยชี้ขาด

เมื่อคณะกรรมการมรรยาทได้ พิจารณาและตัดสินคดีเสร็จแล้วคำวินิจฉัยชี้ขาดของ คณะกรรมการอาจทำการประกาศโดยกรรมการท่านหนึ่งท่านใดก็ได้ และคำวินิจฉัยชี้ขาดของ กรรมการจะต้องทำการบันทึกและส่งให้แก่สมาคมนักกฎหมาย เพื่อทางสภาทนายความจะได้ ดำเนินการในส่วนของการบังคับคดีต่อไป เช่น การจดแจ้งโทษของทนายความ นอกจากนี้คำ วินิจฉัยของคณะกรรมการมรรยาททนายความที่ถึงที่สุดแล้วจะได้รับการประกาศโดยพิมพ์ลงใน หนังสือราชกิจจานุเบกษา (The London Gazette)

4) การอุทธรณ์

ทนายความที่ถูกลงโทษอาจอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการมรรยาทได้ โดยยื่นคำ อุทธรณ์ต่อศาล (High Court) หรือต่อ Master of the Rolls ซึ่งศาลหรือ Master of the Rolls มีอำนาจ ที่จะออกคำสั่งใดๆ ที่เห็นสมควรเพื่อความยุติธรรมในการพิจารณาอุทธรณ์ของผู้ถูกลงโทษ ซึ่งใน กรณีนี้ศาลอาจพิจารณาอุทธรณ์ และมีคำวินิจฉัยให้ยกคำอุทธรณ์ หรือส่งสำนวนให้คณะกรรมการ มรรยาทพิจารณาคดีใหม่ก็ได้ และคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาล (High Court) หรือ Master of the Rolls ให้ถือเป็นที่สุด¹²

¹² The Solicitors Act 1974, Section 49.

2. วิธีพิจารณาคดีมรรยาท Barrister

คำร้องเรียน (Complaints) ใดๆ ที่ The Senate หรือ The Bench ได้รับอันเกี่ยวกับการประพฤติผิดมรรยาทของ Barrister จะถูกนำเสนอต่อคณะกรรมการสอบสวน ยกเว้นในกรณีที่เป็นการประพฤติผิดมรรยาทของ Barrister ในเขตศาล ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลสามารถใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องลงโทษได้ เช่น ละเมิดอำนาจศาล

นอกจากนี้กรณีที่ Barrister ที่ได้ถูกตัดสินให้มีความผิดในคดีอาญาที่ร้ายแรง ซึ่งอาจถือเป็นความผิดมรรยาทได้ คณะกรรมการสอบสวนจะทำการสอบสวนทุกกรณี

คณะกรรมการสอบสวนต้องเปิดโอกาสให้ Barrister ที่ถูกร้องเรียนส่งตัวแทนหรือมาให้ปากคำต่อคณะกรรมการถึงพฤติกรรมที่ถูกร้องเรียนว่า Barrister ผู้นั้นมีข้อต่อสู้อย่างไรทุกครั้ง

หากคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเบื้องต้นแล้ว มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่ามีการประพฤติผิดมรรยาท (Prima Facie) และเป็นการฝ่าฝืนมาตรฐานขั้นต่ำของข้อบังคับที่กำหนดไว้แล้ว คณะกรรมการสอบสวนจะดำเนินการนำเรื่องดังกล่าวฟ้องต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ (Disciplinary Tribunal)

อย่างไรก็ตาม เมื่อคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า พฤติการณ์ตามคดีร้องเรียนของ Barrister นั้นไม่เป็นการประพฤติผิดมรรยาท คณะกรรมการสอบสวนสามารถมีคำวินิจฉัยไปได้เลย โดยยกคำร้องและไม่ต้องดำเนินการใดๆ ต่อไป

การตักเตือนหรือให้การแนะนำ (Admonishment or advice) กรณีที่คณะกรรมการสอบสวนแล้ว ลงมติว่าพฤติการณ์ตามคำกล่าวหาเป็นการประพฤติผิดมรรยาทแต่คณะกรรมการเห็นว่า Barrister ผู้นั้นควรถูกตักเตือนหรือให้คำแนะนำก็จะต้องดำเนินการ โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรในนามประธานกรรมการ¹³

1) คำกล่าวหาผิดมรรยาท (Disciplinary Charges)

เมื่อคณะกรรมการสอบสวน มีมติให้นำคำกล่าวหาที่กล่าวหาเป็นคดีมรรยาทต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ (Disciplinary Tribunals) คณะกรรมการสอบสวนจะต้องทำการแต่งตั้ง ทนายความ (Counsel) เพื่อร่างคำกล่าวหาพร้อมกับคณะกรรมการสอบสวนและอาจแต่งตั้ง Solicitor ท่านหนึ่งเพื่อช่วยเหลือในการเตรียมคำกล่าวหา นอกจากนี้คณะกรรมการสอบสวนจะต้องแต่งตั้งกรรมการท่านหนึ่งท่านใดเป็นเลขานุการของคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับคณะกรรมการมรรยาท (Disciplinary Tribunal) ในเรื่องการนัดหมายหรือเพื่อดำเนินการในส่วนอื่นๆ เช่น การเรียกตัวพยาน เป็นต้น

¹³ These Bye-Laws Supplement Regulations 29(b)ii and 31(2), section 14.

เมื่อคณะกรรมการสอบสวน ยื่นคำกล่าวหาต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ คณะกรรมการสอบสวน ต้องส่งสำเนาคำกล่าวหาให้แก่ Barrister ผู้ถูกกล่าวหาให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ในสำเนาคำกล่าวหาจะต้องแจ้งสิทธิ และวันเวลานัดไต่สวนให้ Barrister ทราบ กำหนดยื่นคำให้การภายในกำหนดระยะเวลาเท่าใด ทั้งจะต้องแจ้งสิทธิในขั้นตอนการไต่สวนให้ทราบด้วย Barrister ผู้ถูกกล่าวหาอาจจะมาปรากฏตัวในการไต่สวนด้วยตัวเอง หรืออาจจะตั้งที่ปรึกษา กฎหมาย (Counsel) มาแทนก็ได้ นอกจากนี้ Barrister มีสิทธิที่จะขอตรวจสอบหลักฐาน เอกสาร ใดๆ ที่จะนำมาใช้เป็นหลักฐานในการกล่าวหาตัวเอง รวมทั้งสำเนาคำแก้กล่าวหาของพยานที่มาเบิกความเพื่อสนับสนุนคำฟ้องด้วย

คณะกรรมการสอบสวน อาจจะขอเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลประวัติของ Barrister ผู้ถูกกล่าวหาต่อนายทะเบียนสภาทนายความ เพื่อเป็นข้อมูลแก่คณะกรรมการมรรยาทในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตามคณะกรรมการสอบสวนจะต้องไม่นำเสนอข้อเสนอนั้นๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและมรรยาท ต่อคณะกรรมการมรรยาท เว้นแต่จะได้มีการประชุมและมีกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่า 5 คน

2) คณะกรรมการมรรยาท (Disciplinary Tribunals)

คำกล่าวหาในคดีมรรยาท Barrister ที่ยื่นโดยคณะกรรมการสอบสวน (The Professional Conduct Committee) จะได้รับการไต่สวนโดย คณะกรรมการคณะหนึ่งของ The Senate of the Inns of Court ซึ่งมีชื่อเรียกว่า คณะกรรมการมรรยาททนายความ (Disciplinary Tribunal) คณะกรรมการนี้จะปฏิบัติหน้าที่ในนามของ The Senate โดยมีอำนาจหน้าที่ตามข้อบังคับคณะกรรมการมรรยาททนายความ ประกอบด้วย กรรมการจำนวน 5 คน ซึ่งแต่งตั้งโดย ประธานของ The Senate ตำแหน่งประธานกรรมการนี้ ต้องเป็นผู้พิพากษาซึ่งเป็นสมาชิกของ The Senate กรรมการผู้แทนจากบุคคลภายนอกที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดย Lord Chancellor จำนวน 2 คน กรรมการที่เป็น Barrister มาไม่น้อยกว่า 7 ปีและเป็นสมาชิกของ The Senate จำนวน 2 คน และ 1 ใน 3 คน นี้ต้องเป็นสมาชิกใน Inns เดียวกับ Barrister ที่ถูกกล่าวหาด้วย

ประธานกรรมการมรรยาทแต่งตั้ง เสมียน (Clerk) ประจำคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ธุรการในขณะที่ทำการไต่สวนและหน้าที่อื่นตามแต่ประธานกรรมการจะมีคำสั่ง อย่างไรก็ตาม เสมียน (Clerk) จะต้องไม่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับคดีมรรยาทที่กำลังดำเนินอยู่ คณะกรรมการมรรยาทจะปฏิบัติหน้าที่จนกว่าการไต่สวนและวินิจฉัยจะได้สิ้นสุด¹⁴

¹⁴ Ibid.

3) การดำเนินกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการมรรยาท

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ขึ้นกล่าวหา Barrister คนใดเป็นคดีมรรยาทแล้ว ประธาน The Senate อาจตั้งผู้พิพากษาท่านหนึ่งซึ่งเป็นสมาชิกของ The Senate ทำหน้าที่ออกคำสั่งในการไต่สวน เช่น ออกหมายเรียกตามคำร้องขอของทนายความ (Counsel) ของคณะกรรมการสอบสวนหรือออกคำสั่งโดยคำร้องของ Barrister ผู้ถูกกล่าวหา หรือโดยประธาน The Senate ตามแต่จะเห็นสมควร ผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่ที่จะสั่งถึงกำหนดวันเวลา และสถานที่การไต่สวนจะใช้วิธีลับ หรือเปิดเผย สั่งคำร้อง แก้ไขเพิ่มเติมคำกล่าวหา การเข้าร่วมฟังการพิจารณาการรับฟังพยานหลักฐานในเรื่องอื่นๆ

1. การไต่สวน (Procedure at the Hearing)

ขั้นตอนการไต่สวนของคณะกรรมการมรรยาท จะจะเป็นไปตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) ประธานกรรมการมรรยาททนายความ จะเป็นผู้พิจารณาออกคำสั่งในการไต่สวน โดยพิจารณาความเหมาะสมโดยยึดหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ เพื่อความบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยเฉพาะในเรื่องการยอมรับหลักฐานที่มีอยู่ หรือการรับฟังความทั้ง 2 ฝ่าย

โดยปกติการไต่สวนของคณะกรรมการมรรยาท จะทำการไต่สวนในที่ลับเป็นการส่วนตัว (Hearing in Private) เว้นแต่ ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งจาก ประธาน The Senate มีคำสั่งหรือโดยคำร้องของ Barrister ผู้ถูกกล่าวหา ขอให้มีการไต่สวนโดยเปิดเผย (Hearing in Public)

2. การคัดค้านคณะกรรมการมรรยาททนายความ

การคัดค้านประธานกรรมการ หรือกรรมการ โดยอ้างเหตุผลของการคัดค้านอันเนื่องมาจากบุคคลเหล่านี้หรือคนใดคนหนึ่ง ได้ล่วงรู้ถึงการทำความผิดของ Barrister ไม่ว่าจะก่อนหรือขณะที่มีการไต่สวน หรือได้พบการประพฤติผิดมรรยาทของ Barrister หรือรู้ผลคำวินิจฉัย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ นั้นไม่อาจยกเป็นข้ออ้างในการคัดค้านตัวประธาน หรือกรรมการของคณะกรรมการพิจารณาคดีมรรยาทได้

3. การตรวจสำนวน

ก่อนหน้าที่จะมีการไต่สวน ประธานและกรรมการของคณะกรรมการมรรยาท จะต้องได้รับสำเนาเอกสารคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคดีมรรยาทรายละเอียดสำเนาคำฟ้องและเอกสารอื่น เช่น คำสั่งต่างๆ ที่ออกโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งโดย ประธาน The Senate เอกสารที่คณะที่ปรึกษาของคณะกรรมการสอบสวนเสนอ สำเนาคำแก้คำกล่าวหาของ Barrister และพยานเอกสารต่างๆ ที่ได้รับกันไว้ในชั้นสอบสวน

4. การขาดนัดพิจารณา

เมื่อได้รับการส่งสำเนาคำกล่าวหาพร้อมหมายนัดไต่สวนให้แก่ Barrister ผู้ถูกกล่าวหา โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ในวันนัดไต่สวน ถ้า Barrister ไม่ได้มาร่วมฟังการไต่สวนตามหมายนัด คณะกรรมการมรรยาท สามารถดำเนินการไต่สวนต่อไปได้โดยลำพัง และทำการตัดสินคำกล่าวหาเหล่านั้นไปได้เลย หากหลักฐานปรากฏแน่ชัดจากการไต่สวน ว่า Barrister ผู้ถูกกล่าวหาประพฤติผิดมรรยาทในข้อหาใด

5. การบันทึกการไต่สวน (Recording of Proceedings)

ประธานกรรมการมรรยาทจะต้องจัดให้มีการบันทึกการไต่สวนทุกครั้ง โดยอาจว่าจ้างผู้บันทึก หรือใช้เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

6. การแก้ไขเพิ่มเติมคำกล่าวหา

ในช่วงเวลาก่อนหรือระหว่างการไต่สวน คณะกรรมการมรรยาทอาจมีคำสั่งอนุญาตให้แก้ไขเพิ่มเติมคำกล่าวหาได้ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้อง

(1) คณะกรรมการมรรยาท จะเห็นพ้องด้วยกันคำกล่าวหาที่ขอแก้ไขเพิ่มเติม จะต้องไม่เป็นการลำเอียงเกินไป ในการแก้ต่างของ Barrister จากกรณีที่ต้องแก้คำกล่าวหาที่แก้ไขเพิ่มเติม

(2) หาก Barrister ผู้ถูกกล่าวหาได้มีคำร้อง ของดการไต่สวนชั่วคราว เพื่อทำคำแก้คำกล่าวหาที่ขอแก้ไข เพิ่มเติมแล้ว คณะกรรมการมรรยาท จะต้องพิจารณาเหตุผลและความจำเป็นและกำหนดระยะเวลาให้ Barrister ผู้ถูกกล่าวหา ได้ทำคำแก้คำกล่าวหาที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมด้วย

7. การสรุปสำนวนการไต่สวน

ในการสรุปสำนวนการไต่สวนคดีมรรยาท ข้อเท็จจริงที่คณะกรรมการมรรยาทได้รับทราบในแต่ละประเด็นในแต่ละฐานะความผิดนั้น จะต้องลงบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและลงนามโดยประธาน และกรรมการทุกคน การสรุปสำนวนที่ประชุมคณะกรรมการมรรยาท มีกรรมการท่านใดมีความเห็นแตกแยกไม่เป็นเอกฉันท์ ก็จะต้องบันทึกผลการพิจารณาในแต่ละประเด็นแต่ละฐานะความผิด โดยถือเอาเสียงข้างมากของที่ประชุม และประธานกรรมการจะทำการประกาศผลคำวินิจฉัยของคณะกรรมการมรรยาทแต่ละข้อหาไป

4) คำวินิจฉัยชี้ขาด

เมื่อคณะกรรมการมรรยาท ได้สรุปสำนวนไต่สวน และที่ประชุมลงมติโดยเสียงข้างมากวินิจฉัยว่าพฤติการณ์ของ Barrister ผู้ถูกกล่าวหาเป็นการประพฤติผิดมรรยาทในฐานข้อใดแล้ว คณะกรรมการมรรยาทจะต้องประชุมเพื่อลงมติในเรื่องของบทลงโทษ โดยพิจารณาบทลงโทษที่เหมาะสมกับฐานความผิดแต่ละฐาน ซึ่งถ้าหากผลการลงมติของคณะกรรมการไม่เป็นเอกฉันท์ในบทลงโทษจะต้องมีการตัดสินลงมติโดยเสียงข้างมาก เพื่อตัดสินบทลงโทษ

การลงโทษ

เมื่อมีการตัดสินให้ Barrister มีความผิดในคดีมรรยาทแล้ว โทษที่คณะกรรมการมรรยาทจะสามารถมีคำวินิจฉัยได้ คือ

1. การขับไล่ออก
2. การยกเลิกใบอนุญาต
3. ส่งคืนเงินหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม
4. ตักเตือน
5. การลงโทษทางการเงิน โดยชำระค่าปรับแก่คณะกรรมการมรรยาท

3.5.1.2 การอุทธรณ์

ภายในระยะเวลา 56 วันนับแต่วันที่คำวินิจฉัย ของคณะกรรมการมรรยาท หรือภายในระยะเวลาที่ยาวกว่าตามที่ Lord Chancellor จะเป็นผู้กำหนด Barrister ผู้อุทธรณ์จะต้องยื่นคำอุทธรณ์ต่อ Lord Chancellor, Lord Chief Justice, ประธาน The Senate และนายทะเบียนของ Inns ที่ Barrister ผู้อุทธรณ์สังกัดเป็นสมาชิกอยู่ คำอุทธรณ์จะต้องระบุเหตุแห่งการอุทธรณ์ด้วยว่า ผู้อุทธรณ์ อุทธรณ์ข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ว่าความผิดหรืออุทธรณ์คำตัดสินลงโทษของคณะกรรมการ หรืออุทธรณ์ทั้งสองประเด็น

คำอุทธรณ์จะต้องประกอบด้วย คำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงโดยย่อและฐานของความผิด คำวินิจฉัยคดี บทลงโทษรวมทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ใช้อ้างอิงในการอุทธรณ์ และอาจเพิ่มคำร้องขอทุเลาการบังคับคดีก็ได้

ในกรณีที่ เป็นการอุทธรณ์ต่อบทลงทัณฑ์อาจกล่าวถึง องค์ประกอบที่อ้างว่าการตัดสินลงโทษนั้นไม่สมควร หรือเป็นการโทษสถานหนักเมื่อเปรียบเทียบกับประวัติผู้อุทธรณ์ และบทลงโทษคดีที่คล้ายกัน

ก่อนมีการไต่สวนของ คณะกรรมการอุทธรณ์ (The Visitions Lord Chief Justice) อาจแต่งตั้งผู้พิพากษา เพื่อพิจารณาคำอุทธรณ์และออกคำสั่งตามที่จำเป็นและสมควร เพื่อความยุติธรรม และรวดเร็วในขั้นตอนไต่สวนของ คณะกรรมการอุทธรณ์

คณะกรรมการอุทธรณ์ (The Visitors) จะทำหน้าที่ไต่สวนคำอุทธรณ์ คณะกรรมการอุทธรณ์นี้จะแต่งตั้งจากผู้พิพากษาจากศาลชั้นต้น (The High Court) จำนวน 3 ท่าน โดย Lord Chief Justice จะเป็นผู้แต่งตั้งโดยความเห็นชอบของ Lord Chancellor

คณะกรรมการอุทธรณ์จะดำเนินการไต่สวนอุทธรณ์ รวมทั้งออกคำสั่งในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการไต่สวนอุทธรณ์ ตามความเหมาะสม

การไต่สวนโดยคณะกรรมการอุทธรณ์นี้ จะกระทำโดยลับ เว้นแต่ผู้อุทธรณ์จะขอให้ดำเนินการไต่สวนโดยเปิดเผย ซึ่งกรณีนี้คณะกรรมการอุทธรณ์ต้องพิจารณาความเหมาะสมว่าสมควร เช่นว่านั่นหรือไม่

ในการไต่สวนของคณะกรรมการอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์อาจไม่เข้าร่วมฟังการไต่สวนก็ได้ กรณีเช่นนี้คณะกรรมการอุทธรณ์สามารถดำเนินการไต่สวนไปได้เลย อย่างไรก็ตามจะต้องมีผู้แทนจาก The Senate เข้าร่วมไต่สวนด้วยทุกครั้ง

คณะกรรมการอุทธรณ์ จะไม่รับฟังพยานหลักฐานใหม่ที่ไม่มีการอ้างอิงเป็นพยานในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการมรยาท เว้นแต่จะมีเหตุผลอันสมควร ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการอุทธรณ์

เมื่อคณะกรรมการอุทธรณ์ ไต่สวนอุทธรณ์แล้วประชุมสรุปเพื่อตัดสินอุทธรณ์ในคราวเดียวกัน และจะแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นโดยการประกาศต่อสาธารณะ หรือไม่ประกาศก็ได้¹⁵

คำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการอุทธรณ์ อาจยกฟ้องทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งยื่น หรือแก้ไขคำวินิจฉัยของคณะกรรมการมรยาทหรือสั่งให้มีการไต่สวนใหม่ โดยอยู่ในเงื่อนไขที่คณะกรรมการอุทธรณ์เห็นว่าเหมาะสมได้

3.5.2 การประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา วิชาชีพทางกฎหมาย (Legal Profession) เป็นวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคม เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจการเมืองของสหรัฐอเมริกามีความซับซ้อน การใช้บริการทางกฎหมายจึงมีความจำเป็นประกอบกับวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งประชาชนส่วนมากใช้กฎหมายในทางป้องกัน (Preventive Law) มากกว่าการใช้กฎหมายในทางแก้ (Remedial Law)

การเป็นทนายความในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ต้องผ่านการศึกษากฎหมาย ซึ่งผู้ที่จะเข้าเรียนกฎหมายได้ต้องสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีสาขาใดสาขาหนึ่งก่อน แล้วก็ใช้เวลาศึกษากฎหมายโดยเฉลี่ยเป็นเวลา 3 ปี เมื่อจบหลักสูตรก็จะได้รับปริญญาทางกฎหมาย คือ J.D. (Juris Doctor) ตามที่มหาวิทยาลัยที่เรียนจะประสาทปริญญา

ในสหรัฐอเมริกาแต่ละรัฐจะมีสภาพทนายความของตนเองหากผู้สำเร็จการศึกษากฎหมายประสงค์ประกอบอาชีพทนายความในรัฐใดก็ต้องสอบเป็นทนายความในมลรัฐที่ประสงค์จะทำงาน จึงจะเป็นทนายความในรัฐนั้นได้ ดังนั้น ทนายความอเมริกันจึงต้องเป็นสมาชิกของสภาพทนายความอย่างน้อยหนึ่งแห่ง เมื่อเป็นสมาชิกแล้วก็มีสิทธิที่จะประกอบอาชีพทนายความได้เหมือนทนายความอาวุโสทั่วไป

¹⁵ Hearings before The Visitors Rules 1980, section 9.

นอกจากนี้แล้วทนายความในสหรัฐอเมริกาจะต้องเป็นผู้มีศีลธรรมจรรยาบรรณที่อันดีงามด้วย (Good Moral requisite Character) และมีความเหมาะสม (Possesses general fitness requisite for attorney) ซึ่งผู้มีหน้าที่ในการพิจารณาคุณสมบัติได้แก่ ศาลสูงสุด (The Supreme Court) ของแต่ละมลรัฐ

ในสหรัฐอเมริกา มีสหภาพทนายความเป็นสมาคมของผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย โดยเฉพาะทนายความซึ่งมีชื่อเรียกว่า Bar Association ในแต่ละรัฐก็จะมี Bar ของแต่ละรัฐเฉพาะด้วย เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นต้น ซึ่งทุกแห่งเป็นอิสระต่อกัน โดยมีกฎและระเบียบเป็นของตนเอง รวมทั้งการกำกับดูแลบรรณทนายความในรัฐนั้น

Bar ของสหรัฐอเมริกามีข้อบังคับของผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายต้องเป็นสมาชิกเรียกว่า Voluntary Bar ในสหรัฐอเมริกาทนายความได้รวมตัวเป็นองค์กรเรียกว่า The American Bar Association (ABA) โดยมีประมวลฉบับธรรมวิชาชีพทนายความโดยเฉพาะเรียกว่า “The Code of Professional Responsibility”

ABA เป็นผู้กำหนด Code Professional Responsibility ซึ่งเป็นกฎหมายที่วางหลักควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย ประกอบด้วย

1) Canons ซึ่งเป็นบททั่วไปที่บัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติของทนายความที่พึงประพฤติต่อประชาชน

2) The Ethical Considerations เป็นบทบัญญัติทั่วไป ในเรื่องศีลธรรมจรรยาบรรณเพื่อเป็นแนวทางให้ทนายความยึดถือ

3) The Disciplinary Rules เป็นบทบัญญัติมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยนิสัยของทนายความหากประพฤติฝ่าฝืนมาตรฐานขั้นต่ำนี้แล้ว ถือว่าผิดวินัยของวิชาชีพต้องได้รับการลงโทษ¹⁶

3.5.2.1 วิธีพิจารณาคดีมรรยาททนายความในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทนายความจะมารวมตัวกันเพื่อก่อตั้งเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เนื่องจากแนวโน้มทางประเพณีเท่านั้นแต่ตัวการส่งเสริมจากราชการอีกด้วย ตัวกฎบัตร ABA CODE เป็นผลจากการรวมตัวกันของวิชาชีพทางกฎหมาย ซึ่งได้ให้ไว้ซึ่งหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ของทนายความทุกคนที่จะต้องให้ความร่วมมือกับทนายความคนอื่นๆ ในการสนับสนุนสมาคมต่างๆ ทางกฎหมายโดยการเสียสละเวลา การสนับสนุนทางวิชาการและทางการเงิน

โดยทั่วไปการดำเนินการสอบสวนและพิจารณาในคดีมรรยาททนายความจะเริ่มต้นเช่นเดียวกันกับคดีแพ่งโดยเริ่มจากการร้องเรียนหรือข่าวสารอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการร้องเรียนที่มาจากภายนอก ลูกความ คู่ความของทนายความผู้ถูกกล่าวหา ผู้พิพากษา การดำเนินการสอบสวน

¹⁶ เสรี สุวรรณภานนท์. เล่มเดิม. หน้า 105.

อาจเริ่มขึ้นจากทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) ได้รับคำร้องเรียนของบุคคลหรือนิติบุคคลหรือเมื่อทนายความผู้รับผิดชอบสำนวนได้พอหรือได้รับข่าวสารข้อมูลจากแหล่งใดก็ได้ ลักษณะของการร้องเรียน คำร้องเรียนหรือข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับทนายความไม่จำเป็นต้องมีการยืนยันใดๆ หรือจะต้องอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะ การตรวจสอบข้อมูลโดยทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ทันทีที่ได้รับคำร้องเรียนหรือข้อมูลเกี่ยวกับทนายความ ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน จะต้องตรวจสอบว่าคำร้องเรียนนั้น ได้เกี่ยวข้องกับทนายความผู้ถูกกล่าวหาอย่างไร และอยู่ในเขตอำนาจศาลหรือไม่ และคำร้องเรียนดังกล่าวหากมีมูลความจริง (Prima facie) ถือว่าเป็นการประพฤติผิดมรรยาททนายความได้หรือไม่

การสืบสวนโดยทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) จะดำเนินการโดยการสืบสวนคำร้องเรียนหรือข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับทนายความที่รับอนุญาตให้ปฏิบัติงานในเขตอำนาจศาล (Jurisdiction) และหากคำร้องเรียนนั้นเป็นจริง จะถือว่าเป็นการประพฤติข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความหรือไม่ การบังคับหมายเรียกเพื่อสืบสวนทนายความ ผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) อาจออกหมายเรียกบุคคล หรือวัตถุ หรือเอกสารต่างๆ ในระหว่างทำการสืบสวนได้ การแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ไม่ควรเสนอให้มีการกระทำใดๆ ก่อนที่จะมีการแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน โดยจะต้องเปิดโอกาสให้มีการไต่สวนยกเว้นในกรณีที่ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ตัดสินใจให้มีการยกฟ้องหรือยุติการสอบสวน การปฏิบัติภายหลังการสืบสวน (Disposition Following Investigation) ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ต้องสรุปสำนวนและทำเป็นคำเสนอ ซึ่งข้อเสนอในขั้นต้นในภายหลังการสืบสวนควรมาจากทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน เท่านั้นและจะอยู่ภายใต้ข้อเสนอ 3 กรณี

กรณีที่ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน มีข้อเสนอเห็นควรยกฟ้อง หรือยกเลิกการสอบสวน ถ้าหากไม่มีเหตุอันสมควรใดๆ ที่ทำให้เชื่อได้ว่ามีพฤติการณ์ที่เป็นความผิดเกิดขึ้น

กรณีตักเตือน (Admonition) ถ้าหากมีเหตุทำให้เชื่อว่ามีพฤติการณ์เป็นความผิด แต่เป็นการประพฤติผิดมรรยาทที่ไม่ร้ายแรงและผู้ถูกกล่าวหาไม่เคยประพฤติผิดมาก่อน หรืออาจลงโทษตักเตือนและคุมประพฤติ (Probation) ไปพร้อมกัน หรือ กรณีให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการต่อไป

หลังจากการสืบสวนของทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) แล้วหากพบว่ากรณีมีเหตุทำให้เชื่อได้ว่า มีการประพฤติผิดมรรยาทของทนายความจริงและเป็นความผิดขั้นรุนแรง อีกทั้งการกระทำดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของการกระทำผิดมรรยาทซึ่งไม่อาจจะลงโทษในขั้นตักเตือนหรือคุมประพฤติได้ หรือในกรณีที่ทนายความผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับข้อเสนอที่ให้มีการตักเตือน

หรือคุมประพฤติ ให้มีการดำเนินการไต่สวนในคดีมรรยาทอย่างเป็นทางการ (Initiation of a formal disciplinary Proceeding)

ในกรณีที่พบว่าได้มีการดำเนินคดีทางแพ่ง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาได้เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีนั้น หรือทนายผู้ถูกกล่าวหาตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่กำลังดำเนินอยู่ หรือได้ถูกสอบสวนในคดีประพฤติผิดมรรยาททนายความในเขตอำนาจศาลอื่นๆ ที่ผู้ถูกกล่าวหาได้ปฏิบัติหน้าที่ทนายความอยู่ หรือได้มีการดำเนินการใดๆ ที่คล้ายกันกับการลงโทษในคดีมรรยาททนายความก่อนอยู่แล้ว กรณีเช่นนี้ให้หยุดการดำเนินคดีไว้ชั่วคราว

การตรวจสอบ ทบทวนโดยประธานคณะกรรมการไต่สวน (Hearing Committee Chairman) ข้อสรุป ข้อเสนอแนะใดๆ จากทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ต้องได้ผ่านการตรวจสอบ และทบทวน โดยประธานคณะกรรมการไต่สวนที่ได้รับการแต่งตั้งโดย คณะกรรมการมรรยาททนายความ (The board) ซึ่งประธานคณะกรรมการไต่สวน อาจเห็นด้วยหรือให้มีการแก้ไขปรับปรุง หรือไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปและข้อเสนอใดๆ ของทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน หรือจะให้มีการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ ซึ่งในกรณีที่ประธานคณะกรรมการไต่สวนได้มีคำสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือมีคำสั่งให้ทำการสืบสวนเพิ่มเติม หากทนายความผู้รับผิดชอบสำนวนไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าวของประธานคณะกรรมการไต่สวนแล้วอาจมีการขออุทธรณ์ คำสั่งดังกล่าวให้ประธานคณะกรรมการไต่สวนอีกคณะหนึ่ง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดย คณะกรรมการมรรยาททนายความ (The board) เช่นกัน ให้ผู้พิจารณาสำนวนสืบสวนดังกล่าวอีกครั้ง ซึ่งประธานคณะกรรมการไต่สวนคณะที่สองอาจเห็นชอบกับข้อสรุปและเสนอแนะของทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน หรือข้อสรุปและข้อเสนอแนะของประธานกรรมการไต่สวนคณะแรกก็ได้ซึ่งความเห็นหรือคำสั่งของประธานคณะกรรมการไต่สวนคณะที่สองนี้ให้ถือเป็นที่สุดภายในหน่วยงานนี้¹⁷

ในกรณีที่ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน เสนอข้อสรุปและข้อเสนอแนะในสำนวนสืบสวน หลังจากการสืบสวนเสร็จสิ้นแล้วและไม่มีการอุทธรณ์จากทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ในกรณีที่ประธานคณะกรรมการไต่สวนไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปและข้อเสนอแนะในสำนวนการสืบสวน ขั้นตอนต่อไปจะต้องมีการแจ้งให้ผู้กล่าวหาได้รับทราบถึงการดำเนินคดีภายหลังการสืบสวนเสร็จสิ้น ซึ่งถ้าหากผู้กล่าวหาไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจกับการดำเนินการหลังการสอบสวน ผู้กล่าวหาสามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ (The board) ได้ ซึ่งคณะกรรมการมรรยาททนายความ (The board) อาจเห็นชอบหรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่เห็นชอบ ด้วยการดำเนินดังกล่าวหรือสั่งให้มีการสืบสวนเพิ่มเติมต่อไปได้ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวหลังการสืบสวนนี้

¹⁷ ก่อศักดิ์ เงินสมุทรสินธุ์. เล่มเดิม. หน้า 157.

ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิขออุทธรณ์ใดๆ ต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ (The board) ได้เพราะถือเป็นขั้นตอนระหว่างทนายความผู้รับผิดชอบสำนวนกับผู้ถูกกล่าวหาเท่านั้น

อย่างไรก็ตามเมื่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ (The board) รับผิดชอบของผู้กล่าวหาไว้พิจารณาและมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว หากผู้กล่าวหาไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจต่อคำสั่งดังกล่าวของคณะกรรมการมรรยาททนายความ (The board) ผู้กล่าวหาอาจนำเรื่องดังกล่าวร้องต่อศาล (The Court) เพื่อให้มีการพิจารณาทบทวนมาตรการนั้นใหม่ ซึ่งการร้องขอให้ศาลพิจารณาทบทวนใหม่นี้ควรจะเป็นกรณีผู้กล่าวหาแสดงให้เห็นว่า หน่วยงานสอบสวนได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปโดยปราศจากเหตุผลที่หนักแน่นหรือไม่มีเหตุผลเพียงพอเท่านั้น

หลังการสืบสวน ถ้าการพิจารณาคดีสามารถสิ้นสุดลงได้โดยทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน มีคำสั่งให้ตักเตือน (Admonition) หรือการคุมประพฤติ (Probation) โดยไม่มีการอุทธรณ์ของผู้กล่าวหา ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน จะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเป็นลายลักษณ์อักษรถึงคำสั่งตักเตือน หรือคำสั่งคุมประพฤติและสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการที่จะขอให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเป็นทางการในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับมาตรการหรือคำสั่งตักเตือน หรือการคุมประพฤติโดยผู้ถูกกล่าวหาจะต้องคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษร ขึ้นต่อทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ภายในระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้นหากผู้ถูกกล่าวหาไม่ยื่นคำคัดค้านการลงโทษตักเตือน หรือการคุมประพฤติภายในระยะเวลาที่กำหนด จึงถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเห็นชอบและยินยอมรับโทษดังกล่าว ซึ่งบันทึกการตักเตือนนี้จะมีผลต่อทนายความผู้ถูกกล่าวหาในกรณีที่ประพฤติผิดในคดีมรรยาทที่เกิดขึ้นอีกในภายหลัง อันจะนำมาพิจารณาประกอบในการตัดสินลงโทษสำหรับการประพฤติผิดมรรยาททนายความในความผิดที่เกิดภายหลัง

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับการตักเตือน หรือคัดค้านการคุมประพฤติการลงโทษตักเตือนหรือการคุมประพฤติจะถูกยกเลิก และการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเป็นทางการต้องเกิดขึ้น ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการคล้ายกับการปฏิเสธการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง หรือการตกลงกันในการสารภาพผิดในคดีอาญา ซึ่งทำให้ต้องมีการดำเนินคดีต่อไป

ความจริงในการปฏิเสธที่จะยอมรับการตักเตือนหรือการคุมประพฤติและทำให้ผู้ถูกกล่าวหาถูกฟ้องดำเนินคดีอย่างเป็นทางการ และอาจถูกลงโทษขึ้นหนักกว่าโทษตักเตือน ไม่ได้เป็นการขัดหรือฝ่าฝืนขั้นตอนตามกฎหมายมากไปกว่าการที่บุคคลถูกฟ้องในคดีอาญาที่ต้องเสี่ยงต่อการถูกตัดสินให้มีความผิดและบทลงโทษที่หนักกว่าถ้าหากเขาไม่ยอมรับสารภาพผิดข้อหาที่เขาทำ

1. การฟ้องคดีมรรยาททนายความ (Formal Charges)

หากการสอบสวนพบว่าพฤติการณ์ของผู้ถูกกล่าวหาเป็นความผิดในคดีมรรยาทจริง และอยู่ในขั้นที่จะถูกฟ้องคดีหรือในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธการตัดเงินเดือน หรือการคุมประพฤติ ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) จะเป็นผู้เตรียมคำฟ้องซึ่งคำฟ้องนี้จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร เนื้อหาในคำฟ้องต้องชัดเจนและเป็นธรรมพอที่จะให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าใจถึงพฤติการณ์อันเป็นความผิดในคดีมรรยาททนายความ

การยื่นฟ้อง ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ต้องยื่นคำฟ้องต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ นอกจากนี้ทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ต้องจัดส่งสำเนาคำฟ้องส่งให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา และนำส่งหลักฐานการรับสำเนาคำฟ้องของผู้ถูกกล่าวหาต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ (The board)

2. การดำเนินขั้นตอนในการพิจารณาคดี

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีมรรยาทโดยทั่วไป จะต้องไม่เปิดเผยจนกว่าจะมีการยื่นฟ้องและแจ้งข้อกล่าวหา นั้น ขั้นตอนต่างๆ ที่ดำเนินการจะต้องรักษาเป็นความลับ ยกเว้นในกรณีที่การมีเงื่อนไขเหตุการณ์เป็นตัวตัดสินและสถานภาพของการสอบสวน อาจเปิดเผยได้ถ้าหาก

ก. ผู้ถูกกล่าวหาได้ยกเว้นการรักษาความลับ

ข. การดำเนินคดีมีพื้นฐานจากการตัดสินให้มีความผิดในคดีอาญาอยู่ก่อน

ค. การดำเนินคดีเป็นเรื่องที่กล่าวหา และกลายเป็นเรื่องที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปแล้ว

ถ้าหากผู้ถูกกล่าวหาได้รับการยกเว้นสิทธิในการรักษาความลับ หรือถ้าหากเรื่องดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในที่สาธารณะ พื้นฐานการต้องรักษาความลับที่ไม่มีอีกต่อไป นอกจากนี้แล้วการปฏิเสธที่จะรับรู้เรื่องราวของหน่วยงานทางวินัยในการสอบสวน เมื่อมีการกล่าวถึงทนายความผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป จะทำให้หน่วยงานทางวินัยเกิดภาพพจน์ที่ว่าไม่สนใจหรือไม่ได้รับรู้เรื่องที่มีการกล่าวหา ซึ่งไม่ได้ปกป้องชื่อเสียงของทนายความผู้ถูกกล่าวหาเลย

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการยื่นคำฟ้องและแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว การดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปควรเป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณะชนได้ ยกเว้นในกรณี

ก. การโต้แย้งของคณะกรรมการไต่สวน (The Hearing Committee) หรือคณะกรรมการมรรยาททนายความ หรือศาล

ข. ข้อมูลทางคณะกรรมการไต่สวน (The Hearing Committee) ได้มีคำสั่งให้ปกปิดเป็นความลับ

การแก้ข้อกล่าวหา

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาดังกล่าวแล้ว ภายในระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้หลังจากได้รับสำเนาดังกล่าวแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องยื่นคำแก้ข้อกล่าวหาโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรยื่นแก่คณะกรรมการมรรยาทฯ พร้อมทั้งส่งสำเนาคำแก้ข้อกล่าวหาให้แก่ ทนายความฯ ที่ทำการสืบสวนในชั้นแรกด้วย ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ยื่นคำแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหายอมรับผิดต่อข้อกล่าวหา

การไต่สวนคดีมรรยาททนายความ เมื่อมีการยื่นคำกล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหายื่นคำแก้คำกล่าวหา ต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ แล้ว คณะกรรมการมรรยาททนายความจะต้องมอบสำนวนการสืบสวนของทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน คำกล่าวหาและคำแก้คำกล่าวหา ให้แก่คณะกรรมการไต่สวนเพื่อทำหน้าที่ไต่สวนต่อไป

ประธานคณะกรรมการไต่สวน (The Chairman of the Hearing Committee) ซึ่งได้รับมอบให้ทำการไต่สวนคดี อาจเรียกประชุมคณะกรรมการของตนกับทนายความผู้รับผิดชอบสำนวนและผู้ถูกกล่าวหา ก่อนการไต่สวน เพื่อชี้แจงเหตุการณ์เรื่องราวให้กระจ่างแจ้ง และเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบังคับหรือยอมรับ และใช้พยานหลักฐานที่มีอยู่ไม่ให้ขัดแย้งกัน

การไต่สวนในแต่ละครั้งต้องทำการจดบันทึก และมีการลงลายมือชื่อของประธานกรรมการไต่สวน กรรมการไต่สวน และผู้ถูกกล่าวหาไว้ทุกครั้งผู้ถูกกล่าวหาจะต้องปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการไต่สวนในการไต่สวนด้วยสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะมีทนายความเป็นผู้แทนในคดี ผู้ถูกกล่าวหาสามารถที่จะมีทนายความเป็นตัวแทนในคดี

การออกหมายเรียกตัว (Subpoenas) ทั้งผู้ถูกกล่าวหาและทนายความ ผู้รับผิดชอบสำนวน มีสิทธิที่จะขอออกหมายเรียกตัว พยานบุคคล พยานเอกสารและพยานวัตถุต่างๆ ได้

การซักถามพยานฝ่ายตรงข้าม ทั้งผู้ถูกกล่าวหาและทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน มีสิทธิซักถามพยานของอีกฝ่ายหนึ่งได้

การยกเว้นความรับผิดชอบของพยาน (Immunity of Witnesses) พยานจะได้รับสิทธิคุ้มกัน ในความคิด จากการฟ้องร้องค่าเสียหายในทางแพ่ง ในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานทางวินัยฯ และการให้ปากคำด้วยพยานในขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความทั้งหมด

ภาระการพิสูจน์ความจริง (Burden of Proof) ภาระการพิสูจน์ความผิดในคดีมรรยาททนายความนั้นตกอยู่แก่ฝ่ายทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดซึ่งเป็นความผิดในคดีมรรยาททนายความจริง โดยต้องมีหลักฐานที่ชัดเจนและเชื่อถือได้ ซึ่งมาตรฐานของหลักฐานที่ใช้พิจารณาในคดีมรรยาททนายความนั้น มาตรฐานน้ำหนัก

พยานที่เสนอขึ้นจะต้องมีน้ำหนักมากกว่ามาตรฐานน้ำหนักพยานที่ใช้ในคดีแพ่งทั่วไป แต่อย่างไรก็ไม่จำเป็นต้องเคร่งครัดอย่างหลักฐานแบบเหนือข้อสงสัยใดๆ ที่สมเหตุผล ที่จำเป็นใช้กันในคดีอาญา

รายงานของคณะกรรมการไต่สวนในคดีมรรยาทนายความทันทีที่กระบวนไต่สวนได้เสร็จสิ้นลง คณะกรรมการไต่สวนจะต้องจัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอต่อคณะกรรมการมรรยาทนายความ (The Board) โดยต้องเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนข้อสรุปในแง่กฎหมาย และข้อเสนอแนะในการดำเนินการต่อไป

การทบทวนข้อสรุปและข้อเสนอแนะโดยคณะกรรมการมรรยาทนายความ (The Board) เมื่อคณะกรรมการไต่สวนได้เสนอรายงานไต่สวนของตน พร้อมข้อสรุปและข้อเสนอแนะมายังคณะกรรมการมรรยาทนายความแล้ว คณะกรรมการมรรยาทนายความจะต้องทำการทบทวนรายงานผลการไต่สวนคดีดังกล่าว โดยจะต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาและทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน ในการยื่นยันบันทึกข้อโต้แย้งคำพูดโต้แย้งในระหว่างการไต่สวนของคณะกรรมการไต่สวนอีกครั้ง แต่การทบทวนรายงานไต่สวนของคณะกรรมการมรรยาทนายความนี้ไม่อนุญาตให้อ้างพยานหลักฐานเพิ่มเติม เพราะจะทำให้หาข้อยุติในเรื่องข้อเท็จจริงได้ยาก ในระหว่างการทบทวนคณะกรรมการมรรยาทนายความ จะไม่ยอมรับและพิจารณาหลักฐานที่ไม่เคยอ้างใช้ในคณะกรรมการไต่สวนเลย ยกเว้นในกรณีที่มีการแจ้งให้ทั้งผู้ถูกกล่าวหาและทนายความผู้รับผิดชอบสำนวนได้ทราบ และมีโอกาสการโต้แย้ง

3. คำพิพากษา

การตัดสินโดยคณะกรรมการมรรยาทนายความภายหลังจากได้มีการพิจารณาทบทวนสำนวนการไต่สวนแล้ว คณะกรรมการมรรยาทนายความอาจพิจารณาเห็นชอบตามหรือให้มีการแก้ไข หรือไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปและเสนอแนะของคณะกรรมการไต่สวน (The Hearing Committee) คณะกรรมการมรรยาทนายความต้องจัดทำรายงาน สรุปข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายรวมทั้งคำตัดสินลงโทษ

4. การลงโทษทนายความผู้ประพฤติผิดมรรยาทนายความ

การลงโทษทางวินัยนั้นไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะถูกลงโทษแต่เป็นการให้ความคุ้มครองต่อสาธารณะชนและวิชาชีพกฎหมาย เพื่อให้มีการเน้นหนักในข้ออ้างนี้ จึงมีการใช้คำว่า “Sanctions” แทนคำว่า “Penalty” หรือคำว่า “Punishment”¹⁸ ซึ่งการลงโทษในคดีมรรยาทนายความจะมีอยู่ทั่วไป 3 สถาน

¹⁸ ก่อศักดิ์ เจนสมุทรสินธุ์. เล่มเดิม. หน้า 166.

1) การตักเตือน (Reprimand) ซึ่งอาจเป็นการตักเตือนเป็นทางการหรือตักเตือนอย่างไม่เป็นทางการก็ได้

2) การห้ามกระทำการชั่วคราว (Suspension)

3) การลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ (Disbarment)

3.5.2.2 การอุทธรณ์

หลังจากคณะกรรมการมรรยาทมีคำตัดสินออกมาแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาและทนายความหลังจากคณะกรรมการมรรยาทมีคำตัดสินออกมาแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาและทนายความอาจอุทธรณ์คำวินิจฉัยดังกล่าวต่อศาล (Court) ซึ่งในทางปฏิบัติรายงานของคณะกรรมการมรรยาททั้งหมดจะต้องยื่นให้แก่ ศาลในทุกกรณี เว้นแต่ในกรณี

1) คำกล่าวหาที่ได้อุทธรณ์และผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) มิได้ทำการอุทธรณ์ต่อศาล

2) คณะกรรมการมรรยาทได้มีคำวินิจฉัยลงโทษ แต่ผู้ถูกกล่าวหาและทนายความผู้รับผิดชอบสำนวนไม่ได้อุทธรณ์

การพิจารณาคดีมรรยาทของศาลนั้น ผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาจากสำนวนการสอบสวน รายงานของคณะกรรมการไต่สวน รายงานของคณะกรรมการมรรยาททนายความที่ได้จากการพิจารณาคดีเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติรายงานและข้อสรุปเสนอแนะของคณะกรรมการมรรยาททนายความ เป็นเพียงข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางให้ศาลพิจารณาต่อไปเท่านั้น ศาลอาจไม่เห็นด้วยหรือแก้ไขเป็นอย่างอื่นได้หรือศาลอาจจะเพิ่มหรือลดโทษตามที่คณะกรรมการมรรยาทเสนอมาได้

อย่างไรก็ดีในทางพิจารณาคดีมรรยาทในชั้นศาลนี้ ศาลจะไม่ยอมรับและพิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่เคยอ้างอิงมาในชั้นไต่สวน เว้นแต่กรณีมีการแจ้งต่อผู้กล่าวหาและทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) และมีการเปิดโอกาสให้มีการซักถามพยานดังกล่าวได้ ซึ่งถ้าหากมีการพบพยานหลักฐานใหม่ที่มีน้ำหนักน่าเชื่อว่าควรให้มีการพิจารณาใหม่ คดีมรรยาทดังกล่าวควรถูกส่งกลับไปยังคณะกรรมการไต่สวน

ในการพิจารณาชั้นศาลนั้น ผู้ถูกกล่าวหาและทนายความผู้รับผิดชอบสำนวนจะต้องมาศาลและให้ปากคำกับศาลตามสำนวนสอบสวนที่ทำไว้ข้างต้น ในชั้นสอบสวนเพื่อเป็นการสรุปให้ศาลฟังก่อนการตัดสินคดี

การตัดสินคดีมรรยาท ศาลจะต้องมีคำตัดสินเป็นลายลักษณ์อักษร โดยต้องมีคำตัดสินพร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบคำตัดสินด้วยเสมอ ซึ่งเหตุผลหรือความเห็นของศาลที่อยู่ในคำตัดสินนั้นไม่เพียงพอเป็นเหตุผลประกอบในคำตัดสินเท่านั้น แต่ยังใช้เป็นแนวบรรทัดฐาน (Precedent) ใน

การตัดสินคดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย นอกจากนี้แล้วการปฏิบัติเช่นนี้ปัจจุบันถูกนำมาใช้ในคดีมรณาทเกือบทุกคดีโดยการบันทึกความเห็นและเหตุผลในการตัดสินในคดีมรณาทนายความในทุกคดี

เมื่อได้มีการพิจารณาคดีมรณาทนายความโดยศาลเสร็จสิ้นลงแล้วจะต้องดำเนินการแจ้งผลการตัดสินคดี ให้แก่ผู้ร้องเรียนทราบทุกครั้ง

3.5.3 การประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ทนายความในประเทศฝรั่งเศสนั้นมีการแบ่งแยกเป็นหลายประเภท แต่ละประเภทก็มีหน้าที่ดำเนินการระบวนพิจารณาที่แตกต่างกันไป ในปี ค.ศ. 1971 (พ.ศ. 2514) ประเทศฝรั่งเศส ออกกฎหมายรวมทนายความประเภท Avocats และ Avoués เข้าด้วยกันโดยกำหนดให้มีการทดสอบความรู้แล้วจึงจดทะเบียนต่อสภาทนายความในท้องถิ่น จากนั้นจึงไปขออนุญาตให้ว่าความจากราชการ

การประกอบวิชาชีพกฎหมายในฝรั่งเศสมีการแบ่งแยกมากกว่าของอังกฤษ ในจำนวนผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่มีอยู่หลากหลายนั้น มีอยู่ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) Avocats มีความคล้ายคลึงกับ Barrister ของอังกฤษ โดย Avocats มีสิทธิในการดำเนินคดีในศาลแพ่งและศาลอาญา มีการจัดองค์กรในการควบคุมวิชาชีพในลักษณะของสภาทนายความของท้องถิ่นขึ้นอยู่กับศาลต่างๆ แต่ก็สามารถขึ้นว่าความในศาลอื่นได้ด้วย จำนวน Avocats นั้นไม่มีจำกัด โดยจะต้องมีคุณสมบัติได้รับปริญญาตรีทางกฎหมายและต้องมีประสบการณ์ฝึกงานที่เรียกว่าเป็น Stage ข้อแตกต่างที่สำคัญของ Avocats และ Barrister ของอังกฤษ คือ Avocats สามารถติดต่อกับลูกความได้โดยตรง

2) Avoués มีลักษณะคล้ายคลึงกับ Solicitor ของอังกฤษในการดำเนินคดีแพ่ง Avoués เป็นเจ้าพนักงานของศาล (Officer of the Court) จำนวนของผู้ประกอบวิชาชีพเป็น Avoués ถูกจำกัดสิทธิในการเป็น Avoués สามารถสืบทอดได้ทางมรดก และสามารถโอนขายให้บุคคลอื่นได้ โดยอนุมัติของรัฐบาล Avoués ไม่เหมือนกับ Avocats ในเรื่องของการติดต่อโดยตรงกับลูกความได้แม้จะมีความสัมพันธ์กันตามสัญญาจ้างว่าความก็ตาม ข้อแตกต่างที่สำคัญก็คือ Avoués สามารถดำเนินการระบวนพิจารณาคดีด้วยวาจาต่อหน้าศาลได้ และจะเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาคดีที่เป็นลายลักษณ์อักษรประเภทคำคู่ความทั้งหมด เช่น การออกหมาย ร่างคำฟ้อง และคำให้การ (Pleading) ตามที่กำหนดโดยกฎหมาย รวมทั้งการบังคับคดีตามคำพิพากษาดำเนินงานของ Avoués ส่วนใหญ่จะดำเนินการทางศาลและมีส่วนสำคัญในกระบวนการยุติธรรมของประเทศฝรั่งเศส แม้การทำงานของ Avoués ส่วนใหญ่จะได้รับความแนะนำจาก Avocats แต่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องทำตามเสมอไป ตัวอย่างเช่น ในคดีเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ หรือคดีในลักษณะเดียวกันซึ่งมีแนวโน้มที่จะยอมความกันได้

ระหว่างคู่ความ Avoués จะได้รับคำแนะนำดังกล่าว รวมถึงคดีเกี่ยวกับการฟ้องหย่า ซึ่ง Avoués จะเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททั้งสิ้นรวมทั้งการแนะนำ Avocats ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับคดีให้คู่ความด้วย

3) Agrees เป็นทนายความอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นผู้ดำเนินคดีเหมือนกับ Avoués ในศาลพาณิชย์ (Commercial Court) ของฝรั่งเศส

4) Avocats aux conseils เป็นทนายความซึ่งมีสิทธิดำเนินคดีในศาลสูง เช่น ศาลฎีกา (Court of Cassation) และ สภาที่ปรึกษาสูงสุดแห่งรัฐ (Conseil d'Etat) ซึ่งมีจำนวนจำกัดเพียง 60 ตำแหน่ง โดยมีลักษณะเหมือน Avoués คือ เป็นองค์กรปิด ทำหน้าที่ที่มีลักษณะผสมผสานระหว่าง Avocats กับ Avoués ซึ่งการพิจารณาคดีส่วนใหญ่ล้วนทำเป็นลายลักษณ์อักษร

3.5.3.1 วิธีพิจารณาคดีมรรยาททนายความในประเทศฝรั่งเศส

วิชาชีพทนายความในประเทศฝรั่งเศสเป็นวิชาชีพที่มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพกันเป็นเวลานาน โดยเล็งเห็นประโยชน์ของการรวมตัวกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องการช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการ หรือในเรื่องการเงินโดยเฉพาะการรวมตัวกันเพื่อควบคุมในเรื่องราวของจรรยาบรรณทางวิชาชีพ

องค์กรวิชาชีพทนายความของฝรั่งเศสได้รับการจัดตั้งขึ้นในรูปของสภา เรียกว่า สภาทนายความ (Ordre) ในแต่ละจังหวัดจะมีการจัดตั้งสภาทนายความของตนขึ้น โดยแยกกันเป็นอิสระไม่มีการแบ่งเป็นสภาทนายระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น ซึ่งสมาชิกของสภาทนายความได้แก่ ทนายความผู้ประกอบวิชาชีพอยู่ในเขตจังหวัดนั้นๆ ทนายความผู้เป็นสมาชิกสภานี้ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติครบเงื่อนไขตามข้อบังคับของสภาทนายความแต่ละแห่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประวัติ การศึกษา ความประพฤติและอื่นๆ เมื่อสภาทนายความรับบุคคลใดเป็นสมาชิกโดยการออกใบอนุญาตว่าความให้แล้ว ทนายความผู้นั้นจะต้องถือปฏิบัติตามข้อบังคับของสภาทนายความที่ตนสังกัดอยู่ อย่างไรก็ตามสมาชิกสภาทนายความจะเป็นสมาชิกสภาทนายความพร้อมกัน 2 สภาในเวลาเดียวกันไม่ได้

องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมมรรยาททนายความและดูแลจรรยาบรรณของทนายความ คือ

- 1) คณะกรรมการสภาทนายความหรือ
- 2) ศาลยุติธรรมในกรณีที่ศาลยุติธรรมทำหน้าที่ควบคุมมรรยาททนายความ

อำนาจในการพิจารณาลงโทษคดีมรรยาททนายความ (Le pouvoir disciplinaire du conseil de L'Ordre) เป็นนิติกรรมทางตุลาการ (Acte juridictional) ประเภทหนึ่งซึ่งต่างกับกรณีที่มีการรับขึ้นทะเบียนหรือรับฝึกรวมซึ่งเป็นนิติกรรมทางปกครอง (Acte administratif) เพราะฉะนั้นการสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาททนายความนั้นคณะกรรมการสภาทนายความจึงทำหน้าที่เป็นศาล ดังนั้น

หลักในเรื่องการปราศจากความลำเอียง (Impartiality) และหลักสิทธิในอันที่จะปกป้องสิทธิเสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตน (Les droits le la defense) ซึ่งถือเป็นหลักกฎหมายทั่วไป¹⁹ จึงปรับใช้กับองค์กรนี้ เช่น การคัดค้านผู้พิพากษา เป็นต้น

วิธีพิจารณาคดีมรยาทนายความในประเทศฝรั่งเศส ถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน โดยกำหนดถึงขั้นตอนการพิจารณาคดีว่าคือ

1. การกล่าวหาคดีมรยาทนายความ

การริเริ่มฟ้องคดีมรยาทนายความ โดยหลักแล้วเป็นหน้าที่ของ

- (1) นายกสภาทนายความ (bâtonnier)
- (2) หัวหน้าพนักงานอัยการ (procureur général)
- (3) คณะกรรมการสภาทนายความ (Conseil de l'ordre)

ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็น นายกสภาทนายความเป็นผู้นำเรื่องขึ้นกล่าวหา แต่คำกล่าวหา หรือการร้องเรียนอาจมาจากแหล่งที่มาหลายแห่งด้วยกัน และถ้าข้อเท็จจริงที่นายกสภาทนายความ ได้รับนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความร้ายแรงระดับหนึ่งของปัญหาที่อาจมีการห้ามมิให้ทนายความ ผู้ถูกกล่าวหา นั้นปฏิบัติวิชาชีพของตนชั่วคราวได้

คำกล่าวหาที่มาถึงสำนักงานของนายกสภาทนายความมักจะมีบ่อยและมาจากหลายแหล่ง บางครั้งอาจโทรศัพท์มาถึงเลขานุการของสภาทนายความ (L'ordre) หรือ โดยตรงกับนายกสภาทนายความ อย่างไรก็ตามการกล่าวหา นั้น ควรจะเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรแม้จะไม่มีแบบของการเขียนก็ตาม หรือการกล่าวหาอาจมาจากลูกความคนหนึ่งซึ่งคิดว่าทนายความเรียกเก็บค่าว่าความ โดยไม่สอดคล้องกับผลงานที่ทนายความได้ปฏิบัติ คำกล่าวหาอาจมาจากบุคคลที่ 3 ที่คิดว่าวิธีการพูดหรือการเขียนของทนายความนั้นมีลักษณะเสียศีล (หมิ่นประมาท) คำกล่าวหาอาจมาจากผู้พิพากษาที่เห็นว่าทนายความประพฤติตัวไม่เหมาะสม และวิธีการอีกวิธีการหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ได้คือ การกล่าวหาหรือการฟ้องของหัวหน้าพนักงานอัยการ

คำกล่าวหาส่วนใหญ่มักได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็วโดยการตัดสินใจทันทีของนายกสภาทนายความ โดยไม่ต้องมีการไต่สวน (Sans enquête) นั่นคือ หมายถึงไม่จำเป็นต้องฟังความเห็นของทนายความผู้ถูกกล่าวหานายกสภาทนายความมักเสนอวิธีในการหาทางออก เช่นในคดีเกี่ยวกับค่าทนายความ ถ้าปรากฏว่าทนายความผู้ถูกกล่าวหา มิได้ปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความหมาย 97 – 103 ของกฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972 ซึ่งเป็นกฎหมายที่อยู่นอกเขตอำนาจของศาลคดีมรยาทนายความกล่าวคือ เป็นการไปเรียกร้องทางแพ่ง

¹⁹ ประมุข สุวรรณภักดี. (2529). การสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนสามัญ. หน้า 43.

ถ้าคำกล่าวหาไม่ชัดเจนเพียงพอ หรือปรากฏว่าขาดหลักเกณฑ์บางอย่าง นายกษัตราทนายความจะสั่งดำเนินการสอบสวน อย่างไรก็ตามการมีคำกล่าวหาไม่เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพราะถ้านายกษัตราทนายความทราบถึงข้อเท็จจริงด้วยตัวเอง โดยไม่มีคำกล่าวหา นายกษัตราทนายความสามารถตัดสินใจดำเนินการสอบสวนซึ่งนำไปสู่การค้นหา บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบคดีในคดีมรรยาทได้

ถ้าคำกล่าวหามาจากหัวหน้าพนักงานอัยการ นายกษัตราทนายความจะต้องดำเนินการไต่สวนเสมอ ทั้งนี้เพราะมาตรา 113 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972²⁰ ได้กล่าวถึงการไต่สวนการไต่สวนน้อยอย่างน้อยที่สุดต้องประกอบด้วยการส่งสำเนาคำกล่าวหาให้แก่ทนายความผู้ถูกกล่าวหา และต้องให้ทนายความผู้นั้นได้แก้อีกคำกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย

การกล่าวหาอาจจะนำมาสู่การไต่สวนอย่างเป็นทางการ ในสภาพทนายความที่มีจำนวนสมาชิกน้อยนายกษัตราทนายความก็จะดำเนินการไต่สวนคำร้องเรียนนั้นด้วยตนเอง และในสภาพทนายความที่นายกษัตราทนายความมีหน้าที่มากมาย โดยทั่วไปแล้วการไต่สวนมักจะมอบให้แก่กรรมการคนใดคนหนึ่ง ในคณะกรรมการทนายความ กรรมการผู้นี้จะรวบรวมความเห็นของผู้ถูกกล่าวหา รับฟังพยาน รวบรวมเอกสาร และข้อมูลต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนในขั้นตอนนี้อยู่ที่การได้ข้อมูลต้องตรงกับความเป็นจริง ซึ่งก็มักจะต้องเคารพรูปแบบบางประการของการรับฟังคู่ความทั้ง 2 ฝ่ายอยู่แล้ว²¹

เมื่อผู้รับผิดชอบในการไต่สวนทำการไต่สวนเสร็จก็จะต้องเสนอข้อคิดเห็นของเขาไปยังนายกษัตราทนายความ พร้อมทั้งเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รายงานชิ้นนี้จะเป็นรายงานที่นายกษัตราทนายความจะนำไปใช้แต่เพียงผู้เดียว เมื่อผู้รับผิดชอบในการสอบสวนทำความเห็นของตนในประเด็นโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับคำร้องเรียนแล้ว เขาสามารถทำความเห็นให้ไม่กล่าวหาหรือส่งเรื่องมาให้คณะกรรมการสภาพทนายความพิจารณาได้ ในทางปฏิบัติของสภาพทนายความแสดงให้เห็นว่าบ่อยครั้งที่เดียวที่คำสั่งไม่ฟ้องนั้นมักจะมีข้อสังเกตเกี่ยวกับความประพฤติของทนายความผู้ถูกกล่าวหาด้วย เมื่อนายกษัตราทนายความเห็นควรไม่ฟ้องทนายความผู้ถูกกล่าวหาต่อคณะกรรมการสภาพทนายความ มักจะตั้งข้อสังเกตโดยใช้รูปแบบที่เรียกว่า คำตักเตือน (Admonestation paternelle) ซึ่งก็คือข้อวิจารณ์ที่ส่งถึงทนายความผู้ถูกกล่าวหาโดยไม่มีการลงโทษ คำตัดสินของนายกษัตราทนายความจะต้องส่งไปถึงผู้ร้องเรียนและหัวหน้าพนักงานอัยการ ไม่ว่าจะไม่ฟ้องหรือส่งสำนวนคืนสภาพทนายความก็ตาม

²⁰ Yves AVRILL. (1981). *La responsabilite de l'avocat*. p. 190.

²¹ ก่อศักดิ์ เจริญสมุทรสินธุ์. เล่มเดิม. หน้า 99.

การส่งความเห็นดังกล่าวมีประโยชน์ทั้งนี้เพราะ หัวหน้าพนักงานอัยการ อาจจะมี ความเห็นที่แตกต่างจากความเห็นของนายสภาทนายความได้ หัวหน้าพนักงานอัยการอาจเสนอให้ คณะกรรมการสภาทนายความพิจารณาเรื่องนี้ใหม่ได้ ดังจะเห็นได้จาก มาตรา 114 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972 ที่บัญญัติถึงทางออกนี้ไว้อย่างชัดเจน กฎหมายเปิดโอกาสให้หัวหน้าพนักงาน อัยการฟ้องต่อศาลคดีมรยาทนายความได้โดยตรง โดยไม่ต้องรอคำวินิจฉัยหรือคำตัดสินไม่ฟ้อง หรือส่งสำนวนกลับให้สภาทนายความก็ได้ ในความเป็นจริงแนวทางเช่นนี้ไม่มีการนำมาใช้ ในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตามเราจำเป็นต้องกล่าวถึงเรื่องนี้ ทั้งนี้เพราะแนวทางเช่นนี้สะท้อน ให้เห็นถึงสถานะของอัยการในการริเริ่มการดำเนินคดีมรยาทนายความ

2. การห้ามประกอบวิชาชีพชั่วคราว

การปฏิรูปวิชาชีพที่เกี่ยวกับศาลนั้นได้ก่อให้เกิด มาตรการที่เข้มงวดกับวิชาชีพ ทนายความ นั่นคือ การห้ามประกอบวิชาชีพชั่วคราว มาตรการเช่นนี้ได้ใช้มาแล้วกับ พนักงาน ผู้จัดทำและรับรองนิติกรรม (Notaires) พนักงานว่าคดีประจำศาล (Avoués) โดยพิจารณาว่าเป็น วิธีการเพื่อความปลอดภัยมิใช่โทษ ซึ่งมีผลร้ายแรงเช่นเดียวกับโทษทางวินัยที่ร้ายแรง

การห้ามประกอบวิชาชีพชั่วคราวนี้มีผลบังคับในทันทีหมายความว่านับตั้งแต่ได้รับ คำสั่งแล้ว ทนายความก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ซึ่งจะนำมาซึ่งผลร้ายแรงคือ การห้ามมิให้ว่าความ ห้ามมิให้เจอลูกค้าหรือบุคคลที่สาม และจะไม่มีผลกระทบในทางการเงินด้วย เมื่อทนายความถูก ห้ามมิให้ประกอบวิชาชีพชั่วคราวเขาไม่สามารถที่จะดูแลสำนักงานของเขาได้อีกต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงผลที่ร้ายแรงดังกล่าว การห้ามมิให้ประกอบวิชาชีพชั่วคราวมักจะติดตาม มาด้วยการดำเนินคดีมรยาทนายความกับทนายความคนนั้น มาตรา 23 พระราชบัญญัติ ลงวันที่ 31 ธันวาคม 1971 อนุญาตให้มีการใช้มาตรการเช่นนี้ได้ก็แต่ในกรณีที่ สมาชิกคนหนึ่งของสภา ทนายความได้ถูกฟ้องร้องในคดีอาญาหรือคดีมรยาทดังนั้นจำเป็นที่คณะกรรมการสภาทนายความ จะต้องมีความเห็นว่า คดีมรยาททนายความที่กำลังดำเนินอยู่นั้นจะมีการลงโทษในภายหลังอย่าง ร้ายแรงและเป็นสิ่งที่จำเป็นที่การห้ามประกอบวิชาชีพนั้นมีขึ้นเพื่อประโยชน์ของลูกค้าของ ทนายความนั้นและบุคคลที่สาม

การห้ามมิให้ประกอบวิชาชีพชั่วคราวนี้เป็นมาตรการที่เลือกใช้ได้ดังนั้นก็ควรจะใช้ กรณีที่มีความจำเป็นสูงสุด ในกรณีที่มีการดำเนินคดีอาญานั้นเป็นที่เข้าใจกันว่าศาลในคดีมรยาท ทนายความจะรอผลในคดีอาญานั้นเพื่อจะมีข้อมูลที่จำเป็นในการตัดสินคดีมรยาททนายความ ต่อไป นอกจากนี้ศาลคดีมรยาทยังมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างความคิดเห็นของ ตนเองกับความคิดเห็นของศาลอาญาการตัดสินใจห้ามมิให้ประกอบวิชาชีพชั่วคราวนั้นมีผลเท่ากับ เลื่อนการตัดสินคดีมรยาททนายความไปก่อน แม้ว่าจะไม่มีการดำเนินคดีอาญา การห้ามมิให้

ประกอบวิชาชีพชั่วคราวนี้เท่ากับทำให้ศาลคดีมรยาททนายความหลีกเลี่ยงที่จะตัดสินใจอย่างรวดเร็วและทำให้มีเวลาที่จะดำเนินการสอบสวนได้อย่างสมบูรณ์

3.5.3.2 รูปแบบการพิจารณาคดี (la forme procédurair)

รูปแบบการพิจารณาคดีนั้น ทนายความผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกเรียกตัวให้มาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะกรรมการมรยาท การพิจารณาคดีต้องกระทำขึ้นภายหลังการไต่สวนคำถามกล่าวหา และการนำตัวทนายความผู้ถูกกล่าวหาขึ้นดำเนินคดีต่อคณะกรรมการ

1. การไต่สวน (L'instruction)

มาตรา 114 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972 ได้กล่าวถึงเงื่อนไขในการไต่สวนว่า “คณะกรรมการสภาทนายความ จะต้องดำเนินการไต่สวนโดยรับฟังความเห็นของทั้งสองฝ่าย ในกรณีนี้คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรรมการท่านใดท่านหนึ่งดำเนินการก็ได้”²² บทบัญญัติเช่นว่านี้สามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็นด้วยกัน ถ้าคณะกรรมการสภาทนายความไต่สวนมูลฟ้องด้วยตนเอง การประชุมคณะกรรมการเพียงครั้งเดียวถือว่าเพียงพอแล้วสำหรับการไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าการไต่สวนมูลฟ้องดำเนินการโดยบุคคลอื่น เช่น ประธานคณะกรรมการสภาทนายความ การไต่สวนมูลฟ้องก็เป็นไปในลักษณะเดียวกับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีอาญา อย่างไรก็ตามวิธีที่ให้บุคคลเพียงผู้เดียวทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องนั้นมีการปฏิบัติน้อยมาก และในกรณีนี้มักจะไม่มี การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สำคัญทุกเรื่อง ในความเป็นจริงแล้วเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสภาทนายความที่จะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องและรวมถึงการกำหนดวิธีการต่างๆ ด้วย ในการประชุมครั้งแรกของคณะกรรมการนั้นคณะกรรมการสภาทนายความ จะต้องรับทราบถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่รายงานโดยนายกสภาทนาย ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านี้ได้รับการตรวจสอบแล้วระดับหนึ่งโดยนายกสภาทนายความ หลังจากที่ได้รับการทราบข้อเท็จจริงแล้ว คณะกรรมการจะตัดสินใจว่าจะไต่สวนมูลฟ้องด้วยตนเอง หรือจะมอบหมายให้กรรมการท่านใดท่านหนึ่งทำหน้าที่รายงานให้ทราบ ในการพิจารณาคดีมรยาทวิธีการที่ 2 นี้เป็นวิธีการที่ได้รับการปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป ในสภาทนายความแห่งกรุงปารีส นายกสภาทนายความมักจะมอบหน้าที่ของตนให้ผู้อื่นกระทำแทน พนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนแห่งคณะกรรมการสภาทนายความจะเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนอย่างเป็นทางการโดยทำหน้าที่ในการสอบสวนเบื้องต้น

ลักษณะที่จะต้องมีคู่ความ 2 ฝ่ายในการไต่สวนมูลฟ้องถือเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นอย่างยิ่ง ถ้าพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนฟังความเห็นของพยาน เขาจะต้องทำบันทึกคำให้การของพยานด้วย ทนายความผู้ถูกกล่าวหาย่อมสามารถขอทราบรายละเอียดของบันทึกเช่นว่านี้ได้ เช่นเดียวกับ

²² Yves AVRILL. Op. cit. p.198.

เอกสารทุกชิ้นซึ่งคณะกรรมการ ได้รับไว้ในฐานะที่เป็นเอกสารแห่งคดี ทนายความผู้ถูกกล่าวหา ย่อมสามารถขอทราบได้ด้วยตนเองหรือให้ทนายความของตนเป็นผู้จัดการให้ก็ได้

2. การดำเนินคดีมรยาททนายความในชั้นคณะกรรมการ (La citation)

ภายหลังจากการไต่สวนแล้วทนายความจะถูกนำตัวขึ้นดำเนินคดีต่อศาล การเรียกผู้กล่าวหาดำเนินคดีมรยาทจะต้องกระทำโดยจดหมายลงทะเบียนพร้อมใบตอบรับและมาตรา 116 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972 ก็เช่นเดียวกัน การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาขึ้นสู่ศาลคดีอื่นๆ การนำตัวขึ้นคดีจะต้องมีการกำหนดข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้ชัดเจน แต่ไม่มีการกำหนดไว้ว่า การกำหนดข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายนี้จะต้องกระทำตามแบบของวิธีพิจารณาความประเภทใด ดังนั้นจึงเป็นเรื่องเหมาะสมที่จะปฏิบัติตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความทั้งสอง ในกรณีที่เป็นประโยชน์แก่ทนายความผู้ถูกกล่าวหา

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับลงวันที่ 3 พฤษภาคม 1979 ตัดสินว่าการนำมาตรา 116 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972 การฟ้องโดยใช้จดหมายลงทะเบียนตอบรับมาใช้ควบคู่กับหลักในการเคารพสิทธิในการป้องกันตนเองของผู้ถูกกล่าวหา นั้นหมายถึง ทนายความผู้ถูกกล่าวหา นั้นจะต้องได้รับจดหมายลงทะเบียนที่ชี้ถึงข้อเท็จจริงที่เขาถูกกล่าวหา ทั้งนี้ตามข้อ 39 ของระเบียบภายในและมาตรา 106,107 ของกฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972 กฎหมายเหล่านี้ได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของทนายความ และการที่หมายเรียกตัวทนายความคนนั้นขึ้นสู่ศาลไม่มีข้อความที่จำเป็นเพียงพอ ดังนั้นถ้าหมายเรียกมีลักษณะกว้างมากการนำผู้ถูกกล่าวหาขึ้นสู่ศาลก็ถือว่าไม่ชอบ

การนำคดีขึ้นสู่ศาลต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นและจะต้องส่งเรื่องไปให้คู่ความอย่างน้อย 8 วัน ล่วงหน้า (มาตรา 111 กฎหมาย ลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972) วิธีการในการส่งเอกสาร (หมายเรียก) จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ระยะเวลา 8 วันให้นับตั้งแต่วันที่ได้รับจดหมายลงทะเบียน ทั้งนี้เพราะว่าเป็นระยะเวลาที่เราจะต้อง “เรียกตัว” ผู้เกี่ยวข้อง หนึ่งวันที่ถือว่าได้รับจดหมายลงทะเบียนนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการคือ จดหมายนั้นจะต้องส่งโดยไปรษณีย์และมีการรับจดหมายฉบับนั้น โดยผู้รับปลายทางอาจจะไม่อยู่ที่ใดขณะที่ไปรษณีย์ไปถึง ดังนั้นในทางปฏิบัติแล้วระยะเวลาดังกล่าวข้างต้นนั้นจะยาวกว่าปกติก็ได้ ในสภาพทนายความแห่งปารีส การกำหนดวันพิจารณาคดีนั้นมักจะกระทำก่อน 15 วันเป็นอย่างน้อย เพราะถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นในการส่งจดหมายก็มีทางที่จะแก้ไขด้วยการส่งผ่านเจ้าพนักงานผู้รับส่งเอกสาร (เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความให้แก่คู่ความ Huissiers) มาตรา 651 ของ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดว่าการส่งเอกสารสามารถกระทำได้ด้วยวิธีการเดินส่งถึงสถานที่ ผู้รับอาศัยอยู่ แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ส่งจดหมายด้วยวิธีการอื่นก็ตาม²³

สิทธิในการป้องกันตนเองของผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการคุ้มครอง ดังนั้นเพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเช่นนี้จำเป็นต้องระบุให้ชัดเจนว่า ทนายความผู้ถูกกล่าวหาจะมีวิธีการอย่างไรที่จะตรวจสอบสำเนาเอกสารได้ ในกรณีเช่นนี้ข้อบังคับมิได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามถือเป็นเรื่องที่ถูกต้องที่จะกำหนดวิธีการในการที่ทนายความผู้ถูกกล่าวหาจะใช้สิทธิเช่นนี้ในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่สำเนาเอกสารทุกชิ้นมักจะไปถึงทนายผู้ถูกกล่าวหาในเวลาเดียวกับที่ส่งหมายเรียกเลยทีเดียว กรณีเช่นนี้ทำให้ทนายความเตรียมคดีเพื่อที่จะต่อสู้ให้กับตนเองในศาลได้

3.5.3.3 ลักษณะของศาลคดีมรยาททนายความ

ในคดีมรยาททนายความนั้นเป้าหมายที่สำคัญของศาลคดีมรยาทก็คือทำให้วิชาชีพมีความแข็งแกร่งทุกขั้นตอน ศาลคดีมรยาทซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาความประพฤติของทนายความนั้นมักจะมีลักษณะพิเศษ แม้ว่าศาลแพ่ง ศาลอาญาหรือศาลอุทธรณ์จะมีอำนาจในการพิจารณาคดีมรยาทก็ตามแต่การพิจารณาคดีก็มีรูปแบบพิเศษต่างจากการพิจารณาคดีทั่วไป กล่าวคือผู้พิพากษาอาชีพจะต้องทราบความเห็นของตัวแทนสภาทนายความซึ่งทนายความผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่

ตามหลักทั่วไปแล้วศาลคดีมรยาทก็คือ คณะกรรมการสภาทนายความนั่นเองก็ทำหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการมรยาททนายความ (มาตรา 105 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972) แต่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดที่กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการสภาทนายความในกรณีนี้ไว้อย่างไรก็ตามคำพิพากษาของศาลฎีกาลงวันที่ 6 ธันวาคม 1937 ตัดสินว่าองค์ประกอบของศาลคดีมรยาทที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น จะต้องมีส่วนร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด อย่างไรก็ตามศาลอุทธรณ์เมือง Grenoble โดยคำพิพากษาลงวันที่ 22 ธันวาคม 1972 ได้ตัดสินว่าเมื่อไม่มีกฎหมายใดๆ กำหนดองค์ประกอบของศาลไว้และไม่มีข้อบังคับใดๆ ของคณะกรรมการสภาทนายความกำหนดไว้เช่นกัน คณะกรรมการสภาทนายความสามารถประชุมเพียง 2 คนเท่านั้นเพื่อตัดสินได้ คำพิพากษาลงวันที่ถือว่าตัดสินไปในทางให้ประโยชน์แก่ผู้ถูกกล่าวหา

มาตรา 4 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972 มีความไม่แน่นอนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะว่าตามมาตรานี้การพิจารณาคดีมรยาททนายความก็เช่นเดียวกับในกรณีอื่นๆ คณะกรรมการสภาทนายความต้องมีองค์ประกอบมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมด กฎหมายลงวันที่ 25 มิถุนายน 1974 (มาตรา 105) ได้กล่าวถึงวิธีการที่จะทำให้จำนวนเช่นนี้สามารถเป็นไปได้ นั่นคือว่าในกรณีที่

²³ Yves AVRILL. Op. cit. p. 200.

ศาลคดีมรยาทไม่สามารถครบจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด นายกสภาฯ สามารถเรียกประชุม (เปิดประชุมใหญ่) ฉุกเฉินเพื่อค้นหาบุคคลที่สามารถทำหน้าที่แทน ในกรณีที่สมาชิกของคณะกรรมการสภาพนายความผู้หนึ่งผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ การแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่แทนนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งครบตามจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด ทั้งนี้เพราะกฎหมายกำหนดให้แต่งตั้งผู้ทำหน้าที่แทนเท่ากับจำนวนที่ขาดอยู่นั้น

ในกรณีที่ สภาพนายความมีจำนวนสมาชิกน้อยมากกล่าวคือ จำนวนต่ำกว่า 8 คน ในกรณีเช่นนี้อำนาจในการพิจารณาคดีมรยาทนายความจะเป็นอำนาจของศาลแพ่ง ศาลอาญา หรือศาลจังหวัดแล้วแต่กรณี (มาตรา 112 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972) แต่นายกสภาทนายความนั้นก็ยังมีอำนาจในแง่ของการเป็นผู้ริเริ่มดำเนินคดีและการไต่สวนเบื้องต้น บทบัญญัติเช่นนี้มีขึ้นก็เพื่อที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการที่ผู้พิพากษาอาชีพจะได้รับฟังความเห็นของผู้แทนของสภาพนายความ ก่อนที่จะมีคำพิพากษาศาลจะต้องฟังความเห็นที่เป็นลายลักษณ์อักษรของนายกสภาพนายความ บทบัญญัติในส่วนอื่นๆ นั้นไม่มีความจำเป็นต้องกล่าวในที่นี้ เช่น การนำคดีขึ้นสู่ศาลต้องกระทำโดยจำศาล มิใช่เลขานุการสภาพนายความซึ่งเป็นวิธีเดียวกับที่ปฏิบัติในศาลอุทธรณ์

ในส่วนของการคัดค้านผู้พิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 341-356 ศาลได้ตัดสินใจว่าคณะกรรมการสภาพนายความมิใช่ศาล ดังนั้นนายกสภาฯ จึงไม่มีอำนาจพิพากษาเรื่องการคัดค้านผู้พิพากษาแต่จะต้องใช้มาตรา 349 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การคัดค้านผู้พิพากษาจะต้องกระทำในทันทีทันใดที่ผู้คัดค้านทราบเหตุแห่งการคัดค้าน มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าการคัดค้านนั้นไม่ชอบตามบทบัญญัติมาตรา 344 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีความแพ่งใหม่ การคัดค้านผู้พิพากษาต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่ก็ต้องแจ้งให้เลขานุการของคณะกรรมการสภาพนายความทราบ คำคัดค้านผู้พิพากษานั้นจะต้องระบุให้ชัดเจนถึงเหตุผลในการคัดค้านและแนบเอกสารที่เกี่ยวข้องมาด้วยมิฉะนั้นจะถือว่าการคัดค้านนั้นไม่ชอบ

คำคัดค้านผู้พิพากษาจะต้องส่งไปให้ศาลเพื่อพิจารณาภายใน 8 วัน ถ้าศาลไม่ตอบกลับมาหรือปฏิเสธการคัดค้าน จะต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์พิจารณา ทั้งนี้เพราะว่าคณะกรรมการสภาพนายความนั้นมิใช่ศาล Echevinale (ที่จะพิจารณาการคัดค้านผู้พิพากษได้ด้วยตนเองได้) การพิจารณาคดีเกี่ยวกับการคัดค้านผู้พิพากษาไม่ระยะเวลาจำกัด

กรณีที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลที่จะคัดค้านผู้พิพากษานั้น เราจะต้องพิจารณาจากมาตรา L.731-1 ของประมวลกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลยุติธรรม นั่นก็คือจะต้องนำหลักเกณฑ์ในเรื่องของการคัดค้านผู้พิพากษา เหตุผลที่ได้รับการยกขึ้นกล่าวอ้างเสมอก็คือ มีความขัดแย้งส่วนตัว ความขัดแย้งส่วนตัวที่จะถือว่าเป็นเหตุในการคัดค้านผู้พิพากษานั้นจะต้องเป็นความขัดแย้งที่ชัดเจน ศาลฎีกาจะพิจารณาตรวจสอบถึงเหตุผลของการคัดค้านผู้พิพากษา เช่น ในอดีตความขัดแย้งที่ยกขึ้นกล่าวอ้าง

จะต้องเป็นความขัดแย้งที่สำคัญ ดังนั้นคำพิพากษาฉบับหนึ่งของศาลอุทธรณ์จึงถูกกลับโดยศาลฎีกา ทั้งนี้เพราะการคัดค้านผู้พิพากษาเพียงแต่กล่าวอ้างถึงความขัดแย้งที่ไม่ชัดเจน

3.5.3.4 คำพิพากษาคดีมรรยาทนายความ

เมื่อการพิจารณาคดีสิ้นสุดลงศาลคดีมรรยาทก็จะต้องตัดสิน เขียนคำพิพากษาและส่งคำพิพากษาไปให้คู่ความ อย่างไรก็ตามการบังคับตามคำพิพากษาไม่ใช่หน้าที่ของสภานายความ แต่เป็นหน้าที่ของหัวหน้าพนักงานอัยการ

เมื่อได้มีการส่งคำพิพากษาถึงผู้เสียหาย ผู้ร้องเรียน และหัวหน้าพนักงานอัยการแล้ว หากไม่มีการอุทธรณ์ก็จะต้องมีการบังคับตามคำพิพากษา

โทษในคดีมรรยาทนายความที่สำคัญมี 4 อย่าง

1. โทษตักเตือน โทษตักเตือนนี้ต่างจากการตักเตือนของนายกสภาฯตามที่กล่าวข้างต้น
2. โทษตำหนิ
3. การห้ามชั่วคราว ซึ่งเท่ากับมีผลห้ามมิให้ทนายความผู้นั้นกระทำการใดๆ ในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี

4. การลบชื่อออกจากทะเบียน (La radiation) มีผลเท่ากับการไล่ทนายความผู้นั้นออกจากสภา ทนายความซึ่งผลทำให้ทนายความนั้นไม่สามารถสมัครเป็นสมาชิกสภาทนายความอื่นๆ ได้ มาตรา 126 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972 บัญญัติว่า หัวหน้าพนักงานอัยการจะต้องดูแลการบังคับการตามคำพิพากษาในเรื่องของโทษและการห้ามชั่วคราว เมื่อโทษได้รับการบังคับการแล้ว หัวหน้าพนักงานอัยการจะต้องส่งเรื่องให้แก่อัยการคนอื่นในลักษณะจดหมายเวียนให้ทราบถึงระยะเวลาของโทษเพื่อที่จะกำประกันถึงการบังคับการให้เป็นไปตามคำพิพากษาในเรื่องการห้ามและการลบชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ เพื่อที่จะทราบกันทั่วประเทศ

3.5.3.5 การอุทธรณ์

ถ้าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือคำพิพากษาของคณะกรรมการสภานายความ ซึ่งทำหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการมรรยาทนายความนั้นถูกโต้แย้งจะต้องมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ การอุทธรณ์คดีต้องกระทำโดยจดหมายลงทะเบียนตอบรับถึงจำศาล นอกจากนี้จะต้องส่งเอกสารให้กับจำศาลแล้วจะต้องส่งเรื่องให้แก่หัวหน้าพนักงานอัยการและนายกทนายความด้วยจดหมายลงทะเบียนตอบรับ

คู่ความฝ่ายที่ได้รับเอกสารอุทธรณ์นั้นสามารถทำคำแก้อุทธรณ์ได้ภายใน 8 วัน นับตั้งแต่วันที่รับเอกสารนั้น (มาตรา 121 กฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972) การอุทธรณ์มีผลต่อกรทุเลาการบังคับคดี ดังนั้นการขอให้บังคับคดีชั่วคราวจึงเป็นไปได้ ถ้าต้องการจะให้มีการบังคับ

คดีชั่วคราวจะต้องใช้วิธีการอื่นซึ่งในกรณีเช่นว่านั้นก็คือ การใช้วิธีการที่เรียกว่าห้ามประกอบวิชาชีพชั่วคราว

ศาลจะต้องตัดสินคำอุทธรณ์ (ประเด็นที่มีการอุทธรณ์) ถ้าคำอุทธรณ์หนึ่งไม่ว่าจะเป็นคำอุทธรณ์หรือคำแก้อุทธรณ์ที่มาจากหัวหน้าพนักงานอัยการศาลอุทธรณ์ที่มีอำนาจอย่างเต็มที่ที่จะสั่งยกฟ้อง ลดโทษ เพิ่มโทษ ที่คณะกรรมการสภาพนายความได้ตัดสินมา แต่ถ้าคำอุทธรณ์นั้นเป็นคำอุทธรณ์ของทนายความซึ่งหัวหน้าพนักงานอัยการมิได้ทำคำแก้อุทธรณ์แล้วศาลอุทธรณ์ทำได้เพียงสั่งยกฟ้องลดโทษ หรือยืนยืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นจะเพิ่มโทษไม่ได้

ในศาลอุทธรณ์นั้น นายกสภาพนายความ ที่ทนายความผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่สามารถเสนอความเห็นได้ นับตั้งแต่มีการแก้ไขกฎหมายโดยกฎหมายลงวันที่ 25 มิถุนายน 1974 ไม่จำเป็นจะต้องฟังความเห็นของนายกสภาพนายความในทุกกรณี (มาตรา 123 แก้ไขเพิ่มเติมของกฎหมายลงวันที่ 9 มิถุนายน 1972) แม้ว่าในทางปฏิบัติศาลมักจะรับฟังความเห็นของ นายกสภาพนายความที่จะมาให้ความเห็นหรือไม่ก็ได้

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดี

มรรยาททนายความ

การพิจารณาคดีมรรยาททนายความมีความแตกต่างจากการพิจารณาคดีอื่นๆ เนื่องจาก
คู่กรณีในคดีนี้ คือผู้เสียหายจากการกระทำผิดมรรยาททนายความ และคณะกรรมการสภา
ทนายความ รวมถึงสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีทั่วไป
ที่ศาลจะมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี แต่อย่างไรก็ตามในคดีมรรยาททนายความคู่กรณีในคดีย่อม
สมควรที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่ยุติธรรมและมีความรวดเร็ว เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย
ของคู่กรณีในคดี

4.1 ความโปร่งใสและความเป็นกลางในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ

จากการพิจารณาถึงกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความตามพระราชบัญญัติ
ทนายความ พ.ศ. 2528 ที่กำหนดให้คณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ
ประกอบด้วย

- 1) คณะกรรมการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ
- 2) คณะกรรมการมรรยาททนายความ
- 3) คณะกรรมการสภาทนายความ

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 14 บัญญัติให้
“คณะกรรมการสภาทนายความ” ประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงยุติธรรมหนึ่งคน และผู้แทนนิติ
บัณฑิตยสภาหนึ่งคน เป็นกรรมการ และนายกและกรรมการอื่นอีกไม่เกินยี่สิบสามคน ซึ่งได้รับ
เลือกตั้งจากสมาชิกสภาทนายความทั่วประเทศ จึงเห็นได้ว่าในส่วนของคณะกรรมการสภา
ทนายความนี้มีบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่ทนายความที่มาจากการเลือกตั้งคือ ผู้แทนจากกระทรวง
ยุติธรรมและผู้แทนจากเนติบัณฑิตยสภา เป็นการสร้างความโปร่งใสและเป็นกลางในองค์กรที่ไม่มี
เฉพาะทนายความอย่างเดียวที่จะทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความให้

เป็นไปตามมรรยาทและข้อบังคับของสภานายความ ซึ่งจะเป็เหมือนการตรวจสอบทนายความด้วยกันเอง

แต่ในส่วนองคณะกรรมการมรรยาททนายความ ซึ่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 54 กำหนดให้คณะกรรมการมรรยาททนายความประกอบด้วยประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการมรรยาททนายความอื่นอีกไม่น้อยกว่าเจ็ดคนตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. เป็นทนายความแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี
2. ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรรยาททนายความ หรือถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนความ

และคณะกรรมการสอบสวนนั้น พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 65 กำหนดให้คณะกรรมการมรรยาททนายความแต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคนเป็นคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

จากทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ไม่เปิดโอกาสให้ทั้งคณะกรรมการมรรยาททนายความและคณะกรรมการสอบสวนมีบุคคลภายนอกเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการในการพิจารณาและสอบสวนในคดีมรรยาททนายความ แตกต่างจากคณะกรรมการสภานายความที่กำหนดให้มีผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรมและผู้แทนจากเนติบัณฑิตยสภาเข้ามาเป็นกรรมการด้วย ทำให้ถูกกล่าวหาได้ว่าไม่มีความโปร่งใสและเป็นกลางเพียงพอในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ เนื่องจากการพิจารณาโดยทนายความด้วยกันเองไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาจากกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของประเทศอังกฤษ เห็นได้ว่าคณะกรรมการมรรยาททนายความของประเทศอังกฤษจะมีบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความประกอบอยู่ด้วย ได้แก่ ผู้พิพากษาเป็นประธานคณะกรรมการ กรรมการผู้แทนที่เป็นบุคคลภายนอก 2 คน และกรรมการที่เป็นทนายความที่ประกอบวิชาชีพไม่น้อยกว่า 7 ปี ดังนั้นการที่มีบุคคลอื่นที่ใช่ทนายความเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาย่อมทำให้การพิจารณาคดีมรรยาททนายความมีความโปร่งใสและเป็นกลางยิ่งขึ้น ซึ่งในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของไทยทั้งในส่วนองคณะกรรมการมรรยาททนายความและคณะกรรมการสอบสวนในคดีมรรยาททนายความนั้นยังไม่มีกำหนดให้มีบุคคลอื่นนอกจากผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเท่านั้นเข้าร่วมในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ ซึ่งอาจถูกมองได้ว่าไม่มีความเป็นกลาง

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ คณะกรรมการสภาพนายความที่ประกอบด้วยทนายความ 23 คน ผู้แทนจากเนติบัณฑิตยสภา 1 คน และผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรม 1 คน ในทางปฏิบัติ ผู้แทนทั้งสองคนดังกล่าวมักไม่มีบทบาทหน้าที่มากนักในการพิจารณาคดีมรยาททนายความ การแต่งตั้งผู้แทนจากเนติบัณฑิตยสภาและจากกระทรวงยุติธรรมให้มาทำหน้าที่คณะกรรมการสอบสวนและคณะกรรมการมรยาททนายความทำได้ยากเนื่องจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมต่อการทำหน้าที่มีอยู่ค่อนข้างจำกัดในองค์กรดังกล่าวจึงอาจไม่เพียงพอต่อการทำหน้าที่คณะกรรมการสอบสวนหรือคณะกรรมการมรยาททนายความ และองค์กรสภาพนายความมีความประสงค์ที่จะทำการปกครองและควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพด้วยตนเอง

นอกจากนี้ในทางปฏิบัติการเข้าถึงข้อมูลของสภาพนายความของบุคคลทั่วไปหรือแม้กระทั่งผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเองก็ยังทำได้ยาก ดังกรณีตัวอย่าง ตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่ สค. 149/2555

เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของสภาพนายความเกี่ยวกับเอกสารจากคดีมรยาททนายความ

ผู้อุทธรณ์ : นาย ก.

หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ : สภาพนายความ

อุทธรณ์เรื่องนี้ได้ความว่า ผู้อุทธรณ์มีหนังสือ ที่ รณ 337/0455 ลงวันที่ 29 เมษายน 2555 ถึงนายกสภาพนายความขอคัดถ่ายเอกสารจากคดีมรยาททนายความกรณี นาย ข. คดีแดง เลขที่ 345/2552 และนาย ค. คดีแดงเลขที่ 224/2553 ดังนี้

1. คำสั่งชี้ขาดความเห็นของคณะกรรมการสภาพนายความ
2. หนังสือประธานกรรมการมรยาททนายความที่ส่งคำสั่งชี้ขาดความเห็นของสภาพนายความไปให้ผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดดังกล่าว
3. หนังสือแจ้งคำสั่งของนายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งถึงที่สุดให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ
4. หนังสือของนายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งให้ศาลที่วราขอาณาจักรและเนติ บัณฑิตยสภาทราบ

5. คำร้องขอทุเลาการบังคับกรณีที่ถูกกล่าวหายื่นอุทธรณ์ และขอทุเลาการบังคับคำสั่งของคณะกรรมการสภาพนายความ และผู้อุทธรณ์มีหนังสือลงวันที่ 29 เมษายน 2555 ถึงนายกสภาพนายความ ขอคัดถ่ายเอกสารที่นายทะเบียนทนายความมีหนังสือแจ้งคำสั่งลงโทษทนายความ

ที่ประพุดิคมมรยาทนายความให้ศาลที่วราชอาณาจักรทราบก่อนมีคำสั่งถึงที่สุดตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ตามหนังสือสภาทนายความ ที่ สท.ฟท. 824/2553 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2553 กรณีนางสาว ง. คดีแดงเลขที่ 195/2550 และนาย จ. คดีแดงเลขที่ 203/2547 ดังนี้

1. คำสั่งชี้ขาดความเห็นของคณะกรรมการสภาทนายความ
2. คำสั่งสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ
3. หนังสือของนายทะเบียนทนายความที่แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ

สภาทนายความมีหนังสือ ที่ สท.ฟท. 329/2555 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2555 ถึงผู้อุทธรณ์ว่า ตามที่ผู้อุทธรณ์ขอคัดถ่ายเอกสารจากคดีมรยาทนายความนั้น สภาทนายความมิได้เปิดเผยข้อมูลให้กับบุคคลภายนอกเว้นแต่เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกิจการของสภาทนายความหรือตามหมายเรียกที่ศาลขอมา

ผู้อุทธรณ์มีหนังสือลงวันที่ 10 มิถุนายน 2555 ถึงประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ อุทธรณ์คำสั่งของสภาทนายความที่มีให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดิน และการบังคับใช้กฎหมายพิจารณาคำอุทธรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วปรากฏข้อเท็จจริง สรุปได้ ความว่า ผู้อุทธรณ์มีหนังสือ ที่ รท 337/0455 ลงวันที่ 29 เมษายน 2555 และหนังสือลงวันที่ 29 เมษายน 2555 ถึงนายกสภาทนายความ ขอคัดถ่ายเอกสารจากคดีมรยาทนายความกรณี นาย ก. นาย ค. นางสาว ง. และนาย จ. แต่สภาทนายความปฏิเสธการเปิดเผย ผู้อุทธรณ์จึงอุทธรณ์คำสั่งของสภาทนายความที่มีให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

ในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ผู้อุทธรณ์ชี้แจงเพิ่มเติมว่า เรื่องที่ผู้อุทธรณ์ถูกดำเนินคดีมรยาทนายความ คณะกรรมการมรยาทนายความลงโทษให้จำหน่ายชื่อออกจากทะเบียน ทนายความแต่คณะกรรมการสภาทนายความมีคำสั่งให้ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ คำสั่งดังกล่าว ข้างต้นจึงทำให้คำสั่งขัดแย้งกันซึ่งมาตรา 67 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดว่า คำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรยาทนายความคดีไม่เป็นที่สุด ผู้อุทธรณ์จึงอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ ซึ่งสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความมีคำสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม ปรากฏว่าตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม 2551 ยังไม่มีการสอบสวนเพิ่มเติมแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2553 นายทะเบียนทนายความมีคำสั่งแจ้งไปยังศาลที่วราชอาณาจักรว่าคดีของผู้อุทธรณ์ถึงที่สุดตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ทำให้ผู้อุทธรณ์ถูกลบ

ชื่อออกจากทะเบียนทนายความ โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม 2551 ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วคดีถึงที่สุดเมื่อทนายความที่ถูกกล่าวหา ได้รับคำสั่งจากนายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 แต่ปรากฏว่าผู้อุทธรณ์ยังไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์และตามหนังสือ ที่ สท.ฝท. 824/2553 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2553 ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม 2551 แต่ในกรณีของบุคคลอื่น เช่น นางสาว ง. คดีมรรยาททนายความ หมายเลขแดง ที่ 195/2550 มีผลวันที่ 21 พฤศจิกายน 2550 แต่นายทะเบียนทนายความมีคำสั่งแจ้งไปยังศาลเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2553 ซึ่งเวลาดังกล่าวล่วงเลยมานาน 3 ปี และนาย จ. คดีมรรยาททนายความ คดีหมายเลขแดงที่ 203/2547 มีผลตั้งแต่วันที่ 7 มีนาคม 2552 ซึ่งเวลาดังกล่าวล่วงเลยมานาน 5 ปี ผู้อุทธรณ์จึงต้องการข้อมูลเรื่องดังกล่าวเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับคดีของผู้อุทธรณ์

ผู้แทนสภาทนายความชี้แจงเพิ่มเติมว่า ผู้อุทธรณ์ขอคัดถ่ายเอกสารจากคดีมรรยาททนายความของนาย ก. นาย ค. นางสาว ง. และนาย จ. ทนายความซึ่งถูกดำเนินคดีมรรยาททนายความ ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเกี่ยวกับคดีมรรยาททนายความ ซึ่งข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วย การพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดให้แจ้งคำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความที่มีคำสั่งให้ลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหา ผู้กล่าวหา ศาลที่วราชอาณาจักร และเนติบัณฑิตยสภาทราบเท่านั้น ผู้อุทธรณ์จึงมิใช่บุคคลตามที่กฎหมายกำหนด ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์จึงเป็นเรื่องเฉพาะของบุคคล ประกอบกับผู้อุทธรณ์ไม่มีส่วนได้เสียในข้อมูลดังกล่าว และการขอข้อมูลของผู้อุทธรณ์มิได้ เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะแต่อย่างใด ข้อมูลข่าวสารที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอจึงไม่อาจเปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์ทราบได้

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดิน และการบังคับใช้กฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์คือ คำสั่งชี้ขาด ความเห็นของคณะกรรมการสภาทนายความ หนังสือประธานกรรมการมรรยาททนายความที่ส่งคำสั่งชี้ขาดความเห็นของสภาทนายความไปให้ผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดดังกล่าว หนังสือของนายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งถึงที่สุดของคณะกรรมการสภาทนายความให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ หนังสือของนายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งให้ศาลที่วราชอาณาจักรและเนติบัณฑิตยสภาทราบ และคำสั่งสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ เป็นข้อมูลในกระบวนการดำเนินคดีมรรยาททนายความเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองของสภาทนายความที่ให้ลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความซึ่งเป็นข้อมูล เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วการเปิดเผยจะเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง โปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐซึ่งจะก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของหน่วยงาน ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติ

หน้าที่ตามกฎหมายของสภานายความ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง ประกอบกันแล้ว ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวสามารถเปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์ทราบได้ ส่วนคำร้องขอทูลเกล้าฯ การบังคับกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหายื่นอุทธรณ์ และขอทูลเกล้าฯ การบังคับคำสั่งของคณะกรรมการสภานายความ เป็นข้อมูลข่าวสารในกระบวนการดำเนินคดีมรยาทนายความ เมื่อผู้อุทธรณ์ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการดังกล่าว ข้อมูลข่าวสารในส่วนนี้จึงไม่ จำเป็นต้องเปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์ทราบ

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดิน และการบังคับใช้กฎหมายจึงวินิจฉัยให้สภานายความเปิดเผยคำสั่งชี้ขาดความเห็นของคณะกรรมการสภานายความ หนังสือประธานกรรมการมรยาทนายความที่ส่งคำสั่งชี้ขาดความเห็นของสภานายความไปให้ผู้ถูกกล่าวหาเพื่อยื่นอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดดังกล่าว หนังสือของนายทะเบียนนายความ แจ้งคำสั่งถึงที่สุดของคณะกรรมการสภานายความให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ หนังสือของนายทะเบียน นายความแจ้งคำสั่งให้ศาลที่วราชอาณาจักรและเนติบัณฑิตยสภาทราบ และคำสั่งสภานายกพิเศษแห่งสภานายความพร้อมสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องแก่ผู้อุทธรณ์ สำหรับข้อมูลข่าวสารรายการอื่นให้ยกอุทธรณ์

จากคำสั่งข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้อุทธรณ์เพียงต้องการขอคัดถ่ายเอกสารจากคดีมรยาทนายความในคดีอื่นเพื่อนำไปประกอบการต่อสู้ในคดีมรยาทนายความของผู้อุทธรณ์เท่านั้น แต่สภานายความปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว โดยอ้างว่าผู้อุทธรณ์ไม่ใช่บุคคลตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเห็นได้ว่าการเข้าถึงข้อมูลของสภานายความนั้นเป็นการยากและไม่มี การเปิดเผย ทั้งที่การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องโปร่งใสของหน่วยงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของสภานายความยิ่งขึ้น แต่สภานายความกลับปกปิดข้อมูลเป็น ความลับ ซึ่งอาจถูกกล่าวหาจากสังคมได้ถึงความโปร่งใสและกระทบถึงความน่าเชื่อถือของ หน่วยงาน

4.2 ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดี มรยาทนายความ

การพิจารณาคดีโดยทั่วไปต้องทำด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม เพื่ออำนวยความ ยุติธรรมแก่คู่ความในคดี แต่ในคดีมรยาทนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ในเรื่องของการพิจารณาคดีมรยาทนายความนั้น กว่าที่คดีจะถึงที่สุดใช้ระยะเวลาอันยาวนานพอสมควร เนื่องจากมีความล่าช้าในหลายขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา ซึ่งการที่คดีมีความล่าช้าอาจก่อให้เกิด ความเสียหายต่อทั้งผู้เสียหายและทนายความผู้ถูกกล่าวหาได้

โดยเมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความได้รับคำกล่าวหาตามมาตรา 64 วรรคหนึ่งหรือได้รับการแจ้งกล่าวหาทนายความผู้ใดว่าประพฤติผิดมรรยาทนายความ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาทนายความว่ามีพฤติการณ์สมควรให้มีการสอบสวนทนายความผู้ใด คณะกรรมการมรรยาทนายความจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 คน โดยคัดเลือกจากทนายความที่เป็นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่า 10 ปี และต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยถูกลงโทษประพฤติผิดมรรยาทนายความ หรือถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

ซึ่งในทางปฏิบัติคณะกรรมการสอบสวนนั้นจะทำการแต่งตั้งจากทนายความตามจังหวัดที่ทนายความผู้ถูกกล่าวหาอยู่ จึงมีปัญหาที่ทนายความตามต่างจังหวัดมักมีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวเนื่องจากเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันมีโอกาสได้พบปะกันเป็นประจำ ทำให้มีความสงสัยเรื่องของความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวนได้ ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสอบสวนอาจไม่สบายใจในการทำหน้าที่จนต้องถอนตัวออกไปหรือผู้กล่าวหาเห็นว่าทนายความผู้นั้นอาจสอบสวนโดยไม่เป็นธรรมอาจยื่นหนังสือคัดค้านกรรมการสอบสวนได้ ทำให้ต้องเสียเวลาในการสรรหาบุคคลที่จะมาทำหน้าที่แทนกรรมการสอบสวนคนเก่าอีก กว่าจะได้เริ่มทำการสอบสวนก็เสียเวลาไปมาก จึงทำให้คดีมีความล่าช้ายิ่งขึ้น

นอกจากนี้มาตรา 65 มิได้กำหนดระยะเวลาของการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไว้ว่าจะต้องตั้งภายในกำหนดกี่วัน และทั้งมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546 ก็ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการสอบสวนคดีมรรยาทนายความไว้ เพียงแต่กำหนดกว้างๆ ว่า เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รับหนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้ประธานคณะกรรมการสอบสวนเรียกประชุมคณะกรรมการสอบสวนภายในระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแต่งตั้ง เพื่อพิจารณาแนวทางในการสอบสวนและกำหนดวันนัดพร้อมแล้วแจ้งให้ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา และกรรมการสอบสวนที่ไม่ได้มาร่วมประชุมทราบด้วย ซึ่งการไม่มีกำหนดเวลาเช่นนี้ทำให้การสอบสวนอาจทำอย่างล่าช้าก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ตามมาตรา 66 วรรค 2 บัญญัติให้ “เมื่อคณะกรรมการสอบสวน ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาทนายความ เพื่อพิจารณาสั่งการตามมาตรา 66 ต่อไป” ซึ่งมีประเด็นที่ว่า เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความได้รับสำนวนคดีมรรยาทนายความจากคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ประธานกรรมการมรรยาทนายความจะต้องนำเข้าไปประชุมคณะกรรมการมรรยาทนายความภายในระยะเวลาเท่าใดนั้นไม่ได้กำหนดไว้

โดยการพิจารณาคดีมรยาทนายความในชั้นคณะกรรมการมรยาทนายความจะใช้วิธีประชุมซึ่งกรรมการมรยาทนายความต้องมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด การประชุมวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรยาทนายความให้ถือตามเสียงข้างมาก การประชุมของคณะกรรมการมรยาทนายความ มีการประชุมเดือนละ 2 ครั้ง โดยมีสถิติคดีมรยาทนายความที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของที่ประชุมคณะกรรมการมรยาทนายความ ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 โดยพิจารณาจากคดีหมายเลขดำที่ล่าช้าที่สุด ดังนี้¹

ตารางที่ 4.1 ตารางสถิติคดีมรยาทนายความที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของที่ประชุมคณะกรรมการมรยาทนายความ

วันที่ประชุม	ครั้งที่	คดีหมายเลขดำที่ล่าช้าที่สุด
10 มกราคม 2555	1/2555	369/2547
24 มกราคม 2555	2/2555	406/2545
14 กุมภาพันธ์ 2555	3/2555	132/2549
28 กุมภาพันธ์ 2555	4/2555	70/2547
13 มีนาคม 2555	5/2555	358/2548
27 มีนาคม 2555	6/2555	43/2543
24 เมษายน 2555	7/2555	430/2547
8 พฤษภาคม 2555	8/2555	213/2546
22 พฤษภาคม 2555	9/2555	16/2548
29 พฤษภาคม 2555	10/2555	189/2536
12 มิถุนายน 2555	11/2555	103/2538
26 มิถุนายน 2555	12/2555	447/2548

จากการพิจารณาตามสถิติที่เข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการมรยาทนายความเพื่อพิจารณาคดีมรยาทนายความ จะเห็นได้ว่ามีจำนวนคดีที่ล่าช้า เช่นคดีดำเลขที่ 189/2536 เข้าที่ประชุมครั้งที่ 10/2555 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2555 ใช้เวลาถึง 19 ปี ล่าช้ารองลงมาคือคดีดำ

¹ ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการมรยาทนายความ ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555.

เลขที่ 103/2538 เข้าที่ประชุมเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2555 ใช้เวลาถึง 17 ปี ดังนั้นการพิจารณาคดีมรรยาททนายความในส่วนของ การสอบสวนและการพิจารณาของคณะกรรมการมรรยาททนายความมีความล่าช้าเป็นอย่างมากเนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไว้ในขั้นตอนดังกล่าว

เมื่อคณะกรรมการมรรยาททนายความวินิจฉัยและมีคำสั่งเสร็จแล้ว ยังต้องส่งสำนวนคดีมรรยาททนายความดังกล่าวไปยังนายกสภาทนายความเพื่อให้คณะกรรมการสภาทนายความทำการพิจารณาและมีคำสั่งอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งหากในชั้นนี้มีคำสั่งยื่นให้จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหา ในกรณีนี้กำหนดในคดีถึงที่สุดจะอุทธรณ์คำสั่งอีกไม่ได้ แต่ในกรณีที่มีคำสั่งให้ลงโทษ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 ทนายความผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้อีก คดีจึงยังไม่ถึงที่สุดจนกว่าจะมีคำสั่งจากสภานายกพิเศษ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งมาตรา 9 บัญญัติว่า “ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากการกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

เรื่องดังต่อไปนี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง

(1) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

(2) การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

(3) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนาญพิเศษอื่น”

การที่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดให้คณะกรรมการสภาทนายความ มีอำนาจในการออกข้อบังคับสภาทนายความได้ ซึ่งการออกและดำเนินการตามข้อบังคับต่างๆ เป็นการให้อำนาจในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นคำวินิจฉัยของทั้งคณะกรรมการสภาทนายความหรือคำวินิจฉัยแม้ว่าพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จะกำหนดให้คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นที่สุดก็ตามเมื่อคณะกรรมการสภาทนายความ หรือสภานายกพิเศษมีคำสั่งอย่างใดแล้ว ก็ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองที่ผู้ได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งมาตรา 9 ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะยิ่งทำให้คดีมีความล่าช้าเพิ่มมากขึ้น และอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทั้งผู้เสียหายหรือทนายความผู้ถูกกล่าวอ้างขึ้นเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของไทยไม่อาจกำหนดระยะเวลาของการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนได้อย่างชัดเจนแน่นอน เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเป็นจำนวนมาก จึงมีเรื่องร้องเรียนในคดีมรรยาททนายความตามไปด้วย ดังนั้นคณะกรรมการสอบสวนต้องทำการสอบสวนอย่างโปร่งใสและยุติธรรมในทุกเรื่องจึงไม่อาจกำหนดระยะเวลาทำการสอบสวนที่แน่นอนได้ รวมถึงระยะเวลาของการพิจารณาคดีของคณะกรรมการมรรยาททนายความที่มีสำนวนคดีมรรยาททนายความถูกส่งมาจากคณะกรรมการสอบสวนให้พิจารณาเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ซึ่งคณะกรรมการจำเป็นต้องพิจารณาสำนวนอย่างละเอียดถี่ถ้วนในทุกสำนวนเพื่อการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรมต่อทุกฝ่าย ดังนั้นการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่แน่นอนจึงทำได้ยาก

4.3 การอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดีมรรยาทนายความ

ทนายความซึ่งถูกสั่งลงโทษ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในข้อบังคับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้สภานายกพิเศษ ทำการพิจารณาและมีคำสั่งและให้นำบทบัญญัติในมาตรา 67 วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาและมีคำสั่งของสภานายกพิเศษโดยอนุโลม

ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 68 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546 ข้อ 57 ให้ถือว่าคำสั่งของสภานายกพิเศษเป็นที่สุด

ดังนี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาถึงสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งของผู้เสียหายและความโปร่งใสและเป็นธรรมของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ

4.3.1 สิทธิการอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดีมรรยาทนายความของผู้เสียหาย

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ในเรื่องของการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความได้รับคำกล่าวหาจากผู้เสียหายหรือทนายความผู้อื่นตามมาตรา 64 หรือได้รับการแจ้งจากศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาทนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาทนายความผู้ใด ให้คณะกรรมการมรรยาทนายความแต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคนเป็นคณะกรรมการสอบสวน ทำการสอบสวน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้ว คณะกรรมการมรรยาทนายความมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกคำกล่าวหาหรือสั่งลงโทษ แล้วให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความ ส่งสำนวนคดีมรรยาทนายความนั้น ไปยังนายกสภาทนายความ เพื่อให้คณะกรรมการสภาทนายความพิจารณาวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่ง และตามมาตรา 67 กำหนดให้คำสั่งของคณะกรรมการที่ยื่นตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความที่ให้จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหาให้เป็นที่สุด จึงเห็นได้ว่าในกรณีที่มีคำสั่งยื่นให้จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหาในคดีมรรยาทนายความให้เป็นที่สุด กล่าวคือ ผู้เสียหายไม่มีสิทธิอุทธรณ์ในกรณีที่มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหา แต่ในขณะเดียวกันกรณีที่มีคำสั่งให้ลงโทษทนายความผู้ประพฤติมรรยาทนายความ ทนายความซึ่งถูกสั่งลงโทษอาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษได้ และให้คำสั่งของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

จึงเห็นได้ว่าผู้ได้รับความเสียหายไม่มีสิทธิอุทธรณ์คดีมรรยาทนายความได้เลย แต่ในส่วนของทนายความที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติผิดมรรยาทนายความ ในกรณีที่มีคำสั่งให้ลงโทษหรือดำเนินการอื่นใดตามมาตรา 52 ทนายความผู้นั้นอาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษได้ โดยอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และต้องยื่น

ตามแบบที่สภาพทนายความกำหนด และต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริง รายละเอียดการโต้แย้งคำสั่ง ตลอดจนความประสงค์ของการอุทธรณ์คำสั่ง โดยยื่นต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความ เพื่อส่งให้สภานายกพิเศษพิจารณาโดยด่วน

การที่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีมรรยาททนายความ ไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรรยาทของคณะกรรมการสภาพทนายความในทุกกรณี แต่ทนายความที่ถูกคำสั่งให้ลงโทษ หรือมีคำสั่งให้ดำเนินการตามมาตรา 52 สามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษเพื่อให้พิจารณาในคดีดังกล่าวได้อีกชั้นหนึ่ง จึงเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมต่อผู้ได้รับความเสียหายในกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ เนื่องจากการพิจารณาคดีมรรยาททนายความเป็นเรื่องระหว่างผู้ถูกกล่าวหา กับสภาพทนายความซึ่งเป็นผู้พิจารณาคดีเท่านั้น บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย ไม่อาจเข้ามาร่วมในคดีในฐานะผู้อุทธรณ์ได้ ทั้งที่เป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำประพฤติดมรรยาทของทนายความ

4.3.2 การอุทธรณ์ต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความ

สภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความดำรงตำแหน่งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งในคดีมรรยาททนายความที่ถูกส่งมาโดยประธานกรรมการมรรยาททนายความ ซึ่งตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 68 และข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ข้อ 57 ให้ถือว่าคำสั่งของสภานายกพิเศษเป็นที่สุด เมื่อสภานายกพิเศษมีคำสั่งลงโทษผู้ถูกกล่าวหา นายทะเบียนทนายความต้องแจ้งผลคำสั่งลงโทษนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบพร้อมแจ้งสิทธิในการฟ้องร้องต่อศาลปกครองภายใน 90 วันนับแต่วันทราบคำสั่ง

เห็นได้ว่าสภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความซึ่งทำหน้าที่โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมนั้น ในทางปฏิบัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมาจากการแต่งตั้งของนายกรัฐมนตรีที่อาจมีความไม่แน่นอนในการดำรงตำแหน่งและส่วนใหญ่มักมาจากนักการเมือง ในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งต่อสภานายกพิเศษ ทนายความบางคนก็อาจมีความสนิททางการเมืองต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทำให้การวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการสภาพทนายความ อาจไม่เป็นกลางได้ และหากวินิจฉัยแล้วมีคำสั่งกลับคำสั่งของคณะกรรมการสภาพทนายความ สภาพทนายความก็ไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองได้เนื่องจากเป็นคำสั่งที่มาจากกระบวนการพิจารณาเดียวกันตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นการให้อำนาจสภานายกพิเศษเพียงคนเดียวสั่งกลับการพิจารณาคดีมรรยาทที่ผ่านมาหลายขั้นตอนได้จึงอาจส่งผลกระทบต่อการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความตามหน้าที่ของสภาพทนายความได้ ดังกรณีตัวอย่างที่

สถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความมีคำสั่งกลับหรือไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความ ดังนี้

คำสั่งสถานายกพิเศษที่ 25/2555

เรื่องครอบครองหรือหวังเห็นเงินของลูกความที่ตนได้รับมาโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับเกินกว่าเหตุ โดยมิได้รับความยินยอมจากลูกความและไม่มีเหตุอันสมควร อันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ (มรรยาทฯข้อ 10 (3) ข้อ 15 และข้อ 18)

ผู้กล่าวหาได้ว่าจ้างผู้ถูกกล่าวหาเป็นทนายความเพื่อแก้ต่างคดีให้กับผู้กล่าวหา โดยตกลงค่าว่าความเป็นเงิน 58,000 บาท ผู้กล่าวหากับญาติได้ชำระเงินดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาแล้ว จากนั้นผู้กล่าวหากับญาติได้ไปสอบถามความคืบหน้าของคดี ผู้ถูกกล่าวหาได้ขอเงินเพิ่มอีก 20,000 บาท จึงจะดำเนินคดีต่อไป โดยจะนำเงินที่ขอเพิ่มดังกล่าวไปให้พนักงานอัยการและสามารถทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ได้ ถ้าไม่ได้เงินเรื่องจะหนักกว่าเดิม ผู้กล่าวหากับญาติจึงขอเงินที่ชำระไปแล้วทั้งหมดคืน เพราะผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ดำเนินการใด แต่ผู้ถูกกล่าวหาไม่คืนเงินให้ และยังพุดจาข่มขู่และแสดงกริยาหยาบคายกับผู้กล่าวหาและญาติ

คณะกรรมการสภาทนายความพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเป็นการใช้อุบายหลอกหลวงจงใจให้ผู้ถูกกล่าวหาหมอบคดีให้แก้ต่าง โดยอ้างว่ามีพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการช่วยเหลือ ไม่ให้ถูกดำเนินคดี เป็นการประพฤติดมรรยาททนายความอย่างร้ายแรงตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 หมวด 3 ข้อ 10 (3) ข้อ 15 และหมวด 4 ข้อ 18 นำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณแห่งวิชาชีพทนายความ จึงมีมติยืนยันตามคำสั่งชี้ขาดของคณะกรรมการมรรยาททนายความ ลงโทษผู้ถูกกล่าวหา ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตาม พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 52 (3)

สถานายกพิเศษพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่คณะกรรมการทนายความมีคำสั่งลงโทษผู้ถูกกล่าวหาตาม พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 52 (3) ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ เป็นโทษที่หนักและรุนแรงเกินกว่าข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดีคำสั่งแก้คำสั่งชี้ขาดของคณะกรรมการมรรยาททนายความ เป็นการห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนด 2 ปี ตาม พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 52 (2)

คำสั่งสถานายกพิเศษที่ 30/2555

เรื่องปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบและชักยอกหรือกระดัดสินลูกความหรือครอบครองหรือหวังเห็นเงินของลูกความที่ตนได้รับมาโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับเกินกว่าเหตุ โดยมิได้รับความยินยอมจากลูกความ นำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ (มรรยาทฯข้อ 14 ข้อ 15 และข้อ 18)

ผู้กล่าวหาว่าจ้างผู้กล่าวหาให้ฟ้องขอถอนชื่อนาย พ. ออกจากบัญชีเงินฝากของธนาคาร ผู้ถูกกล่าวหาเรียกค่าจ้างจำนวน 50,000 บาท เมื่อได้รับเงินดังกล่าวแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดกระบี่พร้อมผู้ถูกกล่าวหาและนาย พ. พาผู้กล่าวหาไปถอนเงินในบัญชีดังกล่าวจำนวน 732,656 บาท พร้อมกับปิดบัญชีและผู้ถูกกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาและนาย พ. ได้ไปทำข้อตกลงกันที่สถานีตำรวจภูธรกระบี่ว่าจำนวนเงิน 350,000 บาทฝากไว้กับนาย พ. และนาย ส. เมื่อผู้กล่าวหาต้องการ ทั้งสองจะคืนให้โดยผู้กล่าวหาได้รับเงินคืนจำนวน 300,000 บาท ส่วนเงินที่เหลืออีกจำนวน 70,000 บาท ผู้กล่าวหารับไว้และแจ้งว่าจะเอาไปชำระค่าธรรมเนียมศาล ครั้นวันศาลนัดสืบพยาน ผู้ถูกกล่าวหาไม่ไปศาลและไม่แจ้งให้ผู้กล่าวหาทราบ เมื่อผู้กล่าวหาสอบถามเจ้าหน้าที่ศาล จึงทราบว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ชำระค่าธรรมเนียมศาล การกระทำดังกล่าวทำให้ผู้กล่าวหาได้รับความเสียหาย เพราะรับเงินจากผู้กล่าวหาแล้วทอดทิ้งคดีไม่ดำเนินคดีให้เสร็จสิ้น

คณะกรรมการสภาพนายความพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเป็นการฉ้อโกง ยักยอก ตระบัดสิน หน่วงเหนี่ยวเงิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินของลูกความโดยไม่ชอบไม่มีเหตุอันควร เป็นการกระทำโดยไม่สุจริต นำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณแห่งวิชาชีพนายความ เป็นการประพฤติดังกล่าวทนายความตามข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529 หมวด 3 ข้อ 12 (2) ข้อ 14 และหมวด 4 ข้อ 18 มีคำสั่งลงโทษผู้ถูกกล่าวหาลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตาม พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 52 (3)

สภานายกพิเศษพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหาทำหน้าที่ทนายความอย่างเต็มที่ มิได้ทำให้คดีได้รับความเสียหาย และยังคงยื่นฟ้องและยื่นคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถาให้ผู้กล่าวหาก่อน โดยยังมีได้รับเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีจากผู้กล่าวหา การที่ผู้ถูกกล่าวหารับเงินจากผู้กล่าวหาตามที่ตกลงไว้กับผู้กล่าวหาในหนังสือสัญญาว่าจ้างว่าความ จึงไม่ถือเป็นการใช้อุบายด้วยประการใดๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เพื่อจะให้ตนได้รับประโยชน์นอกเหนือจากที่ลูกความได้ตกลงสัญญาให้ตามข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาท นายความ พ.ศ. 2529 หมวด 3 ข้อ 14 มีคำสั่งแก้คำสั่งชี้ขาดของคณะกรรมการสภาพนายความที่ลบชื่อผู้ถูกกล่าวหาออกจากทะเบียนทนายความ ตาม พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 52 (3) เป็นห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนด 3 ปี ตาม พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 52 (2)

คำสั่งสภานายกพิเศษที่ 38/2555

เรื่อง ปิดบังข้อความที่ควรแจ้ง หน่วงเหนี่ยวเงินของลูกความไว้นานเกินกว่าเหตุ เสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ (มรรยาท ฯ ข้อ 12 ข้อ 15 และข้อ 18)

ผู้กล่าวหาว่าจ้างผู้ถูกกล่าวหาเป็นทนายความฟ้องคดีผิดสัญญาจ้างทำของ โดยมอบเงินจำนวน 20,000 บาท ให้ผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ผู้กล่าวหาได้สอบถามความคืบหน้าจากผู้ถูกกล่าวหาเป็นระยะ ผู้ถูกกล่าวหาแจ้งว่าอยู่ระหว่างการส่งเอกสารไปให้จำเลย เรื่องอยู่ที่ศาลและศาลมีการเลื่อนคดี ผู้กล่าวหาไปติดตามที่ศาลจังหวัดนนทบุรี ปรากฏว่ายังไม่มีการฟ้องคดีแต่อย่างใด

สภานายกพิเศษพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดในสำนวนให้รับฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้รับเงินและเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินคดีไปจากผู้กล่าวหา หรือเป็นผู้รับดำเนินคดีให้ผู้กล่าวหา จึงต้องฟ้องว่าผู้กล่าวหามิได้เป็นผู้ประพฤติดมรรยาททนายความ การที่คณะกรรมการสภาทนายความวินิจฉัยว่า ผู้ถูกกล่าวหาประพฤติดมรรยาททนายความตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 หมวด 3 ข้อ 12 (2) ข้อ 15 และ หมวด 4 ข้อ 18 แล้วมีคำสั่งชี้ขาดให้ลงโทษผู้ถูกกล่าวหาโดยลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตาม พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 52 (3) สภานายกพิเศษ ไม่เห็นฟ้องด้วย มีคำสั่งกลับ คำสั่งชี้ขาดของคณะกรรมการสภาทนายความ

ทั้งนี้เมื่อสภานายกพิเศษมีคำสั่งที่ทนายความไม่เห็นฟ้องด้วย ยังสามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้อีก จึงไม่จำเป็นที่จะต้องอุทธรณ์คำสั่งต่อสภานายกพิเศษอีกเพื่อลดขั้นตอนและความรวดเร็วในกระบวนการพิจารณา และเมื่อเปรียบเทียบกับ การพิจารณาคดีมรรยาททนายความของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศสซึ่งกำหนดให้อุทธรณ์ต่อศาลได้โดยตรง จึงควรยกเลิกการอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความและกำหนดให้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งได้โดยตรงต่อศาลปกครองอันจะทำให้สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ทั้งผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหาเพื่อความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ

4.4 บทลงโทษในคดีมรรยาททนายความ

สำหรับการลงโทษทางวินัยนั้น ทนายความผู้ฝ่าฝืนข้อบังคับมรรยาททนายความจะถูกลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 52 ของพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ดังนี้

1. ภาคทัณฑ์
2. ห้ามทำการเป็นทนายความ มีกำหนดไม่เกิน 3 ปี
3. ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

ในกรณีประพฤติดมรรยาททนายความเล็กน้อยและเป็นความผิดครั้งแรกถ้าผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือมาตรา 68 แล้วแต่กรณีเห็นว่ามิเหตุอันควรงดโทษ จะงดโทษให้โดยกล่าวงดเว้น หรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้

เห็นได้ว่าบทลงโทษในคดีมรยาททนายความมีค่อนข้างจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับบทลงโทษของคดีมรยาททนายความในประเทศอังกฤษที่มีการกำหนดโทษ ดังนี้

เมื่อมีการตัดสินให้ Barrister มีความผิดในคดีมรยาทแล้ว โทษที่คณะกรรมการมรยาทจะสามารถมีคำวินิจฉัยได้ คือ

1. การขับไล่ออก
2. การยกเลิกใบอนุญาต
3. ส่งคืนเงินหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม
4. ตักเตือน
5. การลงโทษทางการเงิน โดยชำระค่าปรับแก่คณะกรรมการมรยาท

นอกจากนี้ในคดีมรยาททนายความของประเทศสหรัฐอเมริกาให้อำนาจทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) พิจารณาโทษได้ในชั้นสอบสวนเลย ถ้ามีเหตุทำให้เชื่อว่ามีความผิดคดีเป็นความผิด แต่เป็นการประพฤติดมรยาทที่ไม่ร้ายแรงนักและผู้ถูกกล่าวหาไม่เคยประพฤติดมรยาทมาก่อน ซึ่งอาจลงโทษตักเตือนและคุมประพฤติไปพร้อมกัน ในกรณีนี้ทำให้คดีมีความรวดเร็วขึ้นอย่างมาก เพราะไม่ต้องนำคดีไปพิจารณาในชั้นคณะกรรมการมรยาททนายความโดยไม่จำเป็นและช่วยลดภาระของคณะกรรมการมรยาททนายความลงด้วย

ผู้เขียนเห็นว่าบทลงโทษในคดีมรยาททนายความของไทยควรมีการกำหนดโทษในทางทรัพย์สิน เช่น โทษปรับ ในกรณีที่ทนายความประพฤติดมรยาททนายความตามอัตราความหนักเบาของความผิดนั้นๆ ด้วย และให้นำเงินค่าปรับนั้นมาเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำผิดมรยาทได้อีกด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยลดจำนวนคดีมรยาททนายความ และให้อำนาจคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาโทษตักเตือนหรือคุมประพฤติดมรยาททนายความผู้ถูกกล่าวหาในความผิดที่ไม่ร้ายแรงได้ในชั้นสอบสวนเพื่อสร้างทางเลือกมากขึ้นและความรวดเร็วในการลงโทษทนายความผู้กระทำผิดมรยาททนายความ ทั้งนี้การลงโทษในคดีมรยาททนายความไม่ได้มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับกฎหมายอาญาแต่เป็นไปเพื่อควบคุมให้ทนายความปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของมรยาททนายความ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ในเรื่องปัญหาความไม่เป็นธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความของประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติทางกฎหมายในส่วนของการพิจารณาคดีมรยาทนายความให้มีความยุติธรรมยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอทำการสรุปและเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความของไทยดังนี้

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความของไทยยังมีความไม่เป็นธรรมต่อผู้กล่าวหาและทนายความผู้ถูกกล่าวหาอยู่หลายประการด้วยกันคือ

1) ในส่วนของคณะกรรมการมรยาทนายความ ซึ่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 54 กำหนดให้คณะกรรมการมรยาทนายความประกอบด้วยประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการมรยาทนายความอื่นอีกไม่น้อยกว่าเจ็ดคนตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นทนายความแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี และไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรยาทนายความ หรือถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

และคณะกรรมการสอบสวนนั้น พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 65 กำหนดให้คณะกรรมการมรยาทนายความแต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคนเป็นคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรยาทนายความเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ไม่เปิดโอกาสให้ทั้งคณะกรรมการมรยาทนายความและคณะกรรมการสอบสวนมีบุคคลภายนอกเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการในการพิจารณาและสอบสวนในคดีมรยาทนายความ แตกต่างจากคณะกรรมการสภาทนายความที่กำหนดให้มีผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรมและผู้แทนจากเนติบัณฑิตยสภาเข้ามาเป็นกรรมการด้วย ทำให้ถูกกล่าวหาได้ว่าไม่มีความโปร่งใสและเป็นกลางเพียงพอในการพิจารณาคดีมรยาทนายความ

เนื่องจากการพิจารณาโดยทนายความด้วยกันเองไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาจากกระบวนการพิจารณาคดีมรยาททนายความของประเทศอังกฤษ เห็นได้ว่า คณะกรรมการมรยาททนายความของประเทศอังกฤษจะมีบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความประกอบอยู่ด้วย ได้แก่ ผู้พิพากษาเป็นประธานคณะกรรมการ กรรมการผู้แทนที่เป็นบุคคลภายนอก 2 คน และกรรมการที่เป็นทนายความที่ประกอบวิชาชีพไม่น้อยกว่า 7 ปี ดังนั้นการที่มีบุคคลอื่นที่ใช่ทนายความเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาย่อมทำให้การพิจารณาคดีมรยาททนายความมีความโปร่งใสและเป็นกลางยิ่งขึ้น ซึ่งในการพิจารณาคดีมรยาททนายความของไทยทั้งในส่วนของคณะกรรมการมรยาททนายความและคณะกรรมการสอบสวนในคดีมรยาททนายความนั้นยังไม่มีข้อกำหนดให้มีบุคคลอื่นนอกจากผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเท่านั้นเข้าร่วมในการพิจารณาคดีมรยาททนายความ ซึ่งอาจถูกมองได้ว่าไม่มีความเป็นกลาง

นอกจากนี้ในทางปฏิบัติการเข้าถึงข้อมูลของสภาพทนายความของบุคคลทั่วไปหรือแม้กระทั่งผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเองก็ยังทำได้ยาก ดังกรณีตัวอย่าง ตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่กล่าวอ้างมาในบทที่ 4

2) ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดีมรยาททนายความ ซึ่งการพิจารณาคดีโดยทั่วไปต้องทำด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่ความในคดี แต่ในคดีมรยาททนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ในเรื่องของพิจารณาคดีมรยาททนายความนั้น กว่าที่คดีจะถึงที่สุดใช้เวลานานพอสมควรเนื่องจากมีความล่าช้าในหลายขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา ซึ่งการที่คดีมีความล่าช้าอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทั้งผู้เสียหายและทนายความผู้ถูกกล่าวหาได้

ในทางปฏิบัติคณะกรรมการสอบสวนนั้นจะทำการแต่งตั้งจากทนายความตามจังหวัดที่ทนายความผู้ถูกกล่าวหาอยู่ จึงมีปัญหาคือทนายความตามต่างจังหวัดมักมีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวเนื่องจากเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันมีโอกาสได้พบปะกันเป็นประจำ ทำให้มีความสงสัยเรื่องของความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวนได้ ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสอบสวนอาจไม่สบายใจในการทำหน้าที่จนต้องถอนตัวออกไปหรือผู้กล่าวหาเห็นว่าทนายความผู้นั้นอาจสอบสวนโดยไม่เป็นธรรมอาจยื่นหนังสือคัดค้านกรรมการสอบสวนได้ ทำให้ต้องเสียเวลาในการสรรหาบุคคลที่จะมาทำหน้าที่แทนกรรมการสอบสวนคนเก่าอีก กว่าจะได้เริ่มทำการสอบสวนก็เสียเวลาไปมาก จึงทำให้คดีมีความล่าช้ายิ่งขึ้น

นอกจากนี้มาตรา 65 มิได้กำหนดระยะเวลาของการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไว้ว่าจะต้องตั้งภายในกำหนดกี่วัน และทั้งมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ก็ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการสอบสวนคดีมรรยาททนายความไว้ เพียงแต่กำหนดกว้างๆ ว่า เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รับหนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้ประธานคณะกรรมการสอบสวนเรียกประชุมคณะกรรมการสอบสวนภายในระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแต่งตั้ง เพื่อพิจารณาแนวทางในการสอบสวนและกำหนดวันนัดพร้อมแล้วแจ้งให้ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา และกรรมการสอบสวนที่ไม่ได้มาร่วมประชุมทราบด้วย ซึ่งการไม่มีกำหนดเวลาเช่นนี้ทำให้การสอบสวนอาจทำอย่างล่าช้าก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้

ตามสถิติที่เข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการมรรยาททนายความเพื่อพิจารณาคดีมรรยาททนายความ จะเห็นได้ว่า มีสำนวนคดีที่ล่าช้าเช่นคดีดำเลขที่ 189/2536 เข้าที่ประชุมครั้งที่ 10/2555 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2555 ใช้เวลาถึง 19 ปี ล่าช้ารองลงมาก็คือคดีดำเลขที่ 103/2538 เข้าที่ประชุมเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2555 ใช้เวลาถึง 17 ปี ดังนั้นการพิจารณาคดีมรรยาททนายความในส่วนของ การสอบสวนและการพิจารณาของคณะกรรมการมรรยาททนายความมีความล่าช้าเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไว้ในขั้นตอนดังกล่าว

เมื่อคณะกรรมการมรรยาททนายความวินิจฉัยและมีคำสั่งเสร็จแล้ว ยังต้องส่งสำนวนคดีมรรยาททนายความดังกล่าวไปยังนายกสภาทนายความเพื่อให้คณะกรรมการสภาทนายความทำการพิจารณาและมีคำสั่งอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งหากในชั้นนี้มีคำสั่งยื่นให้จำหน่ายคดีหรือยกคำกล่าวหา ในกรณีนี้กำหนดในคดีถึงที่สุดจะอุทธรณ์คำสั่งอีกไม่ได้ แต่ในกรณีที่มีคำสั่งให้ลงโทษ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 ทนายความผู้ถูกกล่าวหาสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้อีก คดีจึงยังไม่ถึงที่สุดจนกว่าจะมีคำสั่งจากสภานายกพิเศษ

การที่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดให้คณะกรรมการสภาทนายความมีอำนาจในการออกข้อบังคับสภาทนายความได้ ซึ่งการออกและดำเนินการตามข้อบังคับต่างๆ เป็นการให้อำนาจในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นคำวินิจฉัยของทั้งคณะกรรมการสภาทนายความหรือคำวินิจฉัยแม้ว่าพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จะกำหนดให้คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นที่สุดท้ายก็ตามเมื่อคณะกรรมการสภาทนายความ หรือสภานายกพิเศษมีคำสั่งอย่างใดแล้ว ก็ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองที่ผู้ได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งมาตรา 9 ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะยิ่งทำให้คดีมีความล่าช้าเพิ่มมากขึ้น และอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทั้งผู้เสียหายหรือทนายความผู้ถูกกล่าวหายิ่งขึ้นเช่นกัน

3) การอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดีมรยาททนายความ ทนายความซึ่งถูกสั่งลงโทษ หรือ ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษ ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในข้อบังคับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้ สภานายกพิเศษ ทำการพิจารณาและมีคำสั่งและให้นำบทบัญญัติในมาตรา 67 วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาและมีคำสั่งของสภานายกพิเศษ โดยอนุโลม

ผู้ได้รับความเสียหายไม่มีสิทธิอุทธรณ์คดีมรยาททนายความได้เลย แต่ในส่วนของ ทนายความที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติผิดมรยาททนายความ ในกรณีที่มีคำสั่งให้ลงโทษหรือ ดำเนินการอื่นใดตามมาตรา 52 ทนายความผู้นั้นอาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษได้ โดยอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และต้องยื่น ตามแบบที่สภานายกความกำหนด และต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริง รายละเอียดการโต้แย้งคำสั่ง ตลอดจนความประสงค์ของการอุทธรณ์คำสั่ง โดยยื่นต่อประธานกรรมการมรยาททนายความ เพื่อ ส่งให้สภานายกพิเศษพิจารณาโดยด่วน

การที่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีมรยาททนายความไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งวินิจฉัย ชี้ขาดคดีมรยาทของคณะกรรมการสภานายกความในทุกกรณี แต่ทนายความที่ถูกคำสั่งให้ลงโทษ หรือมีคำสั่งให้ดำเนินการตามมาตรา 52 สามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษเพื่อให้ พิจารณาในคดีดังกล่าวได้อีกชั้นหนึ่ง จึงเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมต่อผู้ได้รับความเสียหายใน กระบวนการพิจารณาคดีมรยาททนายความ เนื่องจากการพิจารณาคดีมรยาททนายความเป็นเรื่อง ระหว่างผู้ถูกกล่าวหา กับสภานายกความซึ่งเป็นผู้พิจารณาคดีเท่านั้น บุคคลผู้ได้รับความเสียหายไม่ อาจเข้าร่วมในคดีในฐานะผู้อุทธรณ์ได้ ทั้งที่เป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำประพฤติ ผิดมรยาทของทนายความ

นอกจากนี้การอุทธรณ์คำสั่งต่อสภานายกพิเศษแห่งสภานายกความซึ่งดำรงตำแหน่ง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งในคดีมรยาททนายความที่ถูก ส่งมาโดยประธานกรรมการมรยาททนายความ ซึ่งตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 68 และข้อบังคับสภานายกความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ข้อ 57 ให้ถือว่าคำสั่งของสภานายกพิเศษเป็นที่สุด เมื่อสภานายกพิเศษมีคำสั่งลงโทษผู้ถูกกล่าวหา นายทะเบียนทนายความต้องแจ้งผลคำสั่งลงโทษนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบพร้อมแจ้งสิทธิในการ ฟ้องร้องต่อศาลปกครองภายใน 90 วันนับแต่วันทราบคำสั่ง

สภานายกพิเศษแห่งสภานายกความซึ่งทำหน้าที่โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นั้น ในทางปฏิบัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมาจากการแต่งตั้งของนายกรัฐมนตรีที่อาจมี ความไม่แน่นอนในการดำรงตำแหน่งและส่วนใหญ่มักมาจากนักการเมือง ในกรณีที่มีการอุทธรณ์

คำสั่งต่อสภานายกพิเศษ ทนายความบางคนที่อาจมีความสนิททางการเมืองต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทำให้การวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการสภาพทนายความอาจไม่เป็นที่กลางได้ และหากวินิจฉัยแล้วมีคำสั่งกลับคำสั่งของคณะกรรมการสภาพทนายความ สภาพทนายความก็ไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองได้เนื่องจากเป็นคำสั่งที่มาจากกระบวนการพิจารณาเดียวกันตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นการให้อำนาจสภานายกพิเศษเพียงคนเดียวสั่งกลับการพิจารณาคดีมรยาทที่ผ่านมาหลายขั้นตอนได้จึงอาจส่งผลต่อการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความตามหน้าที่ของสภาพทนายความได้ อีกทั้งเมื่อสภานายกพิเศษมีคำสั่งที่ทนายความผู้ถูกกล่าวหาไม่เห็นพ้องด้วย ยังสามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้อีก จึงไม่จำเป็นที่จะต้องอุทธรณ์คำสั่งต่อสภานายกพิเศษอีกเพื่อลดขั้นตอนและความรวดเร็วในกระบวนการพิจารณา จึงควรยกเลิกการอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความและกำหนดให้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งได้โดยตรงต่อศาลปกครองอันจะทำให้สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ทั้งผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหาเพื่อความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีมรยาททนายความ

4) บทลงโทษในคดีมรยาททนายความของไทยมีค่อนข้างจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับบทลงโทษของคดีมรยาททนายความในประเทศอังกฤษที่มีการกำหนดโทษปรับ โดยชำระค่าปรับต่อสภาพทนายความหรือในคดีมรยาททนายความของประเทศสหรัฐอเมริกาให้อำนาจทนายความผู้รับผิดชอบสำนวน (Counsel) พิจารณาโทษได้ในชั้นสอบสวนเลย ถ้ามีเหตุทำให้เชื่อว่ามีความผิดการณ์เป็นความผิด แต่เป็นการประพฤติดิคมรยาทที่ไม่ร้ายแรงนักและผู้ถูกกล่าวหาไม่เคยประพฤติดิคมมาก่อน ซึ่งอาจลงโทษตักเตือนและคุมประพฤติไปพร้อมกัน ในกรณีนี้ทำให้คดีมีความรวดเร็วขึ้นอย่างมาก เพราะไม่ต้องนำคดีไปพิจารณาในชั้นคณะกรรมการมรยาททนายความโดยไม่จำเป็นและช่วยลดภาระของคณะกรรมการมรยาททนายความลงด้วย

คดีมรยาททนายความของไทยควรมีการกำหนดโทษในทางทรัพย์สิน เช่น โทษปรับหรือให้อำนาจคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาโทษตักเตือนหรือคุมประพฤติทนายความผู้ถูกกล่าวหาในความผิดที่ไม่ร้ายแรงได้ในชั้นสอบสวนเพื่อสร้างทางเลือกมากขึ้นและความรวดเร็วในการลงโทษทนายความผู้กระทำผิดมรยาททนายความ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาคดีมรยาทนายความ ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความของไทย ที่สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้ ดังนี้

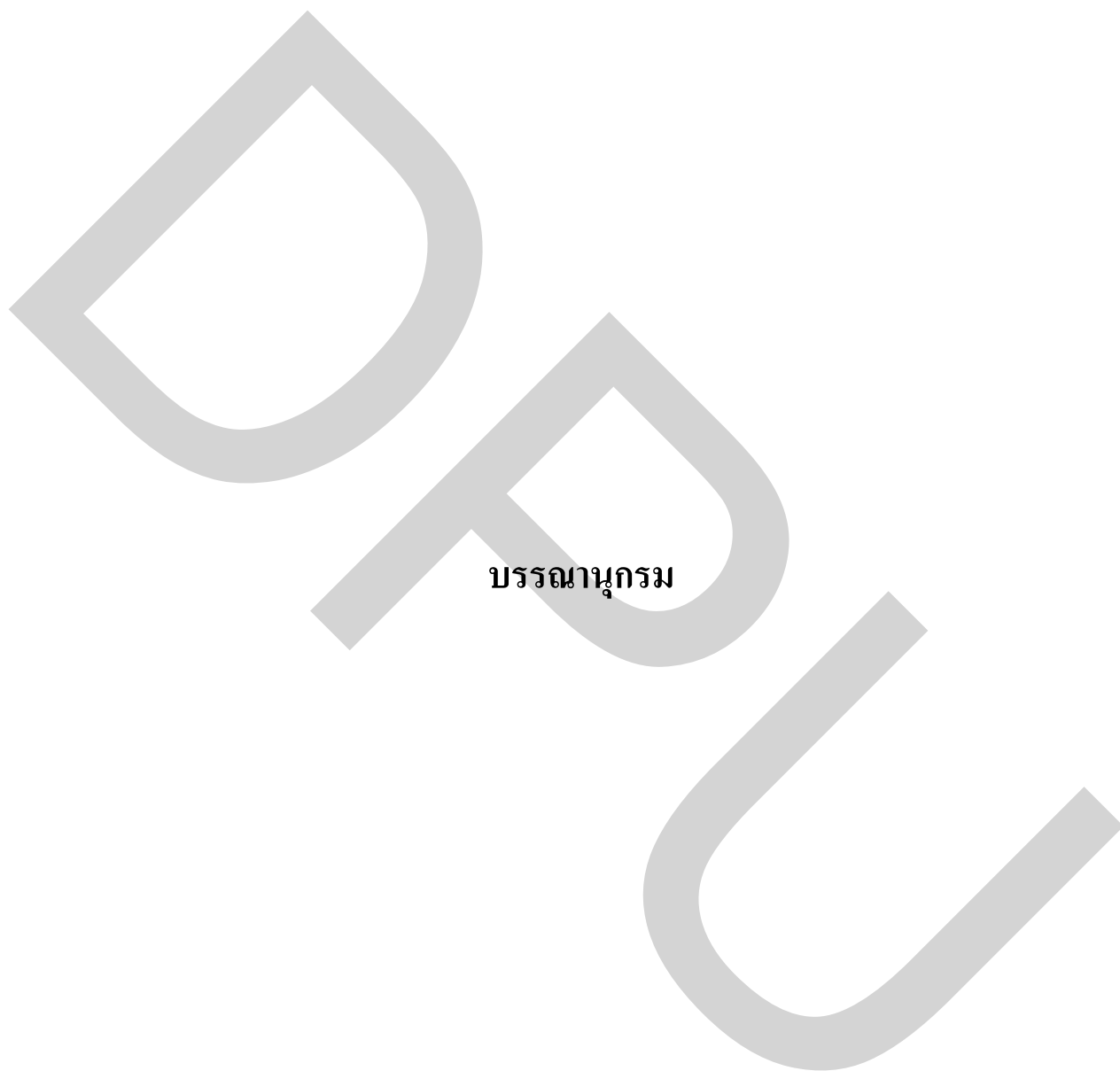
1) กำหนดให้การอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดในคดีมรยาทนายความ ให้ทั้งผู้กล่าวหาหรือผู้เสียหายและทนายความผู้ถูกกล่าวหาอุทธรณ์คำสั่งชี้ขาดต่อศาลปกครองได้โดยตรง โดยตัดขั้นตอนอุทธรณ์คำสั่งต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ เนื่องจากสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความมิใช่ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความและแทบไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใดๆ กับวิชาชีพทนายความจึงอาจเป็นความไม่เหมาะสมในการทำหน้าที่ และแก้ปัญหาคความเลื่อมล้ำกันของสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งในคดีมรยาทนายความของผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาเพื่อความเสมอภาคเท่าเทียมกันของทั้งสองฝ่ายในเรื่องสิทธิในการอุทธรณ์ รวมถึงแก้ปัญหาคความไม่โปร่งใสของการพิจารณาคดีมรยาทนายความของสภานายกพิเศษที่มาจากการเมืองซึ่งอาจมีปัญหาในเรื่องเส้นสายทางการเมืองของทนายความหรือผู้กล่าวหาบางคน อันเป็นผลให้การพิจารณาคดีไม่มีความเป็นธรรมได้ และเป็นการลดขั้นตอนในกระบวนการพิจารณาทำให้กระบวนการพิจารณาคดีมรยาทนายความมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้งเมื่อมีการจัดตั้งศาลปกครองแล้วคำสั่งของสภานายกพิเศษฯ นั้นแทบจะไม่มีผลเนื่องจากสามารถที่นำคดีไปฟ้องต่อศาลปกครองได้ จึงไม่มีความจำเป็นในการอุทธรณ์คำสั่งต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ

2) กำหนดโทษในคดีมรยาทนายความที่จะลงโทษต่อทนายความที่กระทำผิดมรยาทนายความมากขึ้น โดยมีการกำหนดลงโทษในทางทรัพย์สินของทนายความที่กระทำผิด เช่น โทษปรับ ในกรณีที่ทนายความประพฤติผิดมรยาทนายความตามอัตราความหนักเบาของความผิดนั้นๆ ด้วย และให้สามารถนำเงินค่าปรับนั้นมาเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำผิดมรยาทได้อีกด้วย โดยอาจจัดตั้งกองทุนเยียวยาความเสียหายจากการประพฤติผิดมรยาทนายความโดยมีรายได้จากเงินค่าปรับจากการกระทำผิดดังกล่าวรวมถึงการสนับสนุนจากสภาทนายความ ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยลดจำนวนคดีมรยาทนายความ และให้อำนาจคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาโทษตักเตือนหรือคุมประพฤติทนายความผู้ถูกกล่าวหาในความผิดที่ไม่ร้ายแรงได้ในชั้นสอบสวนเพื่อสร้างทางเลือกมากขึ้นและความรวดเร็วในการลงโทษทนายความผู้กระทำผิดมรยาทนายความ ทั้งนี้การลงโทษในคดีมรยาทนายความไม่ได้มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับกฎหมายอาญาแต่เป็นไปเพื่อควบคุมให้ทนายความปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของมรยาทนายความ

นอกจากนี้ต้องมีการประกาศรายชื่อของทนายความที่ถูกลงโทษให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนทั่วไปว่าจ้างทนายความที่กำลังถูกลงโทษหรือเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการว่าจ้างทนายความคนอื่นๆ ด้วย

ทั้งนี้ เพื่อเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศไทย ความน่าเชื่อถือของสภาทนายความ และความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดี รวมถึงเพื่อบรรลुวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ในการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพทนายความให้ดำรงไว้ซึ่งจริยธรรมและมรยาทของทนายความต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จิตติ ติงศลักษณ์. (2533). *หลักวิชาชีพนักกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลิม สถิตทอง. (2523). *หลักวิชาชีพนักกฎหมาย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร. (2543). *หลักวิชานักกฎหมาย: ทนายความ*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2515). *คำบรรยายหลักกฎหมายแพ่งทั่วไป*. พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.
- มารุต บุณนาค. (2542). *วิชาว่าความและมรรยาททนายความ*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วิชา มหาคุณ. (2534). *การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการรุ่งเรืองธรรม.
- สมยศ เชื้อไทย. (2538). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งหลักทั่วไป*. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจิริต ถาวรสุข. (2513). *ทนายความพิสดารว่าด้วยความสำคัญของทนายความ*. กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์.
- สุรัชย์ สุวรรณปรีชา. (2533). *การว่าความ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวิทย์ สุวรรณ. (2540). *การประกอบวิชาชีพกฎหมายในต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สภาทนายความ.
- เสรี สุวรรณภานนท์. (2546). *ปัญหาการอ้างว่าความที่ไม่แน่นอน*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร.

บทความ

- ทวี กลียพงษ์. (2529, มีนาคม). “พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กฎหมายเพื่อการปกครองตัวเองของทนายความ.” *บทบัญญัติ*, 42 (1). หน้า 7.
- พรชัย รัชมีแพทย์. (2531, ธันวาคม). “ทนายความยุคใหม่: ใครกำหนด.” *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 6 (2). หน้า 80.

กัญญา ชีรนิตติ. (2528). “คำขวัญเนื่องในโอกาสวันทนายความ.” *วารสารทนายความ*, 2 (1). หน้า 6.

เอกสารอื่นๆ

คณะกรรมการมรรยาททนายความและคณะทำงานส่งเสริม และประสานงานสอบสวนคดีมรรยาททนายความสภาทนายความ. (2544). *จริยธรรมและมรรยาททนายความ*.

กรุงเทพมหานคร: สภาทนายความ

สมัคร เขาวงกต. (2534). *ประวัติและความเป็นมาของสภาทนายความ*. กรุงเทพมหานคร:

สภาทนายความ เอกสารวันทนายความ

วิทยานิพนธ์

ก่อกศักดิ์ เอนสมุทรสินธุ์. (2534). *การสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาททนายความ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรชัย อินทสุวรรณ. (2545). *การขัดแย้งทางผลประโยชน์ ระหว่างทนายความกับลูกความ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ณัฐนันท์ สุดประเสริฐ. (2552). *การระงับข้อพิพาททางแพ่งของแพทย์เกี่ยวกับเวชปฏิบัติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ณัฐวุฒิ ฉัตรเลิศพิพัฒน์. (2539). *ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิภาวรรณ อ่อนพูล. (2546). *บทบาทของทนายความในคดีแพ่งและการควบคุมมรรยาททนายความ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พินิจ ทิพย์มณี. (2539). *บทบาทของทนายความในการรักษาความลับทางการค้าของลูกความ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วัจน์พล ศรีชัย. (2550). *มาตรการทางกฎหมายในเรื่องการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สุธินี ฤกษ์วสินกุล. (2549). *ค่าทนายความตามผลแห่งคดี: ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเสรีภาพของสัญญา และการคุ้มครองของสังคม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

C.F. Muller Juaistischer Verlag. (1994). *Justice and the Law in the Federal Republic of Germany*.

C. Gottemeyer Leonberg: Neumann Druck Hridelberg.

E.J. Cohn. (1968). *Manval of German Law*. London: Oceama.

Howard D Fisher. (1997). *German Legal System and Legal Language*. London: Cavendish Publishing Limited.

Law Society. (1996). *The Guide to the Professional Conduct of Solicitors*. London: The Law Society.

Nigel Foster and Satish Sule. (2002). *German Legal System and Law*. 3rd Edition. New York :Oxford University Press Inc.

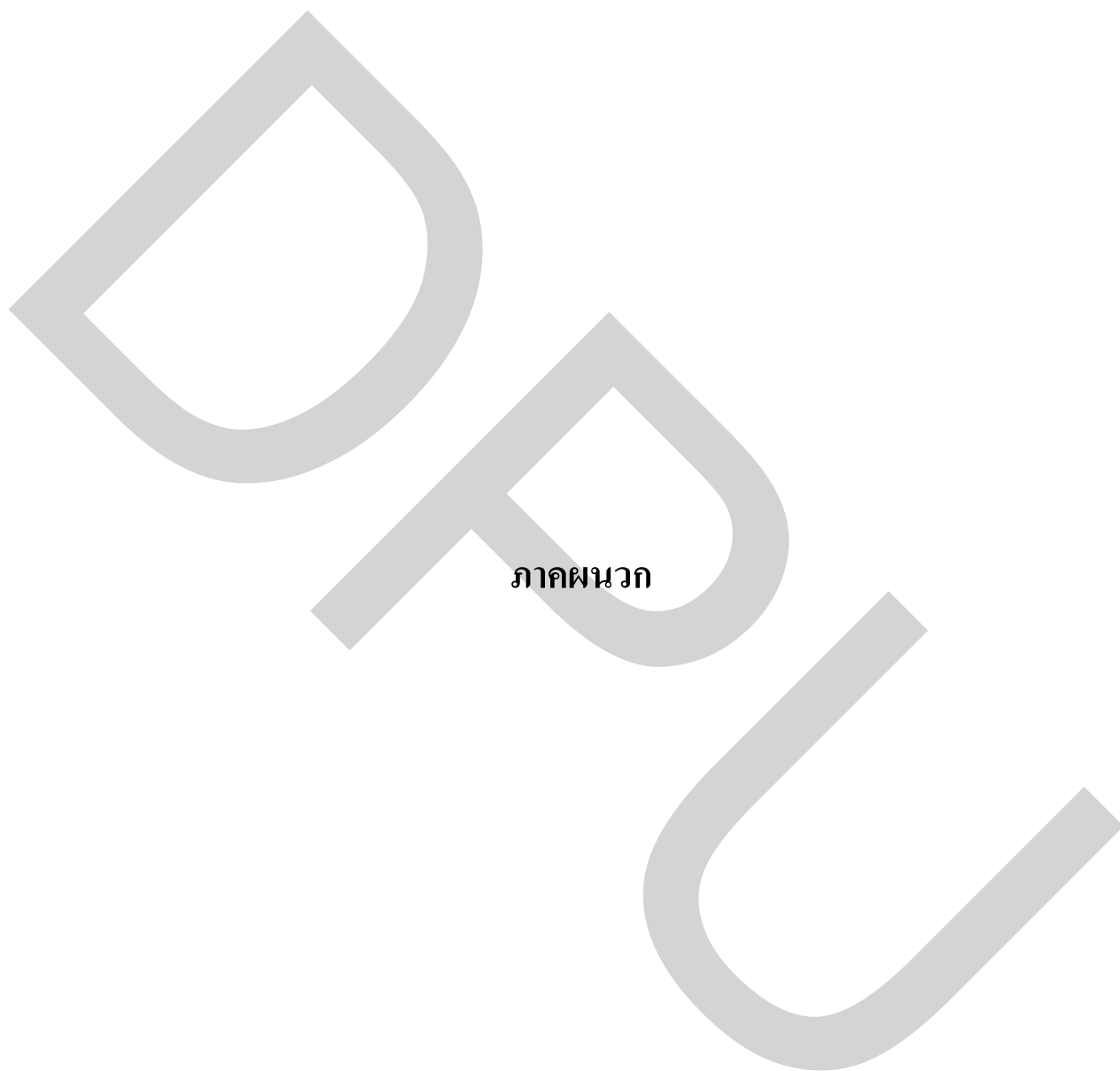
R.E. Megarry. (1962). *Lawyer and Litigant in England*. London: Stevens & Son.

Ronald E. Mallen and Victor B. Levit. (1981). *Legal Malpractice*. St.Paul Minn: West Publishing Co.

Rupert M. Jackson and Powell,John L. (1987). *Professional Negligence*. London: Sweet & Maxwell.

Stephen M. Grant and Linda Rothstein. (1989). *Lawyers' Professional Liab: Lity*. Ontario: The Law Foundation of Ontario.

Zepos, P. J. and Christosoulou. (1978). "Professional liability." *In International Encyclopedia of Comparative Law (Vol I)*. Chapter 6. J.C.B. Mour Toubingen Sijthoff & Noordhoff, Alphen a/d Ri jn.

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติทนายความ

พ.ศ. 2528

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2528

เป็นปีที่ 40 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าโดยที่เป็นการ สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยทนายความ และให้มีกฎหมายว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2508 และพระราชบัญญัติทนายความ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2514

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

ทนายความ หมายความว่า ผู้ที่สภาทนายความ ได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

สถานายกพิเศษ หมายความว่า สถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ

นายก หมายความว่า นายกสภาทนายความ

กรรมการ หมายความว่า กรรมการสภาทนายความ

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการสภาทนายความ

สมาชิก หมายความว่า สมาชิกสภาทนายความ

ข้อบังคับ หมายความว่า ข้อบังคับสภาทนายความ

ใบอนุญาต หมายความว่า ใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

รัฐมนตรี หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด 1 สถานายความ

มาตรา 6 ให้มีสภาขึ้นสภาหนึ่งเรียกว่า สถานายความ ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานายความและสมาชิกสถานายความ มีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้สถานายความเป็นนิติบุคคล

มาตรา 7 สถานายความมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) ส่งเสริมการศึกษาและการประกอบวิชาชีพทนายความ
- (2) ควบคุมมรรยาทของทนายความ
- (3) ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิกสถานายความ
- (4) ส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสถานายความ
- (5) ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องที่

เกี่ยวกับกฎหมาย

มาตรา 8 สถานายความมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) จัดทะเบียนและออกใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถานายความ และตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 9 สถานายความอาจมีรายได้ดังต่อไปนี้

- (1) ค่าจดทะเบียน ค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน
- (3) รายได้จากทรัพย์สินหรือกิจการอื่น
- (4) ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

มาตรา 10 ให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งสถานายกพิเศษแห่งสถานายความ และมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด 2 สมาชิกสภาทนายความ

มาตรา 11 สมาชิกสภาทนายความ ได้แก่ ทนายความตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 12 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกสภาทนายความ มีดังนี้

(1) แสดงความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ หรืออำนาจหน้าที่ของสภาทนายความ โดยส่งไปยังคณะกรรมการสภาทนายความ และในกรณีที่สมาชิกร่วมกันตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไปเสนอให้คณะกรรมการสภาทนายความพิจารณาเรื่องใดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ หรืออำนาจหน้าที่ของสภาทนายความ คณะกรรมการสภาทนายความต้องพิจารณาและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เสนอทราบ โดยมีชักช้า

(2) ชักถามเกี่ยวกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของสภาทนายความ ในการประชุมใหญ่ของสภาทนายความ

(3) เลือกหรือรับเลือกตั้งเป็นนายกหรือกรรมการสภาทนายความ

(4) ผดุงไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพและปฏิบัติตนตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 13 สมาชิกภาพของสมาชิกย่อมสิ้นสุดลงเมื่อ

(1) ตาย

(2) ขาดจากการเป็นทนายความตามมาตรา 44

หมวด 3 คณะกรรมการสภาทนายความ

มาตรา 14 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการสภาทนายความ ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงยุติธรรมหนึ่งคนและผู้แทนเนติบัณฑิตยสภาหนึ่งคน เป็นกรรมการ และนายกและกรรมการอื่นอีกไม่เกินยี่สิบสามคนซึ่งสมาชิกสภาทนายความทั่วประเทศได้เลือกตั้งขึ้น โดยกรรมการดังกล่าวไม่น้อยกว่าเก้าคนจะต้องมีสำนักงานประจำ อยู่ตามภาคต่างๆ ตามพระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษาภาค ภาคละหนึ่งคน

มาตรา 15 ให้นายกแต่งตั้งกรรมการอื่นตามมาตรา 14 เป็นอุปนายกเลขาธิการ นายทะเบียน เหนรัญญิก สวัสดิการ ประชาสัมพันธ์และตำแหน่งอื่นตามความเหมาะสมด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดในข้อบังคับ

มาตรา 16 ให้นายกและกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสาม ปี แต่จะดำรงตำแหน่งเกินกว่าสองวาระติดต่อกันมิได้

มาตรา 17 ทนายความที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตก่อนวันเลือกตั้งนายกหรือกรรมการไม่น้อยกว่าสามสิบวันมีสิทธิเลือกตั้งนายกและหรือกรรมการทนายความผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกหรือกรรมการจะต้องเป็นผู้ซึ่งได้จดทะเบียน และรับใบอนุญาตมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันเลือกตั้งนายกหรือกรรมการ

มาตรา 18 การเลือกตั้งนายกและกรรมการตามมาตรา 14 ทนายความต้องมาใช้สิทธิด้วยตนเองโดยการลงคะแนนลับ ทนายความที่มีสำนักงานอยู่ ณ จังหวัดใด ให้ออกเสียงลงคะแนนที่จังหวัดนั้น หรือจะไปออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ก็ได้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งนายกและกรรมการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในข้อบังคับ

มาตรา 19 ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความ มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งนายกและกรรมการให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับ

มาตรา 20 เมื่อมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการ นายก หรือกรรมการคนใดคนหนึ่งกระทำผิดวัตถุประสงค์ของสภาพทนายความหรือกระทำการอันเป็นการเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงแก่สภาพทนายความ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้คณะกรรมการ นายก หรือกรรมการคนนั้นออกจากตำแหน่งได้

ในกรณีที่รัฐมนตรีจะมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งผู้แทนกระทรวงยุติธรรมหนึ่งคน ผู้แทนเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งเป็นข้าราชการอัยการหนึ่งคนและซึ่งเป็นทนายความหนึ่งคนกับทนายความอื่นอีกสี่คนเป็นคณะกรรมการสอบสวนคณะกรรมการสอบสวนต้องรีบทำการสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการ คำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา 21 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ นายกหรือกรรมการ ซึ่งได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเป็นการเฉพาะตัว เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกหรือกรรมการตามมาตรา 17 วรรคสอง
- (4) รัฐมนตรีมีคำสั่งให้ออกจากตำแหน่งเป็นการเฉพาะตัวตามมาตรา 20
- (5) ขาดจากการเป็นทนายความตามมาตรา 44
- (6) เป็นผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (7) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย หรือ
- (8) ต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

มาตรา 22 ในกรณีที่คณะกรรมการทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งและยังไม่มี การเลือกตั้ง คณะกรรมการใหม่ ให้คณะกรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน จนกว่าคณะกรรมการใหม่จะ เข้ารับหน้าที่เว้นแต่กรณีที่รัฐมนตรีมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 20 ให้คณะกรรมการ มรรยาททนายความปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งนั้นไปพลางก่อนจนกว่า คณะกรรมการใหม่จะเข้ารับหน้าที่ โดยให้ประธานคณะกรรมการมรรยาททนายความปฏิบัติหน้าที่ นายก

ในการปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนระหว่างที่คณะกรรมการใหม่ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ คณะกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งหรือคณะกรรมการมรรยาททนายความแล้วแต่กรณี มีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 27 (1) เฉพาะกิจการที่มีลักษณะต่อเนื่องและเท่าที่จำเป็น เพื่อให้งานประจำของ คณะกรรมการดำเนินไปได้โดยไม่เป็นที่เสียหายหรือหยุดชะงัก กับจัดการเลือกตั้งคณะกรรมการ ใหม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการเดิมนั้นพ้นจากตำแหน่ง โดยจะแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการขึ้นเพื่อช่วยเหลือจัดการเลือกตั้งดังกล่าวด้วยก็ได้

มาตรา 23 เมื่อนายกหรือกรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้ เลือกตั้งนายกหรือกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนายกหรือ กรรมการนั้นว่างลง เว้นแต่วาระที่เหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ให้ผู้ซึ่งเป็นนายกหรือกรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งแทนนั้น อยู่ในตำแหน่งตามวาระของ นายกหรือกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา 24 การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของ กรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นายกหรือผู้รักษาการแทนเป็นประธานในที่ประชุม มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนถ้าคะแนนเสียง เท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 25 ในกรณีที่นายกพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือนายกไม่อยู่ หรือไม่สามารรถ ปฏิบัติหน้าที่ได้ให้อุปนายกเป็นผู้รักษาการแทน ถ้าอุปนายกพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือ อุปนายกไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ รักษาการแทน

มาตรา 26 สภานายกพิเศษหรือผู้แทนจะเข้าฟังการประชุมและชี้แจงแสดงความเห็นใน ที่ประชุมคณะกรรมการ หรือจะส่งความเห็นเป็นหนังสือไปยังสภานายกความในเรื่องใดๆ ก็ได้แต่ ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) บริหารกิจการของสภานายความตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในมาตรา 7
- (2) แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อทำกิจการหรือพิจารณาเรื่องต่างๆ อันอยู่ในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ของสภานายความ เว้นแต่กิจการซึ่งมีลักษณะ หรือสภาพที่ไม่อาจมอบหมายให้กระทำการแทนกันได้
- (3) ออกข้อบังคับสภานายความเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และข้อบังคับว่าด้วย
  - (ก) การเป็นสมาชิกและการขาดจากสมาชิกของสภานายความ
  - (ข) การเรียกเก็บและชำระค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมต่างๆ
  - (ค) การแจ้งย้ายสำนักงานของนายความ
  - (ง) การประชุมคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
  - (จ) เรื่องอื่นๆ อันอยู่ในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ของสภานายความ หรืออยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภานายความตามกฎหมายอื่นรวมทั้งการแต่งตั้งการบังคับบัญชาการรักษาวินัย และการออกจากตำแหน่งของพนักงานสภานายความ

มาตรา 28 ข้อบังคับนั้นเมื่อได้รับความเห็นชอบจากสภานายกพิเศษและได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 29 ให้นายกเสนอร่างข้อบังคับต่อสภานายกพิเศษโดยไม่ชักช้า สภานายกพิเศษอาจยับยั้งร่างข้อบังคับนั้นได้พร้อมทั้งแสดงเหตุผลโดยแจ้งชัด ในกรณีที่มิได้มีการยับยั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับที่นายกเสนอให้ถือว่าสภานายกพิเศษให้ความเห็นชอบในร่างข้อบังคับนั้น

มาตรา 30 ถ้าสภานายกพิเศษยับยั้งร่างข้อบังคับใด ให้คณะกรรมการประชุมพิจารณาอีกครั้งหนึ่งโดยพิจารณาเหตุผลของสภานายกพิเศษประกอบด้วย ในการประชุมนั้น ถ้ามีเสียงยืนยันถึงสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด ให้นายกเสนอร่างข้อบังคับนั้นต่อสภานายกพิเศษอีกครั้งหนึ่ง ถ้าสภานายกพิเศษไม่ให้ความเห็นชอบในร่างข้อบังคับหรือไม่คืนร่างข้อบังคับนั้นมาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับที่นายกเสนอให้นายกดำเนินการประกาศใช้ข้อบังคับนั้นในราชกิจจานุเบกษาต่อไปได้

มาตรา 31 นายความไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคนมีสิทธิเสนอขอให้คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขข้อบังคับได้

มาตรา 32 ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้นายกมีอำนาจกระทำการแทนสภานายกความ แต่นายก จะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการอื่นกระทำการแทนตนเฉพาะในกิจการใดก็ได้

หมวด 4 การจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นนายความ

มาตรา 33 ห้ามมิให้ผู้ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาต หรือผู้ซึ่งขาดจากการเป็นนายความหรือต้องห้ามทำการเป็นนายความว่าความในศาล หรือแต่งฟ้องคำให้การฟ้องอุทธรณ์ แก้อุทธรณ์ ฟ้องฎีกา แก่ฎีกา คำร้องหรือคำ แดงอันเกี่ยวแก่การพิจารณาคดีในศาลให้แก่บุคคลอื่น ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้กระทำในฐานะเป็นข้าราชการผู้ปฏิบัติกรตามหน้าที่หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ องค์กรของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ผู้ปฏิบัติกรตามหน้าที่หรือมีอำนาจหน้าที่กระทำได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความหรือกฎหมายอื่น

มาตรา 34 การจดทะเบียนและรับใบอนุญาต การรับจดทะเบียนและออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต และการขอยกเลิกจากการเป็นนายความให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 35 ผู้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันยื่นคำ ขอดทะเบียนและรับใบอนุญาต
- (3) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรืออนุปริญญาทางนิติศาสตร์หรือประกาศนียบัตรในวิชานิติศาสตร์ ซึ่งเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรืออนุปริญญาจากสถาบันการศึกษาซึ่งสภานายกความเห็นว่าเป็นสถาบันการศึกษานั้น มีมาตรฐานการศึกษาที่ผู้ได้รับปริญญาตรีหรืออนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรควรเป็นนายความได้ และเป็นสมาชิกแห่งนิติบัณฑิตยสภา
- (4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดีและไม่เป็นผู้ได้กระทำการใดซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต
- (5) ไม่อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
- (7) ไม่เป็นบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นโรคติดต่อซึ่งเป็นที่ยกเว้นแก่สังคม
- (9) ไม่เป็นผู้มีกายพิการหรือจิตบกพร่องอันเป็นเหตุให้เป็นผู้หย่อนสมรรถภาพในการประกอบอาชีพนายความ

(10) ไม่เป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีเงินเดือนและตำแหน่งประจำ เว้นแต่ข้าราชการการเมือง

(11) ไม่เป็นผู้ต้องห้ามมิให้ยื่นคำ ขอดจดทะเบียนและรับใบอนุญาตตามมาตรา 71

มาตรา 36 ภายใต้บังคับมาตรา 38 เมื่อคณะกรรมการได้รับคำขอดทะเบียนและรับใบอนุญาตแล้วเห็นว่าผู้ยื่นคำขอมีคุณสมบัติตามมาตรา 35 ให้คณะกรรมการพิจารณาจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้ผู้ยื่นคำขอโดยเร็ว

ในกรณีที่คณะกรรมการไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ยื่นคำขอ คณะกรรมการต้องแสดง เหตุผลของการไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตดังกล่าวไว้โดย ชัดแจ้ง ในกรณีเช่นนี้ผู้ยื่นคำขอมีสិทธิอุทธรณ์การไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตของสภา ทนายความต่อสภานายกพิเศษได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

คำวินิจฉัยของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

มาตรา 37 ให้ผู้ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความ หรือผู้ได้รับการต่ออายุ ใบอนุญาตแล้วเป็นสมาชิกสภานายกความ

มาตรา 38 ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความเป็นผู้ที่ ไม่เคยเป็นทนายความ หรือไม่เคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษา ตุลาการศาลทหาร พนักงานอัยการ อัยการทหารหรือทนายความตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารมาก่อน คณะกรรมการจะรับ จดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้ก็ต่อเมื่อผู้ยื่นคำขอได้ผ่านการฝึกอบรมมรรยาททนายความ หลักปฏิบัติเบื้องต้นในการว่าความและการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายแล้ว เว้นแต่ผู้ยื่นคำขอจะ ได้ผ่านการฝึกหัดงานในสำนักงานทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

เมื่อเห็นเป็นการสมควร คณะกรรมการจะสั่งยกเว้นให้ผู้ยื่นคำขอดทะเบียนและรับใบอนุญาตซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในข้อบังคับไม่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมตามวรรคหนึ่ง ก็ได้

การฝึกอบรมตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักสูตร วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดใน ข้อบังคับ

มาตรา 39 ใบอนุญาตให้มีอายุใช้ได้เป็นเวลาสองปีนับแต่วันออกใบอนุญาต เว้นแต่ ใบอนุญาตประเภทที่เสียค่าธรรมเนียมในอัตราตลอดชีพให้มีอายุตลอดชีพของผู้ได้รับใบอนุญาต

ทนายความผู้ใดที่ใบอนุญาตมีอายุใช้ได้เป็นเวลาสองปี หากประสงค์จะทำการเป็น ทนายความต่อไป ให้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตภายในเก้าสิบวันก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุการต่อ อายุใบอนุญาตคราวหนึ่งให้ใช้ได้สองปีนับแต่วันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ

ในกรณีที่คณะกรรมการไม่ต่ออายุใบอนุญาตให้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 36 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลมและคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

มาตรา 40 ทนายความที่ขาดต่ออายุใบอนุญาตตามมาตรา 39 วรรคสอง มีสิทธิได้รับการต่ออายุใบอนุญาต หากได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตภายในเวลาไม่เกินหกสิบวัน นับแต่วันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุและยอมชำระเงินค่าธรรมเนียมเพิ่มร้อยละยี่สิบของค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตนั้น

มาตรา 41 ใบอนุญาตให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในข้อบังคับ โดยอย่างน้อยต้องมีชื่อ วัน เดือน ปี เกิด ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน ที่ตั้งสำนักงาน รูปถ่ายของผู้ถือใบอนุญาต เลขหมายใบอนุญาต วันออกใบอนุญาต และวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ

ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุดเสียหายในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบการสูญหายหรือชำรุดเสียหาย

มาตรา 42 ทนายความต้องมีสำนักงานที่จดทะเบียนเพียงแห่งเดียวตามที่ระบุไว้ในคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตหรือตามที่ได้แจ้งย้ายสำนักงานต่อนายทะเบียนทนายความในภายหลัง

ให้นายทะเบียนทนายความจัดแจ้งสำนักงานทนายความตามวรรคหนึ่งไว้ในทะเบียนทนายความ

มาตรา 43 เมื่อปรากฏต่อคณะกรรมการว่า ทนายความผู้ใดเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 35 ไม่ว่าจะขาดคุณสมบัติก่อนหรือหลังจากจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้ทนายความผู้นั้นพ้นสภาพการเป็นทนายความ และให้คณะกรรมการจำ หน่ายชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ทนายความผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดหลังจากทนายความผู้นั้นได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตแล้ว

เมื่อมีการจำหน่ายชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา 36 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลมและคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 70 มาใช้บังคับแก่การจำหน่ายชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

มาตรา 44 ทนายความขาดจากการเป็นทนายความ เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ขอบอกเลิกจากการเป็นทนายความ

- (3) ขาดข้อใบอนุญาตตามมาตรา 39 วรรคสอง
 (4) ถูกจำ หมายชื่อออกจากทะเบียนนายความตามมาตรา 43 หรือ
 (5) ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนนายความตามมาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 68 หรือ
 มาตรา 69

หมวด 5 การประชุมใหญ่ของสภานายความ

มาตรา 45 การประชุมใหญ่ของสภานายความ ได้แก่ การประชุมใหญ่สามัญประจำปี และการประชุมใหญ่วิสามัญ

มาตรา 46 คณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ปีละหนึ่งครั้ง ภายในเดือนเมษายนของทุกปี

มาตรา 47 เมื่อมีเหตุอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อใดก็ได้

เมื่อสมาชิกมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคนเข้าชื่อร้องขอเป็นหนังสือให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ คณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ เว้นแต่คณะกรรมการเห็นว่าเรื่องที่ขอให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเพื่อพิจารณานั้นเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับสภานายความ หรือไม่มีเหตุอันสมควรที่จะได้รับการพิจารณา โดยที่ประชุมใหญ่ของสภานายความ

หนังสือร้องขอตามวรรคสองให้ระบุโดยชัดแจ้งว่าประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องใดและด้วยเหตุอันสมควรอย่างไร

มาตรา 48 ในกรณีที่คณะกรรมการไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อคณะกรรมการ ได้รับคำร้องขอตามมาตรา 47 วรรคสอง คณะกรรมการต้องแจ้งเหตุผลของการไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญดังกล่าวโดยชัดแจ้งไปยังสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ซึ่งร่วมเข้าชื่อร้องขอภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำ ร้องขอ ในกรณีเช่นนี้สมาชิกผู้ร่วมเข้าชื่อร้องขอนั้นทั้งหมด มีสิทธิร่วมเข้าชื่อคัดค้านการไม่จัดการประชุมใหญ่วิสามัญนั้นต่อสภานายกพิเศษได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

คำวินิจฉัยของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุดและในกรณีที่สภานายกพิเศษมีคำวินิจฉัยเห็นชอบด้วยกับคำคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งคำวินิจฉัยจากสภานายกพิเศษ

มาตรา 49 ในการประชุมใหญ่ของสหภาพนายความ ต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมด้วยตนเองไม่น้อยกว่าสามร้อยคนจึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าการประชุมคราวใด นายกไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้อุปนายกเป็นประธานในที่ประชุม ถ้านายกและอุปนายกไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้สมาชิกที่มาประชุมเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมเฉพาะการประชุมคราวนั้น

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก สมาชิกคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 50 ภายใต้อำนาจของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้การประชุมใหญ่ของสหภาพนายความให้เป็นไปตามที่กำหนดในข้อบังคับ

หมวด 6 มรรยาทนายความ

มาตรา 51 ทนายความต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความ การกำหนดมรรยาทนายความให้สหภาพนายความตราเป็นข้อบังคับ

ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่สหภาพนายความตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาทนายความ

มาตรา 52 โทษผิดมรรยาทนายความมี 3 สถาน คือ

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี หรือ
- (3) ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

ในกรณีประพฤติผิดมรรยาทนายความเล็กน้อยและเป็นความผิดครั้งแรกถ้าผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ ตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือมาตรา 68 แล้วแต่กรณีเห็นว่ามิเหตุอันควรงดโทษจะงดโทษให้โดยวักกล่าวตักเตือน หรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้

มาตรา 53 ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความ ต้องประกอบด้วยข้อกำหนดดังต่อไปนี้

- (1) มรรยาทของทนายความต่อศาลและในศาล
- (2) มรรยาทของทนายความต่อตัวความ
- (3) มรรยาทของทนายความต่อทนายความด้วยกัน
- (4) มรรยาทของทนายความต่อประชาชนผู้มีอรรถคดี
- (5) มรรยาทเกี่ยวกับความประพฤติของทนายความ
- (6) การแต่งกายของทนายความ และ

(7) การปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความคณะกรรมการหรือ
สภานายกพิเศษ แล้วแต่กรณี

หมวด 7 คณะกรรมการมรรยาทนายความ

มาตรา 54 ให้มีคณะกรรมการมรรยาทนายความประกอบด้วย ประธานกรรมการ
รองประธานกรรมการ และกรรมการมรรยาทนายความอื่นอีกไม่น้อยกว่าเจ็ดคนตามจำนวนที่
คณะกรรมการกำหนดให้คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการมรรยาทนายความจากทนายความซึ่งมี
คุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี
- (2) ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรรยาทนายความ หรือถูกจำหน่ายชื่อออกจาก
ทะเบียนทนายความ

มาตรา 55 การแต่งตั้งกรรมการมรรยาทนายความตามมาตรา 54 จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อ
ได้รับความเห็นชอบของสภานายกพิเศษ

มาตรา 56 ให้นายกแจ้งการแต่งตั้งกรรมการมรรยาทนายความตามมาตรา 54 ต่อ
สภานายกพิเศษโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่สภานายกพิเศษไม่แจ้งผลการพิจารณาให้ความเห็นชอบ
กลับมายังนายกภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการแต่งตั้ง ให้ถือว่าสภานายกพิเศษให้ความ
เห็นชอบในการแต่งตั้งนั้น

ในกรณีที่สภานายกพิเศษแจ้งกลับมายังนายกภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ว่า
ไม่ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการมรรยาทนายความหรือกรรมการมรรยาท
ทนายความคนใดคนหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาการแต่งตั้งนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ถ้า
คณะกรรมการลงมติยืนยันการแต่งตั้งเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวน
กรรมการทั้งคณะ ให้นายกแจ้งการแต่งตั้งนั้นต่อสภานายกพิเศษ ถ้าสภานายกพิเศษไม่ให้ความ
เห็นชอบหรือไม่แจ้งกลับภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับแจ้งจากนายกให้นายกดำเนินการ
แต่งตั้งคณะกรรมการมรรยาทนายความ หรือกรรมการคนนั้นได้

มาตรา 57 ประธานกรรมการมรรยาทนายความ มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการพิจารณา
คดีมรรยาทนายความให้เป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม และมีอำนาจหน้าที่อื่นๆ ตามที่กำหนด
ในพระราชบัญญัตินี้หรือในข้อบังคับ

เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รอง
ประธานกรรมการมรรยาทนายความปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการมรรยาทนายความ
ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการมรรยาทนายความไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติ

หน้าที่ได้ให้กรรมการที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากประธานกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการมรรยาทนายความ

มาตรา 58 กรรมการมรรยาทนายความมีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินกว่าสองวาระติดต่อกันมิได้

ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงกำหนดวาระ ให้คณะกรรมการดำเนินการแต่งตั้งซ่อม เว้นแต่วาระการอยู่ในตำแหน่งของกรรมการมรรยาทนายความจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน คณะกรรมการจะไม่ดำเนินการแต่งตั้งซ่อมก็ได้ และให้นำบทบัญญัติมาตรา 55 และมาตรา 56 มาใช้บังคับแก่การแต่งตั้งซ่อมโดยอนุโลม

กรรมการมรรยาทนายความซึ่งได้รับแต่งตั้งซ่อมให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงวาระของผู้ที่ตนแทน

มาตรา 59 ในกรณีที่คณะกรรมการมรรยาทนายความพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ และยังไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการมรรยาทนายความใหม่ ให้คณะกรรมการมรรยาทนายความนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าคณะกรรมการมรรยาทนายความคณะใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการมรรยาทนายความใหม่ภายในหกสิบวันนับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการมรรยาทนายความคณะเก่าพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 60 กรรมการมรรยาทนายความพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ครบวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 54 วรรคสอง หรือ
- (5) ขาดจากการเป็นทนายความตามมาตรา 44

มาตรา 61 ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้กรรมการมรรยาทนายความเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษาตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่กรรมการมรรยาทนายความด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 62 คณะกรรมการมรรยาทนายความมีอำนาจแต่งตั้ง ทนายความคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นอนุกรรมการหรือคณะทำงาน ให้กระทำการใดกิจการหนึ่งในขอบอำนาจของคณะกรรมการมรรยาทนายความ เว้นแต่การวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรรยาทนายความ

มาตรา 63 ในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ ต้องมีกรรมการมรรยาทนายความมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดของคณะกรรมการมรรยาทนายความ จึงจะเป็นองค์ประชุม

ภายใต้บังคับมาตรา 64 วรรคสาม และมาตรา 69 วรรคสาม การประชุมปรึกษา หรือการวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรยาทนายความของคณะกรรมการมรยาทนายความให้ถือตามเสียงข้างมาก แต่กรรมการมรยาทนายความฝ่ายข้างน้อยมีสิทธิทำ ความเห็นแย้งได้

มาตรา 64 บุคคลผู้ได้รับความเสียหายหรือทนายความมีสิทธิกล่าวหาทนายความว่าประพฤติผิดมรยาทนายความ โดยทำคำกล่าวหาเป็นหนังสือยื่นต่อประธานกรรมการมรยาทนายความ

สิทธิกล่าวหาทนายความตามวรรคหนึ่งเป็นอันสิ้นสุดลง เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้มิสิทธิกล่าวหาหรือรู้เรื่องการประพฤติผิดมรยาทนายความ และเมื่อรู้ตัวผู้ประพฤติผิดแต่ต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันประพฤติผิดมรยาทนายความ

การถอนคำ กล่าวหาที่ได้ยื่นตามวรรคหนึ่ง จะเป็นเหตุให้คดีมรยาทนายความระงับก็ต่อเมื่อคณะกรรมการมรยาทนายความ มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการมรยาทนายความที่มาประชุม อนุญาตให้ผู้กล่าวหาถอนคำ กล่าวหาได้

มาตรา 65 เมื่อได้รับคำ กล่าวหาตามมาตรา 64 วรรคหนึ่ง หรือเมื่อได้รับแจ้งจากศาล พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรยาทนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรยาทนายความผู้ใด ให้คณะกรรมการมรยาทนายความแต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคนเป็นคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน เพื่อการนี้ให้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจเรียกบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำ และมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใดๆ ส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนได้

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรยาทนายความเพื่อพิจารณาสั่งการตามมาตรา 66 ต่อไป

มาตรา 66 ในการพิจารณาคดีมรยาทนายความ คณะกรรมการมรยาทนายความมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกคำกล่าวหา หรือสั่งลงโทษหรือคำ เนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52

มาตรา 67 ในกรณีที่คณะกรรมการมรยาทนายความมีคำสั่งตามมาตรา 66 ให้ประธานกรรมการมรยาทนายความส่งสำนวนคดีมรยาทนายความนั้น ไปยังนายภายในสามสิบวันนับแต่วันมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการทำการพิจารณาและจะสั่งยื่น แก่ หรือกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรยาทนายความรวมทั้งสั่งลงโทษหรือคำ เนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 ตามที่เห็นสมควรได้ และก่อนที่จะมีคำสั่งดังกล่าว คณะกรรมการอาจสั่งให้คณะกรรมการมรยาทนายความทำการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

เมื่อนายกได้รับสำนวนคดีมรยาทนายความตามวรรคหนึ่งแล้ว หากคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยและแจ้งคำวินิจฉัยมายังประธานกรรมการมรยาทนายความภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ให้ถือว่าคณะกรรมการมีคำสั่งยื่นตามคำสั่งของคณะกรรมการมรยาทนายความเว้นแต่กรณีที่มีการสอบสวนเพิ่มเติมระยะเวลาหกสิบวันให้นับตั้งแต่วันที่ได้รับสำนวนการสอบสวนเพิ่มเติม

คำสั่งของคณะกรรมการที่ยื่นตามให้จำหน่ายคดี หรือยกคำกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง หรือวรรคสองให้เป็นที่สุด

มาตรา 68 นายความซึ่งถูกสั่งลงโทษหรือคำ เนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้สภานายกพิเศษทำการพิจารณาและมีคำสั่ง และให้นำบทบัญญัติในมาตรา 67 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาและการมีคำสั่งของสภานายกพิเศษโดยอนุโลม

คำสั่งของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

มาตรา 69 เมื่อทนายความผู้ใดต้องรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดเว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษให้ศาลชั้นต้นที่อ่านคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นมีหนังสือแจ้งการต้องโทษจำคุกของทนายความผู้นั้นให้ประธานกรรมการมรยาทนายความทราบ

เมื่อได้รับหนังสือแจ้งตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ประธานกรรมการมรยาทนายความเสนอเรื่องให้คณะกรรมการมรยาทนายความสั่งลบชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ แต่คณะกรรมการมรยาทนายความจะไม่สั่งลบชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความก็ได้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำความผิดของทนายความผู้นั้น ไม่เป็นการกระทำที่ชั่วร้ายไม่เป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าทนายความผู้นั้น ไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต และไม่เป็นการกระทำที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

คำสั่งไม่ลบชื่อทนายความผู้กระทำความผิดออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคสอง ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดของคณะกรรมการมรยาทนายความ

คำสั่งลบชื่อหรือไม่ลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคสอง ให้ประธานกรรมการมรยาทนายความแจ้งต่อนายกภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำสั่ง และให้คณะกรรมการทำการพิจารณา และจะสั่งยื่นหรือกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรยาทนายความก็ได้

มาตรา 70 เมื่อมีคำสั่งอันถึงที่สุดลงโทษนายความที่ประพฤติผิดมรรยาทนายความ หรือมีคำสั่งลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความให้นายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งนั้นไว้ในทะเบียนทนายความและแจ้งคำสั่งนั้นให้นายความผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหาทราบ

ในกรณีที่คำสั่งตามวรรคหนึ่งเป็นคำสั่งห้ามทำ การเป็นทนายความหรือคำสั่งลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความให้นายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งนั้นให้ศาลที่วราชาณาจักร และเนติบัณฑิตยสภาทราบด้วย

มาตรา 71 บุคคลที่ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความจะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตอีกมิได้ เว้นแต่เวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันถูกลบชื่อ

มาตรา 72 ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้การประชุมปรึกษา การสอบสวน การพิจารณา และการวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรรยาทนายความ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

หมวด 8 กองทุนสวัสดิการทนายความ

มาตรา 73 ให้มีกองทุนสวัสดิการทนายความ ประกอบด้วย

- (1) เงินที่สภาทนายความจัดสรรให้เป็นประจำปี
- (2) ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ และ
- (3) ดอกผลของ (1) และ (2)

ทนายความที่ได้รับความเดือดร้อนหรือทายาทของทนายความที่ถึงแก่ความตาย ซึ่งได้รับความเดือดร้อนมีสิทธิขอรับการสงเคราะห์จากเงินกองทุนสวัสดิการทนายความ โดยยื่นคำขอต่อสวัสดิการสภาทนายความ

การสงเคราะห์ การเก็บรักษา และการจ่ายเงินสวัสดิการทนายความให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

หมวด 9 การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

มาตรา 74 ให้มีคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประกอบด้วยนายก อุปนายก เลขานุการ และบุคคลอื่นอีกไม่เกินแปดคนที่คณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ที่เป็้นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี

ให้นายกเป็นประธานกรรมการ อุปนายกเป็นรองประธานกรรมการและเลขานุการเป็นเลขานุการ

มาตรา 75 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 58 และมาตรา 60 มาใช้บังคับแก่กรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามมาตรา 74 วรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา 76 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามมาตรา 79
- (2) เก็บรักษาและจ่ายเงินกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามมาตรา 77
- (3) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับ

มาตรา 77 ให้มีกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประกอบด้วย

- (1) เงินที่สภานายความจัดสรรให้เป็นประจำ ปีเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของเงินรายได้ของสภานายความตามมาตรา 9 (1) ของปีที่ล่วงมา
- (2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (3) ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ และ
- (4) ดอกผลของ (1) (2) และ (3)

มาตรา 78 ประชาชนผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายต้องเป็นผู้ยากไร้และไม่ได้รับความเป็นธรรม

มาตรา 79 การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ได้แก่

- (1) การให้คำปรึกษา หรือแนะนำ เกี่ยวกับกฎหมาย
- (2) การร่างนิติกรรมสัญญา
- (3) การจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่าง

คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจะจัดให้มีทนายความประจำ

คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวด้วยก็ได้ โดยให้ได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในข้อบังคับ

มาตรา 80 เมื่อมีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสภานายความคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายต้องมีหนังสือแจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงเงินกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่ยังเหลืออยู่ งบดุล และรายรับรายจ่ายของการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในรอบปีที่ผ่านมา ซึ่งมีคำรับรองของผู้สอบบัญชีสภานายความ รวมทั้งผลงานและอุปสรรคข้อขัดข้องของการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในรอบปีที่ผ่านมา

ให้ประธานกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ส่งสำเนาหนังสือแจ้งให้ที่ประชุมทราบตามวรรคหนึ่ง ไปยังรัฐมนตรีเพื่อทราบด้วย

มาตรา 81 ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ การประชุมของ คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย การรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษา เงินกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายการดำเนินการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายให้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

หมวด 10 บทกำหนดโทษ

มาตรา 82 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 33 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่ หมื่นบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา 83 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง ซึ่งให้มาเพื่อให้ ถ้อยคำ หรือให้ส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุใดหรือมาตามหนังสือเรียกแล้วแต่ไม่ยอมให้ ถ้อยคำ โดยปราศจากเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่ง พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา 84 ให้ผู้ที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความชั้นหนึ่งหรือชั้นสอง อยู่แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นผู้ที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตตาม พระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าใบอนุญาตเป็นทนายความนั้นๆ เป็นใบอนุญาตที่ได้ออกให้ตาม พระราชบัญญัตินี้ แต่ให้มีอายุใช้ได้จนถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้ผู้ซึ่งขาดคุณสมบัติตามมาตรา 35 (3) ที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาต หรือเคยจด ทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความชั้นสองอยู่แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมี สิทธิขอต่ออายุใบอนุญาตตามมาตรา 39 และมาตรา 40 หรือขอจดทะเบียน และรับใบอนุญาตได้ และให้ถือว่าผู้นั้นเป็นทนายความตามพระราชบัญญัตินี้

ให้นำ บทบัญญัติตามมาตรา 35 (1) (2) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) และ (11) มาใช้บังคับ แก่ทนายความตามวรรคสองด้วย

มาตรา 85 ให้เนติบัณฑิตยสภาส่งมอบทะเบียนทนายความและบรรดาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความการต่ออายุใบอนุญาตเป็นทนายความ และการ ควบคุมมรรยาททนายความ เว้นแต่สำนวนคดีมรรยาททนายความที่ยังค้างพิจารณาอยู่ให้แก่สภา ทนายความ ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 86 ให้คณะกรรมการออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามมาตรา 53 ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับในระหว่างที่คณะกรรมการยังมีได้ออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าบทบัญญัติตามมาตรา 12 (1) (2) (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พุทธศักราช 2477 และข้อบังคับของเนติบัณฑิตยสภาว่าด้วยมรรยาทนายความและการแต่งกายของทนายความที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นเสมือนข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 87 ให้มีคณะกรรมการมรรยาทนายความตามมาตรา 54 ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามมาตรา 86 วรรคหนึ่ง

ให้บรรดาคดีมรรยาทนายความที่ค้างพิจารณาอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และคดีมรรยาทนายความที่เกิดขึ้นในขณะที่ยังไม่มีคณะกรรมการมรรยาทนายความตามวรรคหนึ่ง อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยทนายความที่ใช้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจนกว่าจะเสร็จการ

เพื่อประโยชน์แห่งบทบัญญัติวรรคสองให้คณะกรรมการมรรยาทนายความและบุคคล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคดีมรรยาทนายความอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหรือที่จะได้รับการแต่งตั้งเพื่อการปฏิบัติตามบทบัญญัติวรรคสองมีอำนาจกระทำการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยทนายความที่ใช้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับต่อไปนี้กว่าจะเสร็จการ

มาตรา 88 ในวาระเริ่มแรกให้รัฐมนตรีแต่งตั้งทนายความซึ่งมีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการตามมาตรา 17 วรรคสอง จำนวนสิบห้าคน ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นกรรมการบริหารของสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามเป็นคณะกรรมการตามมาตรา 14 ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 89 ให้คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา 88 เลือกและแต่งตั้งกรรมการด้วยกันเองคนหนึ่งเป็นนายกตามมาตรา 14 ทั้งนี้ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีแต่งตั้ง

ให้คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการตามมาตรา 14 ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ป. ศิริสุทนต์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยนายความได้ใช้บังคับมานานแล้วและมีบทบัญญัติบางประการที่สมควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อควบคุมและส่งเสริมการประกอบอาชีพนายความ เช่น ให้มีสภานายความเพื่อควบคุมมรรยาทของนายความให้มีกองทุนสงเคราะห์นายความเพื่อช่วยเหลือนายความ เป็นต้น และสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายโดยตรงเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้สามารถกระทำได้อย่างกว้างขวางและทันกับความต้องการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

**ข้อบังคับสภาพทนายความ
ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ
พ.ศ. 2546**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 27 (3) มาตรา 72 และด้วยความเห็นชอบของ สภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความ ตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 คณะกรรมการสภาพทนายความออกข้อบังคับว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า ข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ. 2546

ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป บรรดาคดีมรยาททนายความที่ยังไม่ถึงที่สุดให้ใช้ข้อบังคับนี้ แต่ไม่กระทบถึงการใดๆ ที่ได้ทำไปแล้วก่อนวันที่ข้อบังคับนี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ 3 ให้ยกเลิกข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการสอบสวนคดีมรยาททนายความ พ.ศ. 2535 และข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการอุทธรณ์คำสั่งคดีมรยาททนายความ พ.ศ. 2535

ข้อ 4 วิธีการพิจารณาใดซึ่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และข้อบังคับนี้มิได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีมรยาททนายความเท่าที่ไม่ขัดต่อระบบไต่สวน

หมวด 1 คณะกรรมการสอบสวน

ข้อ 5 ทนายความที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี
- (2) ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรยาททนายความ หรือถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528
- (3) ไม่เคยถูกจำหน่ายชื่อออกจากนายทะเบียนทนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 43 เพราะเหตุขาดคุณสมบัติตามมาตรา 35 (4) (5) และ (6)

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความจัดให้มีการสอบสวนคดีมรรยาททนายความเป็นรายคดีไป คณะกรรมการสอบสวนที่ได้รับแต่งตั้งต้องทำการสอบสวนเฉพาะคดีนั้นๆ และพินัยที่เมื่อคดีถึงที่สุด

ข้อ 7 กรรมการสอบสวนพินัยที่เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ขาดจากการเป็นทนายความตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

(4) ถูกกล่าวหาว่าประพฤติผิดมรรยาททนายความและประธานกรรมการมรรยาททนายความมีคำสั่งรับเป็นคำกล่าวหาแล้ว หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความกับกรรมการผู้นั้น

(5) คณะกรรมการมรรยาททนายความมีมติให้พินัยที่ด้วยคะแนนเสียงข้างมากของกรรมการมรรยาททนายความที่มาประชุม

- (6) ขาดคุณสมบัติตามข้อ 5

ข้อ 8 กรรมการสอบสวนอาจถูกคัดค้านได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้กล่าวหา
- (2) เป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา
- (3) เป็นญาติของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น

(4) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทนของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(5) เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างหรือลูกจ้างของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(6) รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่กล่าวหา

(7) มีประโยชน์ได้เสียในคดีที่สอบสวน

(8) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(9) มีเหตุอื่นซึ่งอาจทำให้การสอบสวนเสียความเป็นธรรม

ข้อ 9 การคัดค้านผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน ให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อกรรมการสอบสวนภายในเจ็ดวันนับแต่วันรับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือวันทราบเหตุแห่งการคัดค้าน โดยแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้านไว้ในหนังสือคัดค้านด้วย

ว่าจะทำให้การสอบสวนไม่ได้ความจริงหรือเสียความเป็นธรรมอย่างไร แต่ทั้งนี้ต้องยื่นคำคัดค้านก่อนการสอบสวนเสร็จสิ้น

ให้ผู้รับคำคัดค้านตามวรรคหนึ่งส่งสำเนาคำคัดค้านด้านดังกล่าวแก่ประธานกรรมการมรรยาทนายความทันที และสำเนารวมไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ให้คณะกรรมการสอบสวนงดการสอบสวนเมื่อได้รับคำคัดค้าน จนกว่าจะได้รับคำสั่งจากประธานกรรมการมรรยาทนายความ

ข้อ 10 ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมอบหมาย เป็นผู้พิจารณาคำคัดค้าน ในการพิจารณาคำคัดค้านดังกล่าว ผู้ถูกคัดค้านอาจทำคำชี้แจงได้ หากเห็นว่า คำคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ให้มีคำสั่งให้ผู้ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน และให้รับแต่งตั้งกรรมการสอบสวนแทน หากเห็นว่าคำคัดค้านไม่มีเหตุผลพอที่จะรับฟังได้ ให้ยกคำคัดค้านนั้น โดยให้แสดงเหตุผลในการพิจารณาสั่งการดังกล่าวด้วย พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้คัดค้านและคณะกรรมการสอบสวนทราบ คำสั่งเกี่ยวกับคำคัดค้านนี้ ให้เป็นที่สุด

ข้อ 11 ในกรณีที่กรรมการสอบสวนเห็นว่า ตนเองหรือกรรมการสอบสวนอื่นมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านตามข้อ 8 ให้กรรมการสอบสวนผู้นั้นรายงานต่อประธานกรรมการมรรยาทนายความ และให้นำข้อ 9 และข้อ 10 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 12 การพ้นหน้าที่กรรมการสอบสวน หรือการเปลี่ยนแปลงกรรมการสอบสวนไม่กระทบถึงการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ข้อ 13 คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่สอบสวนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับนี้ เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานในเรื่องที่กล่าวหาและให้เกิดความเป็นธรรม

หมวด 2 คำกล่าวหา

ข้อ 14 คำกล่าวหาว่า ทนายความประพฤติผิดมรรยาทนายความต้องทำเป็นหนังสือ มีรายละเอียดชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของผู้กล่าวหา ข้อกล่าวหาว่าทนายความคนใดประพฤติผิดมรรยาทนายความอย่างไรและลายมือชื่อผู้กล่าวหาพร้อมสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานแสดงคนที่ทางราชการออกให้ หรือสำเนาหนังสือเดินทาง สำเนาทะเบียนบ้าน หรือหนังสือรับรองการเป็นนิติบุคคล และหลักฐานประกอบการพิจารณาความผิดของผู้ถูกกล่าวหา

กรณีได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องแนบเอกสารตามวรรคหนึ่ง

ข้อ 15 คำกล่าวหาให้ยื่นต่อประธานกรรมการมรรยาทนายความ ในการนี้อาจยื่นคำกล่าวหาโดยส่งทางไปรษณีย์ก็ได้

ข้อ 16 ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมอบหมาย ทำการตรวจสอบคำกล่าวหา หากเห็นว่าคำกล่าวหาไม่มีข้อบกพร่อง หรือมีข้อความที่อ่านไม่เข้าใจหรือผิดหลงอันเห็นได้ชัดว่า เกิดจากความไม่รู้หรือความเลินเล่อ หรือยังขาดรายละเอียดตามข้อบังคับนี้ หรือรายละเอียดยังไม่ชัดเจน ประธานกรรมการมรรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมอบหมายอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นคำกล่าวหา แก้ไขเพิ่มเติมคำกล่าวหาให้ถูกต้องครบถ้วน หรือให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและหลักฐานเพิ่มเติม เพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ข้อ 17 หากประธานกรรมการมรรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมอบหมายเห็นว่า คำกล่าวหาชอบด้วยกฎหมายและข้อบังคับ หรือมีเหตุอันสมควรให้มีการสอบสวนคดีมรรยาทนายความดังกล่าว ก็ให้รับเป็นคำกล่าวหา

หากประธานกรรมการมรรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมอบหมายเห็นว่า คำกล่าวหาไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือข้อบังคับ หรือสิทธิกล่าวหาสิ้นสุดลงแล้ว หรือมีเหตุอันไม่สมควรให้มีการสอบสวนคดีมรรยาทนายความก็ให้มีคำสั่งไม่รับคำกล่าวหา โดยให้แจ้งแก่ผู้กล่าวหาทราบโดยเร็วพร้อมแสดงเหตุผลแห่งการไม่รับคำกล่าวหา

ข้อ 18 เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมอบหมายมีคำสั่งรับเป็นคำกล่าวหาแล้ว ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความส่งสำเนาคำกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหา พร้อมแจ้งสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการยื่นคำแก้ข้อกล่าวหาให้ทราบด้วย

ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต่อที่ประชุมคณะกรรมการมรรยาทนายความ

ข้อ 19 ให้คณะกรรมการมรรยาทนายความพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนที่มีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 1 เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนเพื่อทำการสอบสวนข้อเท็จจริงแห่งคดี และให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดในข้อบังคับนี้และตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ในการนี้ให้คณะกรรมการมรรยาทนายความกำหนดให้กรรมการสอบสวนคนหนึ่งคนใดทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการสอบสวน และกำหนดจังหวัดอันเป็นที่ตั้งทำการสอบสวนด้วย

ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา และคณะกรรมการสอบสวนทราบ

หมวด 3 การส่งคำกล่าวหา หรือการแจ้ง

ข้อ 20 การส่งสำเนาคำกล่าวหา หรือการแจ้งใดๆ ให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งส่งไปยังสำนักงาน หรือภูมิลำเนาของผู้ถูกกล่าวหาที่จดแจ้งไว้ต่อนายทะเบียนนายความ โดยทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับหรือโดยเจ้าหน้าที่ของสภานายความให้ถือว่าเป็นการส่งโดยชอบแล้ว

ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ถูกกล่าวหา ยังไม่ได้รับสำเนาคำกล่าวหาหรือการแจ้งใดๆ และคณะกรรมการสอบสวนได้ตรวจสอบภูมิลำเนาของผู้ถูกกล่าวหาจากหน่วยงานราชการแล้วปรากฏว่า ภูมิลำเนาของผู้ถูกกล่าวหาได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้จดแจ้งไว้ต่อนายทะเบียนนายความ ให้ส่งสำเนาคำกล่าวหา หรือการแจ้งใดๆ ให้แก่ ผู้ถูกกล่าวหา ณ ภูมิลำเนาที่ตรวจสอบได้ดังกล่าว

ในกรณีที่ตรวจสอบจากหน่วยงานราชการแล้ว ไม่พบภูมิลำเนาของผู้ถูกกล่าวหาให้ประกาศแจ้งคำกล่าวหา หรือการแจ้งใดๆ ณ สภานายความ หรือ ณ ที่ทำการสภานายความประจำจังหวัดที่ผู้ถูกกล่าวหาจดแจ้งไว้ต่อนายทะเบียนนายความ

ข้อ 21 การส่งสำเนาคำแก้ข้อกล่าวหา การแจ้งใดๆ ให้แก่ผู้กล่าวหาซึ่งส่งไปยังภูมิลำเนาของผู้กล่าวหาที่แจ้งไว้ในคำกล่าวหาให้ถือว่าเป็นการส่งโดยชอบแล้ว

ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้กล่าวหา ยังไม่ได้รับสำเนาคำแก้ข้อกล่าวหา การแจ้งใดๆ ให้ส่งสำเนาคำแก้ข้อกล่าวหา การแจ้งใดๆ ให้แก่ผู้กล่าวหาใหม่ ณ ภูมิลำเนาที่ตรวจสอบได้จากหน่วยงานราชการ

ในกรณีที่ตรวจสอบจากหน่วยงานราชการแล้ว ไม่พบภูมิลำเนาของผู้กล่าวหาให้ประกาศแจ้งคำแก้ข้อกล่าวหา หรือการแจ้งใดๆ ณ สภานายความ หรือ ณ ที่ทำการสภานายความประจำจังหวัดที่ผู้กล่าวหาแจ้งภูมิลำเนาไว้ในคำกล่าวหา

หมวด 4 การสอบสวน

ข้อ 22 ทนายความที่ถูกกล่าวหา มีสิทธิทำคำแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำกล่าวหา หรือภายในกำหนดระยะเวลาซึ่งประธานกรรมการมรรยาททนายความได้ขยายให้

ข้อ 23 เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รับหนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้ประธานคณะกรรมการสอบสวนเรียกประชุมคณะกรรมการสอบสวนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแต่งตั้งเพื่อพิจารณาแนวทางในการสอบสวนและกำหนดวันนัดพร้อมแล้วแจ้งให้ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา และกรรมการสอบสวนที่ไม่ได้มาร่วมประชุมทราบด้วย

ข้อ 24 ในวันนัดพร้อม ให้คณะกรรมการสอบสวนสอบถามผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาว่ามีพยานบุคคลที่ปาก มีภูมิลำเนาอยู่ที่ใด จะนำพยานดังกล่าวมาพบคณะกรรมการสอบสวนเอง หรือต้องให้คณะกรรมการสอบสวนออกหนังสือเรียกให้มา มีพยานหลักฐานอื่นใดอีก ต้องให้คณะกรรมการสอบสวนมีหนังสือเรียกพยานหลักฐานดังกล่าวจากผู้ครอบครองพยานหลักฐานดังกล่าวหรือไม่ และคาดว่าจะต้องใช้เวลาทำการสอบสวนกี่วันจึงจะแล้วเสร็จ โดยให้คณะกรรมการสอบสวนกำหนดวันนัดสอบสวนพยานผู้กล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหาให้ครบถ้วนตามที่ทั้งสองฝ่ายได้แถลงต่อคณะกรรมการสอบสวน

ข้อ 25 หากในวันนัดพร้อม ผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหาทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาพบคณะกรรมการสอบสวนและไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบให้คณะกรรมการสอบสวนกำหนดวันนัดสอบสวนพยานผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาตามที่ปรากฏในสำนวน โดยแจ้งวันนัดสอบสวนให้ฝ่ายที่ไม่มาทราบ

ข้อ 26 ในกรณีที่ผู้กล่าวหาและพยานผู้กล่าวหาไม่มาให้ทำการสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสพอสมควรแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนมีคำสั่งว่าผู้กล่าวหาไม่มีพยานมาให้ทำการสอบสวน และนัดสอบสวนพยานผู้ถูกกล่าวหาแล้วนัดทำความเห็นเสนอคณะกรรมการมรรยาทนายความต่อไป

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาและพยานผู้ถูกกล่าวหาไม่มาให้ทำการสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนให้โอกาสพอสมควรแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนมีคำสั่งว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีพยานมาให้สอบสวน และให้กรรมการสอบสวนทำความเห็นเสนอให้คณะกรรมการมรรยาทนายความพิจารณาต่อไป

ข้อ 27 ในกรณีที่ผู้กล่าวหาถึงแก่ความตายก่อนที่จะทำการสอบสวนผู้กล่าวหาแล้วเสร็จ ให้คณะกรรมการสอบสวนรอกการสอบสวนไปจนกว่าทายาท ผู้จัดการมรดก ผู้ปกครองทรัพย์สินมรดก หรือผู้สืบสิทธิของผู้กล่าวหาจะมีคำขอเข้ามาแทนที่ผู้กล่าวหาผู้ถึงแก่ความตาย หรือผู้มีส่วนได้เสียจะมีคำขอเข้ามา โดยมีคำขอเข้ามาเองหรือโดยที่คณะกรรมการสอบสวนมีหนังสือเรียกให้เข้ามา เนื่องจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีคำขอ คำขอเช่นนี้จะต้องยื่นภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้กล่าวหาถึงแก่ความตายหากไม่มีคำขอของบุคคลเช่นว่านั้นภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีดังกล่าว ให้คณะกรรมการสอบสวนสรุปความเห็นเสนอคณะกรรมการมรรยาทนายความเพื่อจำหน่ายคดีต่อไป

หากคณะกรรมการมรรยาททนายความเห็นว่ามิพยานบุคคลอื่นที่รู้เห็นข้อเท็จจริงตามคำกล่าวหา จะมีคำสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนนัดสอบสวนพยานบุคคลที่ปรากฏในสำนวนดังกล่าวพร้อมทั้งนัดสอบสวนพยานผู้ถูกกล่าวหาต่อไปโดยไม่จำเป็นต้องเรียกทนายทนายของผู้กล่าวหามารับมรดกความก็ได้

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการสอบสวนรวบรวมหลักฐานใบมรณะบัตรของผู้ถูกกล่าวหา และเสนอคณะกรรมการมรรยาททนายความเพื่อจำหน่ายคดีต่อไป

ข้อ 28 การสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนไม่จำเป็นต้องทำต่อหน้าผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา แต่คณะกรรมการสอบสวนต้องแจ้งวันนัดสอบสวนให้ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาทราบ

ข้อ 29 หากคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า พยานหลักฐานที่ได้สอบสวนมาเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจสั่งให้งดการสอบสวนและนัดประชุมคณะกรรมการสอบสวนเพื่อทำความเข้าใจเสนอคณะกรรมการมรรยาททนายความต่อไป

ข้อ 30 คณะกรรมการสอบสวนอาจตรวจสอบและแสวงหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม ในกรณีนี้ คณะกรรมการสอบสวนจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่กรณีได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ 31 ในการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ ให้กรรมการสอบสวนเป็นผู้ซักถามพยาน ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาจะนำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมในการสอบสวนก็ได้ แต่ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา ทนายความและที่ปรึกษาจะซักถามพยานได้เมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการสอบสวน โดยการซักถามพยาน ให้อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการสอบสวน

การใดที่ทนายความหรือที่ปรึกษาได้กระทำตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา แล้วแต่กรณี

ข้อ 32 ในการสอบสวนพยานบุคคล ให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานเข้ามาในที่สอบสวนคราวละหนึ่งคน ห้ามพยานบุคคลซึ่งยังไม่ได้สอบสวนอยู่ในที่สอบสวน

การสอบสวนพยานบุคคล ให้คณะกรรมการสอบสวนบันทึกถ้อยคำพยาน แล้วอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง หรือจะให้พยานอ่านเองก็ได้ เมื่อพยานรับว่าถูกต้องแล้วให้พยานผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา และคณะกรรมการสอบสวนที่มาในวันดังกล่าวลงลายมือชื่อไว้

การแก้ไขข้อความที่ได้บันทึกไว้แล้ว ให้ใช้วิธีขีดฆ่าหรือตอกเติม และให้คณะกรรมการสอบสวนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแห่ง

ข้อ 33 การนำเอกสารหรือวัตถุมาใช้เป็นพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนให้กรรมการสอบสวนบันทึกลำดับเลขหมายของเอกสารหรือวัตถุ และบันทึกแยกเป็นเอกสารหรือวัตถุของผู้กล่าวหา หรือผู้ถูกกล่าวหา หรือกรรมการสอบสวน พร้อมทั้งลายมือชื่อกรรมการสอบสวน และวันที่ยื่นเอกสารหรือวัตถุดังกล่าว

เอกสารที่ใช้เป็นพยานหลักฐานให้ใช้ต้นฉบับ เว้นแต่มีกฎหมายกำหนดให้รับฟังสำเนาได้ ถ้าต้นฉบับเอกสารสูญหาย หรือถูกทำลาย หรือไม่สามารถนำต้นฉบับมาได้โดยประการอื่น จะใช้สำเนาเอกสารหรือพยานบุคคลมาให้สอบสวนก็ได้

ข้อ 34 พยานเอกสารซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ผู้ยื่นพยานเอกสารดังกล่าวจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทยที่มีผู้แปลรับรองความถูกต้อง

ข้อ 35 ในกรณีที่ผู้กล่าวหา หรือผู้ถูกกล่าวหาโต้แย้งว่าการสอบสวนไม่ชอบ ด้วยกฎหมายหรือข้อบังคับ ให้คณะกรรมการสอบสวนวินิจฉัยคำโต้แย้งดังกล่าวโดยคณะกรรมการสอบสวนจะมีคำสั่งเพิกถอนการสอบสวนที่มีการโต้แย้งหรือยกคำโต้แย้งดังกล่าวก็ได้โดยให้แสดงผลการวินิจฉัย และรวมคำโต้แย้งดังกล่าวหรือบันทึกคำโต้แย้งไว้ในรายงานการสอบสวน

ข้อ 36 ในกรณีมีเหตุจำเป็นต้องทำการสอบสวนพยานนอกเขตจังหวัดอันเป็นที่ตั้งที่ทำการสอบสวน ให้คณะกรรมการสอบสวนขออนุมัติต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความเป็นคราวๆ ไป

ข้อ 37 ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นเป็นการสมควรที่ต้องทำการสอบสวนพยานบุคคลนอกเขตจังหวัดอันเป็นที่ตั้งที่ทำการสอบสวน ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งประธานกรรมการมรรยาททนายความเพื่อให้คณะกรรมการมรรยาททนายความพิจารณาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสอบสวนในจังหวัดที่จะทำการสอบสวนพยานบุคคลนั้น โดยให้คณะกรรมการสอบสวนรวบรวมสำนวนส่งแก่ประธานกรรมการมรรยาททนายความ เพื่อส่งแก่คณะอนุกรรมการสอบสวนต่อไป

ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการสอบสวน และการสอบสวนในข้อบังคับนี้ ใช้กับการสอบสวนโดยคณะ อนุกรรมการสอบสวนด้วย และให้ถือว่าการสอบสวนของคณะอนุกรรมการเป็นการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนด้วย

เมื่อคณะอนุกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนพยานดังกล่าวแล้วเสร็จ ให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งประธานกรรมการมรรยาททนายความเพื่อส่งให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการต่อไป

ข้อ 38 ให้สภาพนายความจ่ายค่าป่วยการ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าที่พักในการสอบสวนให้แก่คณะกรรมการสอบสวนและคณะอนุกรรมการสอบสวนตามระเบียบของสภาพนายความ หรือตามมติของคณะกรรมการสภาพนายความ

ข้อ 39 เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วให้นัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจความเห็นเสนอคณะกรรมการมรรยาทนายความโดยเร็ว

ความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนต้องประกอบด้วย สรุปคำกล่าวหา คำแก้ข้อกล่าวหา ข้อเท็จจริงจากการสอบสวน โดยแสดงเหตุผลและข้อเสนอในการลงโทษ โดยให้คณะกรรมการสอบสวนที่ร่วมทำความเข้าใจลงลายมือชื่อไว้

ข้อ 40 ในการสอบสวนหรือดำเนินการประชุมต้องมีกรรมการสอบสวนเกินกึ่งหนึ่ง จึงเป็นองค์คณะหรือองค์ประชุม แล้วแต่กรณี

ในการทำความเข้าใจ ให้ถือตามเสียงข้างมากของคณะกรรมการสอบสวนที่มาร่วมประชุม ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานคณะกรรมการสอบสวนออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด กรรมการสอบสวนฝ่ายเสียงข้างน้อยจะทำความเข้าใจแย้งก็ได้

ข้อ 41 ในกรณีที่ประธานคณะกรรมการสอบสวน หรือกรรมการสอบสวนคนหนึ่งคนใด ได้ทราบนัดประชุม หรือนัดสอบสวนโดยชอบแล้ว ไม่มาร่วมทำการสอบสวนติดต่อกันสองครั้ง โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้คณะกรรมการสอบสวนทราบ ให้กรรมการสอบสวน หรือประธานคณะกรรมการสอบสวนที่มาปฏิบัติหน้าที่มีหนังสือแจ้งเหตุดังกล่าวให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความทราบ

ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความมีหนังสือให้ประธานคณะกรรมการสอบสวน หรือกรรมการสอบสวนดังกล่าวชี้แจงเหตุผล หรือขัดข้องที่ไม่มาร่วมการสอบสวนภายในเวลาที่กำหนด เพื่อเสนอคณะกรรมการมรรยาทนายความพิจารณาและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรต่อไป

ข้อ 42 ในวันประชุมคณะกรรมการสอบสวน วันนัดสอบสวน หรือวันนัดพิจารณาใดๆ ให้คณะกรรมการสอบสวนจดบันทึกในรายงานการสอบสวนไว้โดยให้กรรมการสอบสวน ผู้กล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหาที่มาร่วมในการประชุม หรือการสอบสวนดังกล่าวลงลายมือชื่อไว้ทุกครั้ง รายงานการสอบสวนต้องมีรายการต่อไปนี้

- (1) เลขคดี
- (2) ชื่อผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา
- (3) วัน เวลา และสถานที่ที่คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน

(4) ข้อความโดยย่อเกี่ยวกับเรื่องที่ทำให้กระทำและรายการข้อสำคัญอื่นๆ เช่น ข้อแถลงของผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น

ข้อ 43 ในกรณีที่ผู้ใดไม่อาจกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือข้อบังคับนี้ เพราะมีพฤติการณ์ที่จำเป็นอันมิได้เกิดขึ้นจากความผิดของผู้นั้น ถ้าผู้นั้นมีคำขอต่อประธานกรรมการมรรยาทนายความหรือคณะกรรมการสอบสวน แล้วแต่กรณี อาจขยายระยะเวลาดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ต้องยื่นคำขอภายในสิบห้าวันนับแต่พฤติการณ์เช่นนั้นได้สิ้นสุดลง

หมวด 5 การพิจารณาของคณะกรรมการมรรยาทนายความ

ข้อ 44 ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความจ่ายสำนวนคดีมรรยาทนายความที่คณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนและทำความเห็นแล้วให้แก่กรรมการมรรยาทนายความคนหนึ่งคนใดเพื่อทำการตรวจสอบสำนวนและทำความเห็น

เมื่อผู้ตรวจสอบสำนวนทำความเห็นแล้ว ให้นำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการมรรยาทนายความ เพื่อพิจารณาตามข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการประชุมคณะกรรมการมรรยาทนายความ

ข้อ 45 ในกรณีที่ผู้กล่าวหาได้ยื่นคำร้องขอถอนคำกล่าวหาให้คณะกรรมการมรรยาทนายความพิจารณาคำร้องขอถอนคำกล่าวหาเสียก่อนว่าจะอนุญาตหรือไม่

ข้อ 46 ในกรณีที่คณะกรรมการมรรยาทนายความเห็นว่า การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวนยังไม่เพียงพอ หรือมีพยานหลักฐานอื่นที่ต้องทำการสอบสวน คณะกรรมการมรรยาทนายความมีอำนาจเพิกถอนการสอบสวนดังกล่าวและยื่นสำนวนให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการให้ถูกต้องหรือสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้

หากคณะกรรมการมรรยาทนายความเห็นว่า ข้อเท็จจริงในสำนวนเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว ให้คณะกรรมการมรรยาทนายความพิจารณาคดีต่อไป ในการนี้คณะกรรมการมรรยาทนายความอาจมีคำสั่งให้จำหน่ายคดี ยกคำกล่าวหา หรือลงโทษผู้ถูกกล่าวหาตามรูปคดี

ข้อ 47 เมื่อคณะกรรมการมรรยาทนายความมีมติตามข้อ 46 วรรคสองแล้ว ให้ส่งสำนวนพร้อมคำสั่งดังกล่าวให้คณะกรรมการสภาพทนายความพิจารณาต่อไป

หมวด 6 การพิจารณาของคณะกรรมการสภาพนายความ

ข้อ 48 ให้นำข้อบังคับ ข้อ 44 ถึง 46 มาใช้บังคับในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความของคณะกรรมการสภาพนายความโดยอนุโลม

ข้อ 49 เมื่อคณะกรรมการสภาพนายความมีคำสั่งแล้ว ให้นำยศสภาพนายความแจ้งคำสั่งพร้อมส่งสำนวนคดีขึ้นประธานกรรมการมรรยาทนายความ

ข้อ 50 ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความมีหนังสือแจ้งคำสั่งของคณะกรรมการสภาพนายความให้ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาและคณะกรรมการสอบสวนทราบ

ข้อ 51 เมื่อคดีถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความแจ้งแก่นายทะเบียนทนายความเพื่อบันทึกไว้ในประวัติทนายความ

หมวด 7 การอุทธรณ์

ข้อ 52 ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถูกลงโทษตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาพนายความภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง

ข้อ 53 อุทธรณ์ตามข้อ 52 ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ถูกกล่าวหาประกอบด้วยสรุปคำกล่าวหา คำแก้ข้อกล่าวหา ผลการพิจารณาของคณะกรรมการสภาพนายความ รายละเอียดการโต้แย้งคำสั่ง ตลอดจนความประสงค์ของการอุทธรณ์คำสั่งด้วย

ข้อ 54 การยื่นอุทธรณ์คำสั่งให้ยื่นต่อประธานกรรมการมรรยาทนายความ ในการนี้อาจยื่นโดยส่งทางไปรษณีย์ก็ได้

ข้อ 55 ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความพิจารณาคำอุทธรณ์ หากเห็นว่า มีข้อความที่อ่านไม่เข้าใจ ฟุ่มเฟือย เสียดสี ไม่สุภาพ หรือบกพร่อง มีอำนาจสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาขึ้นอุทธรณ์ฉบับใหม่ หรือแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือประธานกรรมการมรรยาทนายความเห็นว่าอุทธรณ์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้มีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หากมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์และผู้ถูกกล่าวหาโต้แย้งคำสั่งภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งสภานายกพิเศษแห่งสภาพนายความพิจารณาต่อไป

ข้อ 56 เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความเห็นว่า คำอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมาย และยื่นภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือภายในระยะเวลาที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมีคำสั่งอนุญาตแล้ว ให้มีคำสั่งรับอุทธรณ์และให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งให้สภานายกพิเศษแห่งสภาพนายความพิจารณาโดยด่วน

ข้อ 57 ในกรณีคดีถึงที่สุดโดยสถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความมีคำสั่งลงโทษ ให้ นายทะเบียนทนายความแจ้งผลคำสั่งลงโทษให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบพร้อมแจ้งสิทธิในการฟ้องร้องต่อ ศาลปกครองภายในเก้าสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งด้วย

ประกาศ ณ วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2546

ศักดิ์ กอแสงเรือง

นายกสภาทนายความ

ข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 27 (3) (จ) และมาตรา 51 และด้วยความเห็นชอบของ สภานายกพิเศษแห่งสภาพนายความตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 คณะกรรมการสภาพนายความออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความไว้ดังต่อไปนี้

หมวด 1

บททั่วไป

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529”

ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยมรรยาทนายความและการแต่งกายของทนายความ ตามข้อบังคับของเนติบัณฑิตยสภา และตามบทกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่ข้อบังคับนี้ใช้บังคับ

ข้อ 4 ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับข้อใดข้อหนึ่งดังจะกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาทนายความ

หมวด 2

มรรยาทต่อศาลและในศาล

ข้อ 5 ไม่รับหน้าที่เมื่อผู้พิพากษาได้ขอแรงให้เป็นทนายความแก่ต่างในคดีอาญา เว้นแต่จะมีข้อแก้ตัวโดยสมควร

ข้อ 6 ไม่เคารพยำเกรงอำนาจศาล หรือกระทำการใดอันเป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในศาลหรือนอกศาล อันเป็นการทำให้เสื่อมเสียอำนาจศาลหรือผู้พิพากษา

ข้อ 7 กล่าวความ หรือทำเอกสารหรือหลักฐานเท็จ หรือใช้กลอุบายลวงให้ศาลหลง หรือกระทำการใดเพื่อทราบคำสั่ง หรือคำพิพากษาของศาลที่ยังไม่เปิดเผย

ข้อ 8 สมรู้เป็นใจโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อทำพยานหลักฐานเท็จ หรือเสี้ยมสอนพยานให้เบิกความเท็จ หรือโดยปกปิดซ่อนงำอำพรางพยานหลักฐานใดๆ ซึ่งควรนำมาขึ้นต่อศาล หรือสัญญาจะให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน หรือสมรู้เป็นใจในการให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน

หมวด 3

มรรยาทต่อตัวความ

ข้อ 9 กระทำการใดอันเป็นการยุยงส่งเสริมให้มีการฟ้องร้องคดีกันในกรณีอันหาญกล้ามิได้

ข้อ 10 ใช้อุบายอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวต่อไปนี้ เพื่อจูงใจให้ผู้ใดมอบคดีให้ว่าต่างหรือแก้ต่าง

(1) หลอกลวงให้เขาหลงว่าคดีนั้นจะชนะ เมื่อตนรู้สึกแก้ไขว่าจะแพ้

(2) อวดอ้างว่าตนมีความรู้ยิ่งกว่าทนายความคนอื่น

(3) อวดอ้างว่าเกี่ยวเป็นสมัครพรรคพวกรู้จักคุ้นเคยกับผู้ใดอันกระทำให้เขาหลงว่าตนสามารถจะทำให้เขาได้รับผลเป็นพิเศษนอกจากทางว่าความ หรือหลอกลวงว่าจะชักนำจูงใจให้ผู้นั้นช่วยเหลือคดีในทางใดๆ ได้ หรือแอบอ้างว่าถ้าไม่ให้ตนว่าคดีนั้นจะหาหนทางให้ผู้นั้นกระทำให้คดีของเขาเป็นแพ้

ข้อ 11 เปิดเผยความลับของลูกความที่ได้รู้ในหน้าที่ของทนายความ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากลูกความนั้นแล้ว หรือโดยอำนาจศาล

ข้อ 12 กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวต่อไปนี้ อันอาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความ

(1) จงใจขาดนัด หรือทอดทิ้งคดี

(2) จงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การดำเนินคดีแห่งลูกความของตน หรือปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบ

ข้อ 13 ได้รับปรึกษาหารือ หรือได้รู้เรื่องกรณีแห่งคดีใดโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายหนึ่งแล้วภายหลังไปรับเป็นทนายความหรือใช้ความรู้ที่ได้มานั้นช่วยเหลือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นปรปักษ์อยู่ในกรณีเดียวกัน

ข้อ 14 ได้รับเป็นทนายความแล้ว ภายหลังใช้อุบายด้วยประการใดๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เพื่อจะให้ตนได้รับประโยชน์นอกเหนือจากที่ลูกความได้ตกลงสัญญาให้

ข้อ 15 กระทำการใดอันเป็นการฉ้อ โกง ยักยอก หรือดัดจริตลูกความ หรือครอบครอง หรือหน่วงเหนี่ยว เงินหรือทรัพย์สินของลูกความที่ตนได้รับมาโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องไว้นานเกินกว่าเหตุ โดยมีได้รับความยินยอมจากลูกความ เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควร

หมวด 4

มรรยาทต่อทนายความด้วยกัน ต่อประชาชนผู้มีอรรถคดี และอื่นๆ

ข้อ 16 แย่ง หรือทำการใดในลักษณะประมุคคิตที่มีทนายความอื่นว่าต่างแก้ต่างอยู่แล้ว มาว่า หรือรับ หรือสัญญาว่าจะรับว่าต่าง แก้ต่างในคดีที่รู้ว่ามิทนายความอื่นว่าอยู่แล้ว เว้นแต่

- (1) ได้รับความยินยอมจากทนายความที่ว่าความอยู่ในเรื่องนั้นแล้ว
- (2) มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าตัวความได้ถอนทนายความคนก่อนจากการเป็นทนายความของเขาแล้ว หรือ
- (3) ทนายความผู้ว่าความในเรื่องนั้นปฏิเสธ หรือแสดงความไม่สมัครใจที่จะว่าความในคดีนั้นต่อไปแล้ว

ข้อ 17 ประกาศโฆษณา หรือยอมให้ผู้อื่นประกาศโฆษณาใดๆ ดังต่อไปนี้

- (1) อัตราค่าจ้างว่าความ หรือแจ้งว่าไม่เรียกร้อยค่าจ้างว่าความ เว้นแต่การประกาศโฆษณาของทนายความเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งดำเนินการโดยสภาทนายความเอง หรือโดยสถาบัน สมาคม องค์กร หรือส่วนราชการใดที่เกี่ยวข้อง หรือ
- (2) ชื่อ คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงาน อันเป็นไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวน

ให้ผู้มีอรรถคดีมาหาเพื่อเป็นทนายความว่าต่าง หรือแก้ต่างให้ เว้นแต่การแสดงชื่อคุณวุฒิ หรืออื่นๆ ดังกล่าวตามสมควรโดยสุภาพ

ข้อ 18 ประกอบอาชีพ ดำเนินธุรกิจ หรือประพฤติดนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ

ข้อ 19 ยินยอมตกลง หรือให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ค่านายหน้าหรือบำเหน็จรางวัลใดๆ ด้วยทรัพย์สินหรือประโยชน์ใดๆ แก่ผู้ที่หาคดีความหรือนำคดีความมาให้ หรือมีคนประจำสำนักงานดำเนินการจัดหาคดีความมาให้ว่า โดยทนายความผู้นั้นคิดค่าส่วนลดของค่าจ้างให้ หรือให้เงินเดือน หรือเงินจำนวนหนึ่งจำนวนใด หรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างใดๆ แก่ผู้ที่หาคดีความมาให้ นั้น แม้บุคคลผู้หาคดีความมาให้โดยลักษณะดังกล่าวจะเป็นเสมียนหรือลูกจ้างประจำสำนักงานของทนายความผู้นั้นก็ตาม

หมวด 5

มรรยาทในการแต่งกาย

ข้อ 20 ในเวลาว่าความ ทนายความจะต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

- (1) ทนายความชาย แต่งตามแบบสากลนิยม เป็นชุดสีขาว หรือสีอื่นที่ไม่ฉูดฉาด เชิ้ตขาวผ้า ผูกคอสีดำหรือสีอื่นที่สุภาพไม่ฉูดฉาดแบบเงื่อนกะลาสี หรือแต่งเสื้อชุดไทยแบบแขนสั้นหรือยาว สีสุภาพ ไม่มีลวดลายแทนเสื้อชุดสากลก็ได้ รองเท้าหุ้มส้นสีขาว น้ำตาลหรือดำ ถุงเท้าสีคล้ายคลึงกับรองเท้า
- (2) ทนายความหญิง แต่งตามแบบสากลนิยม กระโปรงและเสื้อสีสุภาพไม่ฉูดฉาด รองเท้าหุ้มส้น
- (3) ทนายความที่มีสิทธิแต่งเครื่องแบบราชการ จะแต่งเครื่องแบบราชการก็ได้
- (4) ในขณะที่ว่าความ ทนายความที่มีสิทธิสวมเสื้อครุยเนติบัณฑิต ต้องสวมเสื้อครุยนั้นด้วย

หมวด 6

มรรยาทในการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายและข้อบังคับ

ข้อ 21 ทนายความจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ คณะกรรมการสภาทนายความ และคณะกรรมการมรรยาททนายความ ตลอดจนบรรดาข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่บุคคลหรือคณะบุคคลดังกล่าวได้สั่งหรือมีไว้แล้วแต่กรณี ตามอำนาจหน้าที่ซึ่งมีอยู่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ประกาศ ณ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529

ประธาน ดวงรัตน์

นายกสภาทนายความ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

นายอนุรักษ์ ศรีทองสุข

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ทนายความที่สำนักกฎหมายสุขุม ธารณธรรม